

ईशानां जगतां अधीशदयितां नित्यानमायांश्रियं
 संश्रित्याश्रयणोचिताऽखिलगुणस्यांघ्रीहरेराश्रये ।
 इष्टोपायतयाश्रियाचसहितायात्मेश्वरायार्थये
 कर्तुं दास्यं अशेषमप्रतिहतं नित्यं त्वहं निर्ममः ॥
 ब्रह्मश्री योगी पार्थसारथि अय्यंगार्यः.

శ్రీమతే రామానుజాయ ; నమః.

పశ్చిమవేదసారభూత

34

శ్రీ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాధ్యాయః,

(ముద్రితశ్రీమహాభారతే ఆనుశాసనపర్వాక్షర్గతే ఆనుశాసనికపర్వణి
ఏకాదశాంశాశ్చదధికశతతమః.)

- (౧) తదుద్భృతార్చనమస్త్రావశ్యాః, (౨) శ్రీపరాశరభట్టార్యకృతభాష్యేణ,
(౩) శ్రీవరదాచార్యసూరికృతవాక్యరూపనిర్వచనేన, (౪-౫) జ్యోతిష
రూపేణ నిరుక్తద్వయేన, (౬) ఆకారాదిక్రమప్రదర్శితనామావశ్యాః,
(౭) తత్రతతోదాహృతప్రమాణాకరనిర్దేశైశ్చ, యోజితః.

విష్ణోస్సహస్రనామాథాః (౩) భట్టార్యద్యాప్తభాషితాః ।

సతాంసన్తోషణార్థాయ సంకలయ్యాత్ర ముద్రితాః॥

శ్రీభీష్మః॥ ఏషమేసర్వభర్తాణాంధర్మధికతమోమతః ।

యద్భక్త్యాపుష్కరికాక్షం ప్రవైరర్చేన్నరస్సదా (స-నా-స్తో-పు-౧౯)

శ్రీపరాశరభట్టార్యః॥ (౧) మహాభారతసారత్వాద్ (౨) ఋషిశిష్యచరిగానతః ।

(౩) వేదాచార్యసమాహారాద్ (౪) భీష్మత్యైష్టమతత్వతః॥

(౫) పరిగ్రహేతిశయతో (౬) గీతారైశ్చకార్యతత్వసః ।

సహస్రనామృమధ్యాయఉపాదేయతమోమతః॥ (స-నా-స్తో-పు-౨-ప-౧౯)

ఏతద్ద్రష్టరాశేః శోధయితారః—

శ్రీమదిత్యాది. (౧) జీయర్ సన్నిధి-తిరుమలాచార్యః, (౨) ఆరణ్యాచార్య -

విజయరాఘవాచార్యః, (౩) విరక్తి-భాష్యకారాచార్యః, (౪) విష్ణుమూర్ -

తిరువేంకటాచార్యః, (౫) తిరుమగ్గలమ్-నరసింహాచార్యశ్చ;

ముద్రాపయిత్రీః—శ్రీకైరవిణీతీరస్థశ్రీపార్థసారథిస్వామిసన్నిధి

శ్రీమచ్చన్నపురి - శ్రీసరస్వతీభణ్డారసభా;

ముద్రణసమాప్తికాలః—శ్రీకృష్ణ - వరాఙ్గుళ-యతివర -

వరవరాదిక్రమాగత గురుపరంపరాబ్దిః ౨౯౯౨=రాఢ్యోద్ధవః,

వికృతినామసంవత్సరః= ధనుర్మాసః.

ముద్రణస్థానమ్—చన్నపురి తిరువల్లిక్కేణి శేయాభ్యార్థకోవిల్ వీధి,

శ్రీ స ర స్వ తీ భ ణ్డార ము ద్రా క్ష ర శాలా.

ముతల్ ఫలిచ్చ కాపి-౧౯౦౦

కాపిరైట్ - రెజిస్టర్డ్. (1891)

శ్రీ సహస్ర నామావళి ఆకారాదిక్రమేణ ప్రదర్శితా.

[illegible]

(9)

పుట. సం.	నామ సం.	నామ, రిస్యహృతివది కాన్యవర్ణో లిక్టంబ.	పుట. సం.	నామ సం.	నామ, రిస్యహృతివది కాన్యవర్ణో లిక్టంబ.
౨౩౭	౨౭౫	అభిప్రాయః ఆ	పు ౨౭౭	౭౭౮	ఆనంద్యయః ,, ,,
౧౧౩	౪౯	అమరప్రభుః ఉ	౨౩౭	౪౮౧	ఆనంద్య థ న
౬౪౬	౭౫౭	అహునీ న	,,	౪౮౨	ఆనంద్యురహ ఆ ,,
౪౭౦	౫౧౯	అమరచక్రమః ఆ	౧౫౬	౯౧	ఆహః న ,,
౫౬౪	౬౪౭	అమరచక్రమః ఆ	౭౭౭	౨౩౪	ఆహస్యం ఆ పు
౫౫౭	౩౭౪	అమరచక్రమః ,, ,,			
౭౦౭	౫౩౪	అమరచక్రమః ఇ	౮౧౭	౯౮౫	ఆనంద్యయః ఇ పు
౬౭౬	౭౭౫	అమరచక్రమః త	౧౫౭	౮౫	ఆనంద్యయః త ,,
౧౫౦	౧౭౦	అమరచక్రమః ఆ	౯౯	౩౯	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౪౫౯	౫౦౬	అమరచక్రమః ,, ,,	౫౦౮	౫౬౮	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౯౪	౫౭౦	అమరచక్రమః న	౩౩౩	౩౩౬	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౯౭	౭౮౪	అమరచక్రమః ఆ	౪౪౪	౪౯౧	ఆనంద్యయః ,, ,,
౬౯౩	౮౧౯	అమరచక్రమః ,, ,,	౭౯౪	౯౫౦	ఆనంద్యయః ,, ,,
౨౪౧	౭౦౦	అమరచక్రమః ఉ	౪౭౯	౫౭౯	ఆనంద్యయః ,, ,,
౧౬౬	౧౦౩	అమరచక్రమః న	౫౦౬	౫౬౫	ఆనంద్యయః [వా] న ,,
౨౭౫	౧౮౧	అమరచక్రమః ,, ,,	౭౭౦	౨౩౦	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౧౭౭	౧౧౧	అమరచక్రమః ఆ	౭౭౩	౮౫౬	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౦౯	౧౫౬	అమరచక్రమః ఇ	౪౧౭	౪౪౭	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౪౭౧	౫౭౦	అమరచక్రమః ఆ	౬౭౪	౭౯౭	ఆనంద్యయః న ,,
౫౧౭	౫౮౦	అమరచక్రమః ఆ	౩౧౬	౩౦౯	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౩౪౧	౩౭౯	అమరచక్రమః ,, ,,	౧౩౦	౬౫	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౭౬౩	౬౦౬	అమరచక్రమః ,, ,,	౯౬	౩౬	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౭౯	౮౦౧	అమరచక్రమః ,, ,,	౧౪౭	౭౫	ఆనంద్యయః ,, ,,
౫౫౮	౬౪౦	అమరచక్రమః ,, ,,	౩౯౬	౪౭౭	ఆనంద్యయః ,, ,,
,,	౬౩౯	అమరచక్రమః త	౪౫౦	౭౯౬	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౦౭	౪౩౧	అమరచక్రమః ఆ	౭౭౭	౯౭౩	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౩౯	౮౭౭	అమరచక్రమః ,, ,,	౭౧౯	౭౧౯	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౩౪	౪౮౩	అమరచక్రమః ము	౭౫౩	౭౩౦	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౬౭౭	౭౭౭	అమరచక్రమః ఆ	౫౫౭	౭౩౦	ఆనంద్యయః ఆ ,,
౧౯౩	౧౩౧	అమరచక్రమః ,, ,,	౩౫౮	౩౭౫	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౯	౧౩	అమరచక్రమః ,, ,,	౬౭౬	౭౯౬	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౭౭	౩౩౮	అమరచక్రమః ,, ,,	౭౦౭	౧౫౩	ఆనంద్యయః ,, ,,
౫౫౬	౭౩౭	అమరచక్రమః ,, ,,	౭౧౧	౧౫౮	ఆనంద్యయః ,, ,,
౭౦౧	౮౭౮	అమరచక్రమః ,, ,,	౭౬౬	౯౧౦	ఆనంద్యయః ,, ,,

(3)

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాత్రపద కావ్యవర్ణ్యో లిక్తంచ	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాత్రపద కావ్యవర్ణ్యో లిక్తంచ.
౨౯౭	౯౫౪	హృద్వ్యః	౬౩౨	౬౩౫	కిం
౩౯౨	౪౧౭	ముతుః	౭౬౪	౯౦౭	కుద్దలీ
౨౯౨	౨౭౯	ముః	౬౯౦	౮౧౫	కుద్దః
౩౪౪	౩౫౩	ముః	౬౮౮	౮౧౪	కుద్దరః
౬౨౯	౭౩౦	ఏకః	౫౨౮	౮౧౩	కుముదః
౬౬౩	౭౭౮	ఏకపాత్	౬౮౮	౫౯౬	కుమ్మః
౮౦౫	౯౬౫	ఏకాత్	౫౫౯	౬౪౧	కువలేశయః
౨౯౧	౨౭౬	ఒజస్తేజః	౫౨౯	౫౯౭	కురకర్త
		న్యూతిధరః	౬౭౫	౭౯౪	కురకర్త
			౧౫౦	౮౩	కురకర్త
౩౦౦	౨౮౮	ఒపథమ	౪౮౪	౫౩౬	కురకర్త
౬౩౨	౭౩౪	కః	౪౪౧	౪౮౬	కురకర్త
౭౨౧	౮౫౨	కథితః	౧౯౬	౧౩౮	కురకర్త
౪౯౨	౫౪౫	కనకాద్	౫౭౫	౭౯౫	కురకర్త
౭౫౯	౯౦౦	కపిలవృత్తః	౬౭౫	౬౬౧	కురకర్త
౭౫౮	౮౯౯	కపిలః	౪౮౯	౫౪౧	కురకర్త
౪౮౩	౫౩౫	కపిలాచార్యః	౧౫౧	౮౪	కురకర్త
౪౫౬	౫౦౩	కపిలః	౭౧౨	౮౪౧	కురకర్త
౩౬౧	౫౮౦	కరణమ్	౧౨౩	౫౮	కురకర్త
౩౨౧	౩౧౭	కర్త	౪౯౯	౫౫౪	కురకర్త
౩౬౨	౩౮౨	ము	౮౫	౨౩	కురకర్త
౧౯౪	౧౩౪	కమః	౫౭౦	౬౫౪	కురకర్త
౩౦౭	౨౯౭	కావ్యః	౫౭౧	౬౫౫	కురకర్త
౫౭౪	౬౬౦	కావ్యః	౪౧౪	౪౪౯	కురకర్త
౩౦౮	౨౯౮	కావ్యః	౧౪౭	౮౦	కురకర్త
౩౦౬	౨౯౬	కావ్యకృత్	౩౭౦	౩౧౫	కురకర్త
౫౭౩	౬౫౭	కావ్యదేవః	౩౧౯	౩౧౪	కురకర్త
౫౭౩	౬౫౮	కావ్యపాఠః	౪౧౦	౪౪౩	కురకర్త
౩౦౮	౨౯౯	కావ్యప్రదః	౭౭౩	౯౧౯	కురకర్త
౩౦౫	౭౯౫	కావ్యపాఠః	౪౪౭	౪౮౨	కురకర్త
౫౭౪	౬౫౯	కావ్య	౪౧౦	౪౪౪	కురకర్త
౩౬౧	౩౮౧	కారణమ్	౭౭౬	౮౫౮	కురకర్త
౩౯౩	౪౧౯	కావ్య	౪౮౨	౯౯౧	కురకర్త
౫౬౫	౬౮౮	కాలనేమిః	౭౩	౧౬	కురకర్త

[గర-ర-ర-ర]

(౪)

పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్య పాఠవిది కాన్యవర్గం విద్యంబ	పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్య పాఠవిది కాన్యవర్గం విద్యంబ
౫౩౬	౬౦౬	యేమకృత్ త	౧౫౭	౧౩౫	చతురాశ్వా న
౩౫౮	౩౭౬	క్షోభణః ఆ	౬౬౧	౭౭౫	చతుర్వక్తః ఇ
౫౧౭	౫౭౩	ఖడ్గపరశుః ఉ	౬౬౧	౭౭౪	చతుర్వింశతిః ఆ
౫౧౧	౫౭౧	గతస్య మః ఆ	౧౫౮	౧౪౧	గతుర్వాచమః ఉ
౬౫౮	౭౭౦	గదాగజః ఆ	౬౬౭	౭౭౬	చతుర్భుజః ఆ
౮౨౮	౯౯౭	గదాధరః "	౧౫౯	౧౪౨	చతుర్భుజః "
౪౪౨	౪౮౭	గభస్తి నేమిః ఇ	౬౫౯	౭౭౧	చతుర్భుజః ఇ
౪౯౪	౫౪౭	గభిరః ఆ	౬౬౭	౭౭౭	చతుర్భుజః ఆ
౭౮౬	౯౩౭	గభిరాత్మా న	౧౫౭	౧౪౦	చతుర్భుజః ఆ
౩౪౫	౩౫౬	గరుడభృషః ఆ	౬౬౦	౭౭౩	చతుర్భుజః ఆ
౩౬౩	౩౮౪	గహనః "	౬౭౧	౭౪౬	చతుర్భుజః న
౪౯౫	౫౪౮	గుణశృత్ త	౨౯౫	౩౮౨	చతుర్భుజః ఉ
౭౧౩	౮౪౩	గుస్తః ఆ	౬౪౬	౭౫౭	చతుర్భుజః ఆ
౪౯౫	౫౪౯	గురుః ఉ	౭౦౭	౮౨౯	చతుర్భుజః ఆ
౪౪౯	౪౯౫	గురుద్రుతమః ఆ			చతుర్భుజః ఆ
౩౬౪	౩౮౫	గుహః "	౫౫౧	౬౨౯	చతుర్భుజః ఆ
౪౯౩	౫౪౬	గుహః "	౩౦౧	౨౮౯	చతుర్భుజః ఆ
౪౫౧	౪౯౭	గుహః ఇ	౨౦౩	౧౪౭	చతుర్భుజః ఆ
౫౩౦	౫౯౯	గుహః ఆ	౭౯౭	౯౪౭	చతుర్భుజః ఆ
౪౫౨	౪౯౮	గుహః ఆ	౭౯౭	౯౪౭	చతుర్భుజః ఆ
౫౩౧	౬౦౦	గుహః ఆ	౧౫౦	౧౨౮	చతుర్భుజః ఆ
౨౪౦	౧౯౦	గుహః ఆ	౩౩౭	౩౪౩	చతుర్భుజః ఆ
౨౩౩	౧౮౯	గుహః ఆ	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౪౯౧	౫౪౩	గుహః ఆ	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౫౩౦	౫౯౮	గుహః ఆ	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౨౫౫	౨౫౧	గ్రామిణిః ఉ	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౬౪౪	౭౫౦	ఘృతాశః న	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౪౯౬	౫౫౦	చక్రగదాధరః ఆ	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౭౬౫	౯౦౮	చక్రః న	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౮౨౫	౯౯౫	చక్రః న	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ
౯౪౫	౯౩౬	చక్రః ఆ	౯౬౬	౯౬౬	చతుర్భుజః ఆ

అ

(౫)

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యప్రాతిపది కాస్త్యవర్గో లిక్తంక.	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యప్రాతిపది కాస్త్యవర్గో లిక్తంక.
౨౦౫	౧౫౦	జేతా ఋ	౨౩౧	౮౬౫	దమః " తు
౪౫౨	౪౯౯	జ్ఞానగమ్యః ఆ	౨౩౫	౧౯౨	దమనః ఆ
౪౧౮	౪౫౫	జ్ఞానము త్తమమ్	౨౩౧	౮౬౪	దమయితా ఋ
౧౩౪	౬౮	జ్ఞానః ఆ	౨౧౮	౨౧౮	దర్పదః ఆ
౨౪౨	౮౮౧	జ్యోతిః స	౨౧౨	౨౧౨	దర్పహః స
౫౧౦	౫౬౯	జ్యోతిరాదిత్యః ఆ	౩౬౯	౩౬౯	దామదరః ఆ
౫౪౮	౬౨౫	జ్యోతిర్జడశ్వరః	౫౧౩	౫౨౪	దారుణః
౬౩౪	౨౩౨	తత్ త	౫౧౩	౫౧౩	దాశార్హః
౮౦౩	౯౬౩	తత్త్వమ్ ఆ	౫౧౫	౫౨౬	దివిస్సృక్ శ
౮౦౪	౯౬౪	తత్త్వవిత్ ద	౬౮౨	౬౮౦	దిశః ఆ
౬౨౩	౭౯౧	తత్త్వగ్రంథః ఆ	౬౨౫	౭౨౪	దీప్తమూర్తిః ఇ
౩౩౫	౩౩౯	తారః	౬౬౬	౭౮౨	దురిత్రమః ఆ
౮౦౮	౯౬౮	తారః	౧౪౮	౮౨	దురాధర్మః ఆ
౩౩౪	౩౩౮	తారణః	౬౬౯	౭౮౨	దురాధిపః స
౬౦౫	౬౯౬	తిర్థకరః	౬౬౮	౭౮౬	దురావాసః ఆ
౩౬౮	౩౯౩	తుష్టిః	౭౮౫	౭౮౫	దుర్గః
౬౫౩	౭౬౩	తేజోవృషః	౭౮౪	౭౮౪	దుర్గమః
౧౨౫	౬౨	తిక్తుమ్ *	౭౮౧	౭౮౧	దుర్గయః
౧౨౫	"	తిక్తుమ్ భూమా	౨౮౩	౨౮౨	దుర్గరః
౪౮౨	౫౩౯	పా. తిక్తుమ్ భూమా	౬౨౧	౭౨౦	దుర్గర్షణః
౪౮౬	౫౩౮	తిదశాధ్యక్షః ఆ	౨౪౬	౭౮౩	దుర్గభః
౬౪౮	౭౫౭	తిషదః	౬౬౬	౯౨౪	దుష్కృతిహః స
		తిలోకధృ(క్) ద	౭౭౭	౯౨౬	దుష్-స్వప్న ఆ
		" త	౭౭౮		నాశనః
౫౬౮	౬౫౨	తిలోకాక్షా స			దృఢః
౫౬౯	౬౫౩	తిలోకేశః ఆ	౫౦౦	౫౫౫	దేవః
౪౮౨	౫౩౩	తివిక్రమః	౩౫౯	౩౭౭	దేవత్వస్థనః
౫౧౮	౫౧౧	తినామా స	౮౨౦	౯౮౯	దేవభృత్ త
౧౧౬	౫౨	తస్యే ఋ	౪౪౯	౪౯౪	దేవేశః ఆ
౩౯౨	౪౨౪	దక్షః ఆ	౪౪౯	౪౯౩	ద్యుతిభరః
౭౭౨	౯౧౭	దక్షిణః	౬౫౪	౭౬౪	ద్రవిణప్రదః
౭౭౨	౯౧౮	దక్షిణః	౫౧౪	౫౭౫	ధనజ్ఞయః
౭౩౦	౮౬౩	దక్షిణః	౫౭౮	౬౬౬	

* " ఏకంపదజ్ఞేదే సంఖ్యాసప్రకారః, ఏతదన్వయపత్రేదర్శితః."

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

(2)

పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్యప్రాతిపది కాస్త్యవర్ణో విక్రంచ	పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్యప్రాతిపది కాస్త్యవర్ణో విక్రంచ
3౬౮	3౯౨	పరమస్పష్టః ఆ	పు ౫౯౯	౬౯౦	పూర్ణః ఆ
౬౨	౧౧	పరమాత్మా న	3౮౭	౪౧౧	పృథుః ఆ
3౬౦	3౭౯	పరమేశ్వరః ఆ	౭౭౧	౯౧౬	వేశలః ఆ
3౯౪	౪౨౦	పరమేశ్వీ న	౨౯౦	౨౭౫	ప్రకాశనః
3౬౭	3౯౧	పర్యః ఇ	౨౯౨	౨౭౭	ప్రకాశాత్మా న
౫౨౫	౫౯౨	పరాయణః ఆ	౬౫౫	౭౬౬	ప్రగ్రహః ఆ
3౯౫	౪౨౧	పరిగ్రహః	పు ౭౯౬	౯౫౩	ప్రజాగరః
౬౯౧	౮౧౬	పరస్యః	౧౩౬	2౦	ప్రజాపతిః ఇ
౭౮౨	౯౩౧	పర్యవస్థితః	౨౪౦	౧౯౯	ప్రజాభవః ఆ
3౦౩	౨౯౨	పవనః	౧౫౫	౯౦	ప్రణమః
౧౨౮	౬౩	పవిత్రమ్	౩౮౫	౪౧౦	ప్రణరః
౮౨౩	౯౯౨	పావనాశనః	పు ౮౨౦	౯౫౭	ప్రతర్దనః
3౦౪	౨౯౩	పావనః	౧౨౪	౬౦	ప్రతాపనః
౬౯౨	౮౧౭	పుణ్డరీకాక్షః	౨౯౨	౨౭౮	ప్రతిష్ఠితః
౧౨౩	౧౧౨	పుణ్యః	3౨౭	3౨౮	ప్రత్యయః
౬౦౧	౬౯౨	పుణ్యకీర్తిః ఇ	౧౫౮	౯౪	ప్రథితః
౭౭౮	౯౨౫	పుణ్యక్రమణీర్తనః ఆ	3౨౩	3౨౧	ప్రద్యుమ్నః
౬౦౨	౬౯౩	పుణ్యక్రమణీర్తనః ఆ	౫౬౪	౬౪౬	ప్రధానపురు
౭౭౬	౯౨౨	పునర్వక్షుః ఆ	౮౦	౨౦	ప్రహాసపురు
౨౦౯	౧౫౨	పురస్థరః ఆ	౮౦౮	౯౭౦	ప్రహాసమహః
3౩౩	3౩౭	పురాతనః	౯౪	3౪	ప్రభవః
౪౫౩	౫౦౦	పురుజిత్	౯౫	3౫	ప్రభుః ఆ
౪౬౧	౫౦౮	పురుషః ఆ	3౦౯	3౦౦	ప్రభూతః ఆ
౭౧	౧౪	పురుషోత్తమః	౧౨౪	౬౧	ప్రమాదనః
3౮౩	౪౦౭	పురుషోత్తమః	౪౦౧	౪౨౯	ప్రసన్నాత్మా న
౮౫	౨౪	పురుషోత్తమః	౮౦౧	౯౫౯	ప్రసన్నాత్మా న
౪౬౨	౫౦౯	పురుషోత్తమః	౪౭౯	౫౨౮	ప్రసన్నాత్మా న
౧౦౧	౪౦	పుష్కరాక్షః	౨౬౬	౨౩౯	ప్రసన్నాత్మా న
౫౦౩	౫౬౧	పుష్టః	౨౦౮	౧౫౫	ప్రసన్నాత్మా న
3౬౯	3౯౪	పుష్టః	౭౧౮	౮౪౯	ప్రసన్నాత్మా న
౭౯౬	౯౫౨	పుష్టహాసః	౧౩౩	౬౭	ప్రసన్నాత్మా న
౬౧	౧౦	పుతాత్మా న	3౨౪	3౨౨	ప్రసన్నాత్మా న
౬౦౧	౬౯౧	పురయితా ము	3౮౪	౪౦౮	ప్రసన్నాత్మా న

[అర్-ఫ-ఫ-౦]

(౮)

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్య ప్రాతిపది కాన్త్యవర్ణో లిక్తం చ.	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్య ప్రాతిపది కాన్త్యవర్ణో లిక్తం చ.
౮౦౩	౯౬౨	ప్రాగజీవనః	౧౮౮	౧౨౬	భానుః
౧౩౨	౯౬౩	"	౧౮౯	౨౮౫	ఉ
౩౨౪	౩౨౩	ప్రాగదః	౨౨౦	౮౫౧	భార్యుత్
౩౮౫	౪౦౯	"	౫౬	౨	భావః
౨౯౯	౯౫౬	"	౯౪	౩౨	భావనః
౯౦౩	౯౬౧	ప్రాగభృత్	౨౮౩	౨౮౩	భాస్కరద్యుతిః
		"	౫౨౦	౫౨౬	భిషక్
౮౦౨	౯౬౦	ప్రాగనిలయః	౩౪౨	౩౫౮	భీమః
౨౩౯	౮౨౮	ప్రియకృత్	౨౯౩	౯౪౮	ఉ
౨౩౮	౮౨౬	ప్రియార్జునః	౨౯౪	౯౪౯	భీమచరాక్రమః
౨౪౦	౮౨౯	ప్రీతివర్ధనః	౨౩౨	౧౯౫	భుజిగోత్రమః
౧౨౨	౧౧౨	బ్రహ్మః	౪౦౨	౪౩౮	భూః
౧౨౬	౧౧౬	బహుశిరాః	౧౩౯	౨౨	భూగర్భః
౪౦౧	౪౩౦	బీజమవ్యయం	౫౪	౫	భూతకృత్
౨౧౧	౮౪౦	బృహత్	౫౧	౪	భూతభవ్య
౩౩౨	౩౩౫	బృహద్భానుః			భవత్ప్రభుః
౨౮౮	౨౨౩	బృహద్భానుః	౩౦౩	౨౯౧	భూతభవ్య
౫౮౨	౬౬౯	బ్రహ్మ			భవత్ప్రభుః
౫౮౧	౬౬౮	బ్రహ్మకృద్బ్రహ్మ	౫౯	౯	భూతభావనః
౫౮౬	౬౬౪	బ్రహ్మజ్ఞః	౫౬	౬	భూతభృత్
౫౮౦	౬౬౨	బ్రహ్మజ్ఞః	౪౪౨	౪౯౦	భూతమహేశ్వరః
౫౮౩	౬౬౧	బ్రహ్మవిత్	౫౮	౮	భూతాత్మా
౫౮౩	౬౬౦	బ్రహ్మవివర్ధనః	౯౧	౨౯	భూతాదిః
౫౮౫	౬౬౩	బ్రహ్మ	౬౧౨	౬౧౩	భూతావాసః
౫౮౪	౬౬౨	బ్రాహ్మణః	౫౫౬	౬౩౬	భూతిః
౫౮౬	౬౬౫	బ్రాహ్మణ	౪౫౬	౫౦౪	భూరిదక్షిణః
		ప్రియః	౨౮౯	౯౪౨	భూర్-భువః
౬౩౮	౨౪౨	భక్తవత్సలః	౮౦౬	౯౬౨	భూర్భువ
౫౦౪	౫౬౩	భగవాన్			స్వప్తరుః
౫౦౫	౫౬౪	భగవః	౫౫౫	౬౩౪	భూశయః
౨౦౯	౮౩౨	భయకృత్	౫౫౫	౬౩౫	భూషణః
౨౦౯	౮౩౮	భయనాశనః	౫౨౦	౫౮౫	భేషజమ్
౨౮౪	౯౩౫	భయనాశనః	౫౦౧	౧౪౫	భక్త
౯౪	౩౩	భర్త	౪౫౬	౫౦౨	ము

పుట- సం.	సం.	నామ, తిస్యపాఠపది కాస్త్యవర్ణో లిక్తం.	పుట- సం.	సం.	నామ, తిస్యపాఠపది కాస్త్యవర్ణో లిక్తం.	పుట- సం.	సం.
౨౦౦	౧౪౪	భోజనము	౪	౪౦౮	మహామఖి:	౪	౪౦౮
౨౦౦	౧౪౩	భౌజిన్యం	౬	౪౧౦౪	మహామనా:	౪	౪౧౦౪
౧౨౮	౬౪	మక్తశంపరమ్	౮	౪౨౦	మహామాయ:	౮	౪౨౦
౧౧౮	౧౨౦	మధు:	౮	౪౩౦	మహామూర్తి:	౮	౪౩౦
౧౪౧	౭౪	మధుసూదన:	౮	౪౪౩	మహాయజ్ఞ:	౮	౪౪౩
౧౧౬	౪౧	మను:	౮	౪౪౩	మహాయజ్ఞా:	౪	౪౪౩
౬౦౪	౬౪౪	మనోజవ:	౮	౪౭౬	మహార్జు:	౮	౪౭౬
౪౨౩	౪౬౨	మనోహర:	౮	౪౯౦	మహావరాహ:	౮	౪౯౦
౫౯౪	౨౮౧	మన్య:	౮	౫౨౪	మహావీర్య:	౮	౫౨౪
౨౩౪	౧౯౧	మరిచి:	౮	౫౨౪	మహాశక్తి:	౮	౫౨౪
౩౪౩	౩౪౨	మహాగి:	౮	౫౩౩	మహాశక్తి:	౮	౫౩౩
౪౮౨	౪౩౪	మహాగి:	౮	౫౪౮	మహాశక్తి:	౮	౫౪౮
౪౮౯	౬౭౭	మహాకర్త:	౪	౫౫౩	మహాశక్తి:	౮	౫౫౩
౬౭౪	౭౯౩	మహాకర్త:	౪	౫౯౪	మహాహరి:	౪	౫౯౪
౪౦౪	౪౩౩	మహాకోశ:	౮	౬౦౪	మహాహరి:	౮	౬౦౪
౪౯౨	౬౮౦	మహాక్రతు:	౮	౬౨౨	మహాభర:	౮	౬౨౨
౪౮౮	౬౭౬	మహాక్రతు:	౮	౬౪౬	మహాభర:	౮	౬౪౬
౩౪౪	౩౪౪	మహాక్ష:	౮	౬౩౧	మహాభర:	౮	౬౩౧
౬౮౬	౮౧౦	మహాగర్:	౮	౬౧౩	మహాభర:	౮	౬౧౩
౧౮౬	౧౨౩	మహారహ:	౪	౬౮౪	మహాభర:	౮	౬౮౪
౪౯౦	౬౭౮	మహారేణ:	౮	౬౩౦	మహాభర:	౮	౬౩౦
౪౪౮	౪౯౨	మహాదేవ:	౮	౬౨౧	మహాభర:	౮	౬౨౧
౨౨౪	౧౭౮	మహాద్యుతి:	౮	౪౭౩	మహాభర:	౮	౪౭౩
౨౨౯	౧౮౨	మహాద్విత్	౮	౪౯౧	మహాభర:	౮	౪౯౧
		"	౮	౫౩౯	మహాభర:	౮	౫౩౯
౪౦౪	౪౩౪	మహాధన:	౮	౫౧౮	మహాభర:	౮	౫౧౮
౭౧౪	౮౪౪	మహాన:	౮	౬౩౭	మహాభర:	౮	౬౩౭
౬౮౭	౮౧౨	మహానిధి:	౮	౬౪౭	మహాభర:	౮	౬౪౭
౨౨౨	౧౭౪	మహాబలి:	౮	౬౪౭	మహాభర:	౮	౬౪౭
౨౨౨	౧౭౪	మహాబుద్ధి:	౮	౬౪౭	మహాభర:	౮	౬౪౭
౬౮౭	౮౧౧	మహాభూత:	౮	౬౭౨	మహాభర:	౮	౬౭౨
౩౪౬	౩౭౨	మహాభూత:	౮	౬౭౨	మహాభర:	౮	౬౭౨
౪౦౪	౪౩౪	మహాభూత:	౮	౬౭౨	మహాభర:	౮	౬౭౨
					మహాభర:	౮	౬౭౨

(10)

పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్య పాత్రపద కాన్త్యవర్ణో లిప్తంచ	పుట సం.	సామ సం.	సామ, తస్య పాత్రపద కాన్త్యవర్ణో లిప్తంచ.
౪౮౫	౫౩౭	మేఢనీపతిః ఇ	పు ౭౪౮	౮౮౮	రః లోచనః ఆ పు
౬౫౦	౭౫౯	మేఢజః ఆ	౩౭౦	౩౯౬	రామః " "
౧౪౫	౭౮	మేఢావీ న	౭౯౧	౯౪౫	రుచిరాద్భుతః " "
౪౧౨	౪౪౬	యః	౧౭౫	౧౧౫	శుద్ధః " "
౮౦౯	౯౭౧	యః	౩౫౩	౩౬౬	రోహితః " "
౮౧౨	౯౭౭	యః కృత్ త	౬౯౦	౯౪౩	లక్ష్మీః శు న
౮౧౪	౯౮౨	యః గుహ్యమ్ ఆ			
౮౧౦	౯౭౨	యః పతిః ఇ	౩౫౧	౩౬౩	లక్ష్మీవాన్ న
౮౧౩	౯౭౯	యః భుక్ జ	౫౪౫	౬౨౦	లోక శ్రయః } ఆ
౮౧౨	౯౭౬	యః కృత్ త			[శ్రయః }
౮౧౧	౯౭౫	యః కామనః ఆ	౬౩౭	౭౪౦	లోకనాథః " "
౮౧౩	౯౮౦	యః సాధనః " "	౬౩౬	౭౩౯	లోకబంధుః ఉ
౮౧౧	౯౭౪	యః	౬౭౧	౭౮౯	లోకసారథిః ఆ
౮౧౪	౯౮౧	యః కృత్ త	౬౪౮	౭౫౬	లోకస్వామీ న
౮౧౨	౯౭౮	యః	౭౫౫	౮౯౫	లోకాధిపానమ్ ఆ న
౮౧౦	౯౭౩	యః	౧౯౫	౧౩౫	లోకాధ్యక్షః " పు
౬౩౩	౭౩౬	యః	౧౨౩	౫౯	లోహితాక్షః " "
౬౧౫	౭౧౦	యః కృత్ త	౬౩౧	౭౩౩	నః " "
౨౫౪	౧౬౪	యః	౭౧౯	౮౫౦	వంశవర్ధనః " "
౭౩౪	౮౭౦	యః	౪౩౦	౪౭౧	వత్సరః " "
౩౧౦	౩౦౧	యః గాఢకృత్ త	౪౩౦	౪౭౨	వత్సరిః " "
౩౧౧	౩౦౨	యః గాఢవర్తః ఆ	౫౦౬	౫౬౬	వత్స
౭౮	౧౮	యః	౩౨౯	౩౩౨	వసమానీ " "
౭౯	౧౯	యః విదాం	౬౪౦	౭౪౫	వరదః ఆ పు
౭౨౧	౮౫౩	యః	౧౮౧	౧౨౨	వరాధిపః " "
౭౨౨	౮౫౪	యః	౫౦౨	౫౫౮	వరుణః " "
౭౭౯	౯౨౮	యః	౨౮౧	౨౬౩	వర్ధనః " "
౫౯౮	౬౮౯	యః	౪౯	౩	వర్ధమానః " "
౪౩౨	౪౭౪	యః	౧౬౮	౧౦౫	వమటార్కః " "
౬౭౭	౭౯౯	యః	౨౮౭	౨౭౧	చానుః ఉ
౮౨౮	౯౯౮	యః	౬౦౯	౭౦౧	చానుః ఆ
౭౭౫	౮౮౪	యః	౨౮౬	౨౭౦	చానుః ఆ

(౧౧)

పుట- సం.	సామ సం.	సామ, తిన్నపాళెమిది కావ్యవర్ణం లిప్తింబ.	పుట- సం.	సామ సం.	సామ, తిన్నపాళెమిది కావ్యవర్ణం లిప్తింబ.
౬౦౭	౬౯౮	వసుద్రదః ఆ పు	౩౭౩	౩౯౮	విరజామాన్యః ఆ పు
	౬౯౯				
౧౬౯	౧౦౬	వసుమనాః స "	౩౭౨	"	విరళః *
౬౦౯	౭౦౨	" " ౩౭౧	౩౯౭	"	విరామః "
౬౦౬	౬౯౭	వసురేతాః " " ౭౪౫	౪౮౫	"	విరోచనః "
౬౬౩	౨౩౫	వహ్నిః ఇ " ౭౮౧	౬౬౪	"	విక్రః "
౬౮౪	౬౬౮	వాగ్ని స " ౨౭౩	౨౫౦	"	విభ్రుః "
౨౫౨	౨౧౮	వారస్పతిః ఇ " ౫౬౧	౬౪౨	"	విశ్రాంతా న "
౫౧౭	౫౭౯	" " ౫౬౨	౬౪౩	"	విశాధనః ఆ "
౬౮౦	౮౦౨	వాజస్సః " " ౩౯౮	౪౨౫	"	విశామః " "
౨౦౮	౧౫౪	వామనః ఆ " ౨౪౭	౨౦౯	"	విశ్రాంతా న "
౩౯౦	౪౧౫	వాయుః ఉ " ౧౧౪	౫౦	"	విశ్వకర్మా " "
౩౩౦	౩౩౨	" " ౩౯౮	౪౬౬	"	విశ్వదక్షిణః ఆ "
౭౨౯	౮౬౦	వాయువాహనః ఆ " ౩౨౧	౩౧౮	"	విశ్వహమః ఉ "
౫౦౨	౫౫౯	వారుణః " " ౨౬౭	౨౪౧	"	విశ్వభుక్తుః " "
౩౨౫	౩౨౪	వాసవానుజః " " ౪౨	౧	"	విశ్వమ్ ఆ న
౩౩౦	౩౩౩	" " ౬౨౪	౭౨౨	"	విశ్వమూర్తిః ఇ పు
౬౦౮	౭౦౦	వాసుదేవః " " ౧౭౮	౧౧౮	"	విశ్వయానిః ఇ నీ
౬౧౭	౭౧౪	" " ౨౦౫	౧౫౧	"	" " " "
౩౬౨	౩౮౩	విక్రా జు " ౧౫౪	౮౯	"	విశ్వరేతాః స పు
౧౪౬	౭౯	విక్రమః ఆ " ౬౬౬	౨౪౦	"	విశ్వస్థౌ జ్జా "
౧౪౩	౭౬	" " " " " " " "	"	"	" " " "
౭౬౬	౯౦౯	విక్రమీ స పు	౨౫౭	"	విశ్వాత్మా నా "
౩౫౨	౩౬౫	విత్తరః ఆ " ౬౪౨	౭౪౮	"	విమమః ఆ "
౬౦౫	౧౪౯	విజయః " " ౪౬	౨	"	" " " "
౫౪౮	౬౬౬	విజితాత్మా స " ౨౭౯	౨౫౯	"	" " " "
౪౨౬	౪౬౫	విదారణః ఆ " ౫౭౯	౬౬౩	"	" " " "
౭౮౬	౯౩౮	విదేశః " " ౧౮౯	౧౨౭	"	విష్వక్సేనః ఆ "
౭౭౪	౯౨౦	విద్వత్తమః " " ౩౯౯	౪౨౭	"	విస్తారః " "
౧౦౮	౪౪	" " " " " " " "	౮౮౦	"	విషయసగతిః ఇ నీ
౪౪౦	౪౮౫	విధాతా జు " ౭౭౫	౯౨౧	"	వీరభయః ఆ పు
౫౪౯	౬౨౭	విధేయాత్మా స " ౩౭౮	౪౦౨	"	" " " "
౪౬౨	౫౧౦	విసయః ఆ " ౫౭౭	౬౬౪	"	" " " "
౪౬౮	౫౧౬	విసయితా జు " ౪౨౫	౪౬౪	"	వీరపామః ఉ "

* ఏవంజదశ్శేదే సంఖ్యానక్రమే, ఏకదశ్చిమపత్రేదశ్చిరః.

[౨౪-౯-౯౦]

(౧౨)

పుట సం.	సం.	నామ, ఉస్యపాఠపది కాస్త్యవర్ణో లిక్తంచ	పుట సం.	సం.	నామ, ఉస్యపాఠపది కాస్త్యవర్ణో లిక్తంచ
౨౧౬	౧౬౮		౩౨౮	౪౦౩	శక్తిమతాంశ్చపః, పు
౬౪౨	౭౪౭	వీరహః న	౪౨౪	౪౪౩	శక్తిభృత్ త
౭౭౯	౯౭౭				త
౧౦౩	౧౬౦	వృక్షః ఆ	౬౨౮	౭౨౮	శతమూర్తిః ఇ
౩౪౧	౩౧౪	వృద్ధాత్మా న		౭౭౯	శతాననః ఆ
౩౧౯	౩౧౪	వృషః ఆ	౧౪౭	౬౨౩	శతానన్దః
౧౭౪	౧౧౩	వృషకర్మ న	౩౩౮	౩౪౧	శతావర్తః
౨౭౯	౨౬౦	వృషపర్వా	౩౮౮	౪౧౩	శత్రుఘ్నః
౧౩౨	౬౦౨	వృషక్రియః ఆ	౬౯౭	౮౨౬	శత్రుజిన్మత్రు
౬౭౮	౨౧౮	వృషభః			త్రితాపః
౧౩౨	౬౦౧	వృషభాక్షః	౭౬౮	౯౧౨	శబ్దసహః
౧౬౧	౧౦౨	వృషాకపిః ఇ	౭౬౭	౯౧౧	శబ్దాతిగః
౧౭౪	౧౧౪	వృషాకృతిః ఇ	౧౨౨	౧౮౮	శమః
౨౭౭	౨౧౭	వృషాహి న	౯౮	౩౮	శమ్భుః
౨౮౦	౨౬౧	వృషాదరః ఆ	౧౧౩	౮౭	శరణమ్ ఆ
౩౧౭	౩౭౩	వేగవాక్ త	౩౪౬	౩౧౮	శరభః
౧౯౧	౧౨౯	వేదః ఆ	౩౪౨	౩౧౧	శరీరభృత్ త
౧౯౨	౧౩౦	వేదాత్ ద	౪౧౧	౧౦౧	శరీరభూతభృత్
	౧౩౩		౧౧౪	౮౮	శర్మ న
౧౯౩	౧౩౨	వేదాక్షః ఆ	౮౮	౨౬	శర్మ త
౨౧౪	౧౬౧	వేద్యః	౭౬౯	౯౧౪	శర్మరీకరః
౪౯౬	౧౧౧	వేదాః న	౨౯౯	౨౮౬	శశబిద్ధః
౩౮౧	౪౦౬	వైకుంఠః ఆ	౮౨౬	౯౯౬	శాన్త్యధన్వ న
౮౧౮	౯౮౭	వైఖానః	౧౨౩	౧౮౯	శాస్త్రః ఆ
౨౧౧	౧౬౬	వైద్యః	౧౨౪	౧౯౧	శాస్త్రః ఇ
౩౧౪	౩౦౬	వృక్షరూపః	౧౨౬	౧౯౪	శాస్త్రదః ఆ
౬౧౬	౭౬౮	వృక్షః	౧౨౨	౧౧౭	శాస్త్రతః ఆ
౩౬౪	౩౮౬	వృషసాయః	౧౮౧	౧౨౧	శాస్త్రతస్థానః
౩౬౧	౩౮౭	వృషస్థానః	౧౧౪	౬౩౩	శాస్త్రతస్థిరః ఆ
౭౮౭	౯౩౯	వ్యాధిః	౨౪౬	౨౦౮	శాస్త్రా
౪౨౮	౪౬౮	వ్యాధి న	౩౧౮	౩౧౨	శిఖి
౩౯౦	౪౧౪	వ్యాధిః ఆ	౨౮౯	౨౭౪	శిషి
౧౧౮	౯౩	వ్యాధిః	౮౮	౨౭	శివః
౧౧౬	౧౭౮	వ్యాధిః	౧౩౬	౬౦౭	

౪॥

(౧౩)

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యప్రాతిపది కా న్యవర్ణో లిక్తం చ.	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, తస్యప్రాతిపది కా న్యవర్ణో లిక్తం చ.
౭౬౮	౯౧౩	శిశిరః ఆ	పు ౫౪౨	౬౧౬	శ్రీవిభావసః ఆ పు
౨౭౪	౨౫౧	శిష్టకృత్ త	౫౪౦	౬౧౩	శ్రీశః " "
౩౧౭	౩౧౧	శిష్టేష్టః ఆ	౨౮౨	౨౬౫	శ్రుతిపాఠకః " "
౨౧౦	౧౫౭	శుచిః ఇ	౫౪౩	౬౧౯	శ్రయశ్శ్రీమాన్ త "
౨౭౪	౨౫౨	శుచిః ఇ	౧౩౫	౬౯	శ్రేష్ఠః ఆ పు
౧౭౯	౧౧౯	శుచిశ్శ్రీహః స	౫౦౦	౫౫౬	సంకర్షణః ఆ పు
౫౨౬	౫౯౩	శుభాగ్నిః ఆ	౫౩౫	౬౧౫	సంతోషాః ఋ " "
౬౭౧	౭౮౮	శుభాగ్నిః ఆ	౨౧౨	౧౬౦	సంగ్రహః ఆ " "
౩౬౯	౩౯౫	శుభేక్షణః " "	౨౪౪	౨౦౩	సంభాతా ఋ " "
౬౪౩	౭౪౯	శుభస్యః " "	౨౪౪	౨౦౪	సంధిమాన్ త " "
౩౩౫	౩౪౦	శుభః " "	౫౨౧	౫౮౭	సంన్యాసకృత్ " "
౫౬౭	౬౫౦	శుభః " "	౨౬౧	౨౩౩	సంప్రమర్దనః ఆ " "
౫౬౮	౬౫౧	శుభజనేశ్వరః " "			
౬౧౪	౭౦౯	శుభజనేశ్వరః " "	౯౩	౩౧	సంభవః " "
౬౮౧	౮౦౩	శృంగే న	౧౭౦	౧౦౯	సంమితః " "
౫౫౭	౬౩౮	శృంగే నాశనః ఆ	౧౫౭	౯౨	సంవత్సరః " "
౩౩౬	౩౪౨	శృంగే నాశనః ఆ	౩౯౬	౪౨౩	సంవత్సరః " "
౫౬౬	౬౪౯	శృంగే నాశనః ఆ	౨౬౧	౨౩౨	సంవత్సరః " "
౭౨౪	౮౫౭	శ్రమణః ఆ	౩౬౫	౩౮౮	సంస్థానః ఆ " "
౫౪౩	౬౧౮	శ్రీకరః " "	౬౩౦	౭౩౨	సః " "
౩౫౯	౩౭౮	శ్రీకర్పః " "	౪౩౫	౪౭౯	సత్* త న
౫౪౦	౬౧౨	శ్రీదః " "	౨౩౨	౧౮౬	సత్* త న
౫౪౨	౬౧౭	శ్రీధరః " "	౪౧౫	౪౫౧	సత్* త న
౫౪౧	౬౧౫	శ్రీనిధిః ఇ	౨౬౭	౨౪౨	సత్* త న
౨౩౧	౧౮౫	శ్రీనివాసః ఆ	౫౫౦	౬౨౮	సత్* త న
౫౪౧	౬౧౪	శ్రీనివాసః ఆ	౨౬౮	౨౪౩	సత్* త న
౫౩౮	౬౧౦	శ్రీపతిః ఇ	౬౧౧	౭౦౫	సత్* త న
౫౩౯	౬౧౧	శ్రీమతాంవరః ఆ	౬౧౨	౭౦౬	సత్* త న
౮౪	౨౨	శ్రీమాన్ త	౪౧౫	౪౫౦	సత్* త న
౨౨౨	౧౮౦	శ్రీమాన్ త	౭౩౫	౮౭౧	సత్* త న
౨౫౫	౨౨౨	శ్రీమాన్ త	౪౪౪	౪౮౮	సత్* త న
౫౩౭	౬౦౮	శ్రీవత్సవత్సః స	౭౯౮	౯౫౫	సత్* త న
౫౩౮	౬౦౯	శ్రీవాసః ఆ	౬౧౩	౭౦౮	సత్* త న

* ఏనంపదచ్చేదే సంఖ్యానప్రకారః, ఏతద నిమగ్నత్రేకర్పరః.

(౧౪)

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్య పాఠవిధి కాస్త్యవర్ణో లిక్తం చ	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్య పాఠవిధి కాస్త్యవర్ణో లిక్తం చ
౧౬౯	౧౦౭		౪౧౧	౪౪౫	సమీహాసః ఆ పు
౨౫౦	౨౧౩	సత్యః ఆ పు	౪౧౨	౪౬౧	సర్వః " "
౨౩౬	౨౨౩		౪౨	౪౫	సర్వః " "
౩౨౨	౨౯౦	సత్యధర్మః ఆ పు	౪౨౩	౪౫౫	సర్వకామదః " "
		[రాక్రమః]	౧౪౭	౧౨౪	సర్వః " "
౨౩౭	౨౭౪	సత్యధర్మః " "	౪౧౭	౪౫౪	సర్వజ్ఞః " "
		[రాయణః]	౬౯౪	౪౨౧	
౪౪౧	౫౩౨	సత్యధర్మః " "	౫౫౩	౬౩౧	సర్వతత్త్వముః స న
౨౫౦	౨౧౪	సత్యపరా ఆ	౬౯౫	౪౨౨	సర్వతోముఖః ఆ పు
		[క్రమః]	౧౫౯	౯౫	సర్వదర్శనః ఆ పు
౬౫౨	౭౬౧	సత్యమేధాః స	౪౧౬	౪౫౨	సర్వదర్శి న "
౪౬౩	౫౧౨	సత్యసత్యః ఆ	౨౪౨	౨౦౧	సర్వదృక్ శ "
౪౩౬	౪౭౯	సదక్షరము న	౫౧౬	౫౭౭	
౭౫౪	౪౯౪	సదామగ్నీ న పు	౪౩౨	౧౦౦౦	సర్వప్రకారః ఆ "
౨౦౫	౧౬౭	సదాయోగీ " "			జాయధః }
౬౧౧	౭౦౪	సద్గతిః ఇ నీ	౧౬౭	౧౦౪	సర్వయోగః }
౬౧౨	౭౦౭	సద్భూతిః " "			నిస్సృతః }
౭౫౬	౪౯౭	సనాతీ ఆవ్యయము త పు	౩౫౦	౩౬౨	సర్వలక్షణః ఆ పు
౭౫౭	౪౯౮	సనాతనతమః ఆ	౬౪౫	౪౦౪	సర్వవాగ్ధి }
౭౪౦	౪౯౯	సన్దః ఆ పు			శ్వరేశ్వరః }
౬౧౫	౭౧౧	సన్నివాసః " "	౬౪౨	౪౦౫	సర్వవిజ్ఞయీ న "
౭౦౪	౪౩౧	సన్తజిహ్వః " "	౧౪౪	౧౨౫	సర్వలీల ద "
౭౦౬	౪౩౩	సన్తవాహనః " "	౬౫౪	౭౬౫	సర్వశస్త్ర భృతాంవరః }
౭౦౬	౪౩౨	సన్తేధాః స	౭౩౩	౪౬౭	సర్వసహః " "
౧౭౧	౧౧౦	సమః ఆ	౧౬౩	౧౦౦	సర్వాద్యః ఇ "
౩౪౯	౩౬౦	సమయజ్ఞః " "	౬౧౪	౭౧౫	సర్వాసులయః ఆ "
౧౭౦	౧౦౪	సమాత్మా న	౧౬౧	౯౭	సర్వేశ్వరః " "
౬౬౪	౭౭౯	సమావర్తః ఆ	౬౩౧	౭౩౩	సహః
			౭౪౭	౪౪౭	సవితా ఋ "
౩౫౨	౩౬౪	సమితిజ్ఞయః ఆ	౪౦౪	౯౬౯	
౨౫౬	౨౫౫	సమీరణః ఆ పు	౩౫౫	౩౭౦	సహః ఆ "

(౧౫)

పుట- సం.	నామ సం.	నామ, రిశ్యపాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిక్టంచ.	పుట- సం.	నామ సం.	నామ, రిశ్యపాతిపది కాస్త్యవర్ణో లిక్టంచ
౩౧౫	౩౦౭	సహస్రజితే త	పు ౭౭౭	౭౯౭	సువర్ణః ఆ పు
౨౫౭	౨౨౯	సహస్రపాల్ ద	౨౩౭	౧౯౪	సువర్ణః " "
౨౫౭	౨౨౭	సహస్రమూర్ధా న	౭౨౮	౨౫౯	సువర్ణః " "
౪౩౯	౪౦౪	సహస్రాంకుః ఉ	౨౭౫	౨౩౮	సుప్రసాదః " "
౨౫౭	౨౨౮	సహస్రాక్షః ఆ	౨౮౩	౨౭౭	సుభుజః ఆ "
౭౦౩	౮౩౦	సహస్రాక్షిః స	౪౧౭	౪౫౭	సుముఖః " "
౨౦౨	౧౪౭	సహస్రః ఉ	౬౪౯	౭౫౮	సుమేధాః స "
౫౧౦	౫౭౦	సహస్రః ఉ	౭౧౭	౭౧౨	సుయామునః ఆ "
౭౨	౧౫	సాక్షి న	౧౯౭	౧౩౭	సురాధ్యక్షః " "
౪౭౯	౫౧౭	సాక్షి న	౨౩౩	౧౮౮	సురానందః " "
౭౩౭	౮౭౨	సాక్షిః ఆ	౨౪౮	౨౧౦	సురానిహః స "
౪౭౭	౫౧౪	సాత్వతాంపతిః ఇ	౭౪౩	౮౮౨	సురుచిః ఇ "
౭౭౮	౨౪౪	సాధుః ఉ	౧౫౨	౮౭	సురేశః ఆ "
౫౧౯	౫౮౩	సామ న	౩౦౦	౨౮౭	సురేశ్వరః " "
౫౧౯	౫౮౨	సామగః ఆ	పు ౭౯౫	౮౨౩	సులభః " "
౮౧౯	౯౮౮	సామగాయనః ,	౭౭౮	౮౦౦	సులభః " "
౨౦౨	౪౮౯	సేహః " ,	౭౮౩	౮౦౭	సువర్ణబిందుః ఉ "
౧౭౨	౯౮	సేధః ఆ	౭౩౯	౭౪౩	సువర్ణవర్ణః ఆ "
౭౯౭	౮౨౫	సేధః ఆ	౭౯౦	౯౪౪	సువీరః " "
౨౭౫	౨౫౪	సేధసజ్జల్పః " ,	౪౧౮	౪౫౭	సువ్రతః " "
౨౭౫	౨౫౩	సేధాః " ,	౭౯౭	౮౨౪	సువ్రతః " "
౧౭౨	౯౯	సేధిః ఇ	సీ ౪౯౧	౫౪౪	సుషేణః " "
౨౭౭	౨౫౫	సేధిదః ఆ	పు ౪౨౨	౪౭౧	సుహృత్ ద "
౨౭౭	౨౫౭	సేధిసాధనః " ,	౪౨౦	౪౫౮	సుహృత్ ఆ "
౪౨౧	౪౭౦	సుఖదః " ,	౭౪౭	౮౮౭	సుహృత్ " "
౭౫౦	౮౯౦	సుఖదః " ,	౪౭౦	౫౦౭	సోమః " "
౪౨౧	౪౫౯	సుఖాపః " ,	౪౫౮	౫౦౫	సోమవః " "
౭౭౨	౭౯౦	సుతః ఉ	పు ౩౨౮	౩౨౯	సుధః " "
౨౩౯	౧౯౭	సుతపః స	౩౨౮	౩౩౦	సుధధరః " "
౩౯౩	౪౧౮	సుదర్శనః ఆ	౫౯౭	౭౮౫	ప్రవప్రియః " "
౫౧౧	౫౭౨	సుధన్వా న	౫౯౫	౭౮౪	ప్రవ్యః " "
౭౭౭	౭౯౮	సుధః ఆ	౫౯౭	౭౮౭	ప్రవ్యః " "
౭౭౭	౭౯౮	సుధః ఆ	౫౯౮	౭౮౮	ప్రవ్యః " "

[అర-౧౨-౧౦]

(౧౬)

పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాఠపది కావ్యవర్ణో లిక్టంచ	పుట సం.	నామ సం.	నామ, తస్యపాఠపది కావ్యవర్ణో లిక్టంచ
౫౯౭	౬౮౬	ప్రతిష్ఠా	౭౬౧	౯౦౧	స్వస్తిదః
౧౧౯	౫౪	ప్రవిరః	౭౬౩	౯౦౫	స్వస్తిదః
౧౧౮	౫౩	ప్రవిరః	౭౬౨	౯౦౪	స్వస్తిభుక్
౪౦౬	౪౩౭	ప్రవిరః	౪౯౭	౫౫౨	స్వాధ్యాయః
౮౮	౨౮	ప్రవిరః	౪౭౭	౪౬౬	స్వాధ్యాయః
౩౬౫	౩౮౯	ప్రవిరః	౪౭౭	౫౨౬	స్వాధ్యాయః
౪౦౦	౪౨౮	ప్రవిరః	౪౭౭	౮౪౮	స్వాధ్యాయః
౨౪౫	౨౦౫	ప్రవిరః	౨౩౬	౧౯౩	హంసః
౭౧౨	౮౪౨	ప్రవిరః	౩౪౯	౩౬౧	హంసః
౨౯౩	౨౮౦	ప్రవిరః	౫౭౭	౬౫౬	హంసః
౨౫౧	౨౧౭	ప్రవిరః	౫౦౭	౫౬౭	హంసః
౫౨౭	౫౯౫	ప్రవిరః	౩౪౯	౩౬౧	హంసః
౮౨౨	౯౯౦	ప్రవిరః	౬౧౦	౭౦౩	హంసః
౫౪౬	౬౨౧	స్వయం	౩౪౯	౩౬౧	హంసః
౫౪౬	౬౨౨	స్వయం	౧౩౮	౭౧	హంసః
౭౧౬	౮౪౭	స్వయం	౩౮౮	౪౧౨	హంసః
౮౧౮	౮౬౬	స్వయం	౧౩౮	౧౯౬	హంసః
౯౭	౩౭	స్వయం	౭౪౪	౮౮౩	హంసః
౪౨౭	౪౬౭	స్వయం	౧౧౧	౪౭	హంసః
౭౬౨	౯౦౩	స్వయం	౩౫	౩౬౮	హంసః
౭౬౨	౯౦౨	స్వయం	౬౪౦	౭౪౪	హంసః

* వివరించబడిన సంఖ్యలక్రమం: వివిధ విమలతేదర్శితః.

శ్రీవిష్ణు సహస్రనామా కావ్యం

సం. మా. ప్రా.

హం: పా.

శ్రీమతే రామసుబ్బాయనమః.

శ్రీ పిష్టు సమాప్త నామ.

౧ విశ్వం, విష్ణుర్, వషటూర్, ౩	భూత - భవ్య - భవత్ప్రభుః ౪
భూతకృద్, భూతశృద్, భావో, ౭	భూతాత్మా, భూతభావనః॥ ౯
౨ పూతాత్మా, పరమాత్మాద, ౧౧	ముక్తానాంపరమాగతిః ౧౨
ఆవ్యయః, పురుషస్, సాక్షీ ౧౫	క్షేత్రజ్ఞా, ౭క్షరపవచ॥ ౧౭
౩ యోగో, యోగవిదాంనేతా, ౧౯	ప్రభాసపురుషేశ్వరః ౨౦
నారసింహవపుశ్, శ్రీమాన్, ౨౨	కేశవః, పురుషోత్తమః॥ ౨౪
౪ సర్వశ్, శర్వశ్, శివస్, స్థాణుర్, ౨౮	భూతాదిర్, *నిధిరవ్యయః ౩౦
సంభవో, భావనో, భర్తా, ౩౩	ప్రభవః, ప్రభుర్, ఈశ్వరః॥ ౩౬

అర్చనోపయుక్తానాం, ప్రణవపూర్వాణాం, నమశ్శబ్దోత్త
రాణామ్ అకారాదివర్ణాంతానాం పితృద్వినామ్నాం చతుర్థ్య
స్తరూప దిక్పర్యవ్యాప్తకాః—

అ - (౬౫౧) — పితృవ్యయ ౧ = ౩, ౭, ౯, ౧౩, ౧౪, ౧౬ - ౧౮,
౨౦, ౨౩-౨౭, *౩౦, ౩౧, ౩౨, ౩౪, ౩౬, ‡

ఆ - (౨). — (౫౯౦, ౭౦౬.) ‡

ఇ - (౬౭). — ముక్తానాంపరమాగతిగతయే ౧౨ = ౨౯, ‡

ఈ - (౫). — (౨౧౯ - ౨౨౧, ౯౩౩, ౯౪౩.) ‡

ఊ - (౫౧). — ఉష్ణవే ౨ = ౪, ౨౮, ౩౫, ‡

ఊ - (౩). — (౩౭, ౪౩౮, ౯౪౨.) ‡

ఋ - (౩౨). — యోగవిదాంనేత్రే ౧౯ = ౩౩. ‡

జ్ - (౪). — (౨౪౦, ౫౮౬, ౯౦౪, ౯౭౯.) ‡

ఝ - (౪౮). — భూతకృతే ౫ = ౬, ౨౨, ‡ [౭౭౮, ౯౬౪.] ‡

చ్ - (౯). — (౧౨౫, ౧౩౦, ౧౩౩, ౨౨౯, ౪౬౧, ౬౭౧, ౭౭౭,

౯౮). — భూతాత్మనే ౮ = ౧౦, ౧౧, ౧౫, ‡

ష్ - (౧). — (౪౭౬.) ‡

ష్ - (౧). — (౭౩౫.) ‡

శ్ - (౩). — (౨౦౧, ౫౭౬, ౫౭౭.) ‡

స్ - (౨౫). — నారసింహవపుషే ౨౧ = ‡

౧౦౦౦.

* ౩౦ అనేకపదభుజితేషునామసువిశేషః—అవ్యయాయనిధయే. ‡ పితృత్వ
సుక్తాకారాదివర్ణాంతాని, పితృత్వపేకుద్బలితానిచ, నామాని, పుటాస్తరేషుద్రష్టవ్యాని.

(౨)

౫ స్వయంభూత్, శంభుత్, ఆదిత్యుః, ౩౯	పుక్కురాక్షి, మహాస్వనః	౪౧
అనాదినిధనూ ధాతా, ౪౩	విధాతా, ధాతురు త్తమః॥	౪౫
౬ అప్రమేయో, హృషీకేశః, ౪౭	పద్మనాభో, ౭మరప్రభుః	౪౯
విశ్వకర్తా, మనుస్, త్వష్టే, ౫౧	ప్రవిష్టస్, స్థవిరో, భృషః॥	౫౫
౭ అగ్రాహ్యుత్, శాశ్వతః, కృష్ణః, ౫౫	లోహితాక్షః, ప్రతిర్దనః	౬౦
ప్రభూత్, *త్రిమధ్మామ, ౬౧	పవిత్రం, †మధ్యశంపరమ్॥	౬౪
౮ ఈశానః, ప్రాణదః, ప్రాణా, ౬౭	జ్యేష్ఠః, శ్రేష్ఠః, ప్రజాపతిః	౭౦
హిరణ్యగర్భో భూగర్భో, ౭౧	మాధవో, మధుసూదనః॥	౭౪
౯ ఈశ్వరో, విక్రమీ, ధన్వీ, ౭౭	మేఘావీ, విక్రమః, క్రమః	౮౦
అనుత్తమో, దురాధర్మః, ౮౧	కృతజ్ఞః, కృతిర్, ఆత్మవాక్॥	౮౫
౧౦ సునేశ, శ్వరణం, శర్మ, ౮౫	విశ్వరేతాః, ప్రజాధిపః	౯౦
అహస్, సంవత్సరో, వ్యాళః, ౯౩	ప్రత్యయస్, సర్వదర్శనః॥	౯౫
౧౧ అజస్, సర్వేశ్వరస్, సిద్ధః, ౯౮	సిద్ధిస్, సర్వాదిర్, ఆచ్యుతః	౧౦౧
వృషాకపిర్, అమేయాశ్వా, ౧౦౩	సర్వయోగవినిస్సృతః॥	౧౦౪
౧౨ వసుర్, వసుమనాన్, సత్యః, ౧౦౭	సమాశ్వా, సమృత, స్మమః	౧౧౦
అమోఘః, పుణ్డరీకాక్షః, ౧౧౧	వృషకర్తా, వృషాకృతిః॥	౧౧౪
౧౩ రుద్రో, విహుశిరాః (ః) బ్రహ్మః, ౧౧౭	విశ్వయోనిశ్, శుచిశ్రవాః	౧౧౯
అమృతశ్, శాశ్వతస్థాణుః, ౧౨౧	వరాహోపమా, మహాతపాః॥	౧౨౩
౧౪ సర్వగన్, సర్వవిద్, భానుర్, ౧౨౬	విష్ణుశ్రేణో, జనార్దనః	౧౨౮
వేదో, వేదవిద్, అవ్యక్తో, ౧౩౧	వేదాజ్ఞో, వేదవిత్, కవిః॥	౧౩౪

అ.—౩౯ - ౪౧, ౪౫ - ౪౯, ౫౩ - ౬౧, ౬౩, †౬౪-౬౯, ౭౧-౭౫, ౭౯-౮౩, ౮౬, ౮౭, ౯౦, ౯౧ - ౯౮, ౧౦౧, ౧౦౪, ౧౦౭, ౧౦౯-౧౧౧, ౧౧౫, ౧౨౦, ౧౨౧, ౧౨౪, ౧౨౭ - ౧౨౯, ౧౩౧, ౧౩౨,

ఇ.—౭౦, ౮౪, ౯౯, ౧౦౦, ౧౦౨, ౧౧౪, ౧౧౮, ౧౩౪,

ఉ.—౩౮, ౪౯, ౫౧, ౧౦౫, ౧౧౭, ౧౨౧, ౧౨౬,

ఊ.—స్వయంభువే ౩౭ =

ఋ.—౪౩, ౪౪, ౫౨,

త్.—౮౫,

ద్.—సర్వపదే ౧౨౫ = ౧౩౦, ౧౩౩,

న్.—౫౦, *౬౨, ౭౬-౭౮, ౮౮, ౯౧, ౧౦౩, ౧౦౮, ౧౧౩,

స్.—౮౯, ౧౦౬, ౧౧౬, ౧౧౯, ౧౨౩,

* ౬౨. వైకర్తి కేసవదేవే దేవలక్ష్మీ నామ సువిశేషః = త్రికకుద్ - ధామ్నీ.
† ౬౪. అనేక పదములతో నామ సువిశేషః = పరాయ మద్భాషానమః.

(3)

౧౫ లోకాధ్యక్షస్స. సురాధ్యక్షః, ౧౩౬	ధర్మాధ్యక్షః, కృతాకృతః ౧౩౮
చతురాశ్వా, చతుర్భుజాః, ౧౪౦	చతుర్దంష్ట్రాన్, చతుర్భుజః ౧౪౨
౧౬ క్రాద్విష్ణుః, భోజనమ్, భోక్తా, ౧౪౫	సహిష్ణుః, జగదాదిజః ౧౪౭
అనఘో, విజయో, జేతా, ౧౫౦	విశ్వయోనిః, పునర్వసుః ౧౫౨
౧౭ ఉషేష్టో, వామనః, ప్రాంశుః, ౧౫౫	అమోఘశ, శుచిః, ఊర్జితః ౧౫౮
అతీష్ఠ్యన్, సర్వహన్, సర్వో, ౧౬౧	ధృతాశ్వా, నియమా, యమః ౧౬౪
౧౮ వేదో, వైద్యన్, సదాయోగీ, ౧౬౭	వీరహ, మాధవో, మధుః ౧౭౦
అతీష్ఠియో, మహామాయో, ౧౭౨	మహూత్సాహో, మహాబలిః ౧౭౪
౧౯ మహాబుధిర్, మహావీర్యో, ౧౭౬	మహాశక్తిర్, మహాద్యుతిః ౧౭౮
అనిర్దేశ్యవపుశ్, శ్రీహన్, ౧౮౦	అమేయాశ్వా, మహాద్విధృత్ ౧౮౨
౨౦ మహాహ్వానో, మహాభక్తా, ౧౮౪	శ్రీనివాసన్, సతాంగతః ౧౮౬
అనిరుద్ధ, స్ఫురానన్దా, ౧౮౮	గోవిందో, గోవిదాంపతిః ౧౯౦
౨౧ మరీచిః, దమనో, హంసః, ౧౯౩	సుంద్యో, భుజగోత్రమః ౧౯౫
హిరణ్యనాభ, స్ఫుతపాః, ౧౯౭	చంద్రనాభః, ప్రజాపతిః ౧౯౯
౨౨ అమృత్యు, స్ఫుర్వదృష్ట్, సింహః, ౨౦౨	సన్దాతా, సద్విమాన్, క్షిరః ౨౦౫
అజా, దుర్బలగన్, శాస్తా, ౨౦౮	విశ్రుతాశ్వా, సురానిహః ౨౧౦
౨౩ *గురుర్గురుతమో, ధామ, ౨౧౨	సత్యన్, సత్యపరాక్రమః ౨౧౪
నిమిషో, లినిమిషన్, స్రగ్వీ, ౨౧౭	వాచస్పతిర్, ఉదారధీః ౨౧౯

అ.—౧౩౫ - ౧౩౮, ౧౪౦ - ౧౪౨, ౧౪౪, ౧౪౭ - ౧౪౯, ౧౫౩, ౧౫౪, ౧౫౬, ౧౫౮ - ౧౬౧, ౧౬౩ - ౧౬౬, ౧౬౯, ౧౭౧ - ౧౭౪, ౧౭౬, ౧౮౩, ౧౮౫, ౧౮౭ - ౧౮౯, ౧౯౧ - ౧౯౬, ౧౯౮, ౨౦౨, ౨౦౫ - ౨౦౭, *౨౦౧, ౨౦౩ - ౨౦౬,

ఇ.—౧౫౧, ౧౫౭, ౧౭౫, ౧౭౭, ౧౭౮, ౧౮౬, ౧౯౦, ౧౯౧, ౧౯౯, ౨౦౮,

ఈ.—ఉదారధియో ౨౧౯,

ఉ.—౧౪౩, ౧౪౬, ౧౫౨, ౧౫౫, ౧౭౦, ౨౦౦,

ఋ.—౧౪౫, ౧౫౦, ౧౮౪, ౨౦౩, ౨౦౮,

త్.—౧౮౦, ౧౮౨, ౨౦౪,

న్.—౧౩౯, ౧౬౨, ౧౬౭, ౧౬౮, ౧౮౧, ౨౦౯, ౨౧౦, ౨౧౨, ౨౧౭,

శ్.—సర్వదృశే ౨౦౧ =

స్.—౧౭౯, ౧౯౭,

* ౨౦౧. అనేకపదములతో మనము సువిశేషః = గురుతమాయగురవే.

(౪)

౧౪౮ గ్రామీణ, గ్రామీణ, శ్రీమాన్, ౨౨౨	న్యాయా, నేతా, సమీరణః ౨౨౫
సహస్రముద్గా, విశ్వాత్మా, ౨౨౨	సహస్రాత్, సహస్రపాత్ ౨౨౯
౨౫ ఆనందనా, సమీక్షాత్మా, ౨౩౦	సంవృత, సంప్రదమద్దశః ౨౩౩
అహస్సంచరత్, వహ్నిర్, ౨౩౫	అనిలా, ధండిధరః ౨౩౭
౨౬ సుప్రసాదః, ప్రసన్నాత్మా, ౨౩౯	విశ్వస్థ, విశ్వభృగ్విభుః ౨౪౦
సత్కర్త, సత్కృత, స్వాధుః, ౨౪౪	జహ్నుర్, నారాయణో, నరః ౨౪౭
౨౭ ఆనందయో, ౭, ప్రమేయాత్మా, ౨౪౯	విశిష్ట, శిష్టకృత్, శుచిః ౨౫౨
సిద్ధాన్త, సిద్ధసజ్జల్పః, ౨౫౪	సిద్ధిద, సిద్ధిసాధనః ౨౫౬
౨౮ వృషాహ, వృషభో, విష్ణుః, ౨౫౯	వృషపరాస్, వృషదరః ౨౬౦
వర్ధనో, వర్ధమానశ్చ, ౨౬౩	వివిక్త, శుచిసాగరిః ౨౬౫
౨౯ సుభజ్జో, దుర్ధా, వాగ్మీ, ౨౬౮	మహద్వో, వసుదో వసుః ౨౭౦
నైకరూపో, బృహద్రూఢః, ౨౭౩	శిషివిష్ట, ప్రకాశనః ౨౭౫
౩౦ ఓజస్తేజామృతధరిః, ౨౭౬	ప్రకాశాత్మా, ప్రతాపనః ౨౭౮
ఋద్ధస్, స్పష్టాక్షరో, మన్త్రీ, ౨౮౦	చంద్రాంకుర్, భాస్కరమృతిః ౨౮౩
౩౧ అమృతాంశుద్భవో, భానుః, ౨౮౫	శశిబిష్ట, స్ఫురేశ్వరః ౨౮౭
బౌడధం, జగతిస్సేతుః, ౨౮౯	సత్యధర్మపరాక్రమః ౨౯౦
౩౨ భుతభవ్యభవన్నాథః, ౨౯౦	శవనః, పావనో, ౭నలః ౨౯౪
కామహః, కామకృత్, కాంతః ౨౯౭	కామః, కామప్రదః, ప్రభుః ౩౦౦

అ. — ౨౨౩, ౨౨౫, ౨౨౯, ౨౩౦, ౨౩౨-౨౩౪, ౨౩౬-
 ౨౩౮, ౨౪౩, ౨౪౬ - ౨౪౮, ౨౫౦, ౨౫౩ - ౨౫౬, ౨౫౮,
 ౨౬౦-౨౬౨, ౨౬౯, ౨౭౦, ౨౭౨ - ౨౭౬, ౨౭౮-౨౮౦, ౨౮౪,
 ౨౮౭, ౨౮౮, ౨౯౦ - ౨౯౪, ౨౯౭ - ౨౯౯,

ఇ. — ౨౩౫, ౨౫౨, ౨౮౩,

ఈ. — ౨౨౦, ౨౨౧,

ఉ. — ౨౪౦, ౨౪౪, ౨౪౫, ౨౪౯, ౨౭౦, ౨౮౨, ౨౮౫,
 ౨౮౬, ౨౮౯, ౩౦౦,

ఋ. — ౨౨౪, ౨౪౨,

బ్. — విశ్వస్థజే ౨౪౦ =

త్. — ౨౨౨, ౨౫౦, ౨౯౬,

ద్. — ౨౨౯,

న్. — ౨౨౬, ౨౨౭, ౨౩౦, ౨౩౯, ౨౪౯, ౨౫౭, ౨౬౦,
 ౨౬౮, ౨౭౨, ౨౯౫,

(౫)

33 యగాదిక్యత్, యగావర్తా, 30౨	నైకకూయో, మహాశనః॥	30౪
అద్యశోఽ, వ్యక్తరూపశ్చ, 30౬	సహస్రజిత్, అనన్తజిత్॥	30౮
3౪ ఇష్టో, ౭౭శిష్టో, శిష్టైష్ట్యో, 3౧౧	శిఖిన్ద్రో, సమమో, వృషః॥	3౧౪
క్రోధహః, క్రోధకృత్, కర్తా 3౧౭	విశ్వబాహుర్, మహీధరః॥	3౧౯
3౫ అమృతః, ప్రధితః, పాణిః, 3౨౨	పాణిదా, వాసవానజః॥	3౨౪
అపాన్నిధిర్, అశిష్టానమ, 3౨౬	అప్రమత్తః, ప్రతిష్ఠితః॥	3౨౮
3౬ శ్శ్రవః, స్పృష్టధర్మో, భుక్త్యో, 3౩౧	వరదా, వాయవాహనః॥	3౩౩
వాగుదేవా, బృహద్యామః, 3౩౫	అదిదేవః, పురస్థరః॥	3౩౭
3౭ ఆశోక, స్తారణ, స్తారః, 3౪౦	శూరశ్, శౌరీర్, జనేశ్వరః॥	3౪౩
అనుమాల్, శతావర్తః, 3౪౫	శద్వీ, పన్నః, శేఖణః॥	3౪౭
3౮ పద్మనాభో, ౭౭విష్ణుః, 3౪౯	పద్మగర్భశ్, శరీరభృత్॥	3౫౧
మహాధీ, ఋగ్ధో, వృధాన్తా, 3౫౪	మహాక్షో, గరుడభృజః॥	3౫౬
3౯ అతుల్, శరభో, భీమః, 3౫౯	సమయజ్ఞో, *హవిర్ హరిః॥	3౬౧
సర్వలక్షణలక్షణోఽ, 3౬౨	లక్ష్మీవాక్, సమిలింజయః॥	3౬౪
౪౦ విత్తరా, రోహితో, మార్గో, 3౬౭	మౌతుర్, దామోదర, స్పహః॥	3౭౦
మహీధరో, మహాభాగో, 3౭౨	వెగవాక్, అమితాశనః॥	3౭౪
౪౧ ఉద్భవః, మోఖణో, దేవః, 3౭౭	క్రీగర్భః, పరమేశ్వరః॥	3౭౯
కరణం, కారణం, కర్తా, 3౮౨	వికర్తా, గహనో, గుహః॥	3౮౫
౪౨ వ్యవసాయో, వ్యవహాసః, 3౮౭	సంస్థానః, స్థానదా, భృషః॥	3౯౦
శరత్తః, పరమస్సప్తః, 3౯౨	తుప్తః, పుప్తశ్, శుభేక్షణః॥	3౯౫

అ — 3౦౨ - 3౦౬, 3౦౯-3౧౧, 3౧౩, 3౧౪, 3౧౯ -
 3౨౪, 3౨౬ - 3౩౪, 3౩౬ - 3౪౧, 3౪౩ - 3౪౫, 3౪౭-
 3౫౦, 3౫౩, 3౫౫ - 3౬౦, 3౬౨, 3౬౪ - 3౬౭, 3౬౯-
 3౭౨, 3౭౪ - 3౮౧, 3౮౪ - 3౯౦, 3౯౨-3౯౫,

ఇ.—3౨౫, 3౪౨, 3౫౨, *3౬౧, 3౯౧,

ఉ.—3౧౮, 3౩౫, 3౬౮,

ఋ.—3౧౭, 3౮౨, 3౮౩,

త్.—3౦౧, 3౦౭, 3౦౮, 3౧౬, 3౫౧, 3౬౩, 3౭౩,

న్.—3౧౨, 3౧౫, 3౪౬, 3౫౪,

* 3౬౧. నైకర్పితేన పదస్యేదేన లక్ష్మీనామగుప్తేషః హవిర్ హరియే.

(౬)

౪౩ రామా, విరామా, విరజా, మర్త్య, ౩౯౮ నెయో, నయో, ౭నయో	౪౮౦
వీర, శ్చక్రిమతాంశ్రేష్ఠః, ౪౦౩	భర్తృ, భర్తృవిదుత్తమః॥ ౪౦౫
౪౪ వైకుంఠః, పురుషః, పౌణ్యః, ౪౦౮	పౌణ్యదః, ప్రణయః శృభుః॥ ౪౦౯
హిరణ్యగర్భ, శ్చక్రిమతాంశ్రేష్ఠః, ౪౧౩	వాన్త్యో, వాయుర్, అహోక్షణః॥ ౪౧౬
౪౫ ఋతు, స్ఫుదర్శనః, కాలః, ౪౧౯	పరమేష్ఠీ, పరిగ్రహః॥ ౪౨౦
౪౬ ఉగ్ర, స్ఫుదర్శన, దక్ష, ౪౨౪	విశామో, విశ్వదక్షిణః॥ ౪౨౬
౪౭ విస్తార, స్థావరస్థానః, ౪౨౮	ప్రమాణం, బీజమప్రయమ॥ ౪౩౦
అర్థ, ౭నర్థ, మహాశక్తి, ౪౩౩	మహాభంగో, మహాధనః॥ ౪౩౫
౪౮ అనిర్విణ్ణ, స్థావరస్థాన, భూర్, ౪౩౮	భర్తృయామో, మహామఖః॥ ౪౪౦
సత్కత్తినేమి, సత్కత్తీ, ౪౪౨	క్షయః, క్షయ, స్థావరస్థానః॥ ౪౪౫
౪౯ యజ్ఞ, ఇజ్ఞా, మహాజ్యోతి, ౪౪౮	క్రతు, స్థావర, సతాంశ్రేష్ఠః॥ ౪౫౦
సర్వదర్శి, నవ్యజ్ఞా, ౪౫౩	సర్వజ్ఞ, జ్ఞానమిదత్తమమ్॥ ౪౫౫
౫౦ సుప్రత, స్థావర, స్థావరస్థాన, ౪౫౮	స్థావర, స్థావర, స్థావర, ౪౬౦
మహాహర, జ్యోతి, ౪౬౩	వీరవాహుర్, విదారణః॥ ౪౬౫
౫౧ స్వాసన, స్థావర, వ్యాపీ, ౪౬౮	నైకాత్మా, నైకకర్మకృత్॥ ౪౭౦
వత్సరో, వత్సరో, వత్స, ౪౭౩	రత్నగర్భ, భగవత్పరః॥ ౪౭౫
౫౨ భర్తృగుప్త, భర్తృకృత్, భర్తృ, ౪౭౮	అశద్, అక్షరమ్, అశద్, అక్షరమ్॥ ౪౮౨
అవిజ్ఞాతా, సహస్రాంశ్రేష్ఠః, ౪౮౪	విధాతా, కృతలక్షణః॥ ౪౮౬
౫౩ గభస్తినేమి, స్థావరస్థాన, ౪౮౮	సింహా, భూతిమహేశ్వరః॥ ౪౯౦
అవిదేహ, మహాదేహ, ౪౯౨	దేవేశో, దేవభృద్, గురుః॥ ౪౯౫

అ.—౩౯౮—౪౩౯౮ - ౪౦౦, ౪౦౧ - ౪౦౪, ౪౦౬, ౪౦౮, ౪౦౯, ౪౧౦ - ౪౧౨, ౪౧౪-౪౩౨, ౪౩౯, ౪౪౦, ౪౪౩-౪౪౮, ౪౫౦, ౪౫౪ - ౪౬౦, ౪౬౨, ౪౬౩, ౪౬౫ - ౪౬౭, ౪౭౦, ౪౭౨, ౪౭౪, ౪౮౦, ౪౮౨, ౪౮౬, ౪౮౮ - ౪౯౩,

ఇ.—౪౫౦, ౪౮౭,

ఉ.—౪౦౦, ౪౦౫, ౪౦౭, ౪౨౮, ౪౪౯, ౪౬౪, ౪౮౪, ౪౯౫,

ఊ.—౪౩౮,

ఋ.—౪౮౩, ౪౮౫,

త్.—౪౭౦, ౪౭౭, * ౪౭౯, ౪౮౦, ౪౯౪,

ద్.—౪౬౦,

[౪౭౮,

న్.—౪౨౦, ౪౪౦, ౪౪౨, ౪౫౨, ౪౫౩, ౪౬౮, ౪౬౯, ౪౭౩,

ప్.—భర్తృగుప్తే ౪౭౬ =

* వైకృత్య కేన పదచ్చేదేన లభ్యమానామ గునిశేషాః—౩౯౮. విరజామర్త్యాయ;
 * ౪౭౯. (సద్) అక్షరమ్ - అక్షరసతే. * ౪౮౦ (అశద్) అక్షరమ్ - అశరేక్షరాయ.

(2)

౧౩ ఉచ్చరొ, గోపరి, గోస్తా, ౪౯౮	జ్ఞానగమ్యః, పురాతనః॥	౧౦౦
శరీరభూతభృద్, భోక్తా, ౧౦౨	కపీష్టో, భూరిదక్షిణః॥	౧౦౪
౧౪ సోమపో, ౭మృతప, సోమ్యః, ౧౦౭	పురుజిత, పురుసత్తమః॥	౧౦౯
వినయో, జయ, స్పృత్యసద్ధో, ౧౦౨	దాశాన్, సాన్త్యతాంపతిః॥	౧౧౪
౧౫ జీవో, వినయతా, సాక్షీ, ౧౦౭	ముకుద్ధో, ౭మితవిక్రమః॥	౧౧౯
అమృతనిధి, ఆనందాత్మా, ౧౨౦	మహాదధిశయో, ౭స్తకః॥	౧౨౩
౧౬ అహో, మహాన్, సాన్త్యతావ్యో, ౧౨౬	జితామిత్రః, ప్రమాదనః॥	౧౨౮
ఆనందో, సద్దమో, సద్ద, ౧౩౦	స్పృత్యధన్యా, త్రివిక్రమః॥	౧౩౩
౧౭ మహద్వి, కపిలాచార్యః, ౧౩౫	కృతజ్ఞో, మేదినివతిః॥	౧౩౭
త్రిపద, స్త్రిదశాధ్యక్షః, ౧౩౯	మహాశృద్ధః, కృతాస్తకృత్॥	౧౪౦
౧౮ మహావరాహో, గోవింద, ౧౪౩	శ్శుషేణః, కనకాబ్జదీ	౧౪౫
గుహ్యాన్, గభీరో, గహనో, ౧౪౮	గుప్తః, చక్రకదాధరః॥	౧౫౦
౧౯ వేదా, సాన్త్యక్షో, ౭జితః, కృష్ణః, ౧౫౪	ధృఢ, స్పంకర్షణో, ౭చ్యుతః॥	౧౫౭
వరుణో, వారుణో, వృక్షః, ౧౬౦	పుష్కరాక్షో, మహామనః॥	౧౬౨
౨౦ భగవాన్, భగహో, నన్ది, ౧౬౫	వనమాతీ, హలాయుధః॥	౧౬౭
ఆదిత్యో, జ్యోతిరాదిత్యః, ౧౬౯	సహిష్ణుః, గతిసత్తమః॥	౧౭౦
౨౧ సుధన్వా, ఖడ్గవరకుః, ౧౭౩	దారుణో, ద్రవిణప్రదః॥	౧౭౫
దివిస్పృక్, సర్వదృక్, వ్యాసో, ౧౭౮	వాచస్పతిః, ఆయానిజః॥	౧౮౦

అ.—౪౯౬, ౪౯౯, ౫౦౦, ౫౦౩-౫౦౭, ౫౦౯ - ౫౧౩,
 ౫౧౫, ౫౧౮, ౫౧౯, ౫౨౨-౫౩౦, ౫౩౩, ౫౩౫, ౫౩౬, ౫౩౮-
 ౫౪౦, ౫౪౨ - ౫౪౪, ౫౪౬ - ౫౫౦, ౫౫౨ - ౫౬౦, ౫౬౭-
 ౫౬౯, ౫౭౦, ౫౭౪, ౫౭౫, ౫౭౮, ౫౮౦,

ఇ.—౪౯౭, ౫౦౪, ౫౧౦, ౫౩౪, ౫౩౭, ౫౪౯,

ఉ.—౫౨౦, ౫౭౩,

ఋ.—౪౯౮, ౫౦౨, ౫౧౬,

త్.—౫౦౧, ౫౦౮, ౫౪౦, ౫౬౩,

న్.—౫౧౭, ౫౨౧, ౫౩౨, ౫౪౫, ౫౬౪ - ౫౬౬, ౫౭౨,

శ్.—౫౭౬, ౫౭౭.

స్.—౫౫౦, ౫౬౨,

(౮)

౬౨ త్రిసామ, సామగ, స్సామ, గ౮౩	నిర్వాణం, భేషజం, భిషక్	గ౮౬
సన్న్యాసకృత్, శమ, శ్శాస్త్రం, గ౮౪	నిష్ఠా, శాస్త్రం, పరాయణమ్	గ౮౭
౬౩ శుభాశ్చిన్, శాస్త్రం, స్పష్టా, గ౮౫	కుముదం, కువలేశ్వరం	గ౮౮
గోపాత్, గోపతిర్, గోపా, ౬౦౦	వృషభాక్షో, వృషస్త్రియః	౬౦౧
౬౪ అనివర్తి, నివృత్తాత్మా, ౬౦౪	సజ్జ్ఞాత్మా, త్తేమకృత్, శివః	౬౦౨
శ్రీవత్సవత్, శ్రీవాసః, ౬౦౫	శ్రీపతి, శ్రీమతాంవరః	౬౦౩
౬౫ శ్రీదత్, శ్రీశక్, శ్రీనివాసక్, ౬౦౬	శ్రీనిధిక్, శ్రీనివాసః	౬౦౪
శ్రీధరక్, శ్రీకరక్, ౬౦౭	శ్రీయశ్శ్రీమాన్, లోకత్రయశ్రయః	౬౦౫
౬౬ స్వత్స, స్వజ్ఞ, శ్శతాన్వయో, ౬౦౮	సద్ధిర్, జ్యోతిర్, జెత్వరః	౬౦౬
విజితాత్మా, విభేయాత్మా, ౬౦౯	సత్కీర్తి, శ్శిష్టసంశయః	౬౦౭
౬౭ ఉద్గ, స్వర్వతశ్చతుః, ౬౧౦	అనీశ, శ్శాశ్వతస్థిరః	౬౧౦
భూశయో, భూషణో, భూతిర్, ౬౧౧	అశోక్, శ్శోకనాశనః	౬౧౧
౬౮ అచ్చిష్టాన్, అచ్చితః, కుమ్భా, ౬౧౨	విశుద్ధాత్మా, విశోధనః	౬౧౨
అనిరుద్ధో, అనిరుద్ధః, ౬౧౩	ప్రభుష్టా, అమితవిక్రమః	౬౧౩
౬౯ కాలనేమినిహః, శారిః, ౬౧౪	మూర్త, మూర్తినేశ్వరః	౬౧౪
త్రిలోకాత్మా, త్రిలోకేశః, ౬౧౫	కేశవః, కేశిహః, హరిః	౬౧౫

అ. — గ౮౨, గ౮౪, గ౮౫, గ౮౬, గ౮౭, గ౮౮, గ౮౯, గ౮౯-
 గ౮౯, గ౮౯ - గ౮౯, ౬౦౦, ౬౦౧, ౬౦౨, ౬౦౩, ౬౦౪, ౬౦౫, ౬౦౬-
 ౬౦౭, ౬౦౮ - ౬౦౯, ౬౧౦ - ౬౧౧, ౬౧౨, ౬౧౩, ౬౧౪, ౬౧౫, ౬౧౬, ౬౧౭,
 ౬౧౮ - ౬౧౯, ౬౨౦, ౬౨౧, ౬౨౨, ౬౨౩, ౬౨౪, ౬౨౫, ౬౨౬, ౬౨౭,
 ౬౨౮, ౬౨౯, ౬౩౦, ౬౩౧, ౬౩౨, ౬౩౩, ౬౩౪, ౬౩౫, ౬౩౬, ౬౩౭, ౬౩౮, ౬౩౯, ౬౪౦, ౬౪౧, ౬౪౨, ౬౪౩, ౬౪౪,

ఆ. — నిష్ఠాయై గ౮౦ =

ఇ. — గ౮౦, గ౮౧, ౬౦౦, ౬౦౧, ౬౦౨, ౬౦౩, ౬౦౪, ౬౦౫, ౬౦౬,
 ౬౦౭, ౬౦౮,

ఋ. — గ౮౧, ౬౦౦, ౬౦౧,

శ్. — గ౮౨,

త్. — గ౮౩, ౬౦౩, ౬౦౪, ౬౦౫,

ధ. — గ౮౪, గ౮౫, ౬౦౪, ౬౦౫, ౬౦౬, ౬౦౭,
 ౬౦౮, ౬౦౯, ౬౧౦, ౬౧౧,

న్. — ౬౦౯, ౬౧౦,

౨॥

(F)

20 కామదేవః, కామపాలః, ౬౫౦	కామీ, కామః, కృతాగమః ౬౬౦
అనిర్దేశ్యవపుర్, విష్ణుర్, ౬౬౩	వీరో, ౭నన్దో, ధనన్దయః॥ ౬౬౬
2౧ బ్రహ్మణ్యో, బ్రహ్మకృద్ బ్రహ్మ ౬౬౦	బ్రహ్మ బ్రహ్మవివర్ధనః ౬౭౦
బ్రహ్మవిద్, బ్రాహ్మణో, బ్రహ్మ ౬౭౩	బ్రహ్మజ్ఞో, బ్రాహ్మణప్రియః॥ ౬౭౫
2౨ మహాక్రమా, మహాకర్తా, ౬౭౭	మహాతేజో, మహాహరగః ౬౭౯
మహాకరుర్, మహాయజ్ఞో, ౬౮౦	మహాయజ్ఞా, మహాహరిః॥ ౬౮౩
2౩ క్షవ్యస్, వ్రవప్రియ, స్త్రీప్రియ ౬౮౬	స్తుతే, స్తోతా, రణప్రియః ౬౮౯
పూర్ణః, పూరయితా, పుణ్యః, ౬౯౨	పుణ్యకీర్తిర్, అనామయః॥ ౬౯౪
2౪ మనూజవ, స్త్రీర్థకరో, ౬౯౬	వసురేతా, వసుప్రదః ౬౯౮
వసుప్రదో, వాసుదేవో, ౭౦౦	వసుర్, వసుమనాః హరిః॥ ౭౦౩
2౫ సద్గతి, స్పృతకృతి, స్పృతా, ౭౦౬	సమ్భుతి, స్పృత్యరాయణః ౭౦౮
శూరసేనా, యదుశ్రవః, ౭౧౦	సన్నివాస, స్ఫుయామునః॥ ౭౧౨
2౬ భూతావాసో, వాసుదేవః, ౭౧౪	సర్వాసునిలయో, ౭నలః ౭౧౬
దర్శనో, దర్శనో, ౭దృష్టా, ౭౧౯	దుర్ధరో, ౭థా౭పరాజితః॥ ౭౨౧
2౭ విశ్వమూర్తిర్, మహామూర్తిర్, ౭౨౩	దీప్తమూర్తిర్, అమూర్తిమాణః ౭౨౫
అనేకమూర్తిర్, అవ్యక్తః, ౭౨౭	శరమూర్తి, శ్చతాననః॥ ౭౨౯
2౮ ఏకో, చైక, స్పృష్ట, క్ష, కిష్, ౭౩౫	యత్, తత్, పదమను త్రమమ్ ౭౩౮
లోకబద్ధర్, లోకనాథో, ౭౪౦	మాధవో, భక్తవత్సలః॥ ౭౪౨

అ.—౬౫౭, ౬౫౮, ౬౬౦, ౬౬౧, ౬౬౪ - ౬౬౭,
 ౬౭౦, ౬౭౨, ౬౭౪ - ౬౭౬, ౬౭౯, ౬౮౨, ౬౮౪ - ౬౮౭,
 ౬౮౯, ౬౯౦, ౬౯౨, ౬౯౪ - ౬౯౬, ౬౯౮ - ౭౦౦, ౭౦౨-
 ౭౧౬, ౭౧౮ - ౭౨౧, ౭౨౭, ౭౨౯ - *౭౩౨ - ౭౩౪, ౭౩౮,
 ౭౪౦ - ౭౪౨,

ఆ.—౭౦౬

ఇ.—౬౯౩, ౭౦౪, ౭౦౫, ౭౦౭, ౭౨౨-౭౨౪, ౭౨౬, ౭౨౮,

ఉ.—౬౬౩, ౬౮౦, ౭౦౧, ౭౩౯,

ఋ.—౬౮౮, ౬౯౧,

ఈ.—౭౨౫, ౭౩౬, ౭౩౭,

ఈ.—౬౭౧,

ఐ.—౬౫౯, ౬౬౮, ౬౬౯, ౬౭౩, ౬౭౭, ౬౮౧, ౭౧౭,

ఋ.—కి.మే. ౭౩౫ =

న.—౬౬౨, ౬౭౮, ౬౮౩, ౬౯౭, ౭౦౨, ౭౦౩,

* ౭౩౨ అనేకపదములైనాను సువిశేషః సహాయ.

(౧౦)

౧౯ సుచక్లవర్ణా, హేమాద్ధో, ౨౪౪	వరాద్ధ, శృష్టనాద్ధి ౨౪౬
వీరహః, విషమ, శూన్యసౌధ్య. ౨౪౯	ఘృతాశీర్, ఆచల, శృలః॥ ౨౪౭
౨౦ అమానీ, మానదో, మా సౌధ్య. ౨౪౫	లోకసాష్టమీ త్రిలోకధర్మ. ౨౪౮
సుమేధా, మేధజా. ధన్యః ౨౬౦	సత్యమేధా ధరాధరః॥ ౨౬౨
౨౧ తేజావృషా, ద్యుతిధరః, ౨౬౪	సర్వశస్త్రభృతాంవరః। ౨౬౫
ప్రగ్రహానిగ్రహా, వ్యగ్రో, ౨౬౮	నైకశృణో, గదాగ్రజః॥ ౨౭౦
౨౨ చతుర్మాస్తి, శృతుర్మాసుర్, ౨౭౨	చతుర్మాస్యహ, శృతుర్మాతిః। ౨౭౪
చతురాస్త్ర, చతుర్భువ, ౨౭౬	*శృతుర్వేదవత్, ఏకపాత్॥ ౨౭౮
౨౩ సమావర్త, సమృత్తాస్త్ర, ౨౮౦	దుష్టయా, దురతిక్రమః। ౨౮౨
దుర్లభో, దుర్గమా, దుర్గో. ౨౮౫	దురావాసో, దురారిహః॥ ౨౮౬
౨౪ శుభాశ్లో, లోకసారగ్ధః, ౨౮౯	సుతప్త, ప్రప్తవర్ధకః। ౨౯౦
ఇంద్రకర్మ, మహాకర్మ, ౨౯౩	కృతకర్మ, కృతాగమః॥ ౨౯౫
౨౫ ఉద్భవ, స్ఫుష్ట, స్ఫుష్టో, ౨౯౮	రత్ననాభ, స్ఫులోవనః। ౩౦౦
ఆర్క, వాజసని, శృష్టి, ౩౦౩	జయన్త, స్పర్శవిజ్ఞయీ॥ ౩౦౫
౨౬ సువర్ణబిప్రత్, ఆహ్వాన, ౩౦౬	స్పర్శవాగ్విశ్వరేశ్వరః। ౩౦౮
మహాహ్రదో, మహాగర్భ, ౩౧౦	మహాభూతో, మహానిధిః॥ ౩౧౨
౨౭ కుముదః, కున్దరః, కున్దః, ౩౧౫	వర్జన్యః, హవనో, ౩౧౮
అమృతాశో, ౩౧౯	స్పర్శతోముఖః॥ ౩౨౨

అ.—౨౪౩ - ౨౪౫, ౨౪౮, ౨౪౯, ౨౫౧, ౨౫౨, ౨౫౪, ౨౫౫, ౨౫౯, ౨౬౦, ౨౬౨ - ౨౭౦, ౨౭౩, ౨౭౬, ౨౭౯, ౨౮౧ - ౨౮౬, ౨౮౮, ౨౮౯, ౨౯౧, ౨౯౫ - ౩౦౧, ౩౦౪, ౩౦౬ - ౩౧౧, ౩౧౩ - ౩౧౯, ౩౨౧, ౩౨౨,

ఇ.—౨౭౧, ౨౭౪, ౩౦౨, ౩౧౨,

ఊ.—౨౭౨, ౨౯౦, ౩౦౬,

ఊ.—౨౫౭,

ఊ.—౨౭౭, ౨౭౮,

న.—౨౪౬, ౨౪౭, ౨౫౩, ౨౫౬, ౨౭౫, ౨౮౦, ౨౮౭,

౨౯౨ - ౨౯౪, ౩౦౩, ౩౦౫,

న.—౨౫౦, ౨౫౧, ౨౬౧, ౩౨౦,

(౧౧)

౧౮ శుభ, శుభ్ర, స్పృహ, ౧౨౫	శకునిచక్రమృతాపనః ౧౨౬
స్వగోధోదుంబరా, ౨౪౨౩, ౧౨౮	చామరాధ్యనిమాదనః ౧౨౯
౧౯ సహస్రార్చి, స్వప్రజాహృ, ౧౩౧	స్వప్రజాహృ, స్వప్రజాహృ ౧౩౩
అమాద్య, అనఘా, ౨చిహ్న, ౧౩౬	భయకృత్, భయనాశనః ౧౩౮
౯౦ అమర్, బృహత్, కృశ, స్థూల, ౧౪౨	గుణభృత్, నిర్గుణ, దుఃఖ, ౧౪౫
అభృత, స్వప్రభృత, స్వాస్థ్య, ౧౪౮	ప్రాగ్భవం, వంశవర్ధనః ౧౫౦
౯౧ భారభృత్, క్షితి, యోగి ౧౫౩	యోగి, స్వర్ణకామదః ౧౫౫
అశ్రమ, శ్రమణ, యోమ, ౧౫౮	స్వచ్ఛ, వాయువాహనః ౧౬౦
౯౨ భయకృత, భయర్యో, ౧౬౨	దక్ష, దమయితా, దమః ౧౬౫
అపరాజిత, స్వర్ణసహూ, ౧౬౩	నియంత్ర, నియమా, యమః ౧౭౦
౯౩ సత్త్వబాన్, సాత్త్విక, స్వర్ణ, ౧౭౩	స్వర్ణభక్తవరాయణః ౧౭౪
అభిప్రాయః ప్రియార్థ, ౨౭౩, ౧౭౭	ప్రియకృత్, ప్రీతవర్ధనః ౧౭౯
౯౪ విహయసగరి, జ్యోతిః, ౧౮౧	సురుచిత్, ముతభుగ్విభుః ౧౮౩
రచిత, విరాచన, స్ఫూర్ణ, ౧౮౬	సవితా, రవిలోచనః ౧౮౮
౯౫ అనంతముతభుక్ భక్త, ౧౮౯	సుఖిన్, నైక, ౨౭౫, ౧౯౨
అనిర్విణ్ణ, స్పృహమగ్నీ, ౧౯౪	లోకాధిపానమ్, అభ్యుత్థః ౧౯౬
౯౬ సనాత్, సనాతనతమః, ౧౯౮	కపిల, కపిరవ్యయః ౨౦౦
స్వప్రీతి, స్వప్రీతికృత్, స్వప్రీతి ౨౦౩	స్వప్రీతిభుక్, స్వప్రీతిదక్షిణః ౨౦౫
౯౭ ఆరాద్ర, కుడ్డలీ, చక్ర, ౨౦౮	విక్ర, మూర్ఖ్యతాననః ౨౧౦
శక్తాతిగః, శబ్దసహః, ౨౧౨	శివ, శ్చర్యరీతిః ౨౧౪

అ. — ౧౨౩ - ౧౨౯, ౧౩౧, ౧౩౩, ౧౩౫, ౧౩౬ ౧౩౮, ౧౪౧, ౧౪౨, ౧౪౪, ౧౪౬ - ౧౫౦, ౧౫౨, ౧౫౪ - ౧౬౩, ౧౬౫ - ౧౬౭, ౧౬౯, ౧౭౦, ౧౭౨ - ౧౭౭, ౧౭౯, ౧౮౫, ౧౮౬, ౧౮౮, ౧౯౦ - ౧౯౩, ౧౯౫, ౧౯౬, ౧౯౮ - ౨౦౧, ౨౦౫, ౨౦౬, ౨౦౮ - ౨౧౪,

ఇ. — ౧౩౪, ౧౮౦, ౧౮౨, ౧౮౪,

ఉ. — ౧౩౯, ౧౮౩,

ఋ. — ౧౬౪, ౧౬౮, ౧౮౭, ౧౮౯,

జ్. — ౨౦౪,

[౨౦౨,

ఛ. — ౧౩౭, ౧౪౦, ౧౪౩, ౧౪౫, ౧౫౧, ౧౭౧, ౧౭౮, ౧౯౭,

న్. — ౧౫౩, ౧౯౪, ౨౦౩, ౨౦౭ - ౨౦౯,

స్. — ౧౩౦, ౧౩౨, ౧౮౧.

(౧౨)

౯౮ అక్షరః, పేశలః, దక్షిణః, ౯౧౭	దక్షిణః, క్షమితాంవరః! ౯౧౯
విద్యుత్తమా, వీరభయః, ౯౨౧	పుణ్యశ్రవణకీర్తనః॥ ౯౨౨
౯౯ ఉత్తారణః, కుమ్భుతిహః, ౯౨౪	పుణ్యై, కుస్మంతనాశనః ౯౨౬
వీరహః, రక్షణ, స్పృహ, ౯౨౯	జీవనం, పర్యవస్థితః॥ ౯౩౧
౧౦౦ అనన్తరూపః, ౭నన్తక్రీ, ౯౩౩	జీవమన్యుర్, భయపహః॥ ౯౩౫
చతురశ్ర, గభీరాత్మా, ౯౩౭	విదిశ, వ్యాదిశ, దిశః॥ ౯౪౦
౧౦౧ అనాదిర్, భూర్ భువో, లక్ష్మీ, ౯౪౩	స్సువీరో, కుచిరాద్భదః॥ ౯౪౫
జననో, జనజన్మాదిర్, ౯౪౭	భీమా, భీమపరాశ్రమః॥ ౯౪౯
౧౦౨ ఆధారనిలయా, థాతా, ౯౫౧	పుష్పహసః, ప్రజాగరః॥ ౯౫౩
ఉద్ధృగ, స్ఫుల్పథాచారః, ౯౫౫	ప్రాణదగ, ప్రణవః, పణః॥ ౯౫౮
౧౦౩ ప్రమాణం, ప్రాణనిలయః, ౯౬౦	ప్రాణధృత్, ప్రాణజీవనః॥ ౯౬౨
తత్త్వం, రత్త్వవిద్, విశాత్మా, ౯౬౫	జన్మమృత్యుజరాతిగః॥ ౯౬౬
౧౦౪ భూర్ భువస్సుప్తరు, మైర, ౯౬౮	స్ఫురితా, ప్రపితామహః॥ ౯౭౦
యజ్ఞో, యజ్ఞపతిర్, యజ్ఞా, ౯౭౩	యజ్ఞాక్షో, యజ్ఞచాహనః॥ ౯౭౫
౧౦౫ యజ్ఞశృద్, యజ్ఞశృద్, యజ్ఞే, ౯౭౮	యజ్ఞభుక్, యజ్ఞసాధనః॥ ౯౮౦
యజ్ఞాన్తశృత్, యజ్ఞగుహ్యమ్, ౯౮౨	అన్నమ్, అన్నాదపవచ॥ ౯౮౪
౧౦౬ ఆత్మయాని, స్వయంబాతో, ౯౮౬	వైశాన, స్వామగాయనః॥ ౯౮౮
దేవకీనన్దన, స్ఫుష్టా, ౯౯౦	క్షీతిశః, పాపనాశనః॥ ౯౯౨
౧౦౭ శబ్దశృత్, నన్దకీ, చక్రీ, ౯౯౫	శాస్త్రధన్వా, గదాధరః॥ ౯౯౭
రథాక్షపాదిర్, అక్షోభ్యః, ౯౯౯	సర్వప్రహరణాయుధః॥ ౧౦౦౦

అ.—౯౧౫-౯౨౩, ౯౨౫, ౯౨౬, ౯౨౮-౯౩౨, ౯౩౫, ౯౩౬, ౯౩౮-౯౪౦, ౯౪౪-౯౪౬, ౯౪౮-౯౫౦, ౯౫౨-౯౬౦, ౯౬౨, ౯౬౩, ౯౬౬, ౯౬౮, ౯౭౦, ౯౭౧, ౯౭౪, ౯౭౫, ౯౮౦, ౯౮౨-౯౮౪, ౯౮౬-౯౮౯, ౯౯౧, ౯౯౨, ౯౯౩, ౯౯౪, ౧౦౦౦.

ఇ.—౯౪౧, ౯౪౭, ౯౭౨, ౯౮౫, ౯౯౮.

ఈ.—౯౩౩, ౯౪౩.

ఊ.—౯౩౪, ౯౬౭.

ఊ.—౯౪౨.

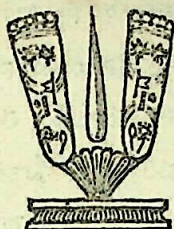
ఋ.—౯౫౧, ౯౬౯, ౯౯౦.

ఌ.—౯౭౯.

఍.—౯౬౧, ౯౭౬, ౯౭౭, ౯౮౧, ౯౯౩.

ఐ.—౯౬౪.

న్.—౯౨౪, ౯౨౭, ౯౩౭, ౯౬౫, ౯౭౩, ౯౭౮, ౯౯౪-౯౯౬.

శ్రీ మతేరామానుజాయనమః.

శ్రీపరాశరభట్టార్యవిరచితమ్,
భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యమ్.

శ్రీరామానుజాయనమః

శ్రీపరాశరభట్టార్యశ్చిరజ్ఞేశ శురొహితః ।

శ్రీవత్సాజ్ఞానుతశ్చిమాజ్ఞేయినేమేస్తుభూయనే ॥

1 వస్త్రేగోవిందతాతౌమునిమధమనవైలక్ష్మణార్యమృహస్తం
ధ్యాయేయం యమునార్యమృహపృథితనవైరామమేవానియాయామ్ ।
వత్సాజ్ఞానుతశ్చిమాజ్ఞేయినేమేస్తుభూయనే ॥
స్తామిప్రేక్షేయలక్ష్మీం శరణమశరణశ్చిరం సంశయేయమ్ ॥

ఓన్నమోగజవక్త్రాద్వైకసారిషద్వైక ప్రశాసతే । శ్రీరజ్జరాజ
సేనాన్యే సూత్రవత్ప్రాసమేయేషే ॥ ౧ ॥ నమోనారాయణాయేదం
కృష్ణద్వైపాయనాత్మనే । యదాముష్యాయణా వేదా మహాభారతపఞ్చ
మాః ॥ ౨ ॥ జాతోలక్ష్మణమిత్రసంశ్రయధనాచ్చివత్సవిహృద్భుషేరూఢ
యోభట్టపరాశరేతిఘణితశ్రీరజ్జభక్తాస్త్వయమ్ । శ్రీశ్రీరజ్జవతిప్రసాద
తృప్తయాశ్రీరజ్జనాథాహ్వయ శ్చిరజ్ఞేశ్వరకారితోవివృణుతేనామాం
సహస్రంహరేః ॥ ౩ ॥ సంసారోఽయమపణ్డితోభగవతిపాగ్రేవభూ
యకతౌ పూర్ణమృత్యుతమేజనే శ్రుతిశిరోగుహ్యంబ్రువే సాహసాత్ ।
తత్రస్తోత్రమిదంప్రకాశయతి యస్తుత్యశ్చయస్తావభౌ వ్యాసకారుణి
కోహరిశ్చ¹తదిదం మార్థ్యంసహేతాంమమ ॥ ౪ ॥ అర్థేహారతదభి
ధాయినామవర్గే తద్వ్యజ్ఞకేమయిచబద్ధవిశేషమేత్య । సేవధ్వమే
తదమృతంప్రణవత్యయాచేమధ్యస్థమత్యరిజనాభిహమాచభూవన్ ॥ ౫ ॥

సా. - ౧ - ఇదం శ్లోకమ్ - ౧ - ౪ - ౧. †క్షణాహ్వయం - సా. ౨ - గణిత - ౨.
గణిత - ౩. ౩ - శ్రీమద్భక్త - ౩. ౪ - భగవాన్ - ౧. ౫ - వర్ణ - ౧.

అ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీ సహస్రనామభాష్యే,

—*: ఇతిహాసవత్ మహాభారతస్య పామ్రాణ్యసమర్థసమ్. :*

ఇహాఖిలు నిఖిలోపిచేతయమానః ప్రమాణతః ప్రమేయంపరి
 చ్ఛిష్టన్, తచ్చేత్ప్రమేయమనుకూలమ్, తమపాదదీత, యథా సక్రిచ్చ
 స్థనకనకాదికమ్; తచ్చేద్విపరీతమహాహేత, యథా తురకకజ్జికాదికమ్;
 తచ్చేదనుభయరూపముపేక్షేత, యథా కాష్టలోష్టాదికమ్. తత్రప్ర
 త్యక్షాది ప్రమాణాంతరగోచరయోరర్థకామయోః, అత్యల్పత్వానర్థ
 కరత్వ బీభత్సత్వభృత్య దుఃఖముశ్రత్వ! దుస్సాధత్వాద్యనస్తదో
 మానుషజ్ఞేణ త్యాజ్యత్వాత్, శాస్త్రప్రమేయయో ర్థర్కపరతత్త్వ
 యోః తద్వైపరీత్యా దనస్తజ్జలసజ్జతత్వాచ్చ, శాస్త్రతదర్థయోరు
 పాదేయత్వంప్రకృప్యతే. యథాహురైతిహాసికాః పారాణికాశ్చైచ్చక
 కణ్ఠాః, “సత్యంసత్యంపునస్సత్యముద్భృత్యభుజముచ్యతే । వేదశాస్త్రా
 త్పరంనాస్తిసదైవంకేశవాత్పరమ్” ఇతి. తత్రచతుర్దశవిద్యాస్థాన
 ప్రధానభూతస్య వేదస్య “ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదంసముపబృం
 హయేత్ । విభేత్యల్పశ్రుతాద్వేదో మామయంప్రతరిష్యతి” ఇతిప్ర
 కారేణేతిహాసపురాణాభ్యామర్థేనిర్ణేతవ్యే పురాణేభ్య ఇతిహాసాత్ర
 ర్హేచవివక్షితే శ్రీమద్రామాయణవన్దహాభారతంశరణమ్.

*

—*: శ్రీమహాభారతోత్కృష్టసమర్థసమ్. :*

తత్ర - మహాభారతసారత్వాత్ ఋషిభిఃపరిగాతః ।

వేదాచార్యసమాహారాత్ భీష్మేత్రాప్రమతత్వతః ॥

పరిగ్రహాతిశయతో గీతాద్యైకార్థ్యతత్త్వనః ।

సహస్రనామమధ్యాయ ఉపాదేయతమోమతః ॥

మహాభారతంహి పరిగ్రహవిశేషావసితా విప్లవవచన సౌష్ఠ
 వాద్యాశ్చకాత్ ఇతిహాసత్వకృతాత్పాబిల్యాత్, పురాణేషుతా
 వత్, వాయుప్రొక్తవైవయోః, “మతిమథ్థానమావిధ్య యేనాసౌశ్రుతి
 సాగరాత్ । జగద్ధితాయజనితోమహాభారతచన్ద్రమాః ” భవిష్య

౧॥

౨॥ భార - ఆది - ౧ - ౨౨౩. ౩॥ వాయుప్రొక్తవైవయోః

పా. - ౧ - దుస్సాధన-౪. ౨-శాస్త్రాత్తదర్థ-౪. ౩-సదేవః - ౩. ౪-పరః-౩. ౫-స్థా
 న-౪-స.౬-శాస్త్రేనిర్ణే-౧. ౨-చ -౨-౩-స. ౪ - శ్రీరామా - ౨.

త్పురాణే “విభేతిగహనాచ్ఛస్తాన్నిరస్తీవాద్దివాషధాత్ । భార
తశ్శాస్త్రసారోయమతఃకావ్యాత్తనాకృతః”¹ మాత్రే “యస్యదై
పాయనకపుత్రస్యస్వయంవిష్ణురజాయత । ప్రకాశోజనితోయేన మహా
భారతచంద్రమాః”² వైష్ణవే, “కృష్ణదైపాయనంవ్యాసంవిద్ధినారా
యణంప్రభుమ్ । కోహ్యన్యోభువిమైత్రీయ మహాభారతకృద్భవేత్”³
మారకజ్ఞేయ “వ్యాసవాక్యజలౌఘేన కుధర్మతరుహరిణా । వేద
శైలావతీర్ణేన నీరజసాగమహీకృతా”⁴ ఇత్యాదిభిః, స్వస్తింశ్చ
“యోవిద్యాచ్చతురోవేదానాన్జ్యోపనిషదాన్ద్వివిజః । నచాఖ్యానమిదం
విద్యానైవసంస్మృద్విచక్షణః”⁵ ఇత్యాదిభిశ్చపరస్పహస్యైర్వ
చనైఃప్రశస్యమానత్వాత్, సకలార్జునుతిత్పుతీతిహాసపురాణసంవా
దాత్, “యదిహాస్తితదన్యత్ర యన్నేహాస్తితత్త్వచిత్”⁶ ఇతితా
కికవైదికసకలార్థ నిర్ణయాధిక్యతత్వేన క్వచిదవ్యవక్షపాతిత్వాచ్చ,
పురాణేభ్యోబలవత్తరం బహవోబుద్ధిశాలినోఽధ్యవససుః. తత్తాపి
స్వహృదయభూతేశాన్తివర్వణి దానధర్మేషుసమస్తశాస్త్రార్థే, ని
ష్కృత్యనిగమ్యమానే, సారసజ్జహకూపేణఖల్వయం సహస్రనా
మన్మనుభ్యామోఽవధారితః, తస్మాత్ప్రామాణ్య కారణప్రకర్షేణ త
త్త్వార్థతాత్పర్యలిక్తేశ్చైవప్రామాణ్యప్రశం సాద్యస్యవరత్వ శక్తి
యోస్తుదూరనిరస్తత్వేన పరమప్రకృష్టార్థప్రతిపాదకత్వాచ్చైభ్య
దయ నిశ్చేయసాధినామయమేవోపాదేయతమః. ...

—*: సహస్రనామాభ్యయస్య ఋషిభిఃపరిగాసతా. :*

1 తథా(ఋషిభిఃపరిగాసతః) (ఋషిభిఃపరిగీతాని) ఇత్యేతద్వి
వరణావసర ఏవైషహేతురుపపాదయిష్యతే. ...

—*: సేకర్షిత భగవన్నామ్నమాప్త వ్యాసేనైతత్స్తోత్రరూపసమాహరః:—

కింఞ్చ (వేదాచార్యసమాహారాత్) భగవాన్ద్వివేదాచార్యః

౧॥ భవిష్యత్పు -

౨॥ మాత్స్యపు -

౩॥ వి-పు -

౩-౪-౫. ౪॥ మార్కండేయపు-

౫॥ భార-ఆది-౨-౩ ౭౬. ౬॥ భార-ఆది-౬౨-౫౩.

పా. - ౧ - శ్రీవిష్ణుపురాణే - ౨. వైష్ణవేద - ౩. ౨ - షడోద్వి - పా. ౩

విద్వా-౧ - ౪. ౪-అర్క-౨ - ౩ - స. ౫ - వసేయః - ౩. ౬ - వతారికః - ౩,

౭ - తథా-౧-౪ - స.

౪ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

కృష్ణద్వైపాయనః పరమాప్రతాపః, భగవన్నారాయణావతారత్వే
న నిరతిశయజ్ఞానైశ్వర్యాది కల్యాణగుణకతయా నిరస్తసమస్తవిప్ర
లమ్బుదిదోషసంభావనత్వా త్కలిబలమహ్నాధి¹కారమనుష్యానుగ్రహో
య న్యస్తసమస్తవేదత్వాత్ వేదార్థయోస్తత్త్వానుష్ఠానయోరజ్ఞా
నసంశయ విపర్యయ పరిజీహీర్షయా ప్రణీతపశ్చిమవేదత్వాత్, స్వ
వచనేన క్షత్రియంవిశ్వామిత్రం బ్రాహ్మణీకృతవతో భగవతోవసిష్ఠ
స్యనస్తృత్వాత్, *వసిష్ఠపులస్త్యవర²ప్రదానలబ్ధదేవతాపారమార్థ్య
జ్ఞానపురాణ సంహితాకర్తృత్వాది విషయవరాతిశయవత్తయాలై
క్లాదిష్వపిపురాణేషు ప్రసిద్ధస్యభగవతఃపరాశర³స్యచా²వత్సత్వాత్,
అనన్యసాధారణతపస్సు మాధివిశేషైశ్చాశేష పరమర్షిపరివత్సృజిత
త్వాచ్చ; ఏవంవిధా²నేకర్షిభిః పరిగీతానామేవ భగవన్నామ్నోమ
తై గ్రీతత్సోత్రయాపేణసమాహృతత్వాచ్చాయముపాదేయతమః. ౩

—: సహస్రనామధ్యాయస్య భీష్మకృతాధికతమస్వమతత్వఖ్యాపనః:—

అపిచ (భీష్మకృతప్రమతత్వతః) భీష్మోపిహిప్రత్యయితతమః?;
తథాహి, రాజధర్మేషుధర్మరాజాయ భగవతావ్యాసేన- “శ్రోతు
మిచ్ఛసిచేద్ధర్మాన్నిఖలేననరాధిప! మైహిభీష్మం మహాబాహు
వృద్ధంకురుపితామహమ్॥ ౬ ॥ సతేసర్వరహస్యేషు సంశయాన్తన
సిస్థితాః॥ ఛేత్తాభాగీరథీ పుత్రస్సర్వజ్ఞస్సర్వతత్త్వవిత్॥ ౭ ॥ ...
సాత్కారద్దదర్శయోదేవా సుర్వాఞ్చక్రపురోగమాన్॥ ౮ ॥ ఇత్యా
దా; యస్యబ్రహ్మర్షయఃపుణ్యాః నిత్యమానన్సభాసదః॥ యస్యనాపి
దితంకింశ్చి జ్ఞానంజ్ఞేయమవిద్యతే॥ ౧౦ ॥ సతేవత్సృతిధర్మజ్ఞో ధర్మా
న్సాత్కారార్థతత్త్వవిత్” ఇత్యాదోఽచ, స్వయంచభగవతా “శరత
ల్పగతోభీష్మ శ్శామ్యన్నివహుతాశనః॥ మాంధ్యాతిపురుషవ్యాఘ్రస్త
తోమేతద్గతంహసః॥ ౧౧ ॥ ... దివ్యాస్తాగ్రీణిమహాతేజా యోధార
యతిబుద్ధిమాన్॥ సాక్షాంశ్చచతురోవేదాం స్తమస్మిమనసాగతః॥

౧॥ భార - శాన్తి - ౩౭.

పా - ౧ - కారి - ౩. ౨ - పృ - ౧ - స. ౩ - పరా - ౩. ౪ - చ - ౧ -
స. ౫ - మున్త్రాయితస్తోత్ర - ౩. ౬ - చ - ౩ - స.

౧౭ || ... సహిభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చభరతర్షభ । వేత్తిధర్మభృ
తాంశ్రేష్ఠ స్తతోమేతద్గతంమనః || ౧౬ || ... తస్మిన్నస్తమితేభిశ్చ
కారవాణాంధురన్ధరే । జ్ఞానాన్యలీభవిష్యన్తి తస్మాత్త్వాంచోదయా
మ్యహమ్ || ౧౭ || ” ౧ ఇత్యాదౌచ, “యచ్చత్వంవత్సుసేభిష్టుపాణ్ణ
వాయానుపృచ్ఛతే । వేదప్రలాపాఇవతే స్థాస్యన్వివసుధాతలె || ౧౮ || ”
౨ ఇత్యాదౌ, “యద్ధిభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చభరతర్షభ । సర్వం
తద్జ్ఞానవృద్ధస్య తవపాణావివాహితమ్ || ౧౯ || ... అహంచత్వాభి
జానామి స్వయంపురుషసత్తమ్ || ౨౦ || ... తవసాసిభవాఞ్చక్త
స్సృష్టుం లోకాంశ్చరాచరాన్ || ౨౧ || ” ౩ ఇత్యాదౌ, “నతేగ్లా
నిర్నతేమూర్ఖా... ” ౪ ఇత్యుపక్రమ్య, “సత్త్వస్థంచమనోనిత్యం
తవభిష్టుభవిష్యతి । రజస్తమోభ్యామస్మృష్టం ఘనైర్ముక్తఇవోడురా
ట్ || ౨౨ || ” ౫ ఇత్యాదౌచ, భగవతానారదేనచ “కృత్సాన్నివిపిధాన్
ధర్మాం శ్చౌతుర్వర్ణ్యస్యవేత్త్వయమ్ || ౨౩ || ... తచ్ఛిష్యమనుయజ్ఞో
ద్వం సంశయాంతసస్థితాః || ౨౪ || ” ౬ ఇత్యాదౌచప్రపఞ్చ్య, ఏ
నం బహుమహర్షి వృద్ధసేవాదీర్లుబ్రహ్మచర్య తవసుమాధిబ్ధసర్వ
సాక్షాత్కారాది ప్రభావవిశేషవత్తయా ప్రశస్య, పరతత్త్వధర్మ
ప్రవర్తకతయావరాన్ వితీర్యనియుక్తత్వాత్, మాతాపితృశుశ్రూష
ణ తత్ప్రసాదవరలాభసౌభాగ్యాత్, స్వయంఞ్చ “దాహూమో
హశ్శ్రీమతైచ్చవక్ల మోగ్లానిస్తథారుజః । తవప్రసాదాద్దోవిస్త సద్యో
వ్యపగతానిమే || ౨౫ || యచ్చభూతంభవిష్యచ్చ భవచ్చవరమచ్యు
తే తత్సర్వమనుపశ్యామి పాణౌఫలమివాహితమ్ || ౨౬ || వేదోక్తా
తైచ్చవయేధర్మాః వేదాన్తనియతాశ్చయే । తాస్సర్వాన్సం ప్రపశ్యామి
వరదానాత్తవాచ్యుతమ్ || ౨౭ || ఇత్యాదౌ, యువేవచాస్మి సంవృత్త
స్త్వదనుధ్యానబృంహితః । వక్తుంశ్రేయస్సుమర్థో స్మిత్వత్ప్రసాదా
జ్ఞనార్దనమ్ || ౨౮ || ” ౭ ఇత్యాదౌచ ప్రతిసంహితయథోక్త స్వపర

౧|| భార - శా - ౪౬. ౨|| భార - శా - ౫౪. ౩|| భార - శా - ౫౦. ౪||
భార - శా - ౫౧. ౫|| భార-శా-౫౪. ౬|| భార - శా - ౫౪.

పా. — ౧ - తిజ్ఞభవ్యఞ్చ - ౧ - ౨ - ౩. ౨ - చ-౧ - ౪.

౬

భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

1. మార్థకత్వాచ్చ ఏవంవిధస్యభీత్తుస్య (ఏషమేసర్వధర్మాణాం ధర్మో
2. ధికతమోమతః) ఇత్యాదినా అధికతమ స్వమతత్వేన ఖ్యాపితత్వా
చ్చ, అయమధ్యాయః ఉపాదేయతమః. ... ౪

—: సహస్రనామభాష్యస్య శాస్త్రాధిభిః బాలమూకాదిభిః పరిగ్రహితతా:—

(పరిగ్రహణీయతః) పరిగ్రహణాహి సార్వభౌమోభగవ
న్నామసహస్రస్య, శాస్త్రే శ్రీమతావత్; సభాపర్వణి “దేవోనామ
సహస్రవాన్” ౧ ఇతిభగవానపి నామసహస్ర సమ్బంధేనభూష్యతే.
శ్రీవిష్ణుధర్మేశ శ్రీగజేంద్రమోక్షణే “సహస్రశుభనా మానమాది
దేవమజంవిభుమ్” ౨ ఇతి. అత్రచోష్ణా తథల శ్రుత్యోర్గుణప్రపజ్ఞో
ద్రక్ష్యతే. ఆయుర్వేదాదిమచ దృష్టాదృష్టశాస్త్రేషు, యథాచరక
సంహితాయామ్ “విష్ణుంసహస్రమూర్ధానం చరాచరపతింవిభుమ్।
స్తువన్నామసహస్రేణ జ్వరాన్సర్వాన్స్వప్నోహతి” ౩ ఇతి, ఆద్యత
నేచనానావిప్రకీర్ణమూలేమేహస్యప్రాయశ్చిత్తే, “జప్యంపురుషసూ
క్తకమ్; ఇత్యారభ్యతథైవభగవన్నామసహస్రంభారతోదితమ్” ౪ య
త్తుణః, “తథైవభగవన్నామసహస్రంపరికీర్తయేత్,” ౫ జ్వరవిశేష
స్య, “హిమశ్చపుర్యవజ్జప్యంత్యష్టుర్నామసహస్రకమ్,” ౬ గ్రహ
దేః, ౭ “ఆసక్తతమయత్యుక్తం విష్ణోర్నామసహస్రకమ్,” ౮ అన్యత్ర
చైవంవిధమన్వేష్టవ్యమ్; పాకృతాశ్చవయోపీదం సర్వజీవరతూత్వే
నవర్ణయన్తి, “యథాభట్టబాణః సూతికాగృహవర్ణనే “అవిచ్ఛిన్నప
త్యమాన నారాయణనామసహస్రమ్” ౯ ఇతి; లోకేచగ్రహణధా
రణత్రవణ జపసజ్జీర్ణనలెఖన వ్యాఖ్యానతన్నిష్ఠపూజన ప్రభృతిభి
ర్విషపిశాచ వ్యాధిగ్రహదుస్స్వప్న దుర్నిమిత్తాద్యశివోపశ మనా

౧॥ భార-సభాప-౩౮-౧౧. ౨॥ విష్ణుధర్మ-౬౯. ౩॥ పరకసంహితాయాం-

౪॥

౫॥

౬॥

౭॥

౮॥ పూర్వకాదమ్మర్శాం-౪౦౬.

పా.—౧ - పరమార్థి - ౩. పరమార్థిక - ౨. ౨-క్షణేచ - ౧-౪. ౩-దృ

శ్యతే-౨-౩. ౪-నేమచ-౩. ౫-ఇత్యారభ్య-౧-౪-౫. ౬-విష్ణుర్నా-౩-౪. విష్ణునా-
౨. ౭-శాస్త్రకర్తాదౌతసమ్మరం-౩. ౮-యథాహభట్ట-౧.

ఉపోద్ఘాత ప్రకరణమ్.

2

శ్రీవైశమ్పాయనఉవాచ-

శ్రుత్వాథర్వాణశేషణ పావనానిచసర్వశః।

యుధిష్ఠిరశ్చా నైవం పునరేవాభ్యభాషత॥ ౧ ॥

‘య, మహాపాతకాదిపాప్రియశ్చిత్తాయ, విహికాముష్మికాభ్యుదయ
సిద్ధయే, సంసారగ్రన్థివిస్రంసనాయ, వైష్ణవపరమపదావాప్తయే,
‘తదాత్వేచభగవద్గుణ సుధాస్వాదసుఖాయచ, ఆబాలామూకమూఢ
(స్త్రీ)నాస్తికైకభేషజం నిరతిశయశ్రద్ధాభక్తి పిశ్వాససూర్యకం పరి
గృహ్యతే. నవైవంవిధంపరిగ్రహేహి వేదానావఃపి, తేహంమూఢా
దిభిరపరిగ్రహోత్, కులచరణగోత్రాదివ్యవస్థయా ప్రతిశాఖం పరిగ్రహ
‘విభాగాచ్చ ఏవంపరిగ్రహోత్తిశయాదప్యసోఽపాదేయతమత్వమ్. ౫

—: సహస్రనామాభ్యాయస్యగీతానారాయణీయయాససన్ధ్యాద్యేకాథా :—

(గీతాదైవకాథ్యంతశ్చ) భారతసిద్ధాంతభూత భగవద్గీతా
నారాయణీయయాససన్ధ్యగ్రాహణోత్తమానుశాసన ప్రభృతిప్రదేశా
న్తరతాత్పర్య నిష్కర్షయావత్సేన తదేకాథత్వాచ్చ. ౬

ఏవమేభిష్టద్భిర్హేతుభిః ప్రేతూపూర్వకారిణాం పరమోపా
దేయతయాన్యోతమ్, వ్యాసదేవశ్రవోదేవోస్థాననారదవాత్సయై
శ్చసుమన్త ప్రభృతిభిః సుకలవిద్యాదేశికైర్భక్తిప్రసాద్యశ్చభిద్దేవోబ్ర
హ్మసిద్ధిః, స్వయంచభగవతా సర్వేశ్వరేణ గీతోపనిషదాచార్యే
ణః పూర్వేషామపిగురుణా పుండరీకపలోచనేన శ్రోతృకోటినివిష్టేన
భీష్మాచ్చుత్వానుమోదితమ్, శ్రీమన్నామసహస్రనా ధ్యాయమ్,
భగవద్గుణతత్త్వప్రతిపత్తయేవ్యాకుర్మహే. ... *

తత్రపాశ్రీకేవపానశు న్యేన తత్రతత్ర‘పరతత్త్వపరేషుప్రదేశే
ష్వశేషార్థనిర్ణయ శ్రవణాశ్చక్షున్యతయా స్వయనుపృచ్ఛతే జన
మేజయాయ పరమసాహాద్దాదన్యధుహ్యతమంగ్రహాయన్ స్వ
యమేవ (వైశమ్పాయనఉవాచ) (శ్రుత్వేత్యాది.)

పా.—౧-యః-౨. ౨-తాదాత్మికభ-౩. ౩-కులమూక-౧. ౪-విశేషమర్చ-
౧. ౫-తోపి-పా. ౬-స్థాన-౩. ౭-ఆత్మ-౨-౩-న. ౮-బ్రహ్మ-౧-న. ౯-గురు
ణాంగురు-౨. ౧౦-శ్రీమద్భగవద్వాక్య-౨. ౧౧-పర-౧-న. ౧౨-జాతవృష్ట
స్య-౨-౩. ౧౩-యత్తఃస్వ-౩. ౧౪-మేవాహక్రీకై-౨. ౧౫-యోగసూ-౧-౧-౨౬.

౮

భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

(ధర్మాన్) శ్రుతిస్మృత్యాది చోదనాలక్షణాభ్య దయనిశ్రేయ
సఫలాన్ రాజమోక్షదాన ధర్మరూపేణబహువాన్.

(అశేషేణ) కార్తేన్యన, యేచయావస్తావతశ్చేత్యర్థః
(పావనానిచ) తపస్తీర్థసేవాదిని శుద్ధికరాణిచ.

(సర్వశః) సర్వప్రకారంఫలతోఽగ్రతస్సర్వరూపతోఽధికారతశ్చ.
(శ్రుత్వా).

(యుధిష్ఠిరః) సాక్షాద్ధర్మసూనుః.

(శాస్తననమ్) శస్తనోర్గర్జాయాంజాతత్యేనాభిజాతతమమ్.

(పునరేవాభ్యభాషత) వప్రచ్ఛ పునఃపునశ్చభీష్మేణాశ్చసీన
తయా స్వీకృతంమతంజ్ఞాతుమ్ (కోధర్మసర్వధర్మాణాంభవత్సవ
రమోమతః) ఇత్యనస్తోక్తమ్; తచ్ఛసదాచారప్రావణ్యాత్, సన్తో
హ్యచార్యనిష్ఠామన్విష్య తద్రుచిపరిగృహీత మేవతత్త్వంహితశ్చరో
చయన్తే, నతుప్రామాణికత్వమాత్రేణ.

తత్రేదమాదావేవోదైరిరామ, ప్రేతౌవద్భిప్రమాణేన పరి
చ్ఛిద్యాన్మకూలం ప్రమేయముపాదేయమితి తచ్ఛదైర్వధంవర్తతే,
ఉపాయోపేయాత్మనా. ఉపేయశ్చ ప్రియప్రియతరప్రియతమ రూ
పేణోత్త్రేధమ్. ఉపాయశ్చ హితహితతరహితతమరూపేణ తతో
పేయస్య, జన్మర్థిపరిణామా 2 నిత్యత్వాదయోచేతనధర్మాః * ఇక్షేశక
ర్మవిపాకాశయాశ్చదోషాః; గుణాశ్చ దోషాసంభేదచిరస్థానర
త్వభూయస్త్యవిశేష్టాస్సంవిదానస్తైశ్చర్వ విభూతివిశేషాదయః. ఉ
పాయస్యతు, వ్యయాన్యసభూయస్త్యవ్యభిచారిత్వఫల్గుఫలత్వా
దయోదోషాః; గుణాశ్చనియతనిరపాయలఘుతర బహుఫలకత్వాద
యః. ఏవంవిధానహానగుణవస్త్యతారతమ్యేనఉపాయోపేయయోః

౧॥ యోగసూ-౧-౧-౨౪.

పా.-౧-ణానభ్య-౩. ౨-పిణఃబ-౩. ౩-తావస్త-౩. ౪-ప్రశ్నశ్చ-భీ-౨-౩. ౫-విజ్ఞా
౨. ౬-రోక్తే-౨-౩. ౭-మిత్యేవతత్త్వ-౨. ౮-త్రివిధం-౩. ౯-దయశ్చ-౧-౨. ౧౦.
రుచిరత్వస్థాన-౨. స్థాయిత్య-౩. ౧౧-ఫలకత్వా-౩.

27-8-83.

ఉపోద్ఘాత ప్రకరణమ్.

F

యుధిష్ఠిర ఉవాచ,

కిమేకందైవతం లోకే కింవాప్యేకం పరాయణమ్ ।

తరతమభావః ఉభయత్రాపి సమ్భవతి. ఉత్కృష్టతమే ఉత్కృష్టోత్కృష్ట
 ష్టతరయోర్నికృష్ట వద్వర్జనీయత్వమేవ. శత్రునిష్టేభ్యః, ఇష్టేభ్యః
 నికృష్టేభ్యః నిష్కృష్ట ఉత్కృష్టతమముపాదాతుమ్ ఉపాయోపే
 యాసహతారతమ్యేన ప్రప్తవ్యం. తాచవివక్షావశేన మోక్షా విభజ్యపృ
 చ్ఛన్ (యుధిష్ఠిర ఉవాచ) (కిమేకమ్) ఇతి శ్లోకద్వయేన.

— : పరతత్త్వరూపాపేయప్రశ్నః : —

౧-తతోపాయస్యో పేయార్థత్వాత్, ప్రధానభూతముపే [౧౦
 యంపుచ్ఛన్, తస్య చ తత్త్వశాస్త్రేషు పరతత్త్వపరమప్రాప్యత్వ
 నాద్యేభ్యోపదేశదర్శనాత్, ప్రథమం పరతత్త్వ రూపంపుచ్ఛతి (కిమే
 కమ్) ఇతి.

(లోకే) ఇతి ప్రతిప్రశ్న మనుషజ్యతే, (భవతః పరమోమతః)
 ఇతి చ సింహావలోకనన్యాయేన. యథార్థాన్నివిభక్తిర్విపరిణమనీ [౧౫
 యా. లోక్యతే అనేనేతి (లోకః) - శుక్రిన్ద్రుత్వాది శరీరం శాస్త్రమ్.

(ఏకమ్) ప్రధానమ్ - సమాధికరహితమ్, (పరమం యోమ
 హత్తేజః) (తస్య లోక ప్రధానస్య) ఇతి ప్రతిపచనానుగుణ్యాత్.

సచాయం స్వరూప మాత్రపరః ఏకత్వసంఖ్యాపరోవా (ఏక)
 శబ్దః, (దైవతమ్) ఇతి పాతపదికైక వచనాభ్యాం సిద్ధత్వాత్ తయో [౨౦
 ర్వాప్యవర్తమానాచ్చ; సహికిజ్ఞద్వైవత మస్వరూప మనేకం వాస్తే?

యేన కస్యచిదేవైకత్వం విశేషః, తదనుగుణప్రతిపచనా భావాచ్చ.

(దైవతమ్) ద్యోతనాది పరమైశ్వర్యా సాధారణగుణచిన్త్న
 తంతత్త్వశాస్త్రేషు ప్రతిపాద్యం భవతః కింపరమం మతమిత్యర్థః. అ
 యన్ని, శాస్త్రేషు సమయేషు చ సర్వాధికంతత్త్వ మభ్యుపేయతా

పా.-౧ - భ్యోపనికృ - ౨. ౨-తత్త్వాత్తనాఫలశాస్త్రేషు పరమప్రాప్యత్వనా
 చ ద్వై - ౨. తత్త్వతానుమననాత్ఫల - ౩. ౩-దైవ్యో - ౨-౪. ౪-కందైవతమితి.
 ౨-౩. ౫-జ్ఞాయతే అనేనేతి - ౨-౩.

స్తువత్తకంకమర్చత్తకప్రాపుయ్యుర్నానవాశ్శుభమ్॥ ౨ ॥

మఃపిమాయాద్యోపాధి కవివర్తపరిణామవిశేషనిర్వాహ్యజ్ఞానశక్త్యా
ద్యైశ్వర్యత్వస్వాభావిక సర్వైశ్వర్యత్వాదౌ సామాన్యతోవిశేష
తత్త్వహరిహరహిరణ్యగర్భాది తత్త్వపరావరభావేన విప్రతిపత్తిః
దర్శనేన సన్దేహోత్పత్తిః.

— * పరమాక్షయప్రశ్నః * —

౧ - ఫలశాస్త్రేషు, మోక్షోత్సాహత్ స్వరూపా విద్యావిశేష
వైశేషికగుణోచ్ఛేద పరమాత్మసాధర్మ్య తద్గుణసంకారైతత్త్వా
యావత్యానందాది స్వరూపావిర్భావ మాత్రతత్కైకజగత్కార్యా విర్భా
వాదిలక్షణ విప్రతిపత్తిదర్శనాత్ సన్దిహానః పరమముపేయంపుచ్చతి
(కింవాప్యేకంపరాయణమ్) ఇతి.

(దైవతమ్,) (పరాయణమ్) ఇత్యాది కి మన్యదన్యచుపదిశ్యతే?
ఉతతత్త్వదవస్థామాత్రభేదేనైకమేవేతివివేక్షుం (వాఽపి) ఇతినిపాతద్వ
యమ్. (ఏకమ్) ఇతిపూర్వవత్. [౧౫]

(పరమ్) నిర్దోషనిరతిశయ మజ్గళస్వభావతయోత్కృష్టతమమ్.

(అయనమ్) ప్రాప్యమ్. విహితాముష్మికేషు పురుషాభిలష
ణీయేషు క్షపరమపురుషార్థో భవతోఽభిమతఇతి ఏవంఉపేయంద్వి
ధాప్యత్వమ్.

— * లఘూపాయసాధ్యసిద్ధోపాయప్రశ్నః * —

౩-అథోపాయః, 'తత్త్వాస్త్రేషు కర్తృజ్ఞానభక్తియోగానాంవి
కల్పసముచ్చయాక్తా క్షిభావాదివివాదాత్ సంశయానేన ప్రప్తవ్యః.
సచసిద్ధసాధ్య స్సౌలబ్ధనరూపశ్చ; సిద్ధస్తావరాధ్యమానతయా ఫల
ప్రదాదేవతా, తా ఇచ్చ లఘులఘూపాయ సాధ్యతయా ద్వేధావిభజ్య
పుచ్చతి (స్తువత్తకమ్) ఇత్యర్థేన. [౨౫]

(కం - స్తువత్తః) గుణసజ్జీర్ణన మాత్రేణాఽరాధయత్తః.

పా.-౧.- మాయాద్యోపాధిక-౨-౩. ౨-శక్తిబలైశ్వర్య-౨-౩. ౩-నిర్వాహ్య
వైశేషిక-౩. ౪- సభతత్త్వ-౨. ౫- స్తుభ్యాయమానతయా-౨-౩.

ఉపాధ్యాయ ప్రకరణమ్.

౧౧

కోధర్మస్వర్వధర్మాణాం భవతఃపరమోమతః ।

కింజపన్ముచ్యతేజన్తుర్జన్మసం సారబద్ధనాత్ ॥ ౩ ॥

— * అలఘూపాయసాధ్యసిద్ధోపాయప్రశ్నః :—

౪ - (కమర్చన్తః) ఉపాసనరూపయాభక్త్యా 1 పరమంపూజనంకుర్వన్తః.

(మానవాః) మనుష్యత్వమాత్ర పరికరాః.

(శుభమ్)ద్వివిధమఅభ్యుదయ నిశ్చేయసమ్. (పా)ప్రయః.

—: పరమసాధ్యోపాయప్రశ్నః :—

౫ - అథసాధ్యః, 3వాత్సర్యకాయనిష్పాద్య జపధ్యానార్చనప్రభృతి ద్వేషతా2వర్జనాత్త కోధర్మః, తత్రపరమంపృచ్ఛతి (కోధర్మ) ఇతి.

ఉక్తలక్షణానామ్ (సర్వధర్మాణామ్) మధ్యే (పరమః) నిస్తుల్యాధికః,

(కో) (భవతః)అభిమతః -సునిశ్చిత్యా పద్ధనవత్ స్వీకృతః.

—: వాచికజపాలప్సనప్రశ్నః :—

౬ - అథసాలప్సనేషు స్తోత్రమన్త శుభాశ్రయగన్ధ పుష్పాద్యుపకరణేషు వాచికజపాలప్సనంపృచ్ఛతి (కింజపన్) ఇతి.

నియమవిశేషవన్తు వ్తా 9ద్యావర్తనం జపః. “జప్యేనైవతు సంసిద్ధ్యేద్భాగ్యోన్ముఖో నాత్రసంశయః । కుర్యాదన్యస్మిన్ కుర్యాన్తైతో బ్రాహ్మణఉచ్యతే” ౧ “ద్రవ్యయజ్ఞాజ్ఞాపోయజ్ఞో విశిష్టోదశ[౨౦] భిర్గుణైః” ౨ “యజ్ఞానాంజపయజ్ఞోస్తి” ౩ ఇతి జపశ్రేష్ఠ్యాన్తానసకాయిక విషయోనపృచ్ఛ్యతే. (జన్తుః) జననధర్మా.

(జన్మసంసారబద్ధనాత్)(జన్మ)ఇతిజరామరణగర్భ నిరయయాతనాది స్సంసారస్య కార్యవర్గప్రదర్శ్యతే;

(సంసార) ఇతిచఅవిద్యా కర్మవాసనారుచి ప్రకృతిబద్ధరూపః

౧ ॥ మ-స్త్య-౨-౮౭. ౨ ॥ మ-మ-౨-౮౫. ౩ ॥ గీ-౧౦-౨౫.

పా.-౧-పరమపురుషపూజన-౨. ౨-దయనిశ్చేయశరూపం - ౩. ౩-సపవాత్సర్య-౨-౩. ౪-తావద్దనాత్-౩. తాయజనాత్-౨. ౫-సాధ్యాలప్సనేషు-౨-౩. ౬-యానపృచ్ఛ్యతే-౨-౩. ౭-దృశ్యతే-౧-౪. ౮-సమ్మన్-౨-౩.

౧౨ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

భీష్మఉవాచ

జగత్ప్రభుం దేవదేవమ నస్తంపురుషోత్తమమ్ |

స్తువన్నామసహస్రేణ పురుషసృతతోద్ధితః || ౪ ||

కారణవర్గః; తాభ్యాం (బద్ధనమ్) పరమపదప్రాప్తిప్రతిబద్ధః; [౫
తస్మాత్ (ముచ్యతే).

ఇదచ్ఛసర్వఫలం పలక్షణమ్, జపాదేస్సుకలఫలసాధనత్వస్య
వక్ష్యమాణత్వాత్, తత్ర(అశేషేణ) (సర్వశ) ఇత్యుపక్రమేణ, (లో
కే... మానవాశ్శుభమ్) ఇత్యాదివిశేషణైశ్చ, కాలాధికార్యక్త ఫల
ప్రకారవిశేషా ఆపేక్షకృష్టాః ప్రప్రవృత్తయా సూచితాః. 3

ఇమాంపట్ప్రశీంప్రతిబువాణో (భీష్మఉవాచ). అత్రప్రాచ్యే
ణవ్యుత్క్రమేణప్రతివచనమ్, క్రమికోపనిబద్ధసచ్ఛప్రతివచనం వక్ష్యతే.

— : సాధ్యజపాలమృతప్రతివచనమ్ : —

౬-తత్రోపాయద్వారకత్వాదుపేయస్య, ప్రథమం తంత్రప్రతిప
క్షన్ ఆనంతర్యాత్ తత్రేవాదరాతిశయాచ్చజపాలమృతం ప్రతివక్తి
(జగత్ప్రభుమ్) ఇతి. జగతోజగమాజగమస్య, (ప్రభుమ్) స్వామినమ్.

యథామనుష్యేభ్యోదేవాః విశ్వర్యపరిచర్యాభ్యామధికాః,
ఏవమేతేషామపీతి (దేవదేవమ్).

(అనంతమ్) సర్వతోఽనవచ్ఛేద్యవైభవమ్.

(పురుషోత్తమమ్) పరమోదారమ్.

[౨౦

(నామసహస్రేణ) జపాలమృతీకృతేన.

(స్తువన్) స్తువన్నితి “లక్షణహేతోఽః” ౧ ఇతి హేతాశత్యప్ర
త్యయః, (సర్వదుఃఖాతిగోభవేత్) ఇత్యనేనసమ్బద్ధః. స్తవసంసర్వ
దుఃఖనివర్తకమిత్యర్థః. కఏవంస్యాత్? (పురుషః) చేతనః.

కథంభూతః? (సృతతోద్ధితః) నిరంతరముద్యుజ్జానః, భగవత్స్తుతి
చింతాద్యవిచ్ఛేదస్య పరమప్రియహితత్వాత్ తద్విచ్ఛేదస్య వైశస
త్వాచ్చ; శ్రూయతేహి, “యదాహేవైషవతస్త్రిన్నద్యుశ్యేనాత్మ్యే

తమేవచార్చయన్నిత్యం భక్త్యాపురుషమవ్యయమ్ ।

నిరుక్తే^౧ నిలయనే అభయంప్రతిష్ఠాంవిస్తతే । అథసో^౨ భయభ్రతో
భవతి^౩ యదాహ్యవైషమ్యతస్యిన్నుదరమస్తరంకురుతే । అథతస్యభయం
భవతి^౪ ఇత్యాది. ఉపబృంహ్యతేచ “యస్తుహూర్తంక్షణంవాపి^౫
వాసుదేవోనచిన్త్యతే^౬ సాహానిస్తన్నహచ్చిద్రం సాభా^౭ప్తిస్సాచ విక్రి
యా”^౮ “వరంహుతవహ జ్వాలా పజ్జరాస్తర్వ్యవస్థితిః । నశౌరి
చింతావిముఖజనసంవాసవైశసమ్”^౯ “ఏకస్యిన్నప్యతికా^{౧౦}స్తే ము
హూర్తేధ్యానవర్జితే । దన్యుభిర్ముషితేనైవ యుక్తమాక్రందితుంభృ
శమ్”^{౧౧} ఇతిచ. ఏవంసాధ్యేషు జపస్థాలమ్బున ముక్తమ్. ౪ [౧౦

— : జపాలమ్బునవిషయస్యైవార్చ్యతమత్వావధారణః : —

అర్చనస్తవయోరేవ పరమధర్మత్యేన వివక్షితత్వాత్ ధర్మ
విషయం పజ్జమంప్రశ్నముల్లఘ్య ప్రథమమర్చనీయ స్తోతవ్యవిషయా
చతుర్థతృతీయా ప్రతివదన్నర్చ్యతమంతావత్ సార్చనావ్రకారమా
హ (తమేవ) ఇతి (యజమాన) ఇత్యనేన. [౧౫

ఉక్తజపాలమ్బున విషయ ఏవార్చ్యతమోపీ త్యవధారయతి
(తమేవచ) ఇతి.- యథాహుః “తమిమంసర్వసమ్పన్నమా
చార్చంపితరం గురుమ్ । అర్చ్యమర్చితుమిచ్ఛామ స్సర్వేసమ్మస్తుమ
ర్హథ”^{౧౨} “తస్మాత్పూజ్యతమం నాన్య మహమ్మన్యే జనార్దనాత్”^{౧౩}
“బ్రహ్మాణంశితికణ్ఠాచ్చ యాశ్చాన్యదేవతాస్తృతాః । ప్రతిబుద్ధానసే
వస్తే యస్మాత్పరిమితంఫలమ్”^{౧౪} ఇత్యాది. “అస్తవత్తుఫలం తేహమ్”^{౧౫}
ఇతిచ.

(పురుషమ్) పుణ్డరీకాక్షమ్. (అవ్యయమ్) సదా^{౧౬}నుభవేష్యను
రూపా^{౧౭}క్షయోః త్తర గుణసంస్తవమ్,

౧ ॥ తై-శి-౧-౭. ౨॥

౩॥

౪॥

౫॥ భార-సభా-౩౮-౨౧. ౬॥

౭॥ భార-మో-౩౪౨-౩౬. ౮॥ గీ.౭-౨౩.

పా.-౧-౪హితజన-౪. ౨-అనక్షయో త్తరో త్తరగుణ౦-౩.

౧౪ భవగద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

(అర్చయన్) తత్పరిచరణరూపం భక్తియోగం ఉపాదదా
నః అధికారీ.

(నిత్యమ్) “మచిత్తావద్గతప్రాణాః” ఇతిప్రక్రియయా అ
న్యథాతుణమపిస్థాతు మశక్నువన్. [౫

కథమర్చయన్? (భక్త్యా) స్వామినిదాసస్యాను రాగమయ్యాస్థి
తిర్భక్తిః, తయాఇత్థంభూతః.

పునశ్చకథమ్? (ధ్యాయన్) మానసమవిచ్ఛిన్నామృత ధారాకా
రం నిశ్శేషసంసారతా పత్రయనిర్వాపణంభగవద్గుణచింతనంకుర్వన్.

పునశ్చకథమ్? (స్తువన్) వాచికజ్ఞతాదృశం తదనుభవజన్య[౧౦
హద్వప్రకర్షపుశకిత శరీరంబాష్పగద్గదకణ్ఠం తద్గుణసజ్జీర్తనం సమీ
హమానః.

పునశ్చకథమ్? (నమస్యన్) అత్యంతప్రసీద్ధభవన్ భక్తిపరా
ధీనతయా బాహ్యేనైరసకలకరణైర్నిర్మల మత్వావనమైరాత్మీయై
శ్శరీరేణవచసాచోసహ సర్వంమదీయంత్వదీయంత్వమేవగృహీ [౧౫
ణేతి భగవత్పాదపత్తయో రాత్మానమహమ్మాన మలీమసంసమర్ప
యన్నిత్యర్థః.

పునశ్చకథమ్? (యజమానః) దేవపూజనమాచరన్ స్వవిషయా
కార మహేయాపకారానురూప ప్రత్యుపకారాదర్శన భువాసంభ్ర
మేణాకృత్రిమభక్త్యుపహృతప్రయతమనోహరార్ఘ్యపుష్పమధుపరక
ప్రభృత్యోపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవ హారికరూపభోగానురూపభో
గాను పూర్వార్ఘ్యదేవ సమారాధనమసాధారణమత్యంతమాదరేణ
కుర్వాణకృత్యర్థః. ఏవంవృత్తిః(సర్వదుఃఖాతిగోభవేత్)ఇతి.

అయమేవభక్తియోగో ముక్తిమహాపథస్త్రీయ్యస్తేషుచిన్త్య
మానఃప్రత్యభిజ్ఞాయతే, తథాహి:-వగ్దాశ్రమధర్మై రారాదువకారకైః

౧॥ ౧ - ౧౦ - ౯.

పా.-౧-శరీరబాష్ప-౨- ౩. ౨- సకలైఃబాహ్యేనైఃకరణైః- ౩. ౩-సహ
మదీయం-౩-౪. ౪-ప్రియశమమసౌ-౩. ౫- మత్వాదరేణ-౩.

శమదమాది భిరాత్మగుణైస్సన్నిపత్యోపకారకైశ్చాజ్ఞజాతైరభినిష్పాద్యం వేదనధ్యాన భ్రువానుస్మృతివివేక జాదిపదపర్యాయగోచరాంతరప్రతీతిసంతతిభిశ్చిత్తవృత్తి భిరవ్యవహితాన వరతప్రవాహాసకృదావృత్తసాదర ప్రత్యయసంసార ప్రచయఘటితపటుతర ప్రతిత్యక్ష శిరసః తత్తత్సదా నస్త పురుషో వకోసలాది సంజ్ఞకపర విద్యావ్యవస్థిత గుణోపసంహార మర్యాదంబ్రహ్మపాసనం భగవాన్పాదరా యణః “తమేవంవిద్వాన్”^౧ “బ్రహ్మవిదాపూతిపరమ్”^౨ “యజ్ఞేనదానేనతపసానాశకేన”^౩ “శాంతోదాంతః”^౪ ఇత్యాదిత్రయ్యస్తవచనాని, “సర్వాపేక్షాచయజ్ఞాది శ్రుతేరశ్వవత్”^౫ “శమదమాద్యుపేతస్యాత్”^౬ “అవృత్తిరసకృదుపదేశాత్”^౭ ఇత్యేవంప్రకార బ్రహ్మ సూత్రన్యా యైర్మథిత్యా మోక్షసాధనం నిరణేషీత్.

వాక్యకారశ్చ “వేదనముపాసనంస్యాత్తద్విషయేశ్రవణాత్”^౮ ఇతి. ఇదమేవోపాసనం విపక్రిమం భక్తిరిత్యుచ్యతేనాన్యత్, కుతః? సంయోగరూప చోదనాఖ్యావిశేషాత్; జ్ఞాప్యతేహ్యుపాసనస్యే వభక్తేరపి మోక్షలక్షణేన ఫలేనసంయోగః, యథా, “ససన్న్వశేతి ప్రతిరూపమస్యన చతుషావశ్యతి కశ్చనైనమ్ । హృదామనీమామనసాభిక్రొత్తి యఏనం విదురమృతాస్తే భవన్తి”^౯ ఇతిహృదితి భక్తిః, శ్రుత్యంతరేణ స్మృతిభిశ్చ “స సన్న్వశేతివృత్తిత్యుపక్రమ్య, భక్త్యాచధృత్యాచసమాహితాత్తా జ్ఞానస్వరూపంపరివశ్యతీహ”^{౧౦} ఇతి హృచ్ఛబ్దిస్థానేభక్తిపదప్రయోగాత్. యథాచ “పురుషస్స పరః పార్థభక్త్యా లభ్యస్తవనన్యయా”^{౧౧} “భక్త్యాత్వనన్యయాశక్యః”^{౧౨}

౧॥ తై-పు-౨౦. ౨॥ తై-ఆ-౨-౧-౧. ౩॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౨. ౪॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౩. ౫॥ బ్ర-సూ-౩-౪-౨౬. ౬॥ బ్ర-సూ-౩-౪-౨౭. ౭॥ బ్ర-సూ-౪-౧-౧. ౮॥ వాక్య- ౯॥ తై-నా-౧-౧౦. ౧౦॥ భార-మో-౧౧॥ గీ-౮-౨౨. ౧౨॥ గీ - ౧౧ - ౫౪.

పా.-౧- శమాదిభిః - ౨. ౨. వివిక్తతమం-౩, ౩-జ్ఞాయతే-౩.

౧౬ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీ సహస్రనామభాష్యే,

“భక్త్యామామభిజానాతి”^౧ “భక్త్యా^౨ విచ్ఛిన్నయాముక్తిః”^౩ ఇత్యాజ్ఞే
రసస్మృతౌ. వైష్ణవేధర్మే, “వరమాత్మ నిగోవిదే భక్తిరవ్యభిచారిణీ।
ప్రయచ్ఛతి నృణామ్ముక్తిం మాతే భూదత్రసంశయః”^౪ “యేత్వాందే
వంధ్రువం భక్తాపురాణంపురుషోత్తమమ్ । ప్రాపువన్తి సదాకా
మానిహలోకే పరత్రచ । అమోఘస్తేభవిష్యన్తిభక్తిమన్తశ్చయేన
రాః”^౫ ఇతిశ్రీమతినారాయణే, శ్రీవామనే “యేహంవిష్ణుఃప్రియోని
త్యం యేవిష్ణోఃసృతతంప్రియాః । నతేపునస్సచ్ఛవన్తి తద్భక్తాస్తత్ప
రాయణాః”^౬ ఇతిరూపశ్చోభయత్రపుణ్డరీకాక్షంబ్రహ్మైవ. చోదనా
చోపాస్యభజస్వేతి ఉపాస్తిభజతీహి సేవావిశేష విషయా; అతపవ
నైశుష్టుకాః “సేవాభక్తిరుపాస్తిః”^౭ ఇతి; లై క్షమారగ్రణ్డేయయోః,
“భజఇత్యేవ ధాతుర్వై సేవాయాం పరికీర్తితః । తస్మాత్సేవాబుధైః
ప్రాక్తా భక్తిశబ్దేనభూయసీ”^౮ ఇతిఉపాస్యస్య భగవతోనిరవద్య మ
హాగుణత్వా నిస్సీమప్రీతిరూపం నిర్వాజసామ్యాత్ దాన్వేకరు
చిగర్భశ్చేదమేవోపాసనం వివిచ్యతఇతి భక్తిత్వవ్యవదేశః; ఏవం
విధంప్రియత్వమాశ్రిత్యహి “ప్రియోహిజ్ఞానినోత్యర్థమ్”^౯ “భజతాం
ప్రీతిపూర్వకమ్”^{౧౦} “తుష్యత్తిచరమన్తిచ”^{౧౧} “నాధయోనిసహస్రే
షు”^{౧౨} “యాప్రీతిరవివేకానామ్”^{౧౩} ఇతి శ్లోకద్వయమ్ “తత్ స్మృ
త్యాహ్లాదసంస్థితః”^{౧౪} “తన్నామస్మరణోద్భూత పులకశ్చాసురపుణ్డ
వ”^{౧౫} ఇతి. శ్రీవిష్ణుతత్వే “సేవాభక్తిసమాఖ్యాతా జ్ఞానవాసనయా

౧ || గీ-౧౮-౫౫. ౨|| ఆజ్ఞిరసస్మృ- ౩|| వైష్ణవేధర్మే- ౪|| నారా
యణే- ౫|| వామనే- ౬|| ౭ || లై క్షే - ౮-
భాగ్-౯-౧౯. ౧౦|| గీ-౭-౧౭. ౧౧|| గీ-౧౦-౧౦. ౧౨|| గీ-౧౦-౯. ౧౩||
౧౪|| ౧౫|| ౧౬||

పా.-౧-రామాయణ-౧-౩. ౨-ఇతి-౨-౩. రూపవత్సభా-౨. ౩ - లై క్షే
మార్గశ్చేద - ౩. ౪ - యాయాయానింభజామ్యహమ్ - యాప్రీతి. ౩.
౫ - ఇత్యాది శ్లోక - ౨. ౬-కోదితిపుణ్డవఇతి-౩.
8-9-83.

కృతా । ఉత్పన్నాయాం తతస్తస్యాం సేహాభావస్త్వయంభ
వేత్”^{౧౧} ఇతి, “పరమాత్మనియోరక్తో విరక్తోపరమాత్మని । సర్వేషణా
వినిర్ముక్తస్సతైతుంభోక్తుమర్హతి”^{౧౨} ఇతి, “ ససోదేవశ్శుభయాస్త్య
త్యాసంయునక్తు”^{౧౩} ఇత్యాద్యపాసనవిధిషువచనానిప్రవృత్తాని. [౫

దాస్యైకరుచిగర్భజ్ఞాపకానిచ “మామనుష్కరన్”^{౧౪} “పాథా
నుచింతయన్”^{౧౫} “కృష్ణానుష్కరణంపరమ్”^{౧౬} ఇత్యాదీని; అనురిత్యయం
నిహీనార్థోహిజ్ఞాప్య తేతద్జ్ఞైః? నిహీనశ్వజ్ఞాప్య స్వాభావికందా
స్యంతదనుసన్ధానగర్భముపాసనమనుష్కరణమ్. భక్తేశ్వకీర్తనాదిశరీ
రత్వం “సతతంకీర్తయంతః”^{౧౭} “మన్తనాభవ”^{౧౮} ఇత్యాదౌవ్యక్తమ్.

అస్యా ఏవ సకలశాస్త్రార్థసారత్వేనపరమగుహ్యతమత్వజ్ఞా
“ఇదస్తుతేగుహ్యతమమ్”^{౧౯} “యద్జ్ఞాత్వానేహభూయోన్యత్”^{౨౦}
“సర్వగుహ్యతమంభూయః”^{౨౧} ఇత్యాదౌదర్శితమ్. అలంప్రసజ్య. ౫

— : ఉపాయశూన్యానాంధ్యానాదిలఘూపాయప్రదర్శనమ్ : —

హస్త! ఇయం భక్తిః “జహూనాంజన్మనామనేజ్ఞానవాన్తాం
ప్రపద్యతే”^{౨౨} “జన్మాంతరసహస్రేషు”^{౨౩} ఇత్యాదిప్రకారేణబహుతర
జన్మార్జితసుకృత పరిపక్వకషాయాణాం *^{౨౪} దీర్ఘకాలనైరస్తర్య...
సేవితా దృఢభూమిర్భవతీతి.

శాస్త్రీయసర్వో పాయదరిద్రాణాంప్రాణినాంకాగతిరితిభయ
మపనెతుంలఘూపాయందర్శయన్ (స్తువస్తోకమ్) ఇతితృతీయంప్ర[౨౦
శ్చంప్రతిపత్తి (తమేవ) ఇత్యాది (సర్వభూతభవోద్భవమ్) ఇత్యనేన.

౧॥ విష్ణుతత్వే- ౨॥ బార్హస్పత్యస్తృతౌ- ౩॥ తై-
నా-౬-౧౦-౧౯. ౪॥ గీ-౮-౧౩. ౫॥ గీ-౮-౮. ౬॥ ౭॥ గీ-౯-౧౪.
౮॥ గీ-౯-౩౪. ౯॥ గీ-౯-౧. ౧౦॥ గీ-౭-౨. ౧౧॥ గీ-౧౮-౬౪. ౧౨॥ గీ-౭-౧౯.
౧౩॥ విష్ణుభక్తే-౬౯-౮. ౧౪॥ పాతజ్ఞలసూ-౧-౧౪.

పా-౧-మమానుష్కరణం-౧. ౨-నిహీనశార్థో-౨. ౩-గర్భవాస్యముపా-౨.

౧౮ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

అనాదినిధనం విష్ణుంసర్వలోక మహేశ్వరమ్ ।
 లోకాధ్యక్షం స్తువన్నిత్యంసర్వదుఃఖాతిగోభవేత్ ॥౬॥
 బ్రహ్మాణ్యంసర్వధర్మజ్ఞం లోకానాంకీర్తివర్ధనమ్ ।
 లోకనాథంమహద్భుతం

[౫]

అస్మైవ. సర్వతోముఖంస్తుతియోగ్యత్వమభిప్రయం స్తదపేక్షయా^౨ పేక్షిక తుద్రదేవతాస్తరాదివ్యావర్తకైః అనాదినిధనత్వాదిభి ర్దశభి ర్విశిషి.

(అనాదినిధనం) తస్మా దకాలోపాధిక ముపకారిణమ్ (విష్ణుం) అదేశోపాధికమ్ (సర్వలోకమహేశ్వరం) స్తోత్రమనోరథపూ [౧౦] రణపర్యాప్త మహావిభూతికమ్.

(లోకాధ్యక్షం) తదుచితనిరుపాధికాను సన్ధానమ్. ౬

(బ్రహ్మాణ్యం) బ్రహ్మణేన న్తశాఖాయ వేదాయప్రతిపాద్యతయాహితమ్; అతపవోద్భూతితస్తుతి విషయమ్.

(సర్వధర్మజ్ఞం) అతఃపవ స్వస్తుతిపరమ ధర్మజ్ఞమ్. [౧౫]

(లోకానాంకీర్తివర్ధనం) సర్వలోకాశ్రయిణాం స్తోత్రప్రభృతీనామాశ్చనత్వవ “యం స్తువన్ స్తవ్యతామేతి”^౧ ఇతి ప్రకారేణాశేషలోక వేదప్రశస్యకీర్తికారిణమ్.

(లోకనాథం) లోకానాంస్వామినమ్; అతఃస్తుత్యాది సర్వపరిచరణార్హమ్. [౨౦]

(మహద్భుతం) విశ్వరేణ పరమమహత్వేనస్వరూపాను బద్ధినాయుక్తమ్; అతో^౨ క్లేశేనస్తోత్రమాత్రేణ ‘స్వారాధ్యమ్, మహాంతాహి స్వానుగ్రహసంవాదసూచన మాత్రేణహృష్టాః సబహువాఙ్మన్త్రి, యథోద్యోగే “అన్యత్పుణ్ణా దపాంకుమ్భదన్య త్పాదావనేజనాత్ । అన్యత్కుశల సంప్రశ్నా న్మచేచ్ఛతి జనార్దనః”^౩ ఇతి. [౨౫]

౧॥విష్ణుధర్మ-౭౫.

౨॥ భార-ఉద్యోగ-౮౯౮-

పా-౧-ఏవ-౩-న. సర్వస్తుతి-౨. ౨-విశ్వరేణ-౩. ౩-అతోక్లేశస్తోత్ర-౩. ౪-స్వారాధన-౪. స్వారాధ-౧.

ఉపోద్ఘాత ప్రకరణమ్.

౧౯

సర్వభూతభవోద్భవమ్॥ ౧.

ఏష మే సర్వధర్మాణాం ధర్మోఽధికతమోమతః॥

(సర్వభూతభవోద్భవం) అసద్వ్యావృత్తానాంసత్తాహేతుమ్; అతోఽవర్జనీయత్వాత్తేషామవశ్యమనుగృహీతారమ్. [౫]

ఏవముచ్చితం(స్తువన్),- పరిపూర్ణభక్తి యోగాసంభవేషి యథాతథావాపి గుణసజ్జీర్ణనంకుర్వన్.

(సర్వదుఃఖాతి గోభవేత్), తాపత్రయదవదహాన మతీత్యనిరతిశయానందశీతలహృదం* భగవంతంగచ్ఛేత్.

అస్య¹చయుక్తంలఘుతరస్తుతి మాత్రవిషయత్వమ్(ధ్యాయంస్తు వన్నమస్యన్) ఇత్యనంతరోక్తధ్యానాది సహచరగురుతర ప్రవనవైలక్షణ్యప్రతీతేః; అన్యథాపునరుక్తిప్రసక్తాత్. (స్తువంతః కమ్) ఇతిస్వతంత్రప్రశాంతరప్రయుక్తత్వాత్ అనేకశాస్త్రాంతరసజ్జతత్వాచ్చావగమ్యతే. ౨.

— : పురణకీర్తనప్రణామాదిభ్యఃపరిచరణాత్కర్ణః :—

(కోధర్మ) ఇతివజ్ఞమం ప్రశ్నంపరిహరతి(ఏష మే)ఇతి- [౧౫]

(ఏషః) అనంతరోక్తో భగవదర్చనస్తవనాది రూపోయథాధికారం గురులఘుభావేనవ్యవస్థితః.

(సర్వధర్మాణాం)మధ్యే (అధికతమోమతః).

³ధర్మహ్యైహికాఃపశుపుత్రాద్యధాః, ఆముష్మికాఃస్వర్గాద్యధాః, అసంగైర్భగవదారాధనబోధానుష్ఠితేష్టాపూర్తపరికర్మితత[౨౦] త్వజ్ఞానసమాధిశరీరో మోక్షార్థః సానురాగ భగవత్సన్నిరణకీర్తనప్రణామాదిస్తదసాధారణపరిచరణాత్పాచేతిచతుర్విధాః; తత్ర(అధికతమః)ఇతి తమపాత్రిభ్యశ్చతుర్థముతరుక్షత.

పా-౧-అస్యచోక్తంలఘు-౪. అస్యచోక్తమలఘు-౧. ౨-శాస్త్రార్థసజ్జ-౧.

౩-ధర్మో-౧-౪. ౪-ద్యధాః-౩. ౫-ఉత్కర్షయతి-౩. ౬-భార-శాస్త్ర-౨౨-౫౦.

యద్భక్త్యాపుణ్డరీ కాక్షం స్తవైః

తదుప పాదయతి (యద్భక్త్యా) ఇతి, యస్మాత్ భక్త్యాదిగుణవాన్ తస్మాదధికతమ ఇతి. భక్త్యైత్యనుష్ఠానసమయేపి ప్రీతిగర్భితేన సుఖోపాదానత్వపరమ్, గీతం హి “సుసుఖం కర్తుమ్”^౧ ఇతి. [౫]

య క్తంచైతత్ ప్రియతమపతి స్మరణం ప్రియంకరమితి, 1 అనే నాస్వామిషు దేవతా స్తరేషు కషాయపానవద్విరసత్వేపి హితబుద్ధ్యా అనుష్ఠీయమా నేభ్యో వ్యావృత్తిః క్రియతే.

(పుణ్డరీ కాక్షమ్) ఇతి విషయాభిరూప్యేణ వికృత భయఃకారతత్వా స్తరభజనేభ్యో వ్యావృత్తిః. [౧౦]

(స్తవైః) ఇతివాక్చాత్రసాధ్యతేన విశ్వజిచ్ఛాద్రాయణాదిభ్యోవ్యాయాయా సబహు లేభ్యో వ్యావృత్తిః; తథాహి:- భగవాన్ స్వాస్య సః “ఆర్తవిష్ణుశ్శిథిలాశ్చభీతాఘోరేషుచ వ్యాధిషు వర్తమానాః! సజీర్ణైర్వనారాయణ శబ్దమాత్రం విముక్త దుఃఖాస్సుఖినోభవన్తి”^౨ ఇతి, శ్రీవిష్ణుపురాణే “అవ శేనాపియన్నామి”^౩ ఇత్యాది, వైష్ణవే [౧౫] ధర్మే “అజ్ఞానతోజ్ఞానతోవావాసు దేవస్యకీర్తనాత్ । తత్సర్వం విలయం యాతి తోయస్థం లవణం యథా”^౪ “శమాయాలంజలం వహ్నిస్తమసోభాసురోదయః । శాన్తిక లేరఘాసుస్య నామ సజీర్ణనంహరైః”^౫ “యన్నామ సజీర్ణనతో విముచ్యతే”^౬ “యన్నామ సజీర్ణనతో హాభయాత్ విమోక్షమాప్నోతి”^౭ “సకృదుచ్చరితం యే [౨౦] నహరిరిత్యక్షరద్వయమ్ । బద్ధః పరికరస్తేన మోక్షాయగమనం ప్రతి”^౮ “యస్య నామిన్ద్రైతే మర్త్యస్సముత్కాగ్రస్తేరన స్తరమ్ । ప్రాప్నోతి వైష్ణవం స్థానం పునరావృత్తివర్జితమ్”^౯ అచ్యుతానంతగోవిందనామోచ్చారణభేషజాత్ । నశ్యన్తి సకలారోగాః సత్యం సత్యం వదామ్యహమ్”^{౧౦} ఇత్యాదౌ. [౨౫]

౧॥ గీ-౯-౨. ౨॥

౩॥ వైష్ణవేపురాణే-

౪॥ విష్ణుధర్మే -

౫॥ విష్ణుధర్మే-౬౬-౨౦. ౬॥ విష్ణుధర్మే-౪౩. ౭॥ విష్ణుధర్మే-౪౩-౨౫. ౮॥ విష్ణుధర్మే-

౨౦. ౯॥ విష్ణుధర్మే-

౧౦॥ విష్ణుధర్మే-౨౯.

పా-౧-వి తేన- ౨.౨- శాన్తిక లే-౩. ౩- భీతి తాః నశ్యన్తి-౧-౪. ౪-ఆది-౩.

అర్చేన్నర

అస్యత్రచ, “సజ్జీర్తయేజ్జగన్నాథం వేదంవాపిసమీరయేత్”^౧ ఇతిచ; వైష్ణవేనూక్షే “అస్యజానంతోనామచిద్వివక్తసంధువాసోఅస్య కీరయోజనాసః”^౨ “అస్యకీరయః” కీర్తయితారః; “ధువాసః” అపున రావర్తినోభవన్తి. (అర్చేత్) ఇతిఅస్యధర్మస్యపురుషవిశేష సమారాధనరూపతామనతిపరోక్షాంహిసూచయతి. గీతఞ్చ, “వ్రత్యతావగ

— : అర్చనాదేశ్వర్యవర్ణాధికారతా : —.

మమ్”^౩ ఇతి; సహ్యస్యతపస్తీర్థాదివత్పురుష ప్రీణనత్వంశాస్త్రాస్తి క్త్యేకసాధ్యమ్. (సర) ఇతిప్రాయేణసర్వచేతనానాంయథాసంభవమధికారంసూచయతి. ఏకవచసఞ్చమహాయాగాది బహుసహకారినై రపేక్ష్య పరమ్నిర్ద్యగుణవృత్తజన్తనామపిభక్త్యభిరుచిమాత్రమహాగుణేనాకుతోభయం భజనీయోహిభగవాన్?.

అథక్షిప్రమేవభాగీరధీప్రవాహేనేవనిర్ణీక్తకల్మషరుచిఃపరమధార్మికోభవతీతి; గీయతే, గుణవిషయతావత్ “సమోహంసర్వభూతేషు”^౪ వృత్తవిషయేషుచ “అపిచెత్సుదురాచారః”^౫ జన్తవిషయేపి “మాంఽగ్రహిపార్థవ్యపాశ్రిత్యయేపిన్యః పాపయోనయః”^౬ ఇత్యాది.

నచైతావతాదురాచారాదేర్ధర్మత్వమ్ “నావిరతోదుశ్చరితాన్నాశాంతోనాసమాహితః”^౭ “అప్రాప్యకేశవోరాజన్నిద్రియై రజితైర్నృణామ్”^౮ ఇత్యేవంప్రకారవచనేభ్యస్తస్య భగవదనిష్ఠత్యేనాధర్మత్వావగమాత్; అతపవానస్తరమాహ “క్షిప్రంభవతిఽంధర్మాత్”^౯ ఇతి, సర్వాశ్రమిణామనాశ్రమిణశ్చ విదురాదేః “శమదమాద్యుపేతస్సన్యత్”^{౧౦} “అంతరాచాపితుతద్దృష్టేః”^{౧౧} ఇత్యాదీనిబ్రహ్మసూత్రాణ్యధికారన్నిరణైవతః.

౧॥

౨॥ విష్ణుసూక్తే-

౩॥ ౧ - ౯ - ౨. ౪॥ ౧ -

౯ - ౨౯. ౫॥ ౧ - ౯ - ౩౦. ౬॥ ౧ - ౯ - ౩౧. ౭॥ కఠోప-౨ - ౨౪, ౮॥

౯॥ ౧ -

౯ - ౩౧. ౧౦॥ బ్ర-సూ-౩ - ౪ - ౨౭. ౧౧॥ బ్ర-సూ-౩ - ౪ - ౩౬.

పా.- ౧-ముత్విగాది-౩. ౨-జన్మాదీనామపి-౩. ౩-భగవాన్ భవతి-౩. ౪-నిశ్శృషన్తి క్త-౩. ౫-గీయతేహి-౩. ౬-దుశ్చరితాదేః-౨. ౭-ఇత్యాద్యేవం-౩. ఇత్యాదీనాబ్రహ్మసూత్రేణాధికారం-౩.

౨౨ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

యుక్తశ్చైషః సర్వావస్థేనాపిపురుషేణ మాతురివపుత్రేణ
పరమవత్సలస్య సర్వబద్ధోర్నిసర్గసుహృదశ్చ భగవతోనామగ్రహ
ణాదావప్రతిషేధః; దృష్టశ్చగజేంద్రగృథరాజ వాయసరావణావరజ
కౌసలనగరజాన పదవల్లవీమాలాకార ప్రముఖేషు. [౫]

అపశూద్రాధికరణేత్వత్రై వర్ణికానామనగ్ని విద్యత్వాదగ్ని
విద్యాక్షేషుగురుప సదనావ్యాపనిపద సంసారాభావేన వేదాంతవే
ద్యపరవిద్యోపార్జనేచ అనుపాయత్వాదసధికారో రాధాన్తితి; తదీ
యాభగవత్సమాశ్రయణాధికారవ్యవస్థాత్రైవర్ణికానాం సముద్రిక్తస
త్వతయాముముతూణామవిప్రతిపత్తిః, శ్రవణమననాద్యోపనిపద[౧౦]
బ్రహ్మవిద్యామహాపథే నప్రసిద్ధోధికారః, తేష్యేవరజస్తమస్సుమ్భేద
సితాసిత సత్త్వతయాఫలకామతయా విప్రలభ్యానాం తాదృశోయథా
యోగముపాసనేషు స్త్రీ శూద్రతిరశ్చాచ్చప్రాచీనభవపరష్పరా ప్ర
చితసంస్తారపటిమాన్ * సుప్తప్రబుద్ధన్యాయేనప్రత్యుత్పన్నజ్ఞానానాం
విమరథర్కవ్యాధ ప్రభృతీనాంపాత్రిభక్త్యానుశయలేశానృణ్యానుజ్ఞా
తజుగుప్సిత జాతిసంసర్గాణామపిత త్తజ్జాత్యప్రతిషిద్ధసామాన్య ధర్మా
జ్ఞకేషూపాసనే షుదుర్వారోధికారః, అనుత్పాద్యవిద్యత్వాత్.

న్యదర్శిత భగవతాశౌనకేన, “ధర్మవ్యాధాదయోష్య న్యేషూ
ర్వాభ్యాసాజుగుప్సితే । వర్ణావరత్యేస్సంప్రాప్తా సంసిద్ధింశ్రమణీయ
థా” ఇతి. [౨౦]

అనుత్పన్నజ్ఞానానామపి క్రమభావిన్యాముఖ్యభక్తే రుపకృ
మభూతస్మరణ సజ్జీర్తనశ్రవణాది రప్రతిషిద్ధిః, ధర్మస్త్యర్తారోపిహి
అహింసాసత్య శౌచవరోపకారిమాతాపితృ శుశ్రూషణశ్రేష్ఠ దేవ
తానుకూల్యాదికం సామాన్యధర్మమాచరణాల మనుమన్యనే.

సృదా ॥౮॥

స్వయంసజ్జీర్తన నిషేధేపి కీర్తయిత్వ పురుషానువర్తనాను
మోదనమర్హణా విరోధమా తేజి సుదూరేపి సహస్రస్థసమ్భవః, స్మర్య
తేహి, “ధర్మశ్శ్చ తోవాద్యష్టోవాకధితోవాక్యతోపవా! అనుమో గ్ర
దితోవారాజేష్ట గ్రపునాతిపురుషంసదా”^౧ ఇతి. “ప్రయోజయితాను
మన్తాకర్తా”^౨ ఇతిచవిశేషతో భగవద్ధర్మస్యస్మర్యవేధిత్వమ్. “ఉద్ఘో
షితఃపూజితోవా ద్యష్టోవానమితోపవా! ప్రసహ్యహరతేపాపంకో
నసేవేద్ధరిస్తతః”^౩ “కీర్తితస్సంస్మృతోధ్యాతః పూజితస్సంస్మృతస్త
థా! విహి కాముష్మి కీంరత్నం కరోతిభగవాన్ హరిః”^౪ “శృణ్వత్రిం
యేవైవతతస్తథా న్యే పశ్యన్తియేమామీరయన్తి”^౫ ఇత్యాది.

అపిచ, ఇతిహాసపురాణాదిషు శ్వపాకాదేరపి భగవద్భజనా
నుమతిః, వైష్ణవేధర్మే, “నమశ్చ త్యేవయోబ్రూయాత్ మద్భక్తశ్చ గ్రీధ
యాన్వితః! తస్యాక్షయోభ వేల్లోకః శ్వపాకస్యాపి నారద”^౬ ఇత్యాది
వచనాని, తద్భవము నైవ్యత్వ నిశ్చేయసప్రాప్త్యాదివృత్తానైశ్చ సాల
మృనాః; పవన్నకిళ్ళిదపి శాస్త్రంకుపేయత్, వ్యవస్థితవిషయత్వాత్.

— : ధ్యానార్చనాదేఃకాలదేశాధికారినియమానపేక్షత్వమ్ : —

(సదా) ఇతికాలవిశేషానపేక్షత్వమ్, దేశశౌచాదివిశేషా
నపేక్షాయా అపిప్రదర్శనమేతత్; తేన అయనర్తుమాసవక్ష నక్షత్ర
ముహూర్తవిశేష సవ్యపేక్షేభ్యః ప్రకర్షః.

అత్రచ, “చక్రాయుధస్య నామాని సదాసర్వత్రకీర్తయేత్ । నా
శౌచంకీర్తనేతస్యవిత్తంభగవాన్ హరిః”^౭ “ప్రాతర్దేవేతికృష్ణేతిగో
విందేతిచజల్పతామ్ । మధ్యాహ్నేచా వరాహ్ణేచయోవసాదస్స ఉచ్య
తామ్”^౮ ఇత్యేతాని ఋషివచనానిద్రష్టవ్యాని. సహిభగవతః ప్రయ
తాప్రయతాధికారి సంసర్గాదుపహుతః, తచ్చౌచాదిసహకారి విరహః
త్వతదనుగ్రహసామర్థ్యంవా; ప్రత్యుత స్వసమ్బుధాయోగ్యమపి [౨౫

౧॥ తాశపుటే-భార-ఆశ్వ-వైష్ణవ-౯౪-౨౯. ౨॥

౩ ॥

౪॥

౫॥ విష్ణుధర్మే-౯౪. ౬॥ విష్ణుధర్మే-౭౦. ౭॥ విష్ణుధర్మే-

౮॥ విష్ణుధర్మే-౯౯-౭౭.

పా.—౧-సు-౧-౪-స. ౨-విషయానపేక్ష-౨. ౩-తత్-౧-స.

౨౪

భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీ సహస్రనామభాష్యే,

పునానః స్వోచితంవిధాయస్వీకరోతి పరమపావనత్వాత్, అతోహీ
దముదీర్యతే “నాశౌచంకీర్తనే” ౧ ఇత్యాది.

సదసదధికారి తారతమ్యశాస్త్రాగ్రణితు “ఉచ్చావచానా మధి
కారిణాం పరస్పరసజ్గరేణ ధర్మసంప్లవోమా ప్రసాంక్షీత్” ఇతి,

స్వరూపతోల్పియానపినజీర్తనాదిఘలతోమహీయాన్, యదాహ
“స్వల్పమప్యధర్మస్య త్రాయతేమహతోభయాత్” ౨ ఇతి.
నచాస్యధర్మాంతర వదభిక్రమనాశః “నేహభిక్రమనాశోస్తి” ౩ ఇతి
వచనాత్. “నమేభక్త్యప్రణశ్యతి” ౪ “యంప్రణమ్యనసీదతి” ౫ “న
వాసుదేవం ప్రణిపత్యసీదతి” ౬ “జనార్దనం ప్రణిపతితోనసీదతి” ౭ [౧౦
నచాయథావిధ్య నుష్ఠానాత్ ప్రబలప్రతి పక్షాద్వాప్రత్యవాయః “ప్ర
త్యవాయోనవిద్యతే” ౮ ఇతి.

నచైతేషామర్థవాదత్వం శక్యశజ్గం అనతివాదిత్వాత్.

ఇహభగవత్తత్త్వజ్ఞానభక్తిప్రతిబంధక పాపవిర్హరణసత్వసమ్మ
న్యాదిక్రమేణ తత్త్వాప్రప్రవక్రమ ఉచ్యతే, “బద్ధపరికరస్తేనమో
క్షాయగమనంప్రతి” ౯ “యస్మిన్నస్మతి ర్నయాతిసరకం స్వర్గోపి
యచ్ఛిన్న నేవిఘ్నా యత్రనివేశితాత్మమనసో బ్రాహ్మణ్యపిలోకోల్ప
కః । ముక్తిఞ్చేతసియస్థితో మలధియాంపుంసాం దదాత్యవ్యయః
కించిత్రం యదఘంప్రయాతి విలయస్తత్రాచ్యుతే కీర్తితే” ౧౦ ఇత్యా
దౌచ. నచైషః * ౧౧ పూర్ణాహుతిన్యా యస్యవిషయః, తస్మాతి వాద
విషయత్వాత్, సజీర్తనాదిప్రకరణేషు ప్రాయేణ వాక్యశేషత్వ
ప్రార్థనాద్యర్థవాదలిజ్జ దర్శనాచ్చ.

కింఞ్చ, ప్రబలప్రమాణ విరోధాభావే అర్థవాదపదానామపిస్వ
తః ప్రామాణ్యతఃస్వార్థపరిత్యాగశ్చ సాహసమ్ అన్యాయ్యత్వాత్.

౧॥ విష్ణుధర్మ-

౨॥ గీ.౨-౪౦. ౩॥ గీ.౨-౪౦. ౪॥ గీ.౯-౩౧.

౫॥ విష్ణుధర్మ-౯౭.౬॥ విష్ణుధర్మ-౭౦. ౭॥

౮॥ గీ.౨-౪౦. ౯॥ విష్ణుధ

ర్మ-౭౦. ౧౦॥

౧౧॥ మీమాంసా-౧-౨-౧౫-విషయవాక్యమ్.

౩౦-౨-౮౩.

—: గురుతరతపస్యమాధిసాధ్య తత్వజ్ఞానస్య లఘుతర వాఙ్మత్రసాధ్యతా: —

నను, గురుదీర్ఘదుష్కరతపస్యమాధి విశేషరూపమహాధర్మ సాధ్యత తత్వజ్ఞానోపక్రమస్య వాఙ్మత్రసాధ్యత్వవాదోఽప్యతివాదః, గురుశాస్త్రవైయ్యర్థ్య ప్రసక్తేన ప్రమాణవిరుద్ధఞ్చ:- [౫]

తదిద మవిదిత భగవత్ప్రభావస్య ఛాన్దసాస్య పై శా చ మ్. లఘీయోపి భగవత్సజీర్ణ ర్తనం దుర్వహానుపిధుర్ధారయ త్యేవ, నగురు శాస్త్రానిర్ధక్యమ్, తస్యసమాధాదికారత్వాత్; అన్యతు సత్యసతివా సామర్థ్యే భగవదసాధారణ రుచిసముచితభాగ్యవదధికార త్వాఽచ్చ, గరియసోపిభగవత్ప్రసాద ఏవఫలహేతుః, లఘీయసి, కిన్దణ్డ వారితః! యథాచ గరియసిప్రయోగవై పుల్యాద్దేవప్రసీదతి, తథాలఘీయస్య పి భావశుద్ధివిశేషాత్ ప్రసీదేత్.

యథోక్తమ్, “సహ్యగ్వ్య వసితోహిసః” ౧ “పత్రంపుష్పం ఫలంతోయమ్” ౨ “యోనవిత్తైర్నవిభవైః నవాసోభిర్నభూషణైః । తోష్యతేహృదయేనైవ కస్తమీశన్న పూజయేత్” ౩ వ్యాసస్మృతౌ “దద్యాత్పురుషసూక్తేన యశపుష్పాణ్యపవనవా । అర్చితంస్యాజ్జగది దం తేనసర్వఞ్చరాచరమ్” ౪ వైష్ణవేధర్మే, “పృథివీం రత్నసమ్పూర్ణాం యశకృష్ణాయప్రయచ్ఛతి । తస్యాప్యన్యమనసూస్య సులభోనజ నార్దనః” ౫ ఇత్యాది.

భావభేదపవహి ధర్మాధర్మనిదానమ్? నక్రియావిశేషః, యథా శ్రీవిష్ణుతత్వే “భావశుద్ధిర్మనుష్యాణాం ప్రమాణంసర్వవస్తుషు । అన్య థాలిక్యతేకావ్రాసేనీహేనదుహితాఽన్యథా” ౬ తథా “తపోనకల్లోఽధ్యయనన్నకలః స్వాభావికోవేద విధిర్నకలః । ప్రసహ్యచిత్తా హరణన్నకలః తాన్యేవభావోపహితానికలః” ౭.

౧॥ గీ-౯-౩౦. ౨॥ గీ-౯-౨౬. ౩॥ విష్ణుధర్మ-౨౯-౨౦. ౪॥ వ్యాసస్మృతౌ

౫॥ విష్ణుధర్మ-౨౪-

౬॥ విష్ణుతత్వే-

౭॥ భార-ఆది-౧-౨౭౯.

పా.-౧-స్క-౨-౩-౩. ౨-చ-౧-౩. ౩-నివారితః-౨.

౨౬ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

అన్యత్ర “గణ్డాదితీర్థేషువసన్తిమత్స్యః దేవాలయేషః సమస్తా
శ్చనిత్యమ్ । భావోఽస్మి తాస్తేనఫలంభస్తే తీర్థాని పుణ్యానితనా
శ్చముఖ్యాః” ఇతి.

ఉపపన్నజ్ఞేచ్ఛత్, సర్వజ్ఞస్యావాస్తవమస్తకామస్యానపే
క్షాన్య భగవతోభావ శుద్ధ్యారాధ్యత్వమ్ నద్రవిణకణార్పణాదినా,
“యాథాతథ్యేనఃపణ్ణితః” ఇతి న్యాయాత్. దేశకాల సహకార్యాది
వైకల్యేపిస్వల్పాదపిసమగ్రాదివదేవప్రసీదేత్; తదుక్తమ్ “ధ్యాయ
న్కృతేయజన్యజైః త్రేతాయాంద్వాపరేర్చయన్ । యదాపోతిత
దాపోతి కలాసజీర్ణ్యకేశవమ్” ఇతి; తథా, “వినిష్ఠాంప్రథమేపా
దేశరిష్యన్తిహరేర్నరాః । యుగాస్తేచహరేర్నామ నైవశ్చిర్ద్రహి
ష్యతి॥ ధన్యాస్తేపురుషవ్యాఘ్రాః భవామౌఘధావ మాయినః । యత్నే
నాపికతావిష్ణోః గ్రహిష్యన్త్యక్షుయాత్మనః” ర.

యజ్యతేవైతత్, సుశీలోహినృపతిః పితరావివాక్యచ్ఛ్రేష్ఠా
కిజ్ఞీన్నాయవృత్తమపి బహుపకారిణమివానుగృహ్లాతే; అతపవదై
వపిత్ర్యప్రాయశ్చిత్తాదిషు దేశకాలోపపత్త్యాదివశేనా తినిమోన్న
తానామపి ప్రయోగాణాం శుల్యకత్వత్వేనవిధిః, శిష్టేస్తథానుష్ఠా
నజ్ఞా; అతపవయథా, సర్వస్వసాధ్య ప్రయోగవిస్తారస్య స్థానేస్వా
నుపవత్తి ఖ్యాపనమేవ ఆపదిశాన్తప్రత్యామ్నానమ్; యథా “వా
“తత్తత్కర్మదామగ్ర్యే తత్తత్తన్త్రజపః” ఇత్యాది. [౨౦

తదేవం ప్రియతమపిషయతయా సుఖక్రియత్వాత్, వ్యయా
యాసరహితతయాసుకరత్వాత్, అనతి పరోత్పాత్తనాభవీణనభావే
నాకర్షకత్వాత్, అతిలాఘవేవ్యతిగురుదుర్వహ భవభయోన్ములన
మహాఫలత్వాత్, అప్రత్యవాయోవత్వాత్, సుభిక్షాధికారితయా విశ్వ

౧॥

౨॥

౩॥ వి-పు-౬-౨-౧౭.

౪॥ విష్ణుభక్త్యే

౧౦౮. ౫॥

పా.—౧-సమస్త-౨-స. ౨-పణ్ణితమితి-౨-౩. ౩-సౌకర్యాది-౨. సౌజ్ఞ
ర్యాది-౧. ౪-భావబోధాభిమానినః- ౪. పాపామౌఘధా-పా. ౫-అపి-౨. ౬-పితరా
వా-౩. పితరావివాక్య-౧. ౭-విస్తారస్య-౧-౨. ౮-వా-౧-స. ౯-౩. ౯-వ-౧-౩-స.

పరమమయోమహాతేజః

జనీనత్వాత్, దేశకాలదశావిశేషాదివిత్తేపవర్జనేన నిర్వాజత్వాత్, విషయప్రభావేన నిష్ప్రత్యూహత్వాచ్చేత్యేవం ప్రకారేభ్యోహేతుభ్యో భగవదసాధారణసజ్జీర్తనాది ధర్మః అధికతమః భీష్మమతః, ౧ అన్యేషామపి పరమర్షీణామ్ “సర్వేషామపి ధర్మాణాముత్తమోవైష్ణవో విధిః” ౨ “రక్షతే భగవాన్ విష్ణుః భక్తానాత్మశరీరవత్” ౩ “గోవిందభక్త్యభ్యధికం శ్రేయశ్చాన్యన్నవిద్యతే” ౪ ఇత్యాదిరుదాహర్యః. ... ౫

— భగవతః ఆదిత్యాద్యవభాసకతేజోరూపతాః —

అథోపేయప్రశంప్రతీపదన్ శ్రీమన్నామసహస్రశ్రవణా ౧౦ యధర్మరాజో నియుజ్యతే (పరమమయః) ఇతి చతుర్థిః తత్రప్రథమేన సార్ధేన (కింనాప్యేకం పరాయణం) ఇతి ద్వితీయం ప్రత్యాహ. (తేజ) ఆదిభిః నపుంసకలిజైః (యః) ఇతి సమభివ్యాహారేణ విజ్ఞవైరూప్యగ్నశబ్ద్యం, లింగసంఖ్యాభ్యాం పూర్వం విశేషితస్య పదస్య పదాంతరసమిభివ్యాహారాత్, తల్లిజ్జసంఖ్యావిశేషేణా విశేష్యత్వాచ్చ విశేష్యస్య, “వేదాప్రమాణమ్” ౧ “తత్త్వన్నారాయణవరః” ౨ ఇతి వత్.

సర్వభాస్పృహణీయతమత్వేన పరమపురుషార్థభ్యావకాని పరమతేజస్త్యాదీని షడ్విశేషణాని (తేజః) స్వభావత ఏవభాస్వరమ్, అన్యవభాసకత్వా, “పరజ్ఞోతిరుపసన్నద్య” ౩ “తస్మాదిత్యోభాముపయుజ్యభాతి” ౪ ఇతి. భాస్వరత్వస్య నిస్సీనుత్వమ్ (మహత్) ౫ ఇతి (పరమమ్) ఇతి చ సమాతిశాయ్యసంస్థాపః. ఏవముత్తరత్యాపి యథావిశేష్యమ్.

౧॥

౨॥

౩॥

౪॥ విష్ణుధర్మే-౨౫. ౫॥ తై-నా-౬-౧౧. ౬॥ ఘా-ఉ-౮-౧౨. ౭॥

పా. — ౧-స-౪-౪. ౨-ణవిశేష-౧-౪. ౩-భాసకత్వ-౧-౧.

౧౮ భగవద్గుణసర్వశాస్త్ర శ్రీ సహస్ర నామ భాష్యే,

పరమం యోగ మహత్తమః ।

పరమం యోగ మహద్భ్యుగ్రహమ్

ఈ పై సర్వస్యేతి (తపః), యథా, “యోగేవేభ్య ఆతప
తపః” “తపీశ్వరాణాం పరమమ్ హేశ్వరమ్” ౧ “పషన ర్వేశ్వరః” ౨
ఇత్యాది.

అనవచ్ఛిన్నకల్యాణ స్వరూపగుణ త్వేన బృహత్వాత్, సర్వ
శక్తి త్వేన సర్వబృహత్వాత్వాత్ (బ్రహ్మ). ...

— : భగవత్సమృద్ధస్మచేతనాచేతనదోషనివారకతా : —

(పవిత్రాణాం) మధ్యే (పరమం) (మహత్) (పవిత్రమ్), పవిత్రం
శుద్ధి శేష సేతుః, శుద్ధిశ్చ దోషవి శేషరోక్తిః, దోషశ్చరజ స్తమః పా
యపరిణామ భేదా స్పదమ చేతనస్య, చేతనస్యైతుతత్పరిరమ్భ సమ్భవః
అవిద్యాభగవదపరాధరాగ ద్వేషాదిః, తంభగవానేవ సమూలకా
మంకమతి, తస్యైవ సర్వభా తద్విరోధిస్స భావత్వాత్.

కోశైః చైవ శాస్త్రాణి, “పత ౮ హవానతపత” ౩ “తద్యథాపుష్క
రపలాశ ఆపోనల్లిప్యతే” ౪ “తద్యథేషీకతూలమగ్నోహోతంప్రచాయే
త” ౫ “తత్సుకృతమక్షయతేధూనుతే” ౬ “తదావిద్వాన్ పుణ్యపాపే వి
ధూయ” ౭ “తేత్రజ్ఞస్యేశ్వరజ్ఞానాద్విశుద్ధిః పరమామతా” ౮ “ధ్యాయే
నానారాయణ దైవం సానాదిషుచకర్తసు । ప్రియశ్చిత్తిర్హి సర్వస్య
దుష్కృతస్యేతి వైశ్రుతిః” ౯ “యోమామజమనాదిఞ్చ” ౧౦ “పావ
నస్సర్వలోకానాంత్యమేవరఘునందన” ౧౧ “ప్రియశ్చిత్తాన్య శేషాణి” ౧౨

౧॥ ఆర-౩-వ్ర-౧౨-ఆ. ౨॥ శ్వే-ఉ-౬-౩॥ బృ-ఉ-౬-౪-౨౨. ౪॥ తై-ఆన-౯.
౫॥ ఛా-ఉ-౪-౧౪-౩. ౬॥ ఛా-ఉ-౫-౨౪-౩. ౭॥
౮॥ ముణ్డికోప-౩-౧-౩. ౯॥ యాజ్ఞ-స్మ-ప్రా-కా-౩౪. ౧౦॥
౧౧॥ గీ-౧౦-౩. ౧౨॥ రామా- ౧౩॥ వి-పు-౨-౬-౩౯.

పా. — ౧-పవిత్రం-౧-౩-న. ౨-మ-౧-౪-న. ౩-విద్యాదిదోషభగ-౧.

ఇత్యాది ప్రాయశ్చిత్త ప్రకరణంకారేన్నయన, “యథాగ్నిగుప్తత
శిఖిః కష్యస్తహతిసానిలః । తథాచిత్తస్థితోఽష్టుః యోగినాంసర్వ
కిన్బిషమ్”^౧ ఇతి.

— : భగవత్సమృద్ధి నైవ తీర్థాదీనాం పవిత్రతా : —

అన్యస్యాపి తీర్థాదేః పవిత్రత్వం తత్సంశ్లేషాయ త్తద్వర్ణయతి
(సరమం) (మహత్) ఇతివిశేషణాభ్యామ్. నఖలుస్వభావమలి నానా
ఞ్చేతనానాం తదుపహతానాం¹ వాతాదీనాం స్వసదృశవస్త్వంతర
శోధకత్వంయక్రిమత్; అతపవపరాశర శౌనకాదిభిః శుభాశ్రయప్ర
కరణాదిషు తత్సంశీలనంనిషిద్ధ్యతే, “అశుద్ధాస్తే సమస్తాస్తుధేవా
ద్యావకర్మయోనయః”² “ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతాః జగదంతర్వ్యవస్థితాః
ప్రాణినకర్మజనిత సంసారవశవర్తినః”³ ఇత్యాదిషు. తత్రదేవతానాం
పావనత్వం తదుపాసనార్చన పాదోదక⁴ సేవాదినాప్రసిద్ధమ్; తీర్థా
యతనాదేః తత్సామీప్యాత్. యథాగ్నిక్షాయాఃవైష్ణవే, “విష్ణువామ
పదాఙ్గుష్ఠవినిసృతస్య జలస్యైతత్సాహోత్యమ్”⁵ ఇతి, “విష్ణోరాయ
తసంహ్యపః సహ్యపాంపతిరుచ్యతే”⁶ ఇతి జలమాత్రస్యచ. కాలస్య
చతదవతార తదైవత్య తచ్ఛయనోఽథానవత్సాద్వాదశీ జయస్త్రీశ
వణాదివత్ తత్సమృద్ధాత్. ఆశ్వుగుణానాం⁷ శమాదీనాం తద్
జ్ఞానానుగుణ్యాత్. క్రియాణాఞ్చయజ్ఞదానతపశ్శ్రద్ధ ప్రభృతీనాం
తదారాధనత్వాత్. బ్రాహ్మణాదిజాతేతత్పరవేదాధ్యయనాదోఽం
సాక్షాదధికారాత్, యథా, “విష్ణుంక్రాంతం వాసుదేవంవిజానన్
విప్రావిప్రత్వ మాపుయంతతత్త్వదర్శి”⁸ ఇతి.

శ్రుతిస్మృత్యాదేః తత్పరత్వాత్ తచ్ఛాసనత్వాచ్చ, “నారా
యణపరావేదాః”⁹ “శ్రుతిస్మృతీనుమైవాజ్ఞా”¹⁰ ఇతి. ఆరణ్యకేతీర్థయా
త్రాయామ్, “పుణ్యాద్వారవతీత్యవక్రమ్య, ఆస్తేహరిరచిన్త్యాత్సా”¹¹

౧॥ వి. పు. ౬-౭-౭౪. ౨॥ వి. పు. ౬-౭-౭౭. ౩॥ విష్ణుసప్త-౭౫-

౪॥ వి. పు. ౪-౪-౩౦. ౫॥

౬॥

౭॥ భాగ-౨-౫-౧౫. ౮॥

సా. ౧-వాదేవాదీనాం-౨-౩. ౨-సేవాదినా-౨-౩. ౩-శమదమా-౪.

పరమంయశరాణమ్॥ ౯

పవిత్రాణాంపవిత్రం యోమజ్జలౌనాశ్చ మజ్జళమ్ ।

దైవతదైవతానాశ్చ భూతానాంయోవ్యయః పితా॥ ౧౦

యతస్సర్వాణిభూతాని భవన్త్యాది యుగాగమే । [౫

తత్రైవమధుసూదనః । తత్పుణ్యం తత్పరం బ్రహ్మతత్త్వీధం తత్తపావనమ్" ౧౧ ఇతి తత్సమృద్ధిహేతుకంచేశస్య పావనత్వమభిధాయ, "పవిత్రాణాంహిగోవిందః పవిత్రంపరముచ్యతే । పుణ్యానామపి పుణ్యోసా" ఇత్యేవమేవ స్పష్టం నిగచ్ఛతే.

— :భగవతఃప్రగాదిప్రత్యగాశ్చభాషణియతా:—

సురభిస్రగజ్జరాగ సురసుద్ధరీసుధారసాదిభ్యోనిరస్తసమేస్తసం సారనిర్మలనిర్మల్యాద స్వరససంవిదానస్తసాద్వైత్ ప్రత్యగాశ్చనశ్చాత్యస్తమభివణీయత్వాత్ (మజ్జలౌనాశ్చమజ్జళమ్); అతః (పరమంయశరాణమ్) ప్రాప్యమ్. ప్రపశ్చయిష్యతే చైతత్.

(య)పవనమ్సః (పరాణం) (పరాయణం) ఇతివిధాయప్ర [౧౫ తివక్తవ్యే, (య)పరాయణం) ఇతిసీద్ధవదనువాదః శాస్త్రప్రసిద్ధ్యతిశయప్రదర్శనార్థః.

— :బ్రహ్మాదీనామపిపరబ్రహ్మనిమిత్తకత్వోపపాదనమ్:—

అథ (కిమేకదైవత) మితిప్రథమప్రశ్నం ప్రతిబ్రూతే (దైవతం) ఇతిసార్ధేన. సపవ (దేవతానాం) విధిశివశతమఖాదీనా మ్మనః ౧౦ దైవతస్తత్వమ్, కుతః; తేషామేవ (భూతానాం) సద్భావభాజాం (పితా) యతఃతస్యార్వా చీనపితృభ్యోవిశేషః. (అవ్యయః) ఇతి, నహితేన సనాతనేనపితృమస్తః కదాచిదనాథాః. ౧౦

పితృత్వముపపాదయతి (యతస్సర్వాణి) ఇతి. (యతః) నిమిత్తకారణాత్, (సర్వాణి) ద్రుహిణద్రుమావధీని, (భూతానిభవన్తి) జాయన్తే; యద్యపిబ్రహ్మసర్వాదుపరి అనాంతరస్థేచ బ్రహ్మాదిముఖేన సృజతి, అథాపిప్రథమస్మష్టా నతథేతిసూచయతి (ఆదియుగాగమే) ఇతి.

౧॥ ఆరణ్యకే-౮౮-౨౮. ౨॥ ఆరణ్యకే-౮౮-౨౯.

పా. — ౧-౩౧యావ్రతి-౮. ౨-౩౧-౧-౮-౯.

యస్మింశ్చప్రళయం యాన్తిపునరేవయుగక్షయే॥ ౧౧

—:పరబ్రహ్మణఃపాదానసహకారకారణత్వోపపాదనమ్:—

ఉపాదానకారణమపితమేవాహ. అన్తిమే (యుగక్షయే) (పునః) (యస్మిన్నేవ) తాని (ప్రళయంయాన్తి) ప్రలీయంతే, లయఃఖలూపాగ్రదానేపవకార్యస్య, యథోర్థనాభితన్తా దేగ్లాలాదా. స్థితప్రవృత్త్యాది హేతుత్వంసహకారి కారణత్వం చకారేణద్యోత్యతే; ఏవంలక్షణకంహి పరతత్త్వంశూన్యతే, “యతోవాఇమాని” ౧ ఇత్యాదౌ, సూత్ర్యతేచ “జన్మాద్యస్యయతః” ౨ ఇతి. అస్యచైవత్రివిధకారణత్వం “బ్రహ్మనంబ్రహ్మసమృక్షతీ” ౩ ఇత్యుదాహృత్య, “ప్రకృతిశ్చపృతిజ్ఞా దృష్టాన్తానువరోధాత్” ౪ ఇత్యధికరణేనిరణాయ.

ఏతేన “ఉపాదానస్తుభగవాన్ నిమిత్తస్తుమహేశ్వరః” ౫ ఇతికారణభేదేనా నభిమతమహేశ్వర వాదోనవైదికః.

నచజగదుపాదానత్వాత్ భగవతివికారాదిదోషప్రసక్తిః, స్వశరీరతయాపరిగృహీత ప్రకృత్యాద్యేకద్వారకత్వం పరిణామాదేహార్థనాభిదృష్టాన్తా వష్టవ్యేనోపపాదయన్తి తత్రభవతీశ్రుతి రేవప్రకృతహర్షీత్.

అతాస్మివిధాతవ్యే (యోదైవతమ్) ఇత్యనువాదః శాస్త్రప్రసిద్ధిప్రదర్శనపరః, ౧ తథాపి: -ఉపనిషదాదిషు, పరతత్త్వస్యలక్షణతత్త్వస్థితుపాసనప్రాప్తి ప్రతిపాదనైదంపర్యపర్యవసాయషు, సదసద్భిక్షుక్షరాదిషదైనిరుపపదైః పరమాద్యుపపదసన్తాతేషు సామాన్యవాచిభిః సిద్ధిశ్యమానస్య విధిః హరిశివాదివిశేష పర్యవసితాకాక్షాయామ్, “నారాయణపరంబ్రహ్మ - తత్త్వవ్నారాయణఃపరః” ౨ “తద్విష్ణోఃపరమం పదమ్” ౩ “యస్మాత్పరన్నాపరమస్తికిశ్చిత్” ౪

౧॥ తై-శ్చ-౧. ౨॥ బ్ర-సూ-౧-౧-౧. ౩॥ ౨-అష్ట-౮-ప్ర-౭-౭.

౪॥ బ్ర-సూ-౧-౪-౨౩. ౫॥

౬॥ తై-నా-౧౧. ౭॥ కఠోప-౩-౯.

౮॥ శ్వే-ఉ-౩.

పా. — ౧-త్వసహ-౧-౪, ౨-తథాపి-౨. ౩-హరి-౧-౪.

32 భగవద్గుణవర్షణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

తస్య

“పురుషాన్నపరంకించీత్” ౧ “మత్తః పరతరన్నాన్యత్ కించీత్” ౨
 “ఉత్తమపురుష స్త్వన్యః” ౩ ఇత్యాదిభిః కణ్ఠోక్తిభిః, సృష్టివాక్య
 గతి సామాన్యాత్, తత్త్వపరపురుషసూక్తో త్తరనారాయణప్రభృతి
 ప్రబలప్రదేశాన్తరతాత్పర్యాత్, సుబాలమైత్రాయణీయ మశూలప
 నిషచ్ఛాద్దోగ్య తైత్తిరీ యైతరేయ కఠవల్లీ ప్రభృతి బహుపనిషదున్దో
 షేణ సాత్వికేతిహాసపురాణ ప్రాచుర్యేణ దేవతాపారమార్థ్యః, జ్ఞ
 పరాశరపారాశర్య ప్రాచేతసాదివరమర్షి మతై రన్యైవవేదసిద్ధా
 న్తత్వే స్వపరమాగమసం ప్రతిపత్త్యారూపాయుధ వాహనచారి [౧౦
 త్రవిశేషాదిసామర్థ్యతత్త్వఖలు భగవతోనిరఙ్కుశైశ్వర్యమ్, తదితర
 నికర్షశ్చబుద్ధిమతాం స్వధ్యవసానమ్ దహరవైశ్వానరాన్యధికరణైః
 సమన్వయాధ్యాయ ఏవచైవమధ్య వాససురత్సదాచార్యా ఇలి నాతిప
 స్త్రణీసుహే.

తథాచసంజ్ఞితీపుర్యా మునాచార్యాః, “త్వాంశీలయా [౧౫
 వచరితైః” ౪ ఇత్యాదినా.

తాతపాదాశ్చ, “తత్త్వార్థతత్పరపరశ్చతవేదవాక్యైః సామర్థ్య
 తన్ స్మృతిభిరవ్యథతాదృశీభిః త్వా మేవతత్త్వపరసాత్విక సత్పురాణైః
 దైవజ్ఞాధీభిరపి నిశ్చినుముషరేశమ్” ౫ “యావశ్రియాపరమయా పరమే
 ణధామ్నా చిత్రైశ్చకైశ్చ దుచితైర్భవతశ్చరిత్రైః । చిన్తైరనిన్ద్రవప
 దైరపరైశ్చకైశ్చిన్నిశ్చిన్వ తేత్వయి ఏవశ్చిత ఈశితృత్వమ్” ౬ ఇతి. ౧౧

ఏవంసునిర్ణీతయోః సర్వః పరయోః తత్త్వహితయోః సర్వ
 యోగ్యం హితవిశేషమవధారయన్ శ్రోతారంనిమన్త్రీయతే (త
 స్య) ఇతి, (తస్య) యథోక్తమహామహిమ్యుః.

౧॥కఠోప-౩-౧౧. ౨॥గీ-౨-౨. ౩ ॥ గీ-౧౫-౧౨. ౪॥ స్త్రీత్రతత్త్వ-౧౫.
 ౫॥ వై-స్త-౧౫ ౬॥ వై-స్త-౨౬.

పా. — ౧-జ్ఞానపరా-౨. ౨-పరతత్త్వయోః-౧.

18-10-83.

లోకప్రధానస్య జగన్నాథస్య భూపతే । విష్ణోర్నామ సహస్రమ్నే
శృణుపాపభయాపహమ్ ॥ ౧౨ ॥ యాని నామాని గౌణాని విఖ్యాతాని

(లోకప్రధానస్య)-అశేష శేషిణః, (జగన్నాథస్య)-సర్వనియ
న్తుః, (విష్ణోః) సప్తద్విషుస ¹ త్వపిబహుషు తదావర్జనోపాయాంతరే
షు, (నామసహస్ర) మేవ, సర్వ (పాపభయాపహం). సర్వప్రకా
రంపాపం తద్దేతుకంభయంబు సమూలఘాతం హన్యాదిత్యాశంస² నా
ర్హంయత్తత్, (మే) మత్తః మదర్థంవా, (శృణు), స్వయమేవశృణ్వతః
పునశ్శ్రవణనిమన్త³ నిమ్, (భూపతే) ఇతిసమ్బాధనంబువక్తుః శ్రో
తృలాభమస్మిన్ విషయేష్లాఘ్యంసూచయతః. ౧౨

అథవక్తుంప్రతిజానీతే (యాని) ఇతి. ఇహ, చతుష్టయీహిశబ్దానాం
ప్రవృత్తిః! ద్రవ్యజాతిగుణ క్రియావిషయభేదేన; ⁴ తత్రద్రవ్యోపాధిత్యే
నసాధారణ్యేన : చద్రవ్యజాతినిమిత్తత్వాత్ ప్రకృష్టగుణకర్తృ నిమి
త్తత్వమేవ భగవన్నామ్నాం⁵ బృవీతి, (గౌణాని) ఇతి, - గౌణేభ్యఃకర్తృ
భ్యశ్చనిమిత్తభూతేభ్యః ఆగతాని, యాగికానీత్యర్థః. [౧౫

గుణశబ్దః కర్తృణోపిప్రదర్శకః, ⁶ “ప్రవదన్నాత్మనోనామ్నాం
నిరుక్తం గుణకర్తృణామ్”⁷ భగవాన్, “గౌణానిమమనామా నికీర్తి
తానిచకానిచిత్”⁸ “నామకర్తార్థవిత్తాత్”⁹ “నిరుక్తంకర్తృజానాంబు
శృణుష్వప్రయతోనఘ”¹⁰ ర ఇత్యాదివచనాత్.

నచైషాంయదృచ్ఛాశబ్దత్వమ్, వివక్షితావయవార్థత్వా [౨౦
దసాజ్ఞేతికత్వాచ్చ.

(విఖ్యాతాని) - ఛందోభాషయోః ప్రవృత్త్యాదీనాం ప్రయోగ
భూయన్త్వాత్ ¹⁰ తదసాధారణ్యేన ప్రసిద్ధాని, యాధానీత్యర్థః.

౧॥ భార-శాస్త్ర-౩౪౨-౩. ౨॥ భార-శాస్త్ర-౩౪౨-౧౦. ౩॥ భార-
ఉద్యోగ-౫౯-౧. ౪॥ భార-శాస్త్ర-౩౪౨-౧౦.

పా.—౧-అపి - ౧-స. ౨-నామాయత్తత్ - ౨. ౩-చక్తృ-౧-౩.
౪-తత్రాద్రవ్య-౨. ౫-నాసాధా-౨. ౬-చాద్రవ్య-౨. వాద్ర-౪. ౭-బృవీమి-
౩-౪. ౮-ఇతి-౧-౩-స. ౯-ప్రహస-౧. ౧౦-తత్వాధా-౨.

౩౪ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

మహాత్మనః । ఋషిభిః పరిగీతాని తాని తానివత్సౌమిభూతయే॥౧౩॥

యోగా^౧దివా^౨గ్ధాస్తరవృత్తిసమ్భవేపి ఏకత్రనియతత్వంహినామ
త్వమ్? (ఋషిభిః)-అశేషవేదార్థదర్శిభిః సనకసనతుల-మారనారదప్ర
భృతిభిః (పరిగీతాని)-ఏవంరూపాణి ఏవన్నిమిత్రానిఏతద్వాచకానీతి
పరితః పరితోద్ధృతేనువదభినివిశమానైః ప్రీత్యాప్రయుక్తానియానినా
మాని, తేభ్యఃపక్షకస్సాదేక్షకమ్మధుకరక్రమేణసమాహృత్య భగవతా
వ్యాసేనస్తోత్రరూపేణకీర్తితాని, సంప్రదాయపారం పర్యేణాత్మత్వ
ర్యంతంసంప్రాప్తాని, తుభ్యం(వత్సౌమి). కిమర్థమ్? (భూతయే), భూతిః-
భవనమ్ సత్తా, అనాదిసంసారదృష్టివినష్టాత్మనః పునరుజ్జీవనాయేత్యర్థః.

శ్రూయతేహ్యేవమాత్మనః సుదసద్భావో, “అసన్నేవసభవ
తి, - అ, - సద్భృహిష్టాతివేదచేత్ - అస్తిబ్రహ్మాతిచేద్వేద-సంతమే నస్త
తోవిమః”^౧ ఇతి. అపరిమితమాహాత్మ్యతయా అపరిమితాభిజ్ఞత్వా
త్ భగవతోయద్యపి కృత్సనామగ్రహణాసమ్భవః, “శ్రుతమేత
స్యదేవస్య నామనిర్వచనంశుభమ్ । యావత్తతాభిజానేహమ
ప్రమేయోహికేశవః”^౨ ఇతిప్రకారేణ బుభూ^౪షతాన్తు^౩ విష్ణునామ
సహస్రేణాత్మలాభోభవతీతిధ్వనయతి (మహాత్మనః) ఇతి. ఏవమేషాం
గుణ^౬ నిమిత్తత్వా దేతదధికారిభిః భగవద్గుణతస్క-రానవ్యవహార్యాః.

(—: సగుణనిర్గుణవాక్యవిచారః:—)

“అస్త్వియంసగుణ బ్రహ్మవిద్యాఅర్వాచీన ఫలాధికారిణామ్;
నిర్గుణవిద్యాతుముముక్షూణామేవహి” ఇతిచేత్. ధిక్త్వాంబధిరమ్, యః
అస్యా ఏవ (ముచ్యతేజన్తుః జన్మసంసారబంధనాత్), (యాతిబ్రహ్మస
నాతనమ్) ఇత్యుపాయత్వంఘృష్యమాణంసశృణోషి.

౧॥ తై-ఆన-౬. ౨॥

పా.—౧-చీనామర్థా - ౧. ౨ - ఏవంవాచ - ౩. ౩ - పరిపరితః - ౪.
౪ - మాణాస్త-౧-౩ ౫-విప్రణ్ణామ-పా. తద్వేదసద్భిక్షాత్రేణనామ-౪. ౬-కర్మనిమిత్త-౩.

కిచ్చు, “సగుణనిర్గుణేద్వే బ్రహ్మణి ప్రసజ్యేయాతామ్” ఇత్య
దైవతంవివద్యేత, (పరమోమతః) 1 (అధికతమోమతః) ఇతిసర్వశా
స్త్రాధికతరసారసముద్ధారైక ప్రయోజనతాధి కృతస్యార్వాచీన
విషయత్వోక్తై, కాన్యత్రానర్వాచీనసిద్ధి రసయోర్విద్యయోః
సగుణానిర్గుణార్థేతి మాచ వాచాల వోచథాః।నవిరుద్ధార్థయోర్యస్మా
దుపాయోపేయతాద్వయోః.

అపిచ, నిర్గుణస్య కిమ్ములం? గుణప్రతీతేః; సావిద్యేతిచేత్; జని
మృతిమోహోది 2 భవదోషవిషమూర్ఖితస్య ముమూర్షోఃపరమ భేషజం
బ్రహ్మైవావిద్యాభ్రమాద్యశేషదోషాస్పదమనాఘాత గుణకణికఞ్చేతి
మనోహరమిదం వేదరహస్యమ్. బ్రహ్మదోషోమృషాచేతే నైర్గుణ్యచ్చ
మృషామతమ్ । నైర్దోష్య సగుణత్వేతే సత్యేస్యాతాంనచేచ్ఛసి॥

కోవాబ్రహ్మైవిద్యామిమామపహన్యాత్?; అదైవతవిద్యానిష్ఠ
ఇతిచేత్; ఇదంతతోపిమనోహరమ్, “యత్పరం బ్రహ్మ బంభ్రమీతిసం
సారీ తదుత్తరయతి” ఇతి. [౧౫

అపిచ, సగుణవాక్యం కస్యహేతోర్నిరర్థకమ్?; నిర్గుణవాక్య
బాధ్యత్వాదితిచేత్, విపరీతంకస్తాన్నస్యాత్, సమమేవహ్యభయోః
ప్రామ్యాణ్యం విరోధశ్చ?.

3 అన్యచ్చ, గుణాశ్చేన్నిషేధవ్యాః; కిన్తపస్విన్యగుణశ్రుత్యా?;.
ప్రతిషేధ్యగుణ ప్రసజ్జికాసేతిచేత్, మాచభూత్పత్రిషేధ్యమ్, సహ్య
ప్రసక్తంప్రసజ్య, తేదప్రతిషేధతు శాస్త్రమితికాచిల్లలాటపట్టేలిపిః,
“ప్రత్యౌశనాద్ధి పజుః స్యదూరాదస్పర్శనంవరమ్” 4. సచ “పౌర్వాప
ర్యేపూర్వదౌర్బల్యంప్రకృతవత్” 5 ఇతిసార్వత్రి కోన్యాయః, సహి, ప్రా
క్తనమిహస్తీతి జ్ఞానన్నాస్తీతి పరస్తాత్తనశబ్దోహితస్తీ; వవమానావ

౧॥ భార-ఆరణ్య-౨-౪౮. ౨॥ పూ-మీ-సూ-౬-౫-౧౯.

పా.—౧-ఇతిఅధిక-౧. ౨-భవదోష-౧-స. ౩-అపిచ-౪.

3౬ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీ సహస్ర నామభాష్యే,

చేదేప్రాకృత ధర్మప్రాప్తాచ పూర్వదౌర్బల్యమ్, పూర్వమనుపన్య
ద్యపరస్యోత్పత్త్యసమ్భవాత్, ఇహతుసమ్భవోవత్సతే.

యదిపరత్వాత్ *నిర్గుణవచనం గుణాంశన్నిహమ్నతే, బ్రహ్మస్య
రూపాంశమపి*గుణస్య మేవత త్వమితివాక్యంబాధతామపరత్వాత్.
తద్బుద్ధభ్రమమూలత్వాత్ న వైదికంవస్తు బాధతఇతిచేన్న: వేదోపి
హి, తేబ్రహ్మభ్రమమూల ఏవేతి కోవిశేషోనయోః!.

కింబు, ప్రత్యుతగుణశాస్త్ర మేవపరం దృష్టమ్, దేహాత్మదర్శణనిషేధ
పరనిర్గుణవచన పూర్వమ్భగవతి హేయగుణాన్ప్రతిషిధ్య, కల్యాణ
గుణవిధిపరత్వస్య, “అపహతపాప్తావిజరః” ఇత్యాదావుపలమ్భాత్.

అపిచ, తథ్యమిథ్యావిషయవ్యవస్థయా సగుణనిర్గుణ శ్రుత్యోపరి
త్రాణమితివిప్రలక్ష్మిః, భక్తఏవహిమిథ్యావిషయ త్వేప్రమాణస్య? యథా
అలీక కళధౌతగ్రహస్య; సగుణనిషేధోపిమిథ్యా విషయ ఏవత్వంత
ఇతి తస్యవాకధంతత్వవిషయత్వమిత్యల మసమ్భవ్య సమ్భవశేన.

అత్రేయంతత్వవిదాం వ్యవస్థా, జ్ఞానశక్త్యాదిశ్రుతిః కల్యాణ
గుణవిషయా, నిర్గుణశ్రుతిః రాగద్వేషాదివిషయేతి, - “సత్యకామసత్య
సజ్గుల్మః”¹ ఇత్యాదేః మక్తశవిషయత్వదర్శనాత్, *నిర్గుణమితి సా
మాన్య నిషేధస్య తదన్య విషయత్వేన కారార్థ్యసమ్భవాచ్చ. ఏవమే
వపదాహవనీయ బ్రాహ్మణపరివ్రాజక బ్రాహ్మణకాణ్డీన్య గోబలీవర్ద
ప్రభృతీన్యానానిరజ్ఞుశః తథాగలే పాతికయాదోషవిషయానిషే
ధః, గుణవిషయావిధిశ్చ ఏకస్మిన్వాక్యే, “అపహతపాప్తా” ఇ
త్యాదిః “సత్యకామసత్యసజ్గుల్మః”² ఇత్యంతః, “యత్తదదేశ్యమి
త్యారభ్య, నిత్యంవిభుంసర్వగతంసుసూక్ష్మం తదవ్యయం యదృచ్ఛ
తయోనిం పరివశ్యంతిధీరాః”³ ఇత్యంతశ్చ.

౧॥ పాతజ్జలసూ-౧-౧-౪౪. ౨॥ ఖా-ఉ-౮-౧-౫. ౩॥ ముద్గక్ప-౧-౧-౬.

పా.-౧-దుష్టదేహ-౧-౩. దృష్టదేహ. ౨- వచనంపూర్వం-౧-౫.

౩ - హేయగుణాన్ప్రతిషిధ్య-౨-౩-౪-౪. ౪-వహివదా-౧. ౫-వాదిక-౩.

నచైవంపి ధేన్యా యాపేక్షయా విషయవ్యవస్థా, స్రమోఽస్మికు
మోఽనాస్తీతివత్. దృశ్యత్వాదినిషేధాఞ్చ, తద్విరుద్ధమక్షయ గుణవరం
సూత్రకారోవివ్రవే “అదృశ్యత్వాదిగుణకో ధర్మోక్తేః”^౧ ఇతి. గుణో
పసంహారపాదేచ, శాఙ్గిల్యో^౨ పకోసలదహర పురుషవర్వజ్ఞాది వి
ద్యావేద్యానాం గుణప్రబంధానాం బుద్ధిమాత్ర సారత్వమాశంక్యచప
ర్యహర్షీత్ “ఆదరాదలోపః”^౩ ఇతి. స్పష్టాఞ్చభగవాన్ పరాశరః, “స
త్వాదయోనసస్తీశే యత్రచప్రాకృతాగుణాః”^౪, “సమస్తకల్యాణగు
ణాత్మకోసా”^౫ ఇత్యాదౌ.

ఇమామేవచవ్యవస్థామాతస్థేః 1 తథాచ, దోషావధ్యుపధాసంఖ్య
విరుద్ధైర్మణైర్మణైః పరిపూర్ణంపరంబ్రహ్మశాస్త్రైర్వ్యోముష్యతేతరామ్||,
“ఏత ౮ హిసర్వాణివామాన్యభిసంవిశంతి”^౬, “సర్వస్యవశీసర్వస్యే
శాసః”^౭, “సత్యకామస్సత్యసంకల్పః”^౮, “యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్”^౯
“పరాస్యశక్తిర్వివిధైవశ్రూయతేస్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ”^{౧౦}, “మా
తాపితాభ్రాతానివాసశ్శరణం సుహృద్గతిర్నారాయణః”^{౧౧}, “సర్వ
కర్తాసర్వగర్థస్సర్వరసః”^{౧౨}, “ఆనందవల్యాఞ్చజ్ఞానబలయావనాదీనా
మియత్రారాహిత్యేనతద్విషయానద్వాద్వాక్యనసరివృత్తిర్నిమాంసితా;
వైష్ణవేచ భగవచ్చబ్ధినిర్వచన ప్రకరణే, “శుద్ధేమహావిభూత్యాభ్యే”^{౧౩}
ఇత్యాదిచసాకల్యేన; సభాపర్వణిభీత్సుః, “జ్ఞానవృద్ధామయా రాజ
న్ బహవః పర్యుపాసితాః । తేషాంగుణవతాంశౌరే రహంగుణవ
తోగుణాన్ || సమాగతానామశ్రౌషం బహున్ బహు మతాన్ స

౧|| బ్ర-సూ-౧-౨-౨౨. ౨|| బ్ర-సూ-౩-౩-౯౯. ౩|| వి-పు-౧-౯-౪౪.

౪|| వి-పు-౬-౫-౫౪. ౫||

౬|| బృ-ఉ-౬-౪-౨౨.

౭|| ఛా-ఉ-౮-౧-౫.

౮|| ముద్గకోప-౧-౧-౧౦.

౯|| శ్వే-ఉ-౬.

౧౦|| సుఖాలోప-౬.

౧౧|| ఛా-ఉ-౩-౧౪.

౧౨|| వి-పు-౬-౫-౭౨.

పా.—౧-తథాచ-౨-స. ౨-సద్దవాక్యనస-౪. నాంవాక్యనస-౧.

3౮ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీ సహస్రనామభాష్యే,

తామ్ । గుణైరన్యనతిక్రమ్య హరిరర్చ్యత మోమతః”^౧; కర్ణవర్షణి
సః, “వద్వాయుతైర్యస్య గుణానశక్త్యా వక్తుంసమేతైరపి సర్వలో
కైః । మహాత్మనశ్శక్తి చ కాసిపాణేః విష్ణోర్విష్ణోర్వ సుదేవాత్మజస్య”^౨;
శ్రీవరాహే, “చతుర్ముఖాయుర్యదికోటివక్త్రై భవేన్నరః క్వాపివిశుద్ధ
చేతాః । సతేగుణానామయ్యుతైకమంశంవదేన్నవాదేవ వరప్రసీద”^౩;
మాత్యే, “యథారత్నాని జలధేరసంక్లేయ్యానిపుత్రక । తథాగుణా
హ్యనన్తస్య అసంక్లేయ్యా మహాత్మనః”^౪ వైష్ణవేధర్మే, “నహితస్య
గుణాస్సర్వే సర్వైర్మునిగణైరపి । వక్తుంశక్త్యావియుక్తస్యసత్వాదై
రఖిలైర్గుణైః ”^౫ ఇత్యాదిభిః ప్రాయేణ శ్రీమద్రామాయణం
భారతాభ్యామ్

“ఉపాధినా, స్వరూపపరిణామేనవాబ్రహ్మైవసంసరతి” ఇతి
వాదిభ్యాస్తుబ్రహ్మణ్యశేషదోషాభ్యుపగమాత్, (పవిత్రంమృగశంపరమ్)
ఇత్యాదీనినామానికుపేయిః.

నచ, “యతోవాచోనివర్తంతే”^౬ ఇత్యాది బ్రహ్మణోప్రామా
ణికత్వపరమ్, తస్యతుచ్ఛత్వప్రసక్తాత్, “యతోవాచః”^౭ “ఆనన్దం
బ్రహ్మణః”^౮ ఇత్యాదిధర్మనిర్దేశ విరోధాత్, తదావాచ్ఛనసనివృత్తివ
చనస్యానుపపత్తేః, బ్రహ్మప్రమాపకశాస్త్రవైయ్యర్థ్యప్రసక్తేః, “అథా
తాబ్రహ్మజిజ్ఞాసా”^౯ ఇతి బ్రహ్మమీమాంసా^{౧౦} నారహ్మణీయత్వప్రసక్తా
త్, (వచసాంవాచ్యముత్తమమ్) “నావేదవిన్తనుతేతంబృహత్తమ్”^{౧౧}
“శాస్త్రయోనిత్వాత్”^{౧౨} ఇత్యాదివాక్యన్యాయవాక్యకోపప్రసక్తాత్,
“సైషానన్దస్యమీమాంసాభవతి” ఇత్యుపక్రమేణ “తేయేశతమ్”^{౧౩}
ఇత్యాదినా, చతుర్ముఖానన్దానుక్రమ సంరహ్మవిరోధాచ్ఛ;

౧॥ భార-సభాష-౩౭-౧౨. ౨॥ భార - కర్ణవ-౮౦-౫౬. ౩॥ వరాహే-

౪॥ మాత్యే-

౫॥ వైష్ణవేధర్మే-

౬॥ తై-ఆన-౪.

౭॥ తై-ఆన-౪.

౮॥ బ్ర-సూ-౧-౧-౧.

౯॥ కాట-౩౮-౯౮. ౧౦॥ బ్ర-సూ-౧-౧-౩. ౧౧॥ తై-ఆన-౮-౧.

అతః, “ప్రకృతైతావత్వంహి” ౧ ఇతిసూత్రన్యాయేనానందే
యత్తారాహిత్య పరమేవమతమ్.

వ్యాజహిరేచైవమేతత్తాతపాదాః, “శ్రుతిస్తవానన్దముఖాన్
హరేర్గుణా నియత్తయామాతుమివోద్యతాసతీ । ఉవాచవాచామన
సా సహజాచితాన్ నివృత్తిమేవత్వవధేరసన్న్యవాత్” ౨ ఇతి; అతః
“నయత్రనాథవిద్యస్తేనామజాత్యాదికల్పనాః” ౩ ఇత్యపివ్యాఖ్యాతమ్.

కింఞ్చనామజాత్యాదీనాం కల్పనానిషేధే అకాల్పనికపారమా
ర్థికనామరూపఞ్చ భగవతః ప్రతిపాదితంస్యాదితి త్వన్నిగళపాశంత్వ
మేవప్రయచ్ఛసి. కథంఞ్చనాథేతి నామగ్రహణాన్నమబ్రూయాత్,
అశబ్దగోచరస్యాపి ఇత్యేతేనగతమ్. అతావిశ్వవిలక్షణస్వానురూప
రూపనామకతయాపరిమితవాచ్య వాచకప్రతిషేధపరమ్. సుప్తజ్ఞేత
త్ప్రదేశాన్తరే, “నామకర్తస్వరూపాణి సపరిచ్ఛేదగోచరే । య
స్యాఖిలప్రమాణాని సవిష్ణుర్ధగస్తవ” ౪ ఇతి.

ఆహ, “నామఃస్వవయవాధానాన్నప్రవృత్తినిమిత్తత్వమ్, నిమి
త్తత్వేపినాతప్రప్రామాణ్యంతాత్పర్యాభావాత్” ౫ ఇతి, తదతిస్థవీయః,
తదర్థప్రతీతే స్వతఃప్రామాణ్యాత్, అనపవాదత్వాత్, (యాని
నామానిగౌణాని) “ఆస్యజానంతో నామచిద్వివక్తన” ౬ ఇత్యాదినా
భగవద్గుణజ్ఞాపనతాత్పర్యావగమాచ్చ.

మన్త్రివత్, శాస్త్రాన్తరప్రమిత భగవద్గుణ స్మారకత్వేపినగు
ణాపహారికః, సుదృఢప్రమాణసిద్ధత్వాత్; అతపవహ్యత్రో పోద్ఘాతనిగ
మనయోఃగుణాదిప్రకర్షంప్రతిపాద్య సుదృఢయ్యచ, మధ్యేతత్సనిరణా
య నామానివిధీయంతే. అమీషునామ స్వస్యతమమపిసర్వస్యై ఫలా

౧॥ బ్ర-సూ-౩-౨-౨౧. ౨॥

౩॥

౪॥ వి-పు-౫-౨-౧౯.

౫॥ విష్ణుసూక్త-

పా.—౧-త్వఞ్చ-౩. ౨-రతాప్యేతేనగతా-౪. ౩-స్వరూపార్థా-౩,
౪-తత్ర-౨-౯.

౪౦ భగవద్గుణదర్పణాఖ్య శ్రీసహస్రనామభాష్యే,

విష్ణోర్నామసహస్రస్య వేదవ్యాసోమహానృపిః ।

భక్తోఽనుష్ఠౌ పథాదేవోభగవాన్ దేవకీసుతః॥౧౮॥

అమృతాంశూద్భవోబీజంశక్తిర్దేవకినన్దనః।

త్రిసామాహృదయస్తస్యశాస్త్ర్యర్థేవినియుజ్యతే॥ ౧౯॥

యకల్పతే; ఏకతరస్య భగవచ్ఛాస్త్రాదిషు ద్వాదశాఽష్ట షడక్షరా
దిషు మూలమూలిమస్త్రీరూపేణ పరిణామ్య, స్వాతంత్ర్యేణసర్వా
ర్థేషు వినియోగాత్, “నామచిద్వివక్తన” ఇత్యేకవచనసామంజ్ఞ
స్యాచ్ఛ. ఉచ్ఛారణమాత్రేణోపకారిణామపి నిర్వచనేన గుణవ్రకా
శనేర్గుణితి మనఃప్రసాదనం పావనత్వం, నామనిర్వచనాధ్యాయేషు,
“అస్తాపీన్నామభిర్వాస్యసస్యశిష్యోమధుసూదనమ్ । యేషాన్నిరుక్తం
భగవన్ పరమంవత్తుమ్హర్షి॥శ్రుశ్రూషోశ్రద్ధధానస్య ప్రజాపతివత్తేర్హ
రేః। శ్రుత్వాభవేయం యత్పూతశ్శరచ్చస్త్ర ఇవామలః” ౧; “ధృత
రాష్ట్రః, భూయోమేపుణ్డరీకాక్షం సజ్జయాచత్వపుచ్ఛతే । నా
మకర్తార్థవిత్తత ప్రాపుయామ్మరుషోత్తమమ్” ౨ ఇత్యాదౌద్రష్ట
వ్యమ్. వినియోగశ్చైషాంలిక్తతః ఉద్యోగమోక్షధర్మ వైష్ణవధర్మని
ర్వచనాధ్యాయేషు తత్తత్తత్త్రీకత్వేషు వచనేభ్యశ్చావగన్తవ్యః.

ఇహశ్రీహరితకులతిలక శ్రీవత్సాజగమిత్రసూనోః, శ్రీరఙ్గరాజ
దివ్యాజ్ఞాలబ్ధ శ్రీపరాశరాఽపరనామధేయస్య, శ్రీరఙ్గనాథస్యకృతా
శ్రీమన్నామసహస్రవివరణే భగవద్గుణదర్పణే ఉపోద్ఘాతః. ... *

ఉపోద్ఘాతప్రకరణమ్ సమాప్తమ్.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీసహస్రనామభాష్యనుసారిణినామనిర్వచనే

ఉపోద్ఘాతపాగ్రమ్భః.

కరిభూధరజాతపారిజాతః కరిరాజార్తినిదాఘకాశమేఘః ।

కమలాకుచగుచ్ఛచఞ్చరీకః కమలేశోమమకామితంవిధత్తామ్॥. [౫

ప్రణామమిమమాచార్యాః పరమాఅపిదేశికాః।

తథాసర్వేచగురవః ప్రతిగృహ్లాస్తుమామకమ్॥.

భట్టార్యభాషితే శ్రీమద్భగవద్గుణదర్పణే ।

సహస్రనామభాష్యేయన్నామనిర్వచనక్రమః॥

అథ, ఉపోద్ఘాతస్లోకాః, భాష్యే ప్రవృజ్ఞేతాథాః , [౧౦

తత్రైవ సువిశద మవధేయాఇతి,

ఇహ నామాన్వేష నిరుచ్యంతే.

శ్రీసహస్రనామనిర్వచనే ఉపోద్ఘాతస్సమాప్తః.

శ్లో || ౧ || ౧ విశ్వమ్,

ఓం విశ్వాయనమః.

శ్రీసహస్రనామభాష్యే ప్రథమశతక ప్రారంభః.

౧ ౨ ౩ ౪ ౫

అథ, పంచసిద్ధాంతనిష్ఠానిర్ణయేన, పరమ్యూహ విభవ + విశేషుః
స్వనామ, అర్థ ప్రకరణౌచిత్యా పానరుక్త్యప్రభృతిభిః న్యాయైర్వ్యవ
స్థాప్య, వ్యాకరణనిరుక్తా ౨ ర్షనిర్వచనప్రస్థానేన నామానిరుచ్యంతే.

తత్ర, పూర్వమ్ సర్వతోముఖం భగవతః పూర్ణత్వ మాహ
(విశ్వమ్) ఇతి . విశత్యవయవానిత్యర్థే,

(౧) “ అక్షా పుషి లటి కణిఖటివిశిభ్య క్షన్ ” || ఉతాదా-౧ పా ।

ఇతి క్షన్ ప్రత్యయః.

[కా । పు- ౨౬౫ - ప- ౨౧ || [౧౦

యథా మోక్షధర్తేనంయమాయపంచశిఖః:-

(౨) “ విశనాద్విశ్వమిత్యాహు ర్లోకానాం కాశినత్తమ ।

లోకాంశ్చవిశ్వమేవేతిప్రవదన్తినరాధిప ” ఇతి. ||

||

నిర్వ. తత్ర తావద్భగవతః సర్వతోముఖం పూర్ణత్వం ప్రథమముచ్యతే

(విశత్యవయవాన్) ఇతి . (స్వాభావికానవధికాతిశయానంత

మాగ్నిత్యైకతానస్వరూపరూపగుణవిభవైః పరిపూర్ణో) భవతీతి —

(విశ్వమ్) .

(౧) “ విశ - ప్రవేశనే ” || ధా-తుదా. ।కా. ౧౨౭-౧౯||

అస్తాత్,

(౨) “ భూ వా దయోధాతవః ” || ౧ - ౩-౧ ।కా । ౩-౨౦ || [౨౦

ఇతి ధాతు సంజ్ఞాయామ్,

(౩) “ ధాతోః ” || ౩ - ౧-౯౧ ।కా । ౨౩౮- ౧౫ ||

ఇత్యధికృత్యవిధీయమానః,

శ్రీసహస్రనామనిరుక్తిః.

౧ (విశ్వం) సర్వత్రపూర్ణత్వాత్ స్వరూపగుణవైభవైః ।

+ విశేషము-౧-౪-౬ + క్త్యప్రభృతి-౩-౪-పా.

స్థో.గా.అక్ష.గా.స్థో.గా.అక్ష.అ.

(౪౩)

నా.గా.విశ్వమ్

భా. స్వాభావికానవధికాతిశయమాజ్ఞత్యైకతానైః స్వరూపరూపగుణవిభవైః పరిపూర్ణత్యైకతానైః - కార్తస్యవచనత్వాదస్య, అదౌ అనవచ్ఛేద్యమహోవిభూతిత్వస్య సజీర ర్తనయోగ్యత్వాచ్చ .
 (౩) “తదశిష్యమ్, సంజ్ఞాప్రమాణత్వాత్” || అ-గా-అ-౫౩ | గం౫-గా౩ ||
 ఇతి, యథోపలబ్ధం సర్వత్ర లిక్లనియమః.

(౪) * కార్యవాచివిశ్వశబ్దః కారణే వర్తతే” || శంకరభా.గా౩-౨౩ ||
 ఇతి కేచిత్ . తత్ వార్తమ్ ; - సర్వేషాం నామ్నామ్, యోగరూఢిభ్యామ్ భగవతి స్వశబ్దత్వోపపాదనాత్ , జఘన్యవృత్తే రయ్యుక్తత్వాచ్చ .

నిర్వ. (౪) “ కృదతిక్ ” || ౩-గా-౯౩ | కా.౨౩౮-గా౬ || గం
 ఇతికృత్ సంజ్ఞః,

(౫) “ ఉణాదయోబహుళమ్ ” || ౩-౩- గ | ౨౮౧- గ౨ ||

ఇత్యౌణాదికః,

(౬) “ కర్తరికృత్ ” || ౩-౪-౬౭ | ౨౩౮-గా౯ ||

(౭) “ తాభ్యామన్యతోణాదయః ” || ౩-౪-౭౫ | ౨౮౧-గా౭ ||

ఇతి ఇహకర్తరి, [౨౬౫-౨౧ ||

(౮) “ అశూప్రపిలటికణిఖటివిశిభ్యుక్వన్ ” || ఉణాదౌ-గా-పా |

ఇతిక్వన్,

(౯) “ ప్రత్యయః ” || ౩-గా-గా | గ౪-౯ ||

ఇతి ప్రత్యయసంజ్ఞః,

[౨౦

(గా) “ పరశ్చ ” || ౩ గ-౨ | గ౪-౯ ||

ఇతిపరః.

ఏవమేవోణాదావన్యతాస్మి కృత్ప్రత్యయే , పాత్రిపదికాత్ తద్ధితాదౌచ, అవధేయమ్. తత్ర,

(గా) “ హలన్త్యమ్ ” || గ-౩-౩ | గ-గా ||

[౨౫

(గా) “ లశక్వతద్ధితే ” || గ-౩-౮ | గ౪-౩౪ ||

శ్లో. ౧. అక్ష. ౧. శ్లో. ౧. అక్ష. ౨. (౪౪)

సా. ౧. విశ్వమ్

భా. (౫) అన్యేః* (విశ్వమ్) ఇతి బ్రహ్మప్రపంచయోరభేదపరంప్రపంచిత
వస్తవః :- తత్ వచ్చనమాత్రమ్. ॥శ-భా-పు-౧౩-వ-౨౫॥

తథాహి :- నతావత్ విశ్వపదమ్ అభేదవాచి :- నచ,
(౬)*భా-ఉ-౬-౮-౭॥ తత్త్వమస్మాదివత్, సామానాధికరణ్యేనైక్య
పరమ్, సంజ్ఞానాం స్వాతంత్ర్యేణవికృతపరత్వావివక్షణాత్.-అతఏవహి
విశ్వమ్-విష్ణుః) ఇతి అవిశేష్యలిజ్జత్వమ్? ఓనిరస్త శ్చాయమర్వాగేవవక్షుః
అన్యత్రచా నేకత్ర. ఇదమేవపూర్ణత్వమ్, సర్వైర్వాచుభిర్విశిష్యతే.

నిర్వ. ఇతి సూత్రాభ్యాంనకార కకారయోరిత్సంజ్ఞాయామ్,

(౧౩) “అదర్శనం లోపః” ॥౧-౧-౬౦। ౪-౩౧॥

[౧౦

ఇతికృతసంజ్ఞః,

(౧౪) “తస్యలోపః” ॥౧-౩-౯ । ౫-౧౪॥

ఇతితయోర్లోపః.

(౧౫) “తిష్ఠితార్వధాతుకమ్” ॥౩-౪-౧౧౨ । ౧౫౧-౫॥

(౧౬) “అర్థధాతుకంశేషః” ॥ ౩-౪-౧౧౪। ౧౫౨-౪॥ [౧౫

ఇతికృతసంజ్ఞయోః సార్వధాతుకాఽర్థధాతుకయోః విధీయమానః,

(౧౭) “అదేక్షుణః” ॥ ౧-౧-౨ । ౩-౧౯॥

ఇతిగుణసంజ్ఞాయామ్,

(౧౮) “ఇకోగుణవృద్ధి” ॥ ౧౧-౩ । ౪-౨॥

ఇతిపరిభాషయా,

[౨౦

(౧౯) “ప్రాస్వంలఘు” ॥ ౧-౪-౧౦ । ౩-౩౪॥

(౨౦) “ఆలోఽన్యత్పూర్వఉపధా,” ॥ ౧-౧-౬౫। ౧౯-౧౪॥

(౨౧) “యస్తాత్, ప్రత్యయవిధిస్తదాది, ప్రత్యయేఽజ్ఞమ్,” ॥౧-౪-౧౩।

ఇతిసూత్రైస్సతీషు లఘూ పధా జ్ఞసంజ్ఞాసు, [౧౫-౭॥

(౨౨) “పుగన్తలఘూపథస్యచ” ॥౭-౩-౮౬ । ౧౫౨-౬॥ [౨౫

ఇతిలఘూపధాజ్ఞస్యఇకోగుణోనభవతి,

ఓనిర్వంశితశ్చ-౩-౪-పా.

శ్లో. గాత్ర. గ-శ్లో. గ. అక్ష. ౨.

(౪౫)

నా. గ. విశ్వమ్

నిర్వ. (౨౩) “ క్షితిచ ” || ౧ - ౧-౫ | ౧౫౩-౨౦||

ఇతి కితి తత్ప్రతిపేధాత్.

(౨౪) “ ఆర్థధాతుక స్వేష్వలాదేః ” || ౨-౨-౩౫ | ౧౫౧-౩౪||

ఇతిటిప్రాప్తే,

[౫

(౨౫) “ ఏ కాచఉపదేశేననుదాత్తాత్ ” || ౨-౨-౧౦ | ౧౫౫-౮||

ఇతితన్నీషేధః, అస్యనిహితత్వాత్.

(౨౬) “ కృత్తద్దితసమాసాశ్చ ” || ౧-౨-౪౬ | ౧౪-౫||

ఇతి కృదంతతయా ప్రాతిపదికసంజ్ఞాయామ్,

(౨౭) “ జ్యాప్రాప్తిపదికాత్ ” || ౪-౧-౧ | ౧౪-౧౦|| [౧౦

ఇత్యధికృత్యవిధీయమానః,

(౨౮) “ స్వాజసమాట్ శస్ లాభ్యామ్ భిస్ జేభ్యామ్ భ్యస్ జసి

భ్యామ్భ్యస్ జసోసామ్ జ్యోస్సుప్ ” || ౪-౧-౨ | ౧౪-౧౩||

ఇతి సుప్. తత్రచ,

[౧౦-౨ | ౧౫౦-౨౬||

(౨౯) “ తా న్యేకవచనద్వివచనబహువచనాన్యేకశః ” || ౧-౪-

ఇత్యేకవచనసంజ్ఞాయామ్,

(౩౦) “ ద్వ్యేకయోర్ద్వివచనైకవచనే ” || ౧-౪-౨౨ | ౧౪-౧౯||

ఇతి ప్రథమైకవచనంసుః.

(౩౧). “ విజ్ఞమశిష్యం , లోకాశ్రయత్వాత్విజ్ఞస్య”||

||

(౩౨) “ తదశిష్యం సంజ్ఞాప్రమాణత్వాత్ ” || ౧-౨-౫౩ | ౧౦౫-౧౩||

ఇతి, బ్రహ్మవిదేశేష్యాభిప్రాయకం వాక్లిబత్సమ్ .

ఇథిమన్యత్రాపి. అతఃక్లిబత్వాత్,

(౩౩) “ స్వమోర్నపుంసకాత్ ” || ౨-౧-౨౩ | ౨౬-౩౬||

ఇతిలుకోపవాదః,

(౩౪) “ అతోఽమ్ ” || ౨-౧-౨౪ | ౨౬-౯||

[౨౫

ఇతిసోరమాదేశః. తతః,

శ్లో. ౧. అక్ష. ౩-శ్లో. ౧. అక్ష. ౪.

(౪౬)

నా. ౨. ౩. పుష్టః

{ ౨౫౯ } ౨ విష్ణుర్,

ఓం విష్ణవేనమః.

భా . విభవానుప్రవేశేన తావద్విశేషస్తి —

(విష్ణుః) ఇతి:-స్వవిభూతిభూతం దిదచిదాత్మకం సర్వం విశతీతి. — [౫

(౧) యథా :- “వివేశ భూతాని చరాచరాణి” || తై-నా-౬-౧-౪ ||

(౨) “తదేవానుప్రావిశత్” ఇత్యాది. || తై ఆ-౨-౬-౨ ||

సర్వ. (౩౫) “అమిపూర్వః” || ౬-౧-౧౦౭ | ౧౪-౩౩ ||

ఇతిపూర్వరూపమే కాదేశః. ఏవమన్యత్రాప్యేతాదృశేప్రదేశే.

(౩౬) “సర్వాదని సర్వనామాని” || ౧-౧-౨౩ | ౧౫-౩౪ || [౧౦

ఇతి మహాసంజ్ఞాకరణేన తదనుగుణానామేవ గణేసన్నివేశాత్ ,

ఇహచసంజ్ఞాత్వేనా సర్వనామత్వాత్, నతత్తార్థ్యంస్తాయాదికమ్**

(ఇదమేవపూర్ణత్వం సర్వైర్నామభిర్విశేష్యతే) .

తత్ర విభవానుప్రవేశేన తావద్విశేష్యతే . పూర్ణశ్చాయమ్,

స్వవిభూతిభూతం సర్వం విశతి అనుప్రవిశతి వ్యాప్తోతీతి — [౧౫

(విష్ణుః).

పూర్వవదేవథాతుః. థాత్వంతరాద్వ్యుత్పన్నస్తుప్రకరణాంతరేవత్వతే.

ఆర్షనిర్వచనాత్,

(౧) “సంజ్ఞానుధాతురూపాణిప్రత్యయాశ్చ తతఃపరే । కార్యాద్వి

ద్యాదనూబద్ధమేతచ్ఛాస్త్రీముణాదిషు” || ౩-౩-౧ | ౨౮-౧-౧౩ || ౨౦

ఇత్యభిప్రాయకాత్, త్త్రుః; ఘ్లుజ్వా. పూర్వత్రకఇత్. [౨౪-౯ ||

(౨) “వ్రశ్చభ్రన్జసృజమృజయజరాజభాజిజఘౌంషః” || ౮-౨-౩౬ |

ఇతి యులి పదాంతే చ పత్వమ్. కిత్వాదగుణః . అగ్గత్.

అపరత్రతు అకిత్వాద్భావశకాదగుణః . శేషంప్రాగ్వత్.

యద్వా, క్షుశకల్పః. అథవా, బాహుళకాత్, [౨౫

(౩) “త్రసికృధి ధృషి క్షిపేమ్ముః” || ౩-౨-౧౪౦ | ౨౫౭-౨౫ ||

నిరు . ౨ చరాచరేషుభూతేషువిశనాద్ (విష్ణు) రుచ్యతే || ౧ ||

శ్లో. ౧. అక్ష. ౩-శ్లో ౧. అక్ష. ౪. (౪౭)

నా. ౨. విష్ణుః

నిర్వ. అన్యతోపిభవతి . శస్యవత్వమ్.

*ప్రహేదరాదిత్వాత్, బాహుళకాద్వా, అగుణః॥ ౬-౩-౧౦౯ | ౧౯-౩॥

(౪) “రహభ్యాంనోణస్సమానపదే” ॥ ౮-౪-౧ | ౧౮-౧౦॥

ఇతి నన్యః

[౫

(౫) “పూర్వతాసిద్ధమ్” ॥ ౮-౨-౧ | ౨-౨౨॥

ఇతిష్టుత్వస్యాసిద్ధత్వాత్. అపివాతతపవబాహుళకాత్ ,

(౬) “దాభాభ్యాంనుః” ॥ ఉణా-౩ పా | ౨౭౦ - ౨౯॥

ఇతరతోపితినుః. శస్యవత్వమ్. అగుణశ్చ. పాగ్విదితరత్ . తతపవవా,

(౭) “స్థోణః” ॥ ఉణా-౩. ౨౭౦-౩౧॥

[౧౦

అన్యతోపిత్వాది ఉతాహుః.

(౮) “క్షాజస్థశ్చ గ్నుః” ॥ ౩-౨-౧౩౯ | ౨౫౭-౨౨॥

ఇతిచకారాత్, అన్యతోపిగ్నుః. గిదయమ్, నకిత్ . యేన స్థాస్మరిత్యత్ర

(౯) “ఘమాస్థా గాపాజహాతిసాం, హలి” ॥ ౬-౪-౬౬ | ౧౮౪-౨౩॥

ఇతీ త్వంస్యాత్. అథాపి నగుణః

[౧౫

(౧౦) “క్షీచ” ॥ ౧ - ౧ - ౫ | ౧౫౩-౨౦॥

ఇతిఅత్రచర్వంప్రాప్తస్య గకారస్యాపి ప్రశ్లేషాత్ . శస్యవత్వమ్.

(౧౧) “షఢోకస్సి” ॥ ౮-౨-౪౧ | ౨౪-౧౨॥

ఇతిషస్యకః .

(౧౨) “ఇన్కోః” ॥ ౮-౩-౫౭ | ౧౫-౨౯॥

[౨౦

ఇత్యధికృత్య,

(౧౩) “ఆదేశ ప్రత్యయయోః” ॥ ౮-౩-౫౯ | ౧౫-౩౦॥

ఇతిసన్యః . ఇత్వమ్ . *ప్రహేదరాదిత్వాత్ కలోపః .

ఆహూస్విత్, ఆదేశస్యైవలోపః, లాఘవాత్ . అన్యత్సమమ్, అథవా,

(౧౪) “భువశ్చ” ॥ ౩ - ౨ - ౧౩౮ | ౨౫౭ - ౨౦॥ [౨౫

ఇతిచకారాదన్యతోపిష్టుచ్ , ఛాతోష్టిలోపఃప్రహేదరాదిలక్షణఇతి
దిక్ . సర్వమపితాదృశవచనబలాత్ . ఆత్మాదివిశేష్యాభిప్రాయం

శ్లో. గ. అక్ష. ౩-శ్లో. గ. అక్ష. ౪. (౪౫)

నా. అ. విష్ణుః

భా. శ్రీహరివంశే,

(౩) “ వ్యాప్య సర్వానిమాన్ లోకాన్ స్థితస్సర్వత్ర కేశవః ।

తతశ్చ విష్ణు నామాఽసి విశేధాతోఽప్రవేశ నాత్ ” ॥

(౪) “ విశ-ప్రవేశనే ” ఇతి ధాతుః ॥ ధా-తుదా । ౧౨౭-౧౯ ॥ [౫

తత్ర క్షుప్రత్యయాత్ విష్ణురితి.

[+ఇష్టుచ్-౨-పా]

శ్రీవరాహే తాచ్ఛిల్పాది విషయేణ క్షుప్రత్యయేన [+విషయేష్టుచ్-పా]

అస్య మహిమః స్వాభావికత్వముచ్యతే.)

పూర్ణత్వవ్యాప్తివిషయత్వేన నామోరపునరుక్తిః.

నిర్వ. పుం స్త్వమ్ . ఏవమన్యతాపి.

[౧౦

(౧౫) “ ససజుషోరుః ” ॥ ౮-౨-౬౬ । ౧౨-౨౬ ॥

ఇతి సోః రుత్వమ్.

(౧౬) “ ఉపదేశేజను నాసిక ఇత్ ” ॥ ౧-౩-౨౧-౨౧ ॥

ఇత్యుకారస్య ఇత్ సంజ్ఞా.

(౧౭) “ విరామో వసానమ్ ” ॥ ౧-౪-౧౧౦ । ౩-౩౦ ॥

[౧౫

ఇత్యవసాన సంజ్ఞా యామ్,

(౧౮) “ ఖరవసానయోర్విసర్జనీయః ” ॥ ౮-౩-౧౫ । ౬-౨౯ ॥

ఇతి రేఫస్య విసర్జః . సంహితాయాంతున . ఏవమత్తరతాప్రేతా.

దృశేప్రదేశే అవసేయమ్ . (పూర్ణత్వవ్యాప్తివిషయత్వేన నామోర

పునరుక్తిః. తత్ర , సంహితాయామ్,

[౨౦

(౧౯) “ మోనుస్వారః ” ॥ ౮-౩-౨౩ । ౯-౩౪ ॥

ఇతి మస్యాసుస్వారః. తస్య.

(౨౦) “ వా, పదాంతస్య ” ॥ ౮-౪-౫౯ । ౧౦-౬ ॥

ఇతి పాక్షికః పరసవర్ణః . తత్ర చానుస్వారస్య నాసికాస్థా నీయస్య,

ఆంతరతమ్యాత్ ,

[౨౫

శ్లో.౧,అక్ష.౫-శ్లో.౧,అక్ష.౮.(౪౯) నా.౩.వషటూరః

౩ వషటూరః ,

ఓం వషటూరాయనమః.

భా. ఆకాశాదివైలక్షణ్యేనపితద్వ్యాప్తేఃప్రయోజనముచ్యతే.

(వషటూరః) - సర్వం వశం-స్వేచ్ఛానువర్తి, కరోతీతి [౫
కరోతేః కర్మణ్యన్.

(౧) “ వశ-కాంతా ”

॥ ధా-అదా॥౧౨౪-౧౨॥

ఇత్యస్తాత్ ధాతోః,

సర్వ. (౨౧) “ స్థానేఽన్తరతమః ”

॥౧-౧-౫౦౪ - ౮॥

ఇతి , తాదృశఅనునాసికోవః .

[౧౦

అనునాసికానను నాసికభేదేనహి ద్వైధమయవలాః .

ఏవం తత్రతత్ర యథాయోగం ద్రష్టవ్యమ్ .

(ఆకాశాదివైలక్షణ్యేన పితద్వ్యాప్తేః ప్రయోజనముచ్యతే).

సర్వం , వషట్ - వశం స్వేచ్ఛానువర్తి - కరోతీతి —

(వషటూరః).

[౧౫

(౧) “ డుక్యఞ్ - కరణే ”

॥ ధా - తనాదా॥౧౨౮-౫॥

వశార్థేవషట్పబ్దకర్మణి ,

(౨) “ తత్రోపపదం సప్తమీశ్థమ్ ”

॥ ౩ -౧- ౯౨ ౬౮-౨౩॥

ఇత్యుపపదసంజ్ఞకే ,

(౩) “ కర్మణ్యన్ ”

॥౩-౨-౧౨౪౫-౮॥ [౨౦

ఇత్యన్.

(౪) “ అదిర్ఘిటుడవః ”

॥౧-౩-౫౧౫౯-౫॥

ఇతి , ఊరిత్యై,

(౫) “ తస్యలోవః. ”

॥౧-౩-౯౧౫-౧౪॥

(౬) “ వృద్ధిరాదైక్ ”

॥ ౧-౧-౧౩-౧౯॥ [౨౫

నిరు.౩.స్వేచ్ఛాయాయోవశేసర్వం(వషటూరః) కరోతీతిః।

శ్లో. గౌ. అక్ష. - శ్లో. గౌ. అక్ష. - ౧౬. (౫౧) నా. ర. భూతభవ్యభవత్ప్రభుః

ర భూతభవ్యభవత్ ప్రభుః।

ఓం భూతభవ్యభవత్ ప్రభవేనమః.

భా. అతః (భూతభవ్యభవత్ప్రభుః) - కాలత్రయవర్తినాం ప్రభుః - స్వామీ శేషీతియావత్. [౫

(౧) “ విప్రసంభోద్య సంజ్ఞాయామ్ ” || ౩-౨-౧౦౦ | ౨౫౯-౩౧ ||

నిర్వ. ఏవముత్తరత్రాపి యథాయథం తత్రతత్ర సమాసోఽవసేయః.

(౧౫) “ యులాంజశోఽస్తే ” || ౮-౨-౩౯ | ౭-౧౮ ||

ఇతి, పదాస్తే, జత్వేన అస్యః. తస్య.

(౧౬) “ ఖరిచ ” || ౮-౪-౫౫ | ౯-౩౩ ||

ఇతి చర్తేనా న్తరతమ్యాటః.

ఇథముత్తరత్రాపి తత్రతత్ర యథాయథమవధాతవ్యమ్. ...

అతః, భూత భవ్య భవతామ్ - అతీతాగామి వర్తమానకాల

త్రయవర్తినాం పదార్థానాం, ప్రభుః - స్వామీ శేషీతి -

(భూతభవ్యభవత్ప్రభుః). [౧౫

(౧) “ భూ-సత్తాయామ్ ” || ధా-భాస్ | ౧౧౫-౧౮ ||

ప్రపూర్వః.

(౨) “ విప్రసంభోద్య సంజ్ఞాయామ్ ” || ౩-౨-౧౦౦ | ౨౫౯-౩౧ ||

ఇతి, సముదాయస్య సంజ్ఞాత్వేన ఏకదేశస్యాతథాభావాద్భుః.

(౩) “ చుటూ ” || ౧-౩-౭ | ౧౪-౨౩ ||

ఇతీత్యంజ్ఞాయామ్, డలోపః.

(౪) “ అవోఽన్త్యాదిటి ” || ౧-౧-౬౪ | ౭-౭ ||

ఇతి, టిసంజ్ఞాయామ్,

(౫) “ టేః ” || ౬-౪-౧౪౩ | ౨౬-౧౮ ||

ఇతి, డిత్వసామర్థ్యాదభస్యపి టేర్లోపః. [౨౫

నిరు. రత్రికాలవర్తినాం శేషీ (భూతభవ్యభవత్ ప్రభుః) || ౨ ||

స్లో. గ. అక్ష. F-స్లో. గ. అక్ష. ౧౬. (౫౨) నా. ర. భూతభవ్యభవత్ప్రభుః.

భా. ఇతి , డుః. సముదాయస్యసంజ్ఞాత్వాత్ ప్రత్యయాఽరోధః.

ఘుష్యప్రిహితాస్రాశి,

(౨) “ పతింవిశ్వస్య ” || తై-నా-౬-౧౧ ||

(౩) “ పతింపతీనామ్ ”

|| శ్వే-౬-౭ || ౫

(౪) “ భూతస్యజాతంపతిరేకఆసీత్ ”

|| ర-కా-౧-౮ ||

(౫) “ తత్పురుషస్యవిశ్వమ్ ”

|| తై-బ్రహ్మ-౧ ||

(౬) “ యస్యేమాక్షప్రదిశః ”

|| ర-కా-౧-౮ ||

[౩౮-౨౩ ||

(౭) “ కృష్ణస్యహిక్మతేభూతమిదంవిశ్వంచరాచరమ్ ”

|| భా-స-

(౮) “ భూతభవ్యభవన్నాథక్షకేశవక్షశిసూదనః ” || భార-స-౩౧-౧౧ ||

(౯) “ జగన్నాథస్యభూవతే ”

|| భార-అను-౧౮౯-౧౨ ||

ఇత్యాదీని.

...

...

నిర్వ. పూర్వపదేపి అయమేవధాతుస్త్రిరావృత్తః. ఏకత్ర,

(౬) “ వర్తమానేలబ్ ”

|| ౩-౨-౧౨౩ | ౧౫౦-౧౪ ||

(౭) “ లటశ్శతృశాసచావప్రథమాసమానాధికరణే ” || ౩-౨-౧౨౪ |

ఇతి, శతృప్రత్యయః. తస్యశిత్వాత్,

[౨౫౬-౨౭ ||

(౮) “ తిజ్ఞీత్ ”

|| ౩-౪-౧౧౨ | ౧౫౧-౬ ||

ఇతి, సార్వధాతుకసంజ్ఞాయామ్. తత్రపరతః,

(౯) “ కర్తరిశప్ ”

|| ౩-౧-౬౮ | ౧౫౧-౭ ||

ఇతి, శప్. తస్య, సార్వధాతుకత్వేపి,

[౨౦

(౧౦) “ సార్వధాతుకషపిత్ ”

|| ౧-౨-౪ | ౧౫౪-౧౮ ||

ఇతి, ప్రతిషేధేనజిత్యాభావాత్,

(౧౧) “ క్షీతిచ ”

|| ౧-౧-౫ | ౧౫౩-౨౦ ||

ఇతి, నిషేధఃసగుణః.

(౧౨) “ ఏచ్ఛోయవాయావః ” ఇతి

|| ౬-౧-౭౮ | ౫-౧౩ ||

(౧౩) “ యథాసంఖ్యమనుదేశస్సమానామ్ ” || ౧-౩-౧౦ | ౧౦-౧౧ ||

శ్లో. ౧, అక్ష-౯. శ్లో. ౧, అక్ష. ౧౬. (౫౩) నా. రఘూతభవ్యభవత్ప్రభుః

నిర్వ. ఇతి , యథాసంఖ్యపరిభాషయా , ఓతోఅప్.

(౧౪) “ అతోగుణ్ణే ” ||౬ -౧-౯౭||౧౪-౨౫||

ఇతి , పరమాపమే కాదేవ:

అపరత్ర, [౫]

(௧௩) “ அஷ்டாங்க ” ॥3-௧-௩॥3௩-௧3॥

ఇతి, యత్ ఇహ భవిష్యతి తస్య, తాత్పర్యం ॥ ౧౫ ॥

(၈၆) “နိဗ္ဗာန်” ၂၂-၈-၄၂၊ ၁၃၄-၈၄

ఇతి, కృత్యసంజ్ఞాయామ్, ...

(౧౭) “ తయోరేవకృత్యక్షఖలద్ధాః ” ॥౩-౪-౨౦॥౨౩౫-౧౯॥

ఇతి, భవతేరకర్మకాత్ , భావే హ్రీస్తా,

(౧౮) “ భవ్య-గేయ ప్రవచనీయో పథస్తా నీయ జన్యాః శ్లావ్యాషాః

॥ ३-४-६८॥ १४३३॥

ಇತಿ, ಕರ್ತೃ ಪಾಷಾಣೋನಿಪಾತಃ. ಅರ್ಥಧಾತುಕತ್ವಾತ್,

(౧౯) “ సార్వధాతుకార్థధాతుకయోః ” ॥ ౭-౩-౪౪౧౫౧౫-౪ ॥

ఇతి , ఉకారస్య గుణః .

(౨౦) “స్వామేనైస్తవతము:”

ప్రతి , ఆ స్తరతమ్యాదోకారః . తస్య,

(౨గ) “ వాన్మోయిప్రత్నయే ” ||౬-౧-౭౯||౫-౧౭

ఇతి , వాస్తాదేశః అన్. అన్యత్ర, . . . : ౧౦

(౨౨) “ కృష్ణవతునిపా ” ॥౧-౧-౨౬:౨౭౧-౧౯

ఇతి, నిష్టాసంజ్ఞాయామ్, చంద్రావతీత్యుక్తం చింతామణి

(உ) “இயா” 13-9-00 1998-30

[illegible]

“...the ...”

ॐ) ॥ अथैवमस्मिन्मन्त्रे ॥

శ్లో. గ. అక్ష. ౧౭-శ్లో. గ. అక్ష. ౧౯. (౫౪)

నా. ౫. భూతకృత్

౫ భూతకృత్,

ఓం భూతకృతేనమః

భా. పునః శేషిత్వోపపాదకాని పశ్చాన్నామాని.

సర్వాణి భూతాని స్వతంత్రస్సృజితీ—

[౫

(భూతకృత్)

(౧) యథా “ సర్వం హేదంబ్రహ్మణా హౌవసృష్టమ్ ”

(౨) “ యతో వా ఇమాని ”

॥ తై. భృ. ౧ ॥

ఇత్యాది. ...

నిర్వ. (౨౫) “ గత్యర్థకర్తృకశ్లిషశీజ్ స్థా సవసజననుహజీర్యతిభ్యశ్చ ”

ఇతి, అకర్తృకాత్ కర్తరిభవతి.

॥ ౩-౪-౭౨౧౫౫-౩౦ ॥

(౨౬) “ శుక్యకృతి ”

॥ ౭-౨-౧౧౧౭౭-౧౧ ॥

ఇతి, నేట. అగుణః. ద్వద్వ్యగర్భష్ట్రీసమాసః.

సమాసత్వాత్ప్రాతి పదికసంజ్ఞాయామ్,

(౨౭) “ సుపోధాతుప్రాతిపదికయోః ” ॥ ౨-౪-౭౧౫౯-౯ ॥ [౧౫

ఇతి, సుపోలుక్. తతస్సముదాయాత్పుష్. ఏవము తరత్రాపి

తత్రతత్ర యథాయథ వవధేయమ్. జత్వచత్వే.

అనంతరయోర్నామోస్సంహితాపాఠే,

(౨౮) “ హశిచ ”

॥ ౬-౧-౧౧౪౧౩-౧౨ ॥

ఇతి, రోరుత్వమ్.

[౨౦

(౨౯) “ ఆధ్గుణః ”

॥ ౬-౧-౮౭౫౫-౩౫ ॥

ఏవమన్యత్రాపి యథాయోగమవసేయమ్...

...

అథ శేషిత్వోపపాదకాని పశ్చాన్నామాని;

సర్వత్రవిశేషవిశిష్టక్రమాణి. ఏవం తత్రతత్ర జ్ఞేయమ్.

భూతాని సమస్తాని, కరోతి- స్వతంత్రస్సృజితీ —

[౨౫

(భూతకృత్)

నిరు. ౫ భూతానియోసాస్సృజితీస్వతంత్రస్సృజితీస(భూతకృత్) ।

శ్లో.౧.అక్ష.౧౭-శ్లో.౧.అక్ష.౧౯. (౫౫) నా.౫ భూతకృత్

నిర్వ. (౧) “ డుకృత్ - కరణే ” ||ధా తనా. 1౧౨౮-౪||

(౨) “ వాఽసరూపోఽస్త్రియామ్ ” ||౩-౧-౯౪.౨౩౮-౧౬||

ఇతి వాఽసరూపవిధినా,

(౩) “ సుకర్మపాపమన్త్రపుణ్యేషుకృతః ” ||౩-౨-౯౯.౨౫౦-౩౨||

ఇత్యుపపదనియమాభావాత్ , అన్యతాన్త్రపుష్పదే క్విప్.

(౪) “ క్విప్ చ ” ||౩-౨-౭౬.౨౪౯-౩౧||

ఇతివా.

తత్తత్తులైః పాగ్నికైః ఇతాం త్రయాణాం కిపామ్,

(౫) “ తస్య ” ||౧-౩-౯౫.౧౪||[౧౦

ఇతి, లోపే,

(౬) “ అప్యక్తపకాల్ ప్రత్యయః ” ||౧-౨-౪౧.౧౯-౧౬||

ఇత్యప్యక్తసంజ్ఞాయామ్ ,

(౭) “ వేరప్యక్తస్య ” ||౬-౧-౬౬.౩౧-౨౭||

ఇతి, వలోపేచ , క్విప్సస్సర్వావహరకోలోపః.

[౧౫

ఏవం క్విన్నాదాపి.

(౮) “ హ్రస్వస్య పతికృతితుక్ ” ||౬-౧-౭౧||

ఇతి , తుక్. ఉకావితౌ .

(౯) “ అద్యంతాటకితౌ ” ||౧-౧-౪౬.౪-౪||

ఇతి, కిదయమంతావయవః. తతస్తయోర్లోపః.

[౨౦

కిత్వాన్నగుణః.

(౧౦) “ యులాంజశోఽస్తే ” ||౮-౨-౩౯.౭-౧౮||

ఇతి : జత్వేనదః, తస్య,

(౧౧) “ వాఽవసానే ” ||౮-౪-౫౬.౧౫-౨౦||

ఇతి , పాక్షికేణ చర్తేనతః . భూతశబ్దోవ్యుత్పాదితః.

[౨౫

ఏవముత్తరతాపి.

స్లో. ౧. అక్ష. ౨౦ - స్లో. ౧. అక్ష. ౨౪. (౫౬) నా. ౬. భూతభృత్. ౭. భావః

౬ భూతభృత్, ౭ భావో,

ఓం భూతభృతేనమః. ... భావాయనమః.

భా. భూతాని విభర్తీ తి —

(భూతభృత్).

[౫

(౧) “ విశ్వం విభర్తీ భువనస్య నాభిః ” .. || తై-నా-౧-౨ ||

(౨) “ తద్యథా రథస్యారేషు నేమిరర్పితా నాభావరాఅర్పితాః,

ఏవ మేవైతా భూతమాత్మాః ప్రజ్ఞామాత్మాః స్వర్పితాః,

ప్రజ్ఞామాత్మాః ప్రాణేష్వర్పితాః ” ఇతి,

|| కాపీతకి-౩-౯ ||

(౩) “ సదాధారపృథివీమ్ ”

|| ౪-కా-౧-౮ || [౧౦

(౪) “ విభర్త్యవ్యయశ్చశ్వరః ” ఇతి || గీ - ౧౫ - ౧౭ || ...

ఉక్త వక్త్యమాణ సర్వ విభూతిభిః కలాపీవ ప్రచలాకేన విశిష్ట

తయాభవతీతి —

(భావః).

నిర్వ. తానిభూతాని విభర్తి భరతివాధారయతీతి —

[౧౫

(భూతభృత్).

(౧) “ డుభృష్ - ధారణ పోషణయోః ” || ధా-జు-౧౨౪-౧౬ ||

(౨) “ భృష్ - భరణే ” వా.

|| ధా-భా-౧౨౨-౧౮ ||

(౩) “ క్షిప్ చ ”

|| ౩౨-౭౬. ౧౪౯-౩౦ ||

ఇతి, క్షిప్ . అన్యతూర్వవత్ . నా మోస్సంహితాపాఠే || ౨౦

(౪) “ రులాంజశ్ రుశి ”

|| ౮-౪-౫౩ | ౪-౩౦ ||

ఇతి, జక్షేన తస్య దః . ఏవం తత్రతత్ర జ్ఞేయమ్. ...

సర్వ విభూతిభి ర్విశిష్టతయా విభూతిమాన్ భవతీతివా —

|| తత్ర ఏవ హేతోః తాః భావయతే పాప్రోవీతి వా. — ||

(భావః).

[౨౫

నిరు. ౬ (భూతభృద్) భూతభరణాత్ ౭ శ్లిష్టత్వాత్ (భావ) శ్చురితః ||

శ్లో.౧, అక్ష.౨౩-శ్లో.౧. అక్ష.౨౪. (౫౭)

నా. ౭. భావః

భా. (౧) “భవతే శ్చేతి వక్తవ్యమ్” ||౩-౧-౧౪౩-కాశికావృత్త||

ఇతి, ఇవ్రత్యయః. తస్మిన్ భగవతి ప్రకారతయా అస్తర్భావా
దేవహి సర్వస్య తద్విభూతిత్వవ్యవదేశః. ... *

నిర్వ. పూర్వత్ర, [౫

(౧) “భూ-సత్తాయామ్” ||ధా-భా. ౧౦౫-౧౮||

(౨) “జ్వలితిక సన్దేభ్యోణః” ||౩-౧-౧౪౦|౨౪౪-౧౮||

ఇతి, ప్రకరణే,

(౩) “విభాషాగ్రహః” ||౩-౧-౧౪౩|౨౪౪ ౨౮||

ఇతి, సూత్రే,

[౧౦

(౪) “భవతే శ్చేతి వక్తవ్యమ్” ||కాశికావృత్త||

ఇతి, కాశికానురోధాత్ ణః. ఇతి.

(౫) “అచః” ||౭-౨-౧౧౫|౧౯-౨౩||

ఇతి, వృద్ధిరొకారః.

(౬) “ఏచోఽయమ్” ||౬-౧-౭౮|౫-౧౩||

ఇత్యావ్.

(౭) “భూ-పాప్రీ, ఆత్మనేపదీ,” ||ధా-చురా|౧౩౧-౮||

చురాదిః, ఆధ్యక్షీయః. తతః,

(౮) “సత్యాపపాశయాప వీణాతూల స్తోక సేనా లోమత్వచవర్త
వర్ణచూర్ణచురాదిభ్యోణిచ్” ||౩-౧-౨౫|౨౦౨-౧౨||

ఇతి, చురాదిలక్షణోణిచ్. వృద్ధ్యావాదేశౌ.

(౯) “సనాద్యంతాధాతవః” ||౩-౧-౩౨|౧౬౩-౨౬||

ఇతి, ధాతుసంజ్ఞాయామ్,

(౧౦) “నన్దిగ్రహిపచాదిభ్యోల్ఱుణిశ్యచః” ||౩-౧-౧౩౪|౨౪౩-౨౪||

ఇతి, యథాసంస్థ్యపరిభాషయా,

[౨౫

(౧౧) “శివశమరిష్టస్యకరే” ||౪-౪-౧౪౩|౩౦౦-౨౫||

శ్లో. ౧, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧, అక్ష. ౨౭. (౫౮)

నా. ౮ భూతాత్మా

౮ భూతాత్మా,

ఓం భూతాత్మ నేనమః.

భా. ఇమం విభూతి విభూతి మద్భావం శరీరాత్మభావలక్షణం విశేషస్తి
(భూతాత్మా) ఇతి. [౫]

సర్వేషాం భూతానామాత్మా అవరాత్మనోపి ఇదమేవ స్వశరీరం
ప్రత్యాత్మత్వమ్-యద్వాప్యసాక్షాత్ప్రత్యాది మనియచ్ఛతి;
ఏవం పరస్పర్శమితి విశేషః. దారాగారకే దారాది విలక్షణేన ల
త్యంతపారతన్యేణ అంతరజ్ఞోహి దేహస్యాత్మవిభూతిభావః.

- (౧) “యః పృథివ్యా నిష్ఠన్” || బృ-ఉ-౫-౭-౩ ||
(౨) “యః ఆత్మ నిష్ఠన్” || మాధ్యస్థినశాఖాయామ్ ||
(౩) “యః స్యుష్మథివీ శరీరమ్” || బృ-ఉ-౫-౭-౩ ||
(౪) “యస్యాత్మ శరీరమ్” || మాధ్యస్థినశాఖాయామ్ ||

నిర్వ. (౧౨) “కర్మ శిఘ్రోత్తమ్” || ౫-౨-౩౫, ౧౩-౨-౪ ||
ఇత్యాది నిర్దేశాత్, [౧౫]

(౧౩) “యజ్ఞోఽచివ” || ౨-౪-౭౪, ౨౧౫-౨౪ ||
ఇతి, లుగ్విధానాచ్చ, పచాదేరాకృతిగతత్వాదత్.

(౧౪) “ణేరనిటి” || ౬-౪-౫౧, ౧౬౪-౩౩ ||
ఇతి, ణేర్లోపః. ... *

అయం ఇచ్చ విభూతి విభూతి మద్భావః శరీరాత్మభావలక్షణో విశేష్యతే.
ఉక్తలక్షణేన సమృద్ధిన భూతానామాత్మేతి—
(భూతాత్మా).

- (౧) “అత-సాతత్యగమనే” || థా-భాషా ౧౧౬-౨ ||
(౨) “సాతిభ్యాన్మునిత్సనిశౌ” || ఉణా-౪, ౨౭౮-౮ ||
ఇతి, మనిశ్. [౨౫]
(౩) “అలోఽన్యైత్” || ౧-౧-౬౫, ౧౯-౧౪ ||
ఇత్యవధానం జ్ఞాయామ్,

నిరు. ౮ శరీరభూతభూతానాం (భూతాత్మా) ౭౭త్వతయాస్థితః.

శ్లో.౧, అక్ష.౨౮-శ్లో.౧, అక్ష.౩౨. (౫౯)

నా.౯. భూతభావనః

౯ భూతభావనః,॥

ఓం భూతభావనాయనమః.

భా. (౫) “ఏష సర్వభూతాంతరాత్మా” ॥సు.ఉ-౭॥

(౬) “జగత్సర్వం శరీరస్తే” ॥రామా-యు-౧౨౦-౨౬॥

(౭) “తాని సర్వాణి తద్వపుః” ॥వి-పు-౧-౨౨-౨౬॥

(౮) “తత్సర్వం వైహరేస్తనుః” ॥వి-పు-౧-౨౨-౩౮॥

ఇత్యాద్యుదాహర్యమ్. *

తాని, ధారక పోషక భోగ్యప్రదానేన వర్ణయతీతి—

(భూతభావనః).

[౧౦

నిర్వ. (౪) “అత ఉపధాయాః” ॥౭-౨-౧౧౬| ౧౫౮-౨౦॥

ఇత్యుపధావృద్ధిః.

(౫) “నేడ్వశిక్మతి” ॥౭-౨-౮| ౨౪౯-౨౭॥

ఇతి, నేట్. ఏవమేవాయము త్తరతాప్రిసర్వత్ర. తత్పురుషః.

సంహితాయామ్, [౧౫

(౬) “అకస్మదేదీర్ఘః” ॥౬-౧-౧౦౧| ౭-౧౮॥

ఇతి, దీర్ఘఏకాదేశః.

(౭) “సుడనపుంసకస్య” ॥౧-౧-౪౩| ౧౭-౩౫॥

ఇతి, సర్వనామస్థానసంజ్ఞాయామ్,

(౮) “ఏకవచనం సంబుద్ధిః” ॥౨-౩-౪౯| ౧౪-౨౮॥

ఇతి, సంబుద్ధిసంజ్ఞాయాఞ్చ,

(౯) “సర్వనామస్థానేచాసంబుద్ధే” ॥౬-౪-౮| ౧౯-౧౫॥

ఇతి, నాంతలక్షణఉపధావృద్ధిః.

(౧౦) “హల్ జ్యోత్ భ్యోదీప్యతే సుతిస్యప్రకంహత్” ॥౬-౧-౬౮॥

ఇతి, సులోపః.

[౧౯-౧౭॥

(౧౧) “నలోపః ప్రతిపదికాంతస్య” ఇతి, నలోపః ॥౮-౨-౧౮-౧౪॥

ఏవము త్తరతాప్రి తత్రతత్ర యథాయథ మవధేయమ్. . . *

తానిభూతానిభావయతి- ధారకపోషకభోగ్యప్రదానేన వర్ణయతీతి—

(భూతభావనః).

నిరు. ౯. ధారకాదిప్రదానేన యశ్చ వర్ణయతి స్వయమ్ ॥౪॥

భూతాని నిత్యం యతితి సత్యస్యాత్ (భూతభావనః)।

శ్లో.౧, అక్ష.౨౮-శ్లో.౧, అక్ష.౩౨. (౬౦)

నా. ౯. భూతభావనః

భా. (౧) * నద్వ్యాదిభ్యోల్లుః;

॥౩-౧-౧౩౪॥౨౪౩-౨౪॥

(౨) “కృత్యల్లుటోబహుళమ్”

॥౩-౩-౧౧౩॥౨౩౯-౧౨॥

ఇతివా కర్తరిల్లుట.

[౩౨. ౬౦]

[౫

ఏవమ్, భావనః, ప్రతర్దనః, ఇత్యాదయోపిల్లుట ప్రత్యయాంతాః. యథా,

(౩) “భూతభావనభూతేశ”

॥గీ-౧౦-౧౫॥

(౪) “ఏవభూతపాలః” ఇతి.

॥బృ-ఉ-౬-౪-౨౨॥

ఏవమ్, స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి పాలనైః శేషిత్వముపపాదితమ్,

“ఉత్పాదనపోషణాదిభిరుపాదీయమానం ప్రత్యుద్దేశ్యం హి శేషి?” ఇతి.

(౫) “శేషః పరాధత్వాత్”

॥పూ-మీ-౩-౧-౧॥

ఇతి సమర్థితమ్.

...

...

*

నిర్వ. (౧) “భూ-సత్తాయామ్”

॥ధా-భాష్వా-౧౧౫-౧౮॥

(౨) “హేతుమతిచ”

॥౩-౧-౨౬-౨౦౯-౧౬॥

ఇతి, ణిచ్. వృద్ధ్యావాదేశౌ.

[౧౫

(౩) “నన్దిగ్రహి”

॥౩-౧-౧౩౪॥౨౪౩-౨౪॥

ఇత్యాదినా నద్వ్యాదిత్వాల్లుః యద్వా,

(౪) “కృత్యల్లుటోబహుళమ్”

॥౩-౩-౧౧౩॥౨౩౯-౧౨॥

ఇతి బాహుళకాత్ కర్తరిల్లుట. లభిత్. అన్యత్ర,

(౫) “అశ్చ బహుళవస్యత్వాపి”

॥

॥

ఇతి, యుజ్వా. చ ఇత్.

(౬) “యువోరనాకా”

॥౭-౧-౧॥౧౦౨-౧౨॥

ఇతి, యథాసంస్థిపరిభాషయా యోరనః.

(౭) “ణేర్ణటి”

॥౬-౪-౫౧॥౧౬౪-౩౩॥

ఇతి, ణేర్ణోపః.

...

...

*

తదాత్మత్వేపి తద్దోషాననుషక్తాత్, పూతః - శుద్ధః, ఆత్మా-

స్వభావః యస్య, స ఇతి —

శ్లో. ౨, అక్ష. ౧-శ్లో. ౨, అక్ష. ౩. (౬౧)

నా. ౧౦. పూతాత్మా

శ్లో || ౨ || ౧౦ పూతాత్మా,

ఓం పూతాత్మ నేనమః.

భా. ఆత్మత్వేపి సంసారివత్, అస్య శరీరభూతచిదచిద్దోషాననుషక్తో
(పూతాత్మా) - శుద్ధస్వభావః. [౫
పరావరయోస్తుత్వేపి శరీరసంబంధే, అవరవవాత్మాకర్మఫలాని
భుజ్జానకశ్యతే;

- (౧) † („జహా త్యేనాంభు క్తభో గామ జోన్యః”) || తై-నా-౬-౧౦-౫ ||
భోజయితాతుపరఃస్వాత స్తేన్యజనభుజ్జే, చకాస్తిచవరమ్-
యథా, శిష్యశాసిత్వోరఃశిష్టేపి కశాస్పర్శే, కర్మకర్మభావ
భేదేనశిష్యవకవవ కశయాపీడ్యతే, నశాసిత్వా విజ్ఞాయతేచ:-
(౨) „అనశ్చన్నన్యో అభిచాకశీతి” || ము-ఉ ౩-౧-౧ ||
(౩) „సషసర్వభూతాన్తరాత్మా అపహతపాప్తా” || సు ఉ ౭ ||
(౪) „నమాంకత్వాణిహన్తి” || గీ-౪-౧౪ ||
(౫) „పశ్యదేవస్యమాహాత్మ్యమ్మహిమానంభునారదః శుభాశుభైః
కర్మభిరోన్యసనివృత్తికదాచన” || భార-శా-౩౪౦-౨౬ ||
ఇత్యాది. సూత్రితత్త్వం
(౬) „సమ్భోగప్రాప్తిరితిచేన్నవై శేష్యాత్” ఇతి. * || బ్ర-సూ-౧-౨౮ ||

నిర్వ. (పూతాత్మా).

- (౧) „అత-సాతత్యగమనే” || ధా-భా-౧౧౬-౨ ||
తతోమనినోన్యం వ్యుత్పాదితః. ఇన్ధమయముత్తరత్రాపి.
(౨) „పూర్ణ-పవనే” || ధా-కా-౧౧౭-౧౨ ||
(౩) „గత్యర్థ” || ౩-౪-౭౨౧౫-౨౯ ||
ఇత్యాది నాకర్మకాత్ కర్తరిక్తః భవన్తిహ్యవివక్షితకర్తానోప్యకర్తా
(౪) „శ్రుతిః” || ౭-౨-౧౧౧౭-౧౧ || [గః

నిరు. ౧౦. శరీరత్వాచ్చజగతఃతద్దోషైర్మకదాచన || ౫ ||

లిప్యతేయస్స (పూతాత్మా) నభుజ్జే చఫలానియః |

† (కుండలితమ్-౨-౪-౫-౬-౭.)

స్లో. ౨, అక్ష. ౪ - స్లో. ౨, అక్ష. ౪. (౬౨)

నా. ౧౧. పరమాత్మా

౧౧ పరమాత్మా, చ'

ఓం పరమాత్మ సేనమః.

భా. యథా, సర్వాణిభూతాని అనేనాత్మవస్తి, నైవమయమస్యేన
కేనచిత్; అతః (పరమాత్మా); పరోమా అస్యేతి పరమః, [౫

*పుషోదరాది త్వేన సాధుత్వమ్, పరమశ్చ సావాత్మా చేతి,

అసస్యేశ్వరః; - యథా,

- (౧) “ఆత్మేశ్వరమ్” || తై. నా. ౬-౧౧ ||
 (౨) “తస్మాద్ధాన్యన్నపరః కిచ్చ సాస” || ౨ ఆప్ట-౪-ప్ర-౯-౨ ||
 (౩) “నతస్సమశ్చాభ్యధికశ్చ దృశ్యతే” || శ్వే. ఉ. ౬-౪ ||
 (౪) “యస్మాత్పరన్నాపరమస్తి కిచ్చిత్” || శ్వే. ఉ. ౩-౯ ||
 (౫) “నపరంపుణ్డరీ కాత్మాత్ దృశ్యతే భరతర్షభ” || ||
 (౬) “పరంహిపుణ్డరీ కాత్మాన్నభూతం సభవ్యమి” || ||
 (౭) “నదైవం కేశవాత్పరమ్” || భార-ఆచ్ఛ-శేష-౨ ౨౧ ||
 (౮) “యస్మాత్పరస్మాత్పురుషోదనన్తాదనాదిమధ్యాదధికన్నకిచ్చిత్” ||

[|| ||

- (౯) “మత్తః పరతరన్నాన్యతి కిచ్చిదస్తి” || గీ. ౭-౭ ||
 (౧౦) “పరంహ్యమృతమేతస్మాద్విశ్వరూపాన్నవిద్యతే” || ||
 (౧౧) “పరః పరాశాం పరమః పరమాత్మా” ఇతి... * || వి. పు. ౧-౨-౧౦ ||

నిర్వ. ఇతి, నేట్. బహువ్రీహిః. సంహితాయాం సవర్ణ దీర్ఘ ఇత్యాది. *

యథా, అన్యాస్య నేనాత్మవస్తి, నైవమయమస్యేనేతి; అతః పరో
మా అస్యేతి పరమః - ఉత్కృష్టః, సచాసావాత్మా చేతి -

(పరమాత్మా). ఆత్మేశ్వరోహి అతతే ద్వ్యుదపాది?

- (౧) “స్థూపాలనపూరణయోః” || ధా. జా. ౧౨౪-౧౭ ||
 (౨) “భావే” || ౩-౩-౧౮. ౨౮-౨-౪ ||
 (౩) “అకర్తరిచకారకే సంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౯. ౨౮-౨-౧౬ ||

నిరు. ౧౧. యేనభూతాన్యాత్మవస్తి నాయమస్యేన చాత్మవాన్ || ౬ ||

అతోహ్యే శ్వేత్వరత్వాచ్చ (పరమాత్మా) ప్రకీర్తితః ।

శ్లో. ౨, అక్ష. ౯ - శ్లో. ౨, అక్ష. ౧౬. (౬౩) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

౧౨ ముక్తానాం పరమాగతిః, 1

ఓం ముక్తానాం పరమాగతిః గతమేనమః.

భా. ఏవమ్, సర్వ శేషిణ మేవ పరమ పాప్ర్యమాహ —

(ముక్తానాం పరమాగతిః).

[౫

ప్రకృతిబద్ధావిద్యాకర్తృసంసారరుచివిపాకేభ్యః ఆపరణేభ్యః
ఏకాంతతోఽత్యంతశ్చ † శ్లిష్టాముక్తాః. ఆమ్నాయతేహి:-

(౧) “తత్సకృతమర్కతేవిధూనుతే” ||కాశీ-ఉ ౧-౪||

నిర్వ. ఇత్యనువృత్తై,

(౪) “ఋదోంప్,”

||౩-౩-౫౨|౨౪-౧౭||

ఇత్యేవ. గుణోరపరః. మేత్యవ్యుత్పన్నమవ్యయమ్.

(౫) “అర్థవదధాతురప్రత్యయప్రాతపదికమ్”, ||౧-౨-౪౫|౧౪-౫||

(౬) “కృత్తద్ధితసమాసాశ్చ”, ||౧-౨-౪౬|౧౪-౬||

ఇతి, యథాయథం ప్రాతిపదికమ్. తతోబహుప్రీహిః. పరమశబ్దః,

(౭) “వృషోదరాదీనియథోపదిష్టమ్” ||౬-౩-౧౦౯|౧౯-౩||

ఇతి, ప్రాస్వాంతసాస్థుః. తతః, కర్తృధారయః. సంహితాయాం
దీర్ఘఇత్యాది. చస్సముచ్చయే. ... *

సర్వ శేషిత్వాత్ ముక్తానాం పురుషాణామ్. పరమా-అనర్వా
చీనా, గతిః - పాప్ర్యఇతి —

(ముక్తానాం పరమాగతిః)

[౨౦

(౧) “గమ్ - గతా”. ||థా-భా. ౧౨౩-౪||

(౨) “భావే” ||౩-౩-౧౦౪|౨౪-౪||

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౦౫|౨౪-౧౬||

ఇత్యనువృత్తై,

(౪) “స్త్రియాం క్త్వీన్”

||౩-౩-౯౪|౨౪-౧౨||

నిరు. ౧౨. బ్రహ్మసాధర్మ్యమాపన్నాముక్తాస్తేపాంపరాగతిః || ౭ ||

ముఖ్యపాప్ర్యస్తతశ్శేషీ (ముక్తానాం పరమాగతిః) |

† అవిశిష్టాః-౩-౪. ముక్తాః-౫-౬.

శ్లో. ౧, అక్ష. ౯-శ్లో. ౧, అక్ష. ౧౬. (౬౪) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

భా. (౧) “అశ్వత్థవరో మాణివిధూయపాపమ్” || ఛా-ఉ-౮-౧౩ ||
 (౩) “నామరూపే విహాయ” || ము-ఉ-౩-౨౮ ||

(౪) “తదా విద్వాన్ పుణ్యపాపాద్విముక్తః” || ||

(౫) “జ్ఞాత్వా దేవమ్ముచ్యతే సర్వపాపైః” || శ్వే-ఉ-౪-౧౬ ||

(౬) “భిష్యతే హృదయగ్రస్థిః” || ము-ఉ-౨-౨-౯ ||

(౭) “మాయామేతాంతరంతే”; || గీ. ౭-౧౪ ||

(౮) శ్రీనారాయణాయే,
 “యేహీనాస్సుప్తదశభిః గుణైః కర్మభిరేవచ । కలాపః పశ్యదశ
 త్యక్త్వా తే ముక్తా ఇతి నిశ్చయః” || భా. శా. బ్రి. ౩౩౫-౪౦ ||

ఇత్యాది.
 ఏవమ్, ప్రస్తుతము స్తసంసారనిగళానామ్, అనంతసంవిదానంద
 ఘనసంస్వరూపేణ అపహతపాప్తత్వాది సత్యసంకల్పత్వావధినా
 గుణాష్టకేన భోగేన చ పరేణాత్మనా సామ్యోన్మసిద్ధాంతమ్.

[|| ఛా-ఉ-౮-౧౨-౫ ||

(౯) “దివ్యేన చతుషామనసైతాన్ కామాన్ పశ్యన్ రమతే”

(౧౦) “నిరంజనః పరమం సామ్యము పైతి” || ము-ఉ-౩-౧-౩ ||

(౧౧) “మమ సాధర్మ్యమాగతాః” || గీ. ౧౪-౨ ||

(౧౨) “ఏవమపుష్పన్యాసాత్పూర్వభావాదవిరోధం బాదరాయణః”
 [|| బ్ర-సూ. ౪-౪-౭ ||

ఇత్యత్ర ప్రకృష్టసత్వోపాదానేన రూపేణ సామ్యోన్మ.

(౧౩) “స ఏకధాభవతి ద్విధాభవతి” || ఛా-ఉ-౭-౨౪-౨ ||

(౧౪) “జక్షత్ క్రిడన్ రమమాణః” || ఛా-ఉ-౮-౧౨-౩ ||

(౧౫) “కామాన్మీ కామరూప్యసుసంకర్షరన్” || తై భృ-౧౦-౫ ||

(౧౬) “తం బ్రహ్మగన్ధగన్ధవిశతి” || కాష్ఠీ-ఉ-౧-౫ ||

(౧౭) “తం బ్రహ్మరసః ప్రవిశతి” || కాష్ఠీ-ఉ-౧-౫ ||

(౧౮) “తం బ్రహ్మలజ్జా రేణాలజుగర్వంతి” || కాష్ఠీ-ఉ-౧-౪ ||

(౧౯) “ద్వాదశాహవదుభయవిధం బాదరాయణః” || బ్ర-సూ. ౪-

ఇతి

[౪-౧౨ ||

శ్లో. ౧. అక్ష. ౯-శ్లో. ౨. అక్ష. ౧౬. (౬౫) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

భా. అత్ర (ముక్తానాం) ఇతి బహువచనేన, తేషాం భేదో బహుత్వచ్ఛబ్ద
స్పష్టమ్; తథాచ

(౧౦) “ పరామృతాస్పరిముచ్యంతి సర్వే ” ||ము-ఉ-౩-౨-౬||

(౧౧) “ వహిమానస్సుచస్తే ” ||పు సూ-౧౮||

(౧౨) “ సాధగ్మ్యమాగతాః ” ||గీ-౧౪-౨||

(౧౩) “ మాముపయాన్తి తే ” || ||

ఇత్యాదిచ.

(సాక్షీ) (ముక్తానాం...గతిః) ఇత్యుక్త్యాభగవతాచభేదః; తథాచ,

(౧౪) “ జుష్టం యథాపశ్యత్యన్యమీశమస్య చ హి మానమిహేతి శోకః ”

[||ము-ఉ-౩-౧౨||

(౧౫) “ పృథగాత్మానం ప్రేరితారణ్యమత్వా ” ||శ్వే-ఉ-౧-౬||

(౧౬) “ పురుషముపేక్షిచవ్యమ్ ” ||ము-ఉ-౩-౨-౮||

(౧౭) “ సహబ్రహ్మణావిపశ్చితా ” ||కై-౮-౨-౧-౨||

(౧౮) “ పరజ్ఞాతిగుపసంపద్య ” ||భా-ఉ-౮-౧౨-౨||

(౧౯) “ ముక్తాపస్పృహవ్యవదేశాచ్చ ” ||బ్ర-సూ-౧-౩-౨||

ఇత్యాది.

స్పష్టచ్ఛబ్దమోక్షధర్మే.

(౩౦) “ సహనారాయణోజ్ఞేయః సర్వాత్మాపురుషోహి సః | న నివృత్య తే
వలైశ్చాపి పత్నసత్రమివాహుసా || కర్మాత్మాత్వచరోయోసా
మోక్షబద్ధై స్సయుజ్యతే | ససత్తదశకేవాపి రాశినాయుజ్యతే
తు సః ” ఇతి. ||భార-శా-౩౫౨-౧౪||

అత సత్రేన మిథ్యాభూతేన వోపాధినా కుహ్లాది నేపనభో
వచ్ఛిన్నం బ్రహ్మైవ సంసరతి, ముక్తాకుభేదపవనాస్తీతి సతం
శ్శాస్త్రే శ్రేయ పర్యుదస్తమ్. ||సాక్ష్య సూ-౧-౧౫౦||

అముష్మాదేవ పరమాత్ సామ్యాత్ భిన్నానామపి,

(౩౧) “ బ్రహ్మ వేదబ్రహ్మైవ భవతి ” ||ము-ఉ-౩-౨-౯||

ఇత్యభేదవాదాశ్చ ముఖ్యాపవ; యథాసోయంగారితి ఖణ్డముష్మాదిను.

శ్లో. ౨. అక్ష. ౯-శ్లో. ౨. అక్ష. ౧౬. (౬౬) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

- భా. అభేదవాదినాస్తు ముక్తిః పరమాభేదసామ్యవాదాః శబ్దేన.
 బౌవాధిః భేదవాదినాం ముక్తిస్సమాపభిక్షోపగమాత్ ముక్తే
 రపు సమాప్తత్వమ్, భేదవాదాసామ్యస్యస్య స్యాత్వామ్.
 ఇకమేవ సామ్యముక్తావభేదో వ్యాఖ్యాతః, [౨-పు ౬-౭౯౫]
- (౩౨) “తద్భావభావమాపన్నస్తదాసౌపరమాత్మనాభవత్యభేదీ”
 ఇతి, తస్య పరస్య బ్రహ్మణః, భావాః జ్ఞానశక్త్యాదయస్స భావాః,
 తేషాం భావః ఆపర్ణావః, గుణైస్సాదృశ్యమ్. అన్యేషాం ద్వితీ
 యో భావశబ్దో వ్యక్తిః, ముక్తాభేదః పేదశ్చ దేవాద్యసాధిః ప
 యో వ్యజ్ఞేః, [౧౪ ౩౩]
- (౩౩) “దేవాదిభేదే వధ్వస్తేనాన్యేనావరణోహిణః” [౨-పు-౨-
 ఇతి. (౧౬) శబ్దశ్చైవచకర్మణక్రిన్వయః, (౧౬ః) ప్రాప్తిః,
 ఈస్యతమంకర్మోదేశ్యమ్.
 ఏతేన, ముక్తతత్ప్రప్యయోః శేషశేషిభావోద్యుతః—
 శ్చూయతేద, [౧౫]
- (౩౪) “ఏనమానన్తనయమాన్తనముపసంక్రమ్య” [తై. ఆ ౨౮ ౬]
- (౩౫) “అనుసంపాదన్” [తై. భృ. ౧౦-౫]
- (౩౬) “యేనయేనథాతాగచ్ఛతి, తేనతేనసహగచ్ఛతి, తద్వథాతసు
 నివత్సానం వత్సోనామాతరమ్” || ||
- (౩౭) “థాయావాసస్యననుగచ్ఛేత్” || ||
- (౩౮) “తథాప్రకారమ్” ఇతి. || ||
- ధర్మిగ్రాహకప్రమాణసిద్ధ్యా వరస్యాత్మన స్సాన్విభావికం
 శేషశ్యమ్, జ్ఞానాదివత్సత్వే నతిరిక్తిమితే; క్రిస్తునివారక
 వారణాదావిర్భవతి; ఉక్తంహి,
- (౩౯) “స్వేనరూపేణాభిషవ్యతే” [థా. ఉ ౮-౧౨-౨]
 వైష్ణవేదశ్చే,
- (౪౦) “యథానక్రియశేషోఽస్మాన్మనఃప్రత్యూహనాత్మణః, తథాహే
 యగుణధ్వంసాదవబోధాదయోగుణాః, ప్రకాశ్యస్తేజస్యస్తే

శ్లో. అ. అక్ష. ౯-శ్లో. అ. అక్ష. ౧౬. (౬౭) నా. ౧౨. ముక్తా నాం పరమాగతిః

భా. నిత్యాపనాశ్చకోసితే॥ జ్ఞానం వై రాగ్యమైశ్వర్యం ధన్యశ్చ నను
జేశ్వరః॥ అక్ష. కో. బ్రహ్మభూతస్య నిస్సయో ద్భవః స్తయమ్” ॥౬-ధ- ॥

(౪౧) “సంపద్యాపి ర్భవ స్సేన శబ్దాత్” ॥ బ్ర. సూ. ౪-౪-౧ ॥
ఇంద. నిను, [౫.

(౪౨) “అరోహి త్పాదా జ్యమ్” ॥ తై శీ ౬-౨ ॥

(౪౩) “సస్సరాధ్యవతః” ॥ ఛా. ఉ-౭-౨౫-౨ ॥
ఇశ్య దాహ్యశ్య,

(౪౪) “అపవచాన న్యాధిపతిః” ॥ బ్ర. సూ. ౪-౪-౯ ॥

ఇతి స్వాసాత్త్రినిర్దిశమ్; కథమస్య పరైదమర్థస్య పురు[౧౦
మార్గశ్చ పరతన్త్రస్య స్యాత్.

మన్, మైవంపరిభూః; అక్షినిపఃంభగవత్తమన్తరేణాన్యేన క్లేశ
కర్తాదినాపరవశ్యనిన్యత్తిరనన్యాధిపఃత్వమ్, సమనరవాధ్యమ్;
తథాస్యనిపవతి రిత్తేనావమన్యేన, నిన్యనన్యాధిపఃరితి.

నచప్రియతమస్సపతిపారతన్త్ర్యపపురుషార్థః, † గాజ్ఞోదారా
దౌ ప్రయిజగరతహత్వోపలబ్ధత్. ॥ సూచితశ్చబహుధా
గుణప్రధానభావః,

(౪౫) “జగద్వ్యాపారవర్జమ్” ॥ బ్ర. సూ. ౪-౪-౧౭ ॥

(౪౬) “భోగమాత్రసాచ్యలిక్తాచ్చ” ॥ బ్ర. సూ. ౪-౪-౨౧ ॥

ఇ, ఈశ్వరేశతవ్యభావవజ్జమ్భోగమాత్రేణ తయోస్సాచ్యమితి.
శ్రీఃష్టుశ్చే,

(౪౭) “పారతన్త్ర్యం పరేపుంస పాప్యనిర్దేశబద్ధః । స్వాతన్త్ర్య
మతులం లభ్యా తేనైవ సహ మోదతే ॥ [పాప్యనిర్దేశేనైర్దిముత్త
మామ్” ఇతి సాతాన్తరమితి.] ॥ వి-తత్వే- ॥

తత్త్రైవాన్యత్ర, [౨౫

(౪౮) “స్వస్య మాత్మని సజ్జాతం స్వామిశ్చ బ్రహ్మణి తమ్ । ఉభయో
రేష సన్న్యస్తో న పరోభి న తో మనః” ॥ వి-తత్వే- ॥

† రాజదారాదా-౧-౩.

॥ సూత్రశ్చగుణ-౧-౪.

శ్లో. ౨. అక్ష. F-శ్లో. ౨. అక్ష. ౧౬. (౬౮) నా. ౧౨. ముక్తానాం పరమాగతిః

భా. శ్రీనారాయణాయే,

(౪౯) “వ్రతావసానే సుఖభాన్నరాక్ష్యశిమోవయమ్ । శ్వేతాం
శ్చంద్రితీకాశాన్ సర్వలక్షణాః క్షీణన్ ॥ నిత్యాజ్ఞలిత్యుభాన్
బ్రహ్మజపఃపాశునద్భుభాన్” ॥ భా. మో. ౩౩౭ ౩౪ ॥

(౫౦) “కృత్యాజ్ఞలిత్యుభాన్ సర్వలక్షణాన్ తేన వాచ్యః” ॥ భా. మో. ౩౩౭ ౪౦ ॥

(౫౧) “తీర్థిమాలనాహం గాలనిష్యవై స్సుగంధినః” ॥ భా. మో. ౩౩౭-౨౮ ॥
ఇత్యాదినా శ్వేతద్వీపవాసినా ధీవ్యకూపాద్యుపేత్యైవ,
భగవద్వాస్యపరిచరణైక ప్రియత్వజ్ఞప్రపంచ్యతదేవముక్తా
నాం లక్షణముక్తిమ్, [౧౦

(౫౨) “యేపిముక్తాభవక్రీహనరాభరతసత్తమ । తేహం లక్షణమే
తద్ధియచ్ఛేద్యదీప్యవవాసినామ్” ఇతి. ॥

పరమేతిపి శేషణేన ముక్తానామేవ కేషాజ్ఞినర్వాదీనాగతిర్గ
మ్యతే. గృహ్యతేచ, నిర్ముక్తజరామరణాత్మకైవల్యలక్షణా,

(౫౩) “జరామరణమోతాయ మామాశ్రిత్యయస్తితయే” ఇతి.

సంసారపరమపదయోగ్యధ్యేతేహఽస్థానజ్ఞా, [గీ. ౭-౨౯ ॥

(౫౪) “యోగినామస్మతంస్థానంస్వాస్తిసంతోషకారిణామ్” ఇతి,
ఏవం ముక్తానాం పరమాగతిః, [ప. పు. ౧. ౬ ౩౮ ॥

(౫౫) “సాకాస్థాసాపరాగతిః” ॥ కి. తో. ప. ౩. ౧౧ ॥

(౫౬) “విశ్వాత్మానంపరాయణమ్” ॥ తై. నా. ౬. ౧౧ ॥

(౫౭) “మామేవానుత్తమాజ్ఞేమ్” ॥ గీ. ౭. ౧౮ ॥

(౫౮) “సోధ్వనఃపారమాప్నోతి” ॥ కి. తో. ప. ౩. ౯ ॥

(౫౯) “ఆత్మలాభాన్నపరంవిద్యతే” ॥ ॥

ఇత్యాది సులభమ్. ... *

నిర్వి. ఇతికన్యశీతీన్. నిహతత్వాన్నేహ్. [౬ ౪-౩౭ ౧౮౧-౨౮ ॥

(౫) “ఆసుదాతోపదేశవసతితనోత్యాదీనామనునాసికలోసోర్ముగిక్షిప్తః”

ఇత్యనునాసికస్య మస్యలోపః. పరశశబ్దోవ్యుత్పాదితః. తతః

శ్లో. అ. అక్ష. ౧౭-శ్లో. అ. అక్ష. ౧౯. (౬౯)

నా. ౧౩. అవ్యయః

౧౩ అవ్యయః,

ఒక అవ్యయం - యనమః.

భా. ఇనుమేవపశ్చభిర్నామభిరుపపాదయిత.

నవీయ్యతేనవ్యపగమ్యతేనస్తాదిత—

[౫

[౯౪. ౫౧౦. ౫౧౧]

(అవ్యయః) *పరచ్. పవంప్రశ్యయః. నయఃజయశ్చ త్యేవమాదయః.
నహభగవాన్ కథశ్చిత్ సంసారసహస్థి వాచుః క్రిం స్సచర
ణారంభం ప్రాప్తవంతం పునరావర్తయిత. అ ప నాన్నాసిషః

సర్వ. (౬) “ స్త్రీయామ్ ”

॥౪౧౩౧౩౧౨౦॥

(౭) “ అజాద్యుష్టాప్ ”

॥౪౧౪౧౪౧౦౨౦॥

ఇతటాప్. సన్తదీర్ఘశ్చాది.

(౮) “ ముచ్ఛల్ - మోక్షణే ”.

॥భాతుద ౧౨౭౭౨౦॥

కిర్తణీకః అనిట్.

(౯) “ చోక్షః ”

॥౮౨౩౦౩౧౩౩౩॥

ఇతి, రులికు త్వేనచస్యకః. తతలమి, అజ్ఞసజ్ఞాయామ్,

(౧౦) “ హస్పనద్యాహునట్ ”

॥౭౧౪౪౪౧౫౨౪॥

ఇశ్, నుట్.

(౧౧) “ నామి ”

॥౬౪౩౩౧౫౨౫॥

ఇతదీర్ఘః. సంహితాయామ్,

[౨౦

(౧౨) “ మోఽనుస్వారః ”

॥౮౩౨౩౧౫౨౪॥

ఇశ్, నుస్వారః. తస్య

(౧౩) “ వాఽపదాంతస్య ”

॥౮౪౫౪౫౧౫౬॥

ఇతిపాక్షిః పరంవర్తః. ...

...

*

పరిచపపాదకః న్యేవపశ్చనామాని, ప్రాగ్నద్యోష్టకమాణి.

వీయ్యతేవ్యపగమ్యతేచేనోఽస్తాదితవ్యయః. ననేత—

(అవ్యయః).

భా. ౧౩. నవీయ్యతేచవైకుణ్ఠాన్తుక్తోకస్తాదితో (అవ్యయః) ॥౮॥

స్లో. ౨. అక్ష. ౧౭-స్లో. ౨. అక్ష. ౧౯. (౭౦) నా. ౧౩. అవ్యయః

భా. (౧) “ ఏతేన ప్రతిపద్యమా నా ఇహ వర్తమాన వర్తనానాం వర్తతే ”
[|| ||

(౨) “ న చ పునరావర్తతే, న చ పునరావర్తతే ” || ఛా. ఉ. ౨. ౧౫. ౧ ||

(౩) “ అనావృత్తిశ్చ జ్ఞాననావృత్తిశ్చ జ్ఞాత ” ఇతి. || బ్ర. సూ. ౪. ౪. ౪ ||
యన స్మృతౌ, [౫

(౪) “ స్వంపహతిసూక్ష్మత్వాత్ పరంనా గాయణం ప్రభుమ్ ।
పరమాత్మావమాసాన్య పరంవైకుణ్ఠమీశ్వరమ్ ॥ అస్మాత్ త్వా
యక త్వేన నవర్తే వైపునః ” ఇతి; || యన స్మృతౌ- ||
హరి తేయతిధిత్వే,

(౫) “ యః ధర్మగతశ్చాస్తే స్పృశ్యభూతసమోవశీ । పాశ్రియోపక
నాంస్థానం యశ్చాస్మిన్సనివర్తతే ” ఇతి. చ. హరిశ. ||

నిర్వ. (౧) “ ఇత్ - గతౌ ”. || ధా. ఉ. ౧. ౧౨. ౨ ||
పిస్తూర్వః.

(౨) “ భావే ” || ౩-౩-౧౮. ౧౨. ౨. ౨ ||

(౩) “ అకర్తరిచకారకే ” || ౩-౩-౧౯. ౧౨. ౨. ౧౬ ||
ఇన్యనువృత్తౌ,

(౪) “ ఏరచ్ ” || ౩-౩-౫౬. ౧౨. ౪. ౧౬ ||
ఇన్యపాదానేచ్.

(౫) “ సార్వధాతుకాన్ధధాతుకయోః ” || ౭-౩-౨౪. ౧౫. ౧. ౭ ||
ఇతిగుణః అయ్. [౨౦

(౬) “ ఇన్యోయణచి ” || ౬-౧. ౭. ౭. ౪. ౨. ౧ ||
ఇతివేరికారస్యయన్;

(౭) “ స్థానే నై నైరణః ” || ౧-౧-౫౬. ౪. ౨. ౨ ||
ఇతిస్థానశబ్దస్తద్ధార్యకారః. న ఇన్యోసమాసః.

(౮) “ నల్లోపోనఇః ” || ౬-౩-౭౩. ౬. ౭. ౭ ||
ఇతిసంజ్ఞానస్యల్లోపః. ... *

స్లో. ౨. అక్ష. ౨౦-స్లో. ౨. అక్ష. ౨౨. (౭౧)

నా. గర. పురుషః

{ ౧౪ } పురుషన్,
{ ౪౦౭ }

ఓం పురుషాయ నమః.

భా. పురు బహు, సన్తోతి—

(పురుషః). సన్తోతే దానకర్తృణః [౫

(౧) “అనే వ్యపిదృశ్యతే” ఇతి డః....* || ౩-౨-౧౦౧ | ౧౫-౧౦౭ ||
ముక్తేభ్యోపి వాఙ్మనసాపరిచ్ఛేద్య గుణవిభవస్వానుభవం
దనాః హి భగవాన్; యథా,

(౨) “ఏష హ్యేవానందయాత్” || తై. ఆ. ౭-౧ || [౧-౨]

(౩) “సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామాన్ సహ బ్రహ్మణాః పిషశ్చ షా” || తై. ఆ-

(౪) “ది వ్యేచ్యచక్షుషామనైతాన్ కామాన్ పశ్యన్ గమతే” || ఛా. ఉ. ౮-

(౫) “జక్షత్ క్రీడన్ రుచమాణః” || ఛా. ఉ. ౮-౧౨ ౩ || [౧౨ ౫]

(౬) “సత్రాప ర్యేతి” || ఛా. ఉ. ౮-౧౨ ౩ ||

(౭) “కానాన్ సీ కామయాపీ” || తై. భృ. ౧౦-౫ ||

నిర్వ. తేభ్యోపి వాఙ్మనసాగోచర గుణవిభవస్వానుభవరూపః పురు-
బహు, సన్తోతి దదాతీతి—

(పురుషః).

(౧) “పణు-దానే” || ధా. తనా. ౧౨౮-౩ ||

(౨) “ధాత్వా దేష్టస్యః” || ట. ౧-౬౪ | ౧౫ ౭-౬ ||

ఇతి చ స్య సః. టవర్గ స్తవర్గజః. [౨౦

(౩) “అనే వ్యపిదృశ్యతే” || ౩-౨-౧౦౧ | ౧౫-౧౦౭ ||

ఇతి డః. డత్వాత్,

(౪) “ఊః” || ట. ౪-౧౪౩ | ౧౬-౧౮ ||

ఇన్యభ త్యేపి టిలోపః.

(౫) “పూ పాలనపూరణయోః” || ధా. జు. హు. ౧౨౪-౧౬ ||

“మర్భ్యశ్చ” || ఉ. శా. ౧-పా. ౨౬-౧౦౪ ||

నిరు. ౧౪. ముక్తేభ్యస్తాప్తస్త్వసరియైదా నాత్ (పురుష) కురతః |

శ్లో. ౨, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౨, అక్ష. ౨౭. (౭౩)

నా. ౧౬. ట్రేతజ్ఞః

౧౬ ట్రేతజ్ఞో,

ఓం ట్రేతజ్ఞాయనమః.

భా. (౧) “సాత్రాద్ధ్రీష్ఠరిసంజ్ఞాయామ్” ||౫-౨-౯౧|౧౩౪-౧౪||

ఇతి ఇనిః విశేషస్థిహిముక్తపాప్యమ్, [౫

(౨) “బ్రహ్మణావివశ్చితా” ఇతి. ||త్రే-౮-౧-౧-౨||

వివిధంవశ్యచ్చిత్వంహి వివశ్చిత్వమ్. ... *

ఇత్థంతేభ్యఃస్వానుభవద్దాతుం తదేకాంతం ట్రేతజ్ఞానాతీతి—
(ట్రేతజ్ఞః).

నిర్వ. (౧) “సాత్రాద్ధ్రీష్ఠరిసంజ్ఞాయామ్” ||౫-౨-౯౧|౧౩౪-౧౪||

ఇతి ఇనిః

(౨) “తద్ధితాః” ||౪-౧-౭౬|౪౯-౨||

ఇతి తద్ధితసంజ్ఞః.

(౩) “యచిభమ్” ||౧-౪-౧౦౫|౧౦౫-౩||

ఇతిభసంజ్ఞాయామ్, [౧౫

(౪) “అవ్యయానాంభమాత్రేటిలోపః” ||౬-౪-౧౪౪- ||

ఇతి ట్రేలోపః. తద్ధితాంతత్వాత్ ప్రాతిపదికసంజ్ఞాయాం సుప్.
ఏవమపరత్రాప్యీద్యశేప్రదేశే.

(౫) “ఇన్ హన్ పూషార్యన్తాంశౌ” ||౬-౪-౧౨౧|౨౯-౩౫||

ఇతి వర్తమానే, [౨౦

(౬) “సాచ” ||౬-౪-౧౩౧|౨౯-౩౬||

ఇతీన్నైవలక్షణోదీర్ఘైత్యాది. సంహితాయామ్,

(౭) “విసర్జనీయస్యసః” ||౮-౩-౩౪|౧౦-౨౮||

ఇతి సత్వమ్. ... *

తేభ్యఃస్వానుభవద్దాతుం తదుచితం ట్రేత్రం స్వభోగసమృద్ధి
సముద్భవస్థానం పరమవోమ, ఆకాశశరీరతయాతాదృశంనా,
తజ్ఞానాతీతి—

(ట్రేతజ్ఞః).

నిరు. ౧౬ ట్రేత్రస్తుపరమవోమముక్తేభ్యోవేత్తినిత్యశః|దాతుంస్వాను
భవంయశ్చ (ట్రేతజ్ఞ) స్సతుకథ్యతే||౧౦||

శ్లో. అ. అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౨. అక్ష. ౨౭. (౭౪)

నా. ౧౬. త్రైతజ్ఞః

- భా. (౧) “ఆతోఽనుపసర్గైకః” ఇతికః. || ౩-౨ ౩. ౨౪౫-౧౪ ||
 స్వభోగసమృద్ధిసముద్భవభూమిత్వాత్ త్రైతంపరమవ్యోమ,
 తాదృశశరీరత్వాద్వా; యథా,
 (౨) “ఆకాశశరీరంబ్రహ్మ” ఇతి. || త్రై. శ్లో. ౬-౨ ||
 తథాచ శ్రీనారాయణీయే, ముక్తపాప్యః త్రైతజ్ఞతయా
 విశేష్యతే, [మో- ||
 (౩) “ముక్తానాన్తుగతిర్భ్రష్టన్ త్రైతజ్ఞఇతి కల్ప్యతే” ఇతి. || భా-
 తద్దిముక్తానాంభగవదనుభవస్థానమ్,
 (౪) “పరమేవ్యోమన్ సోఽశ్నుతే” || త్రై. ఆ. ౨-౧ ||
 (౫) “తేహ నాకంమహిమానస్సచస్తే” || త్రై. పు. ౧౫ ||
 (౬) “నాకప్యప్తేవిరాజతి” || ||
 (౭) “సమోదేతత్రివిష్టపే” || ||
 తథా,
 (౮) “అపునర్భూభూషోరాశీర్కన్తః” || ||
 (౯) “రాత్రిఖమేతత్సుషూన్తమ్” || ||
 (౧౦) “యత్పురాణమాకాశంతత్రమెస్థానంకుర్వన్నపునర్భవాయ” ||
 (౧౧) “యన్తత్వాననివర్తంతేతద్ధామపరమమ్మమ” || గీ. ౮-౨౧ ||
 మోక్షధర్మే, [౨౦
 (౧౨) “శుక్రిప్రమాణాగమమజ్జలైస్తు యక్తోజరామృత్యుభయాదతీ
 తః | తతోనిమిత్తైచఫలేవినష్టే అలిక్ష్మాకాశమలిక్ష్మపః” || భా-
 వైష్ణవే, [మో- ||
 (౧౩) “ఏకాన్తినస్సదాబ్రహ్మధ్యాయినోయోగినోహియే | తేహంత
 త్పరమంస్థానంయదైవశ్యక్తసూరయః” || వి. పు. ౧-౬-౩౯ ||
 బ్రాహ్మే,
 (౧౪) “యత్తన్నకిచ్చదిత్యుక్తంవహోవ్యోమయదుచ్యతే” || బ్రాహ్మే-
 ఇత్యాదిబహుక్త్యా,

శ్లో. ౧. అక్ష. ౧౫-శ్లో. ౧. అక్ష. ౧౭. (౭౫)

నా. ౧౬. త్మేత్రజ్ఞః

- భా. (౧౫) “తన్మోక్షస్తత్పరస్తేజో విష్ణోరితివినిశ్చయః” || బా. ౧ ||
 శ్రీవారాహే అగస్త్యం ప్రతిభగవాన్,
 (౧౬) “పశ్యలోకమిమమ్మహ్యం యోనవేదైస్తుద్యశ్యతే త్వత్ప్రియా
 ర్థమయం లోకోదర్శితస్తేద్విజోత్తమ” || వారా-
 అగస్త్యః,
 (౧౭) “భగవంస్త్యన్మయోలోకస్సర్వలోకవరోత్తమః | సర్వలోకామ
 యాదృష్టాః బ్రహ్మశక్రాది నామ్నునే || అయన్త్యపూర్వలోకోమే
 ప్రతిభాతితపోధన | సంపదైశ్చర్వతేజోభిః హర్షైర్వరత్నమయై
 స్తథా || అద్యాపితం లోకవరంధ్యాయం స్తిష్ఠామి నువ్రత | కదా
 పాప్రీప్యేత్త్వసాలోకస్సర్వలోకవరోత్తమః” ఇతి || వరా-
 (౧౮) “ఇతి చింతాపరోభవమ్” || వరా-
 ఇత్యాది. ఋగ్వేదా,
 (౧౯) “కార్యాణాం కారణం పూర్వం వచసాం వాచ్యముత్తమమ్ |
 యోగినాం పరమాంసిద్ధిం పరమస్తేపదం విదుః” ఇతి. || ఋగ్వేదా-
 ఆరణ్యకం అర్చిషేణః || జి-౭-శ్లో. ||
 (౨౦) “యమాహుస్సర్వభూతానాం ప్రకృతేః ప్రకృతింధ్రువామ్ |
 అనాదినిధనస్తేవం ప్రభుం నారాయణం పరమ్ || బ్రహ్మణస్సదనా
 త్తస్య పరంస్థానం ప్రకాశతే” || భా-ఆర-ప-
 ఇత్యాది నా తత్పదం బహుధా విశేష్య, [౨౦
 (౨౧) “తత్ర గత్వా పునర్నేమం లోకమాయాన్తిభారత | స్థానమే
 తన్నహారాజధ్రువ మక్షరమవ్యయమ్ || ఈశ్వరస్య సదా హ్యే
 తత్ పాణిమాత్రం యుధిష్ఠిర” ఇతి. || భా-ఆర-ప-
 శ్రీహరివంశే, వైదికపుత్రానయనే భగవాన్,
 (౨౨) “బ్రహ్మతేజోమయద్వివృమాశ్చర్వన్త్రస్త్రవానసి | అహంసభరత
 శ్రేష్ఠమత్రేజస్తత్సనాతనమ్ || ప్రకృతిస్సామమపరావ్యక్తావ్యక్తా
 చభారత | తాం ప్రవిశ్య భవనీహముక్తాభరత సత్తమ || సా
 సాక్ష్యానాక్లితః పార్థ యోగినా ఇచ్చతపస్వినామ్ | తత్పరం పర
 మం బ్రహ్మ సర్వం విభజతే జగత్” || భా-హరి-
 ||

శ్లో. ౧. అక్ష. ౧౫-శ్లో. ౧. అక్ష. ౧౭. (౭౬)

నా. ౧౬. ఊత్రజ్ఞః

భా. ఇత్యాది. బ్రహ్మసంహితాయామ్, తత్త్వక్రమముక్త్యా,
(౧౩) “హృత్పద్మకర్ణికాస్తఫః పురుషస్సర్వతోముఖః । సర్వజ్ఞస్స
ర్వగస్సర్వస్సర్వమావృత్యతిష్ఠతి॥ తస్మాత్తుపరమంసూక్ష్మమా
కాశంభాతినిర్మలమ్ । శుద్ధస్ఫటికసజ్జాశంనిర్వాణంపరమం
పదమ్॥ తత్పదంప్రాప్యతత్త్వజ్ఞాః ముచ్యంతేచశుభాశుభాత్ ।
త్రిసరేణు ప్రమాణాస్తేరశ్మికోటివిభూషితాః॥ భూయస్తేనైవ
జాయంతేనలీయంతేచ తేక్వచిత్” ॥బ్రహ్మసం-

॥

ఇత్యాదిప్రసిద్ధేః.

అస్మిన్ పరమపదేఅయోధ్యా అపరాజితాపురీ, అపరాజిత
మాయతనమ్, సహస్రస్థానాదపరికరం దివ్యాస్థానరత్నమ్,
తత్రపర్యక్తే “శ్రియాసనాథః” ఇత్యాద్యనంతముక్తభోగ్యంఛా
ద్భోగ్యతైత్తిరీయకాపీతకీ ప్రభృతిప్రసిద్ధమనునన్దేయమ్. *

నిర్వ. (౧) “జ్ఞా-అవబోధనే”

॥ధా-క్రొదా।౧౨౫-౧౯॥

(౨) “అతోఽనుపసర్గేకః”

॥౩-౨-౩।౨౪౫-౧౪॥

ఇతి కః.

(౩) “అతోలోపశ్శటిచ”

॥౬-౪-౬౪।౧౭౬-౩॥

ఇతి క్షిదిటోర్విధీయమానఅల్లోపః.

(౪) “క్షి-క్షయే”.

॥ధా-భ్యా।౧౧౭-౧౩॥

(౫) “క్షి-నివాసగతోః”

॥ధా-తుదా।౧౨౭-౧౪॥

ఇతితుదాదిర్వా.

(౬) “సర్వధాతుభ్యఃప్రన్”

॥ఉణా-౪-పా।౨౭౮-౧౦॥

ఇతి ప్రన్.

(౭) “షషప్రత్యయస్య”

॥౧-౩-౬।౪౩-౨౯॥

ఇతి షఇత్, ఇత్యాది. టవర్గస్తవర్గజః.

[౨౫

ఇథముత్తరత్రాపితత్రత్రగుణః. అగ్.

*

శ్లో. ౨. అక్ష. ౨౮-శ్లో. ౨. అక్ష. ౩౨. (౩౭)

నా. ౧౭. అక్షరః

$$\left\{ \begin{array}{l} ౧౭, ౩౬౫ \\ ౪౮౩ \end{array} \right\} \quad ౭క్షరపవచ, ||$$

ఓం ఆక్షరాయనమః

భా. తత్రము కైస్సదానుభూయమానోపిమధూత్సవన్నిస్సీమగుణోన్మ
జ్జనేన ఉపర్యుపరి భోగ్యతయోపచీయతే, నతుక్షరతీతి—

[౭౯. ౧౮౮.]

(అక్షరః). పచాద్యచ్. విక్రమః, సురానష్టః ఇత్యాదయోఽజన్తాః

- (౧) “నిరవద్యపరప్రాప్తేని రధిష్టోఽక్షరక్రమః” ఇతి. || ||
శారీరకేచతుర్థాధ్యాయే † అనేనైవక్రమేణ మోక్షోనిరణాయ.
నక్షిప్తోఽధ్యాయః అర్వాచీనఫలవిషయకల్ప్యః, తత్సాధనా
దివిషయాణాం పూర్వేషామపి త్రయాణామధ్యాయానాం
తదుదాహృతానా ముపనిషదాం స్మృతీతిహాసాదీనాం
అర్వాచీనవిషయత్వేన బహిష్కాస్త్రం మోక్షనిర్ణయప్రసజ్ఞా
త్. ఇథం (ముక్తానాంపరమాగతిః). ... *

నిర్వ. తత్ర, ముక్తైస్సదానుభూయమానోపి నిస్సీమగుణోన్మజ్జనా
దుపచీయ్యతే, నతుక్షరతీతి—

(అక్షరః).

- (౧) “క్షర-సంఖ్యలనే” || ధా భా. ౧౨౧-౩౨ ||
పచాద్యచ్. సఖో సమాసః * సఖో నలోపః. సంహితాయామ్,
(౨) “అతోరోరప్లుతాదప్లుతే” || ౬-౧ ౧౧౩ | ౧౨-౨౮ ||
ఇతి రోరుత్వమ్.
(౩) “అద్ధణః” || ౬-౧ ౮౭ | ౫-౩౫ ||
(౪) “పజవదాన్తాదతి” || ౬-౧-౧౦౯ | ౭-౨౭ ||

నిరు. ౧౭ సదానుభూయమానోపి నిస్సీమగుణకారచాత్ | ముక్తైః
క్వచిన్నక్షరతీ (త్యక్షరః) పరికీర్తితః || ౧౧ ||

† నైవమేషమోక్షో. ౩-౪.

శ్లో. ౩, అక్ష. ౧-శ్లో. ౩. అక్ష. ౨. (౭౮) నా. గృ. యోగః

శ్లో. ౩. గృ యోగో,

ఓం యోగాయనమః.

భా. అస్మైవనిరుపాధికముక్త్యపాయత్వమపివక్తే—

(యోగః) - యుజ్యతే ప్రాప్యతే అనేనతి, [౫

(౧) “అకర్తరిచకారకేసంజ్ఞాయామ్” ॥౩-౩-౧౯॥౨౮౨౧౬॥

[౧౧౧, ౧౫౬. ౧౬౧.]

ఇతిఘృణ్. ఏవం అమోఘః, సర్గః ఇత్యాదీనిఘృణ్వాని. స

సాయుజ్యస్యానన్యాపేక్షః, సాత్వాద్ధేతురిత్యర్థః. ... *

నిర్వ. ఇతిపూర్వరూపమేకాదేశః. (ఏవే) త్వవధారణే. (చ) సముచ్చయే.

ఏవమన్యతాప్రిదాద్ధ్యాయ. సంహితాయామ్, సోరుత్వే,

(౫) “భోభగోఅఘౌఅపూర్వస్యయో౭శి” ॥౮-౩-౧౭॥౧౩-౪॥

ఇతి రోర్యత్వమ్. ఆవసానికేవిసగ్ధే తతఃసంహితాయాన్తు,

(౬) “రోరి” ॥౮-౩ ౧౪॥౧౩-౨౪॥

ఇతిసముదాయాశ్రయస్యతస్యానల్పిధిత్వేన, [౧౫

(౭) “స్థానివదాదేశః” ॥౧-౧-౫౬॥౪ ౨౩॥

ఇతి స్థానివత్త్వాద్వా,

(౮) “లోపశ్శాకల్యస్య” ॥౮-౩-౧౯॥౫-౨౯॥

ఇతిపాక్షికోయలోపః. తస్యాసిద్ధత్వాన్నస్వరసన్ధిః. ఏవన్తత్ర

తతాప్రూహ్యమ్. ... *

స్వస్మైవనిరుపాధికముక్త్యపాయత్వాత్, యుజ్యతే- ప్రాప్య

తే అనేనచేతనఇతి—

(యోగః).

(౯) “యుజిర్-యోగే” ॥ధా-రుధా॥౧౨౭-౨౮॥

(౧౦) “అకర్తరిచకారకేసంజ్ఞాయామ్” ॥౩-౩-౧౯॥౨౮౨౧౬॥

నిరు. గృ ఉక్తంహిముక్తప్రాప్యత్వమథోపాయత్వముచ్చతే । సా

త్వాన్తోత్తైకహేతుత్వాత్ (యోగ) ఇత్యభిధీయతే॥౧౨॥

శ్లో. ౩, అక్ష. ౩-శ్లో. ౩, అక్ష. ౮. (౭౯) నా. గ. యోగవిదాన్వేతా

గ యోగవిదాన్వేతా,

ఓం యోగవిదాన్వేత్రేనమః.

భా. (౧) “ ఏష హ్యేవానన్వయాతే” ||తై-ఆ-౨-౭-౧||

(౨) “ తద్ధేతువ్యపదేశాచ్చ” ||బ్ర-సూ-౧-౧-౧౫||

(౩) “అహన్త్యాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి” ||గీ-౧౮-౬౬||

ఇతి వ్యవహితోపాయనిష్ఠానామపి—

(యోగవిదాన్వేతా),

నయతేస్తృప్,

[౩౩. ౪౩, ౯౫౧.]

[హకః.

భర్తా, ధాతా ఇత్యాదయోపి తృజంతాః. ఫలపర్యంతనిర్వా

(౪) “తేషామేవానుకర్మార్థమ్” ||గీ-౧౦-౧౧||

(౫) “తేషామహంసముద్ధర్తా” ||గీ-౧౨-౭||

నిర్వ. ఇతి కరణేఘృత్. నచల్యుటాబాధః, బాహుళకాత్. యద్వా,

(౧౧) “కరణాధికరణయోశ్చ” ||౩-౩-౧౧౭|౨౮౮-౨||

ఇత్యనువృత్తై,

(౧౨) “హలశ్చ” ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

ఇతి ఘృత్. గుణః.

(౧౩) “చజ్జోఃకుఘ్నిణ్యతోః” ||౭-౩-౫౨|౨౪౦-౩౪||

ఇతి ఘ్నితికుత్వేన జస్య గః.

...

...

*

వ్యవహితోపాయనిష్ఠానామపియోగవిదామ్; నేతా-ఫలపర్యంత

నిర్వాహక ఇతి—

(యోగవిదాన్వేతా).

(౧) “ణీర్ణ-ప్రాప్తే”. ||ధా-భ్యా|౧౨౨-౧౯||

(౨) “ణోనః” ||౬-౧-౬౫|౧౫౮-౨౮||

ఇతి ణస్యనః.

నిరు. గ యోగవిదాన్వేతా తేచయోగవిదన్వేతాః. తేషాం

ఫలపర్యంతనేతానిర్వాహకశ్చయః||౧౪||

శ్లో.౩,అక్ష.౯.శ్లో.౩.అక్ష.౧౬. (౮౦) నా.౨౦.ప్రధానపురుషేశ్వరః

౨౦ ప్రధానపురుషేశ్వరః।

ఓం ప్రధానపురుషేశ్వరాయనమః.

భా. (౬) “సంసారపారంవరమీషమనై రా రాధనీయోహారిరేక
ఏవ” [॥ ॥

(౭) “వరామృతాత్పరిమృత్యునైసర్వే” ॥ము-ఉ-౩-౨-౬॥

(౮) “జుష్టస్తతస్తేనామృతత్వమేతి” ఇతి ॥శ్వే-ఉ-౧-౬॥ ... *

ఇదమేవోపపాద్యతే.
(ప్రధానపురుషేశ్వరః),- ప్రధానస్య - బద్ధహేతోః, పురుషా

నిర్వ. (౩) “ణ్ముత్ తృచా” ॥౩-౧-౧౩౩.౨౪౩-౮॥

ఇతి తృచ్. అగ్. గుణః. సా,

(౪) “ఋదుశశస్పరుదంసోఽనేహసాఞ్చ” ॥౭-౧-౯౪.౨౧-౩౨॥

ఇత్యనక్ష.

(౫) “అస్తృస్తృచ్ స్వస్థనస్తృ నేక్షృత్వప్రృక్షృత్వ హృతృ

పోతృప్రశాస్త్రాణామ్”

॥౬-౪-౧౧.౨౧-౩౩॥

ఇత్యుపధాదీర్ష ఇత్యాది.

(౬) “విద-జ్ఞానే” ॥ధా-అదా.౧౨౪-౬॥

(౭) “సత్కుద్విషదుహదు హయజవిదభిదచ్చిద జనీరాజాముష

సర్వేపిక్విప్”

॥౩-౨-౬౧.౨౪౯-౧౭॥

ఇతివా; అస్యప్రపఞ్చార్థత్వాత్,

[౨౦

(౮) “క్విప్ చ” ॥౩-౨-౭౬.౨౪౯-౩౦॥

ఇతివాక్విప్. యోగశబ్దోవ్యుత్పాదితః.ఇహపరమచేతనఃకర్తృతి

విశేషః.తతఃఆమ్.సంహితాయామనుస్వారేపాక్షికఃపరసవర్ణః*

ఇదమేవోపపాద్యతే.ప్రధానస్య-బద్ధహేతోఃప్రకృతేః,పురుషాణా

ఞ్చ-బద్ధ్యమానానాంజీవానామ్, ఈశ్వరః-సర్వధానియామకఇతి—

(ప్రధానపురుషేశ్వరః).

నిరు. ౨౦ బద్ధహేతోఃప్రధానస్య బద్ధ్యమానస్యణాఞ్చయః । నియా

మకస్సర్వదాసః (ప్రధానపురుషేశ్వరః) ॥౧౫॥

14-1-86.

స్లో. ౩, అక్ష. ౯. స్లో. ౩, అక్ష. ౧౬. (౮౧) నా. ౨౦. ప్రధానపురుషేశ్వరః

భా. తాళ్ళుబద్ధమనానాం, సర్వధానియామకః.

(౧) “స్థేశభాస” || ౩-౨-౧౭౫. ౨౫౯-౧౪ ||

[౪౨౮]

ఇత్యాదినావరచ్. ఏవం స్థావరః; యథా, [౫]

(౨) “ సంయుక్తమేతత్సైరమక్షరభి వ్యక్తావ్యక్తంభరతే విశ్వ
మీశః । అనీశశ్చాత్మాబధ్యతే బోక్తృభావాత్ జ్ఞాత్వాదేవ
మ్యుచ్యతేసర్వపాతైః” || శ్వే-ఉ-౧-౮ ||

(౩) “ ప్రధానక్షేత్రజ్ఞపతిర్గుణేశః” || శ్వే-ఉ-౬-౧౬ ||

(౪) “క్షురాక్షునావీశతేదేవపకః” ఇతి. || శ్వే-ఉ-౧-౧౦ ||

ఏవమే, ఈశ్వరోహిస్సమాయయాజీవానసరాధ్యతోబధ్నన్,
ప్రపద్యమానాంశ్చముఞ్చన్ క్రీడితుంప్రభవతి,

(౫) “ఈశ్వరస్సర్వభూతానామ్” || యాజ్ఞికోపనారా. అను. ౨౧ ||

(౬) “దైవీహ్యేమాగుణమయా” || గీ-౭-౧౪ ||

(౭) “దైవీదేవస్యక్రీడతః” || ||

(౮) “క్రీడనకమ్” || ||

(౯) “సంసారమోక్షస్థితిబద్ధహేతుః” || ||

నిర్వ. (౧) “ఈశ-విశ్వర్యే” || ధా-అదా. ౧౨౩-౨౩ ||

(౨) “ఆకేస్తస్థిల్లతద్ధర్మతత్సాధుకారిషు” || ౩-౨-౧౩౪. ౨౫౭-౧౫ ||

ఇత్యధికారే, [౨౦]

(౩) “స్థేశభాసపిసకసోవరచ్” || ౩-౨-౧౭౫. ౨౫౯-౧౪ ||

ఇతి తాచ్ఛిల్లే వరచ్.

(౪) “నేడ్వశి” || ౭-౨-౮. ౨౪౯-౨౭ ||

ఇతి నేట్.

(౫) “పుర-అగ్రగమనే” || ధా-తుదా. ౧౨౬-౩౧ ||

(౬) “పురగమన్” || ఉణా-౪-పా. ౨౭౫-౨౯ ||

ఇతి కుషన్. కిత్యాదగుణః.

స్లో. 3, అక్ష. ౧౭-స్లో. 3, అక్ష. ౨౨. (౮౨) నా. ౨౧. నారసింహవపు

౨౧ నారసింహవపుః,

ఓం నారసింహవపుషేనమః.

భా. శ్రీవిష్ణుతత్త్వే,

(౧౦) “తత్త్వతాయాస్తుమాయాయాఃతత్ప్రసాదంవినాక్వచిత్ ।
నాస్తినిర్ణాశనేహేతుః సంక్షిప్తైతత్ప్రభాషితమ్” ఇతి.

[విత- ॥

(౧౧) “ పరాభిధ్యానాత్తుతిరోహితం తతోహ్యస్యబద్ధవిపర్యయా”
[బ్ర. సూ. 3-౨-౪॥

(౧౨) “దేహయోగాద్వాసోపి” ॥బ్ర. సూ. 3-౨-౫॥
ఇతివసూత్రే తాచ్ఛిల్యవిషయేణవరచా తత్త్వత్రయభేదః
కుశ్వరేశితవ్యభావశ్చ అనాపాధికోజ్ఞావ్యతే. ... *

స్వభక్త్యంతరాయనివారణమపి ప్రదర్శయతి;
(నారసింహవపుః) - భక్తభయాపహతదపేక్షాసమక్షణప్రతి
పన్నయథాకామదివ్యమహాన్యసింహసంహననః. ... *

నిర్వ. (౭) “దుర్భాషా-ధారణపోషణయోః” ॥ధా జు. హయా. ౧౨౪-౧౮॥

ప్రపూర్వః.

(౮) “కరణాధికరణయోశ్చ” ॥3-3-౧౧౭, ౨౮౮-౨॥

ఇతి ల్యుట్. లఇత్.

(౯) “యువోరనాకా” ॥2-౧-౧, ౧౦౨-౧౨॥

ఇతియోరనః. దీర్ఘః. సంహితాయాం *ఆర్ఘ్యః. ... *

స్వభక్త్యంతరాయ నివారణమపిప్రదర్శయతే. నారసింహం-
నరసింహసమ్బుద్ధి, వపుః - శరీరమ్, అస్యేతి—

(నారసింహవపుః.)

(౧) “ దువప్-బీజసంతానే” ॥ధా-భా. ౧౨3-౧3॥

నిరు. ౨౧ నరవత్సంహవదూప్రయోగిభర్త్యభయప్రదమ్ ! యథా
కామస్తుభక్తానాం (నారసింహవపు) శ్చసః॥౧౬॥

శ్లో. ౩, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౩, అక్ష. ౨౨. (౮౩) నా. ౨౧. నారసింహవపుః

నిర్వ. (౨) „జనేరుసిః”

॥ఉణా-౨-పా|౨౬౯-౧౯॥

ఇతి వర్తమానే,

(౩) „అర్తిప్రవాపియజితనిధనితపిభ్యోనిత్” ॥ఉణా-౨-పా|౨౬౯-౧౯॥

ఇత్యునిత్. నిత్యాత్,

[౫

(౪) „ఇత్త్యాదిర్నిత్యమ్”

॥౬-౧-౧౯౭|౩౧౪ ౪॥

ఇత్యాద్యుదాత్తత్వమ్.

(౫) „పిచక్షరణే”

॥ధా-

॥

(౬) „ధాణ్యాదేష్టస్యః”

॥౬-౧-౬౪|౧౫౭-౭॥

ఇతి షస్యసః. సిచేస్సంజ్ఞాయామ్,

[౧౦

(౭) „హనుమాకశ్చ”

॥

॥

ఇతి కః. కిత్వాన్నగుణః. హయావ్రాదేశః. నుమ్చ,

(౮) „మిదచోఽవ్రాత్పరః”

॥౧-౧-౪౭|౪-౫॥

ఇతిమిత్వాదవ్రాదచఃపరః. నుమాచానుష్వారోలక్ష్యతే.

(౯) „రిజ్-క్షయే”

॥ధా-

॥

(౧౦) „అన్యేష్టపిదృశ్యతే”

॥౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౭॥

ఇత్యపిశబ్దాత్ సర్వోపాధివ్యభిచారాద్ధాత్ డః. డిత్వాట్టిలోపః.

సఖో నశబ్దస్యవా సమాసః. పూర్వత్ర,

(౧౧) „నఖ్రాణ్ణపాన్నవేదానాసత్యాన ముచినకుల నఖ సపుంసక

నక్షత్ర నక్త నాశేషు ప్రకృత్యా” ॥౬-౩-౭౫|౬౭-౧౩॥

ఇత్యస్యోపలక్షణత్వాన్నలోపాభావః. అపరత్రతు, సయత్నః

అపాగ్రహేః. ద్వంద్వః. తతః,

(౧౨) „తస్యేదమ్”

॥౪-౩-౧౨౦|౧౧౫-౧౩॥

ఇత్యుత్.

(౧౩) „తద్ధి తేష్టచామాదేః”

॥౭-౨-౧౧౭|౯౧-౨౬॥

ఇత్యాదివృద్ధిః.

(౧౪) „యస్య”

॥౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨॥

ఇతిలోపః తతః, బహువ్రీహిరిత్యాది

...

*

శ్లో. ౩, అక్ష. ౨౩ - శ్లో. ౩, అక్ష ౨౪. (౫౪)

నా. ౨౨. శ్రీమాన్

{ ౨౨, ౧౫౦ } శ్రీమాన్,
౨౨౨

ఓం శ్రీమతేనమః.

భా. అతః పరస్పరదుష్టుటాపూర్వవికృతరూప పరిగ్రహేదపి
(శ్రీమాన్) - సాన్దర్యలావణ్యాదిభి రతిమనోహరదివ్యరూపః.
తత్ర, నృసింహత్వయోస్సుఖుతిత్వంపశ్యతాం శుద్ధిమదనృసంప
మాత్రంసింహమాత్రంవా దృష్ట్వా జగుపాజాయతాపి, తాదృ
గూపపరిగ్రహమాత్రేణైవహి జగత్తాత్రమ్;

(౧) “దంష్ట్రాకరాశంసురభీతినాశనం కృత్వాపపుద్గివ్యనృసింహ
రూపిణా | తాత్రంజగద్యేన” ఇతి. || *

నిర్వ. వికృతరూపపరిగ్రహేపదివ్యరూపతయా, శ్రీః-లక్ష్మీరస్యాస్తి,
(శ్రీమాన్). [అస్తి న్యేతి—

(౧) “శ్రీః - సేవాయామ్” || ధా-భావా. ౧౨౨-౧౩ ||

(౨) “క్విబ్ధవిప్రచాఢ్యయతస్తుకటపుజు శ్రీణాం దీప్తోనంప్రసార
ణిభి” || ౩-౨-౧౩౫-౧౪౯-౨౩ ||

ఇతి క్విపిదీర్ఘేచనిష్పన్నాత్ శ్రీశబ్దాత్,
(౩) “తదస్యాస్త్యస్మిన్ మతుప్” || ౫-౨౯౪-౧౩౪-౧౯ ||
ఇతి మతుప్.

(౪) “అత్వసస్తస్యచాధాతోః” || ౬-౪-౧౪-౩౬-౧౩ ||

ఇత్యత్వస్తత్వాత్, అనంబుద్ధాసా ఉపధాదీర్ఘః. [౨౦

(౫) “ఉగిదచాంసర్వనామస్థానేధాతోః” || ౭-౧-౭౦-౩౦-౧౩ ||
ఇతి నుమ్.

(౬) “సంయోగాస్తస్యలోపః” || ౮-౨-౨౩-౪౩-౨౧ ||

ఇతి లోపః. తస్యాసిద్ధత్వాత్ నలోపోన. నామోస్సంహితాయామ్,

(౭) “స్తోశ్చనాశ్చిః” || ౮-౪-౪౦-౧౯-౧౨ ||

ఇతి శ్చిత్వేన సస్య శః. *

నిరూ. ౨౨ విరుద్ధాకారవత్త్వేపి (శ్రీమాన్) సర్వమనోహరః |

¶ శుద్ధమనస్యమాత్రం-౧-౮.

శ్లో. ౩, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౩, అక్ష. ౩౨ (౮౫) నా. ౨౩-౨౪. కేశవః. పురుషో

{ ౨౩ } కేశవః, ౨౪ పురుషోత్తమః, ||

ఓం కేశవాయనమః. ఓం పురుషోత్తమాయనమః.

భా. ఏవంవిదైశ్వర్యసౌందర్యై కాస్తలక్షణాన్యపలక్షయతి;
(కేశవః). ప్రశస్తస్త్రిన్ద్ర నీలకుటిలకుస్తవః. [౫]

(౧) “కేశాద్వోన్యతరస్యామ్” ||౫-౨-౧౦౯|౧౩౫-౩౦||
ఇతి ప్రశంసాయాంవః. ... *

సౌలక్షణ్యప్రసక్త్యా పరమంవైలక్షణ్యమాహ;
(పురుషోత్తమః). పురుషేభ్యఃఉత్కృష్టతమః. (పురుష!) శబ్దేన
చేతనవాచినా, అచేతయమానావ్యక్తావ్యక్తరూపాప్రకృతిః
వ్యావర్త్యతే. (ఉత్) ఇత్యుత్కృష్టవాచితయాబద్ధాః. సామ

నిర్వ. ఏవంవిధ సౌందర్యైశ్వర్యోపలక్షకాలక్ష్యస్తే. తత్రసౌందర్యో
పలక్షకాః ప్రశస్తాఃకేశాఃఅస్యసత్త్వీతి—
(కేశవః).

(౧) “క్షీశ-ఉపతాపే” ||ధా.ది.౧౨౫-||

(౨) “క్షీమా-విబాధనే” వా. ||ధా.క్ర్యా.౧౧౨౮-౨౩||

(౩) “క్షీశేరన్లలోపశ్చ” ||ఉత్తా ౫|౨౦౦-౧౭||

ఇతిఅన్, లలోపశ్చ. లఘూపధగుణః.

ఇథంపరినిష్ఠితాత్ కేశశబ్దాత్,

(౪) “కేశాద్వోన్యతరస్యామ్” ||౫-౨-౧౦౯|౧౩౫-౩౦||

ఇతిమత్వధేప్రశంసాయాంవః. ... *

అథ, విశ్వరూపాచకం ప్రకృతిబద్ధముక్తనిత్యవైలక్షణ్యంవివి
చ్యతే. పురుషేషు, తేభ్యోవా, ఉత్తమః-ఉత్కృష్టతమఃఇతి—
(పురుషోత్తమః). ఉచ్ఛబ్దాదుత్కృష్టవాచినః.

నిరు. ౨౩ ప్రశస్తనీలకేశత్వాత్ (కేశవః) పరికీర్తితః || ౧౭ || [౨౫

౨౪ బద్ధాదిపురుషేభ్యోయోహ్యుత్కృష్టః (పురుషోత్తమః)।

శ్లో. ౩, అక్ష. ౨౨-శ్లో. ౩, అక్ష. ౩ ౨. (౮౬) నా. ౨౪. పురుషోత్తమః

భా. ధ్యపాప్రీతనతరపాముక్తాః. (తమ) పా ౧ నిత్యముక్తాసునర
యోఽన న్తవై న తేయాదయః ఇదచ్ఛ తేభ్యోవై లక్షణ్యం అవద్య
ప్రతిభటతయా వ్యాపనభరణాద్యుపకారైః స్వామ్యేనచ
స్వభావతపవోత్కంధాత్. ఇదంహి బహుభిస్తాత్పర్యలిక్తైః [౫
పరమంగుహ్యమగీయత,

(౧) “ద్వావిమాపురుషేలోకే” ||గీ-౧౫-౧౬||
ఇత్యత్ర.

(౨) “భూమిరాపోఽనలోవాయుః” ||గీ-౨-౪||

(౩) “యోమామజమనాదిచ్ఛ” ||గీ-౧౦-౩||

(౪) “అవికారాయశుద్ధాయ” ||సహస్రనామి- ||

(౫) “పరమరాణాంపరమః” ||వి.పు-౧-౨-౧౦||

ఇత్యాదిబహిష్కరణమగ్రంద్రష్టవ్యమ్. అత్రాపిభోక్తృభోగ్యనియ
న్త్రాణామత్యన్తభేదస్పృష్టః; అతః బ్రహ్మపరిణామపక్షశ్చప్రతి
క్షిప్తః, బ్రహ్మణస్సర్వవికారస్య బ్రహ్మసంసారస్యేశ్వరాతిరిక్త
బ్రహ్మసద్భావస్యావ్యక్తముక్తేశ్వరాణాం బ్రహ్మణి ప్రళయో
త్పాదయోశ్చాభ్యుపగమోహి యథోక్తపురుషోత్తమత్వేన
సర్వేణ వేదసిద్ధాంతే నచ విరుద్ధ్యతే. ... *

నిర్వ. (౧) “అతిశాయనేతమబిష్టనా” ||౫-౩-౫౫|౧౪౦-౯||

ఇత్యాదిశాయనికస్తమప్. [౨౦

(౨) “ఖరిచ” ||౮-౪-౫౫|౯-౩౩||

ఇతిచర్త్వమ్. దస్యతః. వ్యుత్పాదితోహిపురుషశబ్దః. సంహి
తాయామ్,

(౩) “ఆద్దుణః”. ||౬-౧-౮౭|౫-౩౫||

భాష్యప్రయుక్తనాగోత్తమాదివత్ సమాసః. ... *

౧ నిత్యాసునరయో-౪-౫.

† బ్రహ్మసంసారస్య-౫-౬-౯.

శ్లో.౪,అక్ష.౧-శ్లో.౪,అక్ష.౨. (౮౭)

నా. ౨౫. సర్వః

శ్లో॥ ౪॥ ౨౫ సర్వః,

ఓం సర్వస్వైసమః.

భా. ఏవంసర్వనిర్వ్యపేక్షోపేక్షమాణః సర్వం స్వరూపస్థి
త్యాదిభిఃస్వనిర్వాహ్యతయాశరీరమివాత్మానుసంధతే, అతః
(సర్వః) సంతే,

(౧) “ఇత్ శీఘ్రాంవన్” ॥ఉణా-౧-పా.౧౬౫-౨౩॥

(౨) “సర్వస్థుష్వ” ॥ఉణా-౧-పా.౧౬౫-౨౪॥

ఇత్యాది నా సరత్వవయవానిత్యర్థేవన్ ప్రత్యయః. సర్వఃగత్య
ర్థ త్యాదత్రబుద్ధ్యర్థః. [౧౦

(౩) “అసతశ్చసతశ్చైవసర్వస్య ప్రభవావ్యయః । సర్వస్యచస
దాజ్ఞానాత్ సర్వమేనంబ్రచక్షతే” ॥భా-ఉ-౭౦-౧౩॥

ఇతి నిర్వచనాత్. ఈదృశీవ్యాప్తిరేవ సర్వసామానాధికరణ్య
నిబంధనము క్తమ్,

(౪) “యేనసర్వమిదంపోతమ్” ॥తై-నా-౬-౫౦॥

ఇత్యారభ్య,

(౫) “సతై సర్వమిదమ్” ॥తై నా-౬-౫౦॥

ఇతిశ్చుతేః;

(౬) “సర్వంసమాప్నోషితతోసిసర్వః” ఇతిచ* ॥

నిర్వ. ఏవంసర్వనిర్వ్యపేక్షోపేక్షమాణః స్వనిర్వాహ్యత
యాశరీరమివాత్మా అవయవాన్ సరతి-గచ్ఛతిఅనుసంధతేఇతి
(సర్వః).

(౧) “సృ-గతా” ॥భా-భా.౧౧౧-౨౬॥

(౨) “సర్వేగత్యథాఃజ్ఞానాథాః” ఇతి, అత్రాయంబుద్ధ్యర్థః.

(౩) “శీఢీన్ సృక్యాగ్యాశ్చాద్యభ్యోవన్” ॥ఉణా-౧.౧౬౫-౩౪॥

ఇతివన్. అనిట్. గుణఃరవరః.

... *

నిరు. ౨౫ చరాచరశరీరేషు వ్యాప్తిమాన్ (సర్వ) కురితః॥ ౧౮॥

శ్లో.౪,అక్ష.౩-శ్లో.౪,అక్ష.౬. (౮౮) నా.౨౬-౨౭. శర్వః. శివః

౨౬ శర్వః, $\left\{ \begin{matrix} ౨౭ \\ ౬౦౭ \end{matrix} \right\}$ శివన్,

ఓం శర్వాననమః. ఓం శివాననమః.

భా. స్వశరీరభూతానా మశుభమపశ్యణాతీతి—

(శర్వః).

[౫

పూర్వవత్ వన్.

... ..

*

శుభావహశ్చ,

(శివః);

శీఘ్రశుభార్థ త్వాత్.

- (౧) “సర్వః శుభస్వరిష్టలష్టశివ” ||ఉణా-౧-పా.౨౬౫-౨౮||
ఇత్యాది నావన్మృత్యయః హ్రస్వత్వమ్, గుణాభావశ్చనిపా
త్యతే; యథా,

నిర్వ. స్వశరీరభూతానామశుభం శృణోతి-హి నస్తీతి—

(శర్వః).

- (౧) “శ్వా-హింసాయామ్”

||ధా-కా.౧౨౮-౧౩||

పూర్వవత్, పూర్వోక్తసూత్రేణ వనాది.

- (౨) “నేడ్యశి”

||౭-౨-౮.౨౮౯-౨౭||

ఇతి నేన్. నామ్నోస్సంహితాయాం సస్యరుత్వే, ఖరి, విసర్గస్య,

- (౩) “నాశరి”

||౮-౩-౩౬.౧౧-౨౬||

ఇతి పాక్షికో విసర్గః. తదభావే, *విసర్జనీయస్యసః. శ్చుత్వమ్.

ఏవమన్యత్రాప్యీదృశే ప్రదేశే వధేయమ్. ... *

తేహం శుభావహతయా శేరతే తేన్మిన్నితి—

(శివః).

- (౪) “శీఘ్ర-స్వప్నే.”

||ధా-అదా.౧౨౩-౨౮||

ధాతూనామనేకార్థతయా, శీఘ్రశుభార్థః. తద్విజఙ్ఘ, [౨౫

నిరు. ౨౬ స్వశరీరజగద్గుఃఖం (శర్వ) స్పృశ్యచప్రణాతయః।

౨౭ శుభావహత్వాత్ భక్తానాం (శివ) ఇత్యభిధీయతే ||౧౯||

శ్లో.౪.అక్ష.౭-శ్లో.౪.అక్ష ౮. (౮౯)

నా.౨౮. స్థాణుః

{ ౨౮ } స్థాణుర్.

ఓం స్థాణవేనమః.

భా. (౨) “శాశ్వతంశివమమృతమ్” ||తై-నా-౬-౧౧||

(౩) “స్తృతేసకలకల్యాణభాజనమ్” ||వి-ధ- ||

(౪) “మజ్జశంభగవాన్విష్ణుః” || ||

(౫) “మజ్జశాయతనంహరిః” || ||

(౬) “మజ్జశానాఞ్చమజ్జశమ్” ||భార-అను-౧౪౯-౧౦||

(౭) “మజ్జశ్యమ్మజ్జశంవిష్ణుమ్” || ఇత్యాది... || ||*

తత్రచ, [౧౦

(స్థాణుః). తిష్ఠ తేః,

(౧) “స్థాణుః” ||ఉత్తా-౩|౨౭౦-౩౧||

సర్వ. (౫) “కుర్ద-ఖుర్ద-గుర్ద-గుద-క్రీడాయామేవ” ||భా-భాస్వా|౧౧౫-

ఇత్యేవకారకరణ మిత్యాద్యవధేయమ్. [౨౪||

(౬) “సర్వ నిఘృష్ట రిష్ట లిష్ట శివపద్వ ప్రహ్వేష్వా అతస్తే” ||ఉత్తా-౧|౨౬౫-౨౪||

ఇతివన్, ధాతోర్హస్వః, గుణాభావశ్చ, నిపాత్యతే. హ్రస్వ
విధిసామర్థ్యాదేవవా నగుణః. లాఘవానాదరేణ కృతేవా
గుణే హ్రస్వోనిపాత్యః; యతః తదానీమేవహ్రస్వాదేశఇతి
ఏకార ఇకారపవహి భవతి. [౨౦

(౭) “నేడ్వశి” ||౭-౨౮|౨౪౯-౨౭||

ఇతి నేట్. ... *

తత్రచ, దృఢానుగ్రహ స్థితితీతి—

(స్థాణుః).

నిరు. ౨౮ సంశమయ్యాశివంసర్వంవిశ్రాంత్యాపి శివంబహు

స్వయంసవిశ్రాంత్యతియః స (స్థాణుః) పరిక్షీర్ణితః||౨౦||

|| ఇతి-౧-౮-౯.

శ్లో.౪,అక్ష.౭.శ్లో.౪.అక్ష.౮. (౯౦)

నా.౨౮ స్థానం

భా. ఇతి ణః; దృఢానుగ్రహ ఇతి భావః. సహిభగవతస్సర్వభూతాం, పా
యశ్చిత్తాదిసామాన్యధర్మవత్, ఉపాత్తదురితక్షేపేణ, కారీరి,
చిత్రా, దర్శసూర్తమాసాదివత్, దేవతాన్తరవద్వా, కావ్య
మానైకకామ ప్రదానేనవాన్యణోవిరమతి; ప్రబలైర్వాన్యై
రాద్యైః ప్రతిబద్ధేత హీయేత అపహ్రియేతవా! కిన్తు అశేష
మశివంసంశయ్య, అఖిలమఖిలపితృభిః బహుముఖంవిశ్రా
ణ్యాపి, సజాతుచిత్ విశ్రాన్యతి; యథా

(౨) “ఏకోబహునాంయోవిదధాతికామాన్” || శ్వే-ఉ-౧౩ ||

(౩) “ఏతద్ధ్యేవాక్షరంజ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛతి తస్యతత్” ||

(౪) “తస్మిన్ప్రసన్నేకిమహోస్త్యలభ్యమ్” ||

(౫) “సకలఫలప్రదోహవిష్ణుః” ||

(౬) “రత్నపర్వతమారుహ్య యథారత్నన్నరోమునే । సత్వాను
రూపమాదత్తే తథాకృష్ణాస్తనోరథాన్” || వి-ధ-౭-౩ ||

(౭) “భౌమంమనోరథంస్వర్గం స్వర్గివస్యేచ్ఛయత్పదమ్ । పాప్రీ
త్యా రాధితేవిష్ణేముక్తిమప్యతిదుర్లభామ్” || వి-పు-౩-౮-౬ ||

(౮) “యద్దుర్లభంయదప్రాప్యంమనసోయదగోచరమ్ । తదప్యప్రా
ప్తి తద్వ్యాతో దతాతిషఢుసూదనః” ఇతి... || *

నిర్వ. (౮) “స్తా-గతినివృత్తా” || ధా-భా. ౧౨౨-౨౪ ||

షస్సుః టవర్గః తవర్గజః.

(౯) “స్థానః” || ఉణా-౩|౨౭౦-౩౧ ||

ఇతి ణః. అనిట్. సంహితాయామ్,

(౧౦) “భర్వరేశరివా విసర్గలోపోవక్తవ్యః” || ౮-౩-౩౬|౧౧-౨౮ ||

ఇతి వా విసర్గలోపః. పక్షే

[౨౫

(౧౧) “వాశరి” || ౮-౩-౩౬|౧౧-౨౬ ||

ఇతిపాక్షికోవిసర్గన్యైవవిసర్గః. తదభావేచ,

(౧౨) “విసర్జనీయస్యసః” || ౮-౩-౩౪|౧౦-౨౮ ||

ఇత్థమున్తరత్రాప్యేతాదృశే ప్రదేశేవధాతవ్యమ్. ... *

శ్లో.౪,అక్ష.౯-శ్లో.౪,అక్ష.౧౧ (౯౧)

నా. ౨౯ భూతాది:

౨౯ భూతాది,

ఓం భూతాదయేనమః.

భా. అపిచ, స్పృహణీయతమత్వాత్ భూతైరుపాదీయతే ఇతి—
(భూతాదిః). [౫]

(౧) “ఉపసర్గే ఘోషః” || ౩-౩-౯౨|౨౮౬-౧౦||

[౧౦౦ - ౩౦]

ఏవం సర్వాదిః, నిధిః ఇత్యాదయః. [౪-౨౨||

(౨) “కింప్రజయాకరిష్యామోయేషాన్నోయమాత్మః” ||బృ-ఉ-౬-
ఉపబృంహ్యతేచ, [౧౦

(౩) “ఏతేవయంసర్వసమృద్ధకామా యేషామయన్నోభవతా ప్ర
శాస్తా” ||

ఇత్యాదిభిః. ... *

నిర్వ. అపిచ, స్పృహణీయతమత్వాత్ భూతైరాదీయతే - ఉపా
దీయతే ఇతి— [౧౫]

(భూతాదిః).

(౧) “దుదాఞ్ - దానే.” ||ధా-జు|౧౨౪-౧౮||

ఆజ్ఞేపూర్వః.

(౨) “దాధాఘ్నదాప్” ||౧-౧-౨౦|౧౭౬-౧౬||

ఇతి ఘనసంజ్ఞాయామ్; [౨౦

(౩) “ఉపసర్గే ఘోషః” || ౩ ౩-౯౨|౨౮౬-౧౦||

ఇతి కిః. *ఆతోలోపః.

భూతశబ్దోవ్యుత్పాదితః సంహితాయాం సవర్ణదీర్ఘః...*

నిరు. ౨౯ భూతైర్వ్యపాశ్రీణిభిర్నిత్యాంస్పృహణీయతమత్వ
తః ఉపాదానాద్ధి (భూతాది) రుచ్యతేనుస్తరాకృతిః || ౨౧|| [౨౫

శ్లో.ర.అక్ష.౧౨-శ్లో.ర.అక్ష.౧౬. (౯౨)

నా.౩౦.నిధిరవ్యయః

౩౦ నిధిరవ్యయః,

ఓం అవ్యయాయనిధయేనమః.

భా. అతః,

(నిధిరవ్యయః); మహాలోభేనాపద్ధనవ నిధేయత్వాత్. [౫
యథాచ,

- (౧) „తద్యథాహిరణ్యనిధినిహితమ్” ఇత్యాది. || ఛా.ఉ-౮-౩-౨||
సర్వదాసర్వధోష జీవ్యమానత్వేపికలయాపి అనుపక్షయాత్
(అవ్యయః); నిధివిశేషణమేతత్, నస్వతంత్రత్వాదుః; అన్యథా
(అవ్యయః, పురుషః) ఇతి పానరుక్త్యాత్. ... *

నిర్వ. అతః, అవ్యయః - సర్వదోషజీవ్యమానత్వేపికలయాపి అనుపక్షీణః,
ఆపద్ధనవత్, నిధేయతయానిధియతఇతినిధిః, ఇతి—
(నిధిరవ్యయః). సవిశేషణమేకత్వాదుః.

- (౧) „మథాక్ష-ధారణపోషణయోః.” || ఛా.జు!౧౨౪-౧౮||
నిపూర్వః. పార్శ్వత్ కిప్రత్యయాది. విశేషణేతు, [౧౫

- (౨) „ఇత్-గతా.” || ఛా.అదా!౧౨౪-౨||
విపూర్వః.

- (౩) „పరచ్” || ౩-౩-౫౬.౨౮౪-౧౬||
ఇతిభావేఅచ్. అన్యత్తుక్తమేవ. ... *

ఏవంనిహి తస్యాప్యాత్మనః తత్సంశేషత్వరయా అర్థిభ్యః
ప్రకాశనాయ, సం - సమత్వాత్, తత్రతత్రదేశకాలాదిషు,
భవః- మత్స్యకూర్తాదిరూపైరభీష్టు మావిర్భావోఽస్యేతి—

నిరు. ౩౦ యస్సదాపద్ధనమివనిధేయత్వాన్నిధిస్త్యుతః! సదోపభుజ్య
మానోపికలయాప్యనుపక్షయాత్ || ౨౨ || అవ్యయస్సన్నిధేరేతద్విశే
షణముదాహృతమ్! అతో (౨వ్యయనిధి) రితి హ్యేక నాషప్రకీర్తితమ్ || ౨౩

శ్లో.౪, అక్ష.౧౭-శ్లో.౪, అక్ష.౧౯. (౯౩)

నా.౩౧. సంభవః

౩౧ సంభవో,

ఓం సంభవాయనమః.

భా. పవన్నిహితమప్యాయనం తత్సంజ్ఞేపత్వరయా అధిభ్యఃప్రకా
శయన్; [౫
(సంభవః); సమంతాత్ భవోయస్యేతి, తత్రతత్ర సర్వదేశ
కాలాదిషు మత్స్య, కూర్మ, వరాహ, నృసింహ, వామన, రామ,
కృష్ణాదిభిరూపైః ఏకైకంపునరుక్తై రసఖ్యేయై రభీష్ట చూవి
ర్భవతీత్యర్థః. యథా,

(౧) “బహుధావిజాయతే” ||పు-నూ-౨౧||

(౨) “బహూనిమేవ్యతీతాని” ||గీ.౪-౫||

(౩) “యదాయదాహిధర్మస్య” ||గీ.౪-౭||

ఇత్యాది. ... *

ఏవంసమ్భూయానిష్టనివారణాదినాఉజ్జీవయతీతి—

నిర్వ. (సంభవః). [౧౫

(౧) “భూ - సత్తాయామ్” ||భా-భాష్య(౧౧౫-౧౮)||

(౨) “భావే” ||౩-౩-౧౮, ౨౮-౨-౮||

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯, ౨౮-౨-౧౬||

ఇత్యనువృత్తై,

(౪) “ఋదోరప్” ||౩-౩-౫౭, ౨౮-౪-౧౭||

ఇతీహభావేఅప్. గుణావాదేశౌ. సంపూర్వోబహువ్రీహిః*

ఏవం సంభూయానిష్టనివారణాదినా తాన్ భావయతిఉజ్జీవ
యతీతి—

నిరు. ౩౧ నిధివజ్ఞాతిగూఢోపిరామకృష్ణాదిభేదతః । సమంతా
ద్బహుధాజాత (స్సంభవః) పరికీర్తితః॥౨౪॥ [౨౫

శ్లో.౪,అక్ష.౧౦-శ్లో.౪,అక్ష.౧౨. (౯౪) నా.౩౨-౩౩-౩౪.భా.భా.ప్రభ

౩౨ భావనో,

౩౩ భర్తా,

౩౪ ప్రభవః,

ఓం భావనాయనమః.

ఓం భర్తేనమః.

ఓం ప్రభవాయనమః.

భా. (భావనః); యథా,

(౧) “పరితానాయసాఘానామ్”

॥గీ-౪-౮॥

ఇద్యాది. ...

...

...

*

కింఞ్చ, తానాత్మగా దానేన తచ్ఛీలః పుష్టతీతి—

(భర్తా).

...

...

...

*

అయమస్యభవఃప్రకృష్టఇతి—

(ప్రభవః). ప్రకర్షశ్చజన్మనః, అనాఘాతదోషగన్ధత్వేన,స్వవేదనమాత్రేణ సకలజన్మనిగళనిర్మూలనహేతుత్వేనచ దేవాదిజన్మవైజాత్యాత్. యథా,

నిర్వ. (భావనః). పాగ్విధాతుః. ణిచ్. వృద్ధ్యావాదేశౌ. *నన్ద్యాదిల్యుః, ల్యుడా, బాహుళకాదిత్యాది. యోరనః.ణిలోపః.* కింఞ్చ, తానాత్మదానేన, విభర్తి-తచ్ఛీలఃపుష్టతీతి— [౧౫ (భర్తా).

(౧) “దుభృత్-ధారణపోషణయోః”

॥ధా-జు|౧౨౪-౧౬॥

(౨) “త్వన్”

॥ఉణా-౨|౨౬౮-౩౦॥

ఇతి తాచ్ఛీలికస్తృన్.అనిట్. గుణఃరవరఃతతః,*నస్తీత్యాది.* ఏవం ప్రకృష్టోభవః- జన్మయస్యేతి— [౨౦

(ప్రభవః).

నిరు. ౩౨ జనిత్వోజ్జీవయతియోజనాన్ స్యాత్ (భావన)స్తునః। ౩౩ యస్తాన్ పుష్టత్యాత్మదానాత్ స (భర్తా) పరికీర్తితః॥ ౨౫॥ ౩౪ దేవాదిజన్మవైజాత్యాత్ ప్రకృష్టోత్పత్తిమత్త్వతః । అవిద్యాదోషవైభుర్యాత్ (ప్రభవః) పరికీర్తితః॥౨౬॥ [౨౫

॥ దానైకశీలః-౧-౮.

శ్లో.౪, అక్ష.౨౫-శ్లో.౪, అక్ష.౨౯. (౯౫)

నా. ౩౫. ప్రభుః

$$\left\{ \begin{array}{l} 3౫ \\ 300 \end{array} \right\} \text{ ప్రభు,}$$

ఓం ప్రభవేనమః.

భా. (౧) „అజాయమానః” ||పు-సూ-౨౧||

(౨) “తస్యధీరావరిజానన్తియోనిమ్” ||పు-సూ-౨౧||

(౩) “నైషగర్భత్వమాపేదేనయోన్యామవసత్ప్రభుః | ఆత్మనస్తేజ
సాకృష్టస్సర్వేషాంకురుతేగతిమ్” ||భా-స-౬౨-౩౫||(౪) „అవ్రమేయమనాద్యంతం కామాజ్ఞాతమజన్మమ్ | పాణ్డవస్త
ర-యామాసకర్మభిర్దేవసమ్మితైః” ||భా- ||(౫) “జన్మకర్మచమేదివ్యమేవంయోవేత్తితత్త్వతః | త్యక్త్వాదేహం
పునర్జన్త నైతిమామేతిసోఽర్జున” ||గీ-౪-౯||

ఇత్యాది.

...

...

*

ఏవమమన్దపరతన్త్రీమనుష్యాదిసామ్యేనావతరన్మపి,

(ప్రభుః).

||

||

(౧) “బహుళవచనాదన్యేపికృతః ప్రాప్తమభిధేయంవృభిచరన్తి”

||

||

నిర్వ. (౧) „భూ-సత్తాయామ్” ||భా-భా.౧౧౫|౧౮||

(౨) “ఋదోరప్” ||౩-౩-౫౭|౨౮౪-౧౭||

ఇత్యాది. ప్రపూర్వః. బహువ్రీహిః.

...

*

ఇథ్థేమమన్దపరతన్త్రీమనుష్యాది సాధర్మ్యేణ అవత [౨౦
రన్మపి, భోగాపవర్గాదిఫలసమర్పణసమర్థతయాప్రభవతీతి—

(ప్రభుః). ప్రాగ్వత్ ధాతుః. ప్రపూర్వః.

(౧) “విప్రసంభవః” ||౩-౨-౧౮౦|౨౫౯-౩౧||

నిరు. ౩౫ బ్రహ్మాదీనాశ్చ సర్వేషాం భోగమోక్షసమర్పణే |

సమర్థః (ప్రభు) రిత్యుక్తః సర్వేష్టఫలదోషునుః ||౨౭||

[౨౫

శ్లో.౪, అక్ష. ౩౦-శ్లో.౪. అక్ష. ౩౨. (౯౬) నా. ౩౬. ఈశ్వరః

{^{౩౬}_{౨౫}} రీశ్వరః, ||

ఓం ఈశ్వరాయనమః.

భా. ఇతి సంజ్ఞాయామపిడుః † దేవాద్యసుకర పదైశ్వర్యాను
గుణభోగాపవగ్గాది ఫలసమర్పణసమర్థః. సుప్తజ్ఞైతద [౫
పదానం చింతయస్తీ శిశుపాల సాయుజ్యాదిషు. ... *
అతః పారమేష్ఠ్యాదపి జన్మన్వధికతమ ప్రయోజనైశ్వర్యాత్,
(ఈశ్వరః); యథా,

(౧) “మానుషీ న్తనుమాశ్రితమ్ | పరం భావమజానంతః” || గీ. ౯-౧౧ ||

(౨) “భూతానామీశ్వరోపి సన్” || గీ. ౪-౬ ||
ఇత్యాది. ... *

నిర్వ. ఇత్యాదినా

(౧) “కృత్యల్యుటః” || ౩-౩.౧౧౩ | ౨౩౯-౧౨ ||

ఇత్యేవసినధే, బహుళవచనాత్ సర్వేషామపి కృతాం ప్రా
ప్తార్థవ్యభిచారచిన్తాత్ సంజ్ఞాయామపిడుః. టిలోపః. ... *
జన్మనుపారమేష్ఠ్యాదపి అధికతమ ప్రయోజనైశ్వర్యవత్తయా
ఈష్టఇతి—
(ఈశ్వరః).

(౧) “ఈశ-విశ్వర్యే” || థా-అదా | ౧౨౩-౨౩ ||

(౨) “ఘోషభాస” || ౩-౨-౧౨౫ | ౨౫౯-౧౪ ||

ఇత్యాదినా వరచ్.

(౩) “నేడ్వశి” || ౭-౨౮ | ౨౪౯-౨౮ ||

ఇతినేట్. ... *

నిరు. ౩౬ మనుష్యాద్యవతారేష బ్రహ్మాదీంశ్చ ప్రయోజనే |
నియంతా (త్వీశ్వరః) పోక్తః పాదాన్యఫలదోషనుః || ౨౮ || [౨౫

† దేవాద్యసుకరస్వపరపైశ్వర్యా-౧-౮.

శ్లో.౫, అక్ష.౧ శ్లో.౫, అక్ష.౩ (౯౭)

నా.౩౭ స్వయంభూః

శ్లో || ౫ || ౩౭ స్వయంభూ,

ఓం స్వయంభూవేదమః.

భా. కుతః ఇదం సర్వం వైభవమ్? యతః,

(స్వయంభూః).

[౫

(౧) “భువస్సంజ్ఞా న్తరయోః”

|| ౩-౨-౧౭౯ | ౨౫౯-౨౯ ||

ఇతి క్విప్. స్వలీలాదిప్రయోజనాయ స్వేచ్ఛయా స్యా సాధారణీంపరమసత్వమయీం ప్రకృతిమేవ సురసర సజాతీయసన్నివేశామధిస్తాయ, స్వయమేవభవతీతి; నచతుర్ముఖాదివత్ ఈశ్వరాంతరేణ కర్తాదిభిర్వాపరవత్తయేత్యర్థః. యథా, [౧౦

(౨) “స్వయంభూబ్రహ్మపరమంకపీనామ్” ||

||

(౩) “ప్రకృతిం స్వామధిస్తాయ సమ్భవామృత్త మాయయా”

[|| ౧-౪-౬ ||

త్రిగుణజీవప్రకృత్యోరపి స్వత్వేపి స్వభోగవిభూతిత్వా సాధారణ్యాద్విశేషి,

[౧౫

(౪) “ప్రకృతింస్వామ్” ఇతి.

|| ౧-౪-౬ ||

నిర్వ. అస్య సర్వస్యాపి వైభవస్య నిదానముచ్యతే. చతుర్ముఖాదివత్, ఈశ్వరాంతరేణకర్తాదిభిర్వాపరవత్తామంతరేణ స్వేచ్ఛయా స్వయమేవభవతీతి—

(స్వయంభూః).

[౨౦

(౧) “భూ-సత్తాయామ్”

|| ధా-భా. ౧౧౫-౧౮ ||

(౨) “భువస్సంజ్ఞా న్తరయోః”

|| ౩-౨-౧౭౯ | ౨౫౯-౨౯ ||

ఇతి సంజ్ఞాయాం భువః క్విప్. తస్య సర్వస్యాపి లోపః. (స్వయ) మితి * స్వరాదిత్వాదవ్యయమ్. ... *

నిరు. ౩౭ భవతి స్వేచ్ఛాయాయోసా (స్వయంభూః) పరికీర్తితః।

శ్లో.౫, అక్ష.౮-శ్లో.౫. అక్ష ౫. (౯౮)

నా.౩౮. శంభుః

౩౮ శృంభు,

ఓం శమ్భువేనమః.

భా. తథాచశ్రీహరివంశే, వైదికపుతానయనే, లీలోపకరణప్రకృతి
ద్వయోపన్యాసోపరి, [౫

(౫) “బ్రహ్మతేజోమయద్వివ్యమాశ్చర్యదప్రపానసి । అహంసభర
తశ్రేష్ఠమత్రేజస్తతనాతనమ్ ॥ ప్రకృతిస్సానుమపరావ్యక్తావ్య
క్తాచభారత । తాంప్రశస్యభవస్తీహముక్తాభరతసత్తమ” ఇతి.

[॥ భా-హరి- ॥

వ్యక్తంహిశ్రీవిష్ణుతత్వే, వజ్రశక్తిముక్త్యా, [౧౦.
(౬) “మత్యూకూర్మనరాహాణా మావిర్భావోమహాత్మనః । అనయై
వద్విజ్రేష్ఠనాన్యథాతద్విరోధతః” ॥ విష్ణుతత్వే- ॥
ఇతి. వైష్ణవే,

(౭) “సమస్తాశ్చక్తయశ్చైతాః” ॥ వి-పు-౬-౭-౭౦ ॥
ఇత్యాదినాపామర్భానప్రయోజననిమిత్తోపాదాన [౧౫
కాలసంఖ్యాదివైలక్షణ్యంసువ్యజ్ఞితమ్. శ్రీమతిరామాయణే,

(౮) “సర్వలోకేశ్వరస్సాత్మాత్మలోకానాంహితకావ్యయా” ॥ ॥

(౯) “సహిదేవైరుదీర్ఘస్యరావణస్యవధాద్ధిభిః । అర్థితోమానుషే
లోకే జజ్ఞేవిష్ణుస్సనాతనః” ॥ రా-అ-౧-౭ ॥

(౧౦) “సపషస్స్వయముద్భభా” ॥ ॥
ఇత్యాదౌచ. ... *

ఏవంస్వసౌందర్యసాశీల్యాదిగుణావిష్టారేణ, శం-సుఖం, భావయతీతి-
(శమ్భుః).

నిర్వ. ఏవంస్వసౌందర్యసాశీల్యాదిగుణావిష్టారేణ, శం-సుఖం, భవతి,
అన్తర్భావితణ్యర్థోఽత్రభవతి, భావయతీతి— [౨౫
(శంభుః). ప్రాగ్స్వత్థాతుః.

నిరు. ౩౮ సౌందర్యాదిగుణానాంయోహక్యవిష్టారేణశంసుఖమ్ ॥ ౨౯ ॥
పుంసాంసమ్మక్భావయతి స (శంభుః) పరికీర్త్యతే ।

శ్లో.౫, అక్ష.౬-శ్లో.౫. అక్ష.౮. (౯౯)

నా.౩౯.ఆదిత్యః

{ ౩౯ } రాదిత్యః,
{ ౫౬౮ }

ఓం ఆదిత్యానమః.

- భా. (౧) “దుప్రకరణేమితద్వాదిభ్యఉపసంఖ్యానమ్” || ౩-౨-౧౮౦ |
ఇతి డుః. యథా, [౨౫౯-౩౩ ||
- (౨) “విశ్వాకుంవిశ్వశంభువమ్” || ౨-నా-౬-౧౧ ||
ఉపబృంహితఞ్చ, [౩-౨౯ ||
- (౩) “రూపాదార్యగుణైఃపుంసాందృష్టిచిత్రాపహరిణమ్” || రా-అ-
- (౪) “చంద్రీకాంతానసంరామఃతీవప్రియదర్శనమ్” || రా-అ-౩-౨౮ ||
ఇత్యాదిభిః. ... *
- అక్షైషాంసాచుర్భావానాముదాహరణంపూష్టిపురుషమాహ,
(ఆదిత్యః); ఆదిత్యోఽస్యనివాసఇతి.
- (౫) “దిత్యదిత్య” || ౪-౧-౮౫ | ౯౧-౨౯ ||
ఇత్యాదినాణ్యః. ఏవంహి బ్రహ్మమీమాంసితమ్,
- (౬) “అస్తస్తర్థర్థోపదేశాత్” ఇతి. || బ్ర సూ-౧-౧-౨౧ ||

- నిర్వ. (౧) “మితద్వాదిభ్యఉపసంఖ్యానమ్” || ౩-౨-౧౮౦ | ౨౫౯-౩౩ ||
ఇతితస్యాకృతగణత్వాత్ డుః. టిలోపః. శమితిమాంతంస్వరాద
త్వాదవ్యయమ్. అనుస్వారపరంసవర్ణైః. ... *
- అథపతత్ప్రియరాఘవోదాహరణంపూష్టిపురుషోవ్యవదిశ్యతే.
ఆదిత్యః - పూషా, నివాసోఽస్యేతి— [౨౦
(ఆదిత్యః).
- (౧) “దో-అవఖణ్ణనే.” తతః || థా-దివా | ౧౨౫-౫ ||
- (౨) “భావే” || ౩-౩-౧౮ | ౨౮-౨౮ ||

నిరు. ౩౯ నివాసస్సునితాయస్య స(ఆదిత్యః)ప్రక్షీర్తితః || ౩౦ ||

శ్లో.౧,అక్ష.౬-శ్లో.౧,అక్ష.౮. (౧౦౦)

నా.౩౯. ఆదిత్యః

భా. (౭) “యపిషోఽస్తరాది త్యేహిరణ్మయఃపురుషోదృశ్యతే” || ఛా.ఉ-
[౧-౬-౬||

(౮) “సయశ్చాయంపురుషేయశ్చసావాదిత్యే-సపికః” || తై.ఆ-
[౨-౮-౧||

(౯) “ధ్యేయస్సదాసవిత్తునుజ్జలమధ్వవర్తి” || బృహత్పరాశరీయే-
ఇత్యుదాహృత్య, ఆదిత్యాస్తరస్య, [౫||

(౧౦) “తస్యైథాకప్యాసంపుజ్జరీక మేవమక్షిణీ” || ఛా.ఉ-౧-౬-౭||
ఇత్యామూతమ్. ... *

నిర్వ. (౩) “అకర్తరిచకారకే” || ౩-౩-౧౯|౨౮౨-౧౬||

ఇత్యనువృత్తౌ,

(౪) “స్త్రియాంక్షిన్” || ౩-౩-౯౪|౨౮౬-౧౨||

ఇతిక్షిన్. అనైమిత్తికమ్,

(౫) “ఆదేచః” || ౬-౧-౪౫||

ఇత్యేచ ఆత్వమ్. అనెట్.

(౬) “ద్యుతిస్యతిమాస్థామిత్తికితి” || ౭-౪-౪౦|౨౫౫-౪||

ఇతి ఇత్వమ్. కిత్వాత్ నగుణః. తతః, నభోపూర్వో బహువ్రీ
హిః. నభోన లోపః. యద్వా,

(౭) “ఇణ్-గతౌ.” || ధా-అదా|౧౨౪-౨||

అదితి దాంతావ్యయపూర్వః. తతః, క్షిన్. అనిట్. [౨౦
అగుణః. అథవా,

(౮) “అద-భక్షణే.” || ధా అదా|౧౨౩-౧౯||

(౯) “హృస్పరుహియుషిభ్యఇతిః” || ఉణా-౧|౨౬౪-౬||

బాహుళకాదన్యతోపీతి ఇతిః. తతపవబాహుళకాత్, క్వచిద
న్యోపీకారోనేత్. తతః, అదితిశబ్దాత్, [౨౫

(౧౦) “దిత్యదిత్యాదిత్యపత్న్యత్తరపదాణ్ణ్యః” || ౪-౧-౮౫|౯౧-౨౯||

ఇతి ణ్యః. ఆదివృద్ధిః.

శ్లో.౫, అక్ష.౯-శ్లో.౫. అక్ష.౧౨. (౧౦౧)

నా.రం.పుష్క-రాక్షః

{ ౪౦ } పుష్క-రాక్షః,
{ ౫౬౧ }

ఓం పుష్క-రాక్షయశమః.

భా. సర్వైశ్వర్యాసాధారణలక్షణంపుణ్డరీకాక్షత్వంసక్లమయతి-
(పుష్క-రాక్షః), [౫]

(౧) “అక్షోఽదర్శనాత్” ||౫-౪-౭౬|౮౩-౭||
ఇత్యచ్ సమాసాంతః. ... *
...

నిర్వ. (౧౧) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||
తిత్తలోపః. ఇథంసిష్టశ్చాదాదిత్యశబ్దాత్, సోఽస్యవివాస
ఇత్యర్థే, తేనైవ, [౧౦]

(౧౨) “దిత్యదిత్యాదిత్య” ||౪-౧-౮౫|౯౧-౨౯||
ఇత్యాదిసూత్రేణ ణ్యః.

(౧౩) “తద్ధితేషు” ||౭-౨-౧౧౭|౯౧-౨౭||
ఇత్యాదివృద్ధిః.

(౧౪) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||
ఇత్యలోపః.

(౧౫) “హలోయనూయమిలోపః” ||౮-౪-౬౪|౫-౧౦||
ఇతిప్రథమస్యయస్యలోపః. ... *

తస్యైవసర్వైశ్వర్యాసాధారణలక్షణం పుణ్డరీకాక్షతాకత
యా, పుష్క-రం-పుణ్డరీకమ్ అగ్ధాత్ తద్వత్, అక్షిణీఅస్యేతి-
(పుష్క-రాక్షః).

నిరు. ౪౦ అక్షిణీపుణ్డరీకేవభక్తానుగ్రహకారణీ । యస్యాసౌ
(పుణ్డరీకాక్ష) స్వేష్టవర్ణస్తుపావకః||౩౧||

స్లో.౫,అక్ష.౯-స్లో.౫.అక్ష.౧౨. (౧౦౨)

నా.రం.పుషకరాక్షః

నిర్వ. (౧) "అశూ-వ్యాప్తా,"

॥ధా-స్వాదౌ|౧౨౬-౯॥

(౨) "అశ-భోజనే" వా.

॥ధా-కా|౧౨౭-౨౮॥

(౩) "ఘ్రిపికుపిశుపిభ్యఃక్లిః"

॥ఉణా-౩|౨౭౩-౩౧॥

ఇతి వర్తమానే

[౫

(౪) "అశేర్నిత్"

॥ఉణా-౩|౨౭౩-౩౨॥

ఇతిక్లిఃనిత్. కఇత్.

(౫) "తితుత్రతథసిసుసరకసేషుచ"

॥౭-౨-౯|౨౬౦-౨॥

ఇతి నేట్.

(౬) "వ్రశ్చ"

॥౮-౨-౩౬|౨౮-౯॥

ఇతి యులిశస్య షః.

(౭) "షఢ్ఘోః"

॥౮-౨-౪౧|౨౮-౧౨॥

ఇతి కః.

(౮) "ఇన్ఢోః"

॥౮-౩-౫౭|౧౫-౨౯॥

ఇత్యధిక్పత్యః

[౧౫

(౯) "ఆదేశప్రత్యయయోః"

॥౮-౩-౫౯|౧౫-౩౦॥

ఇతి షః.

(౧౦) "పుష-పుష్టే"

॥ధా ది|౧౨౫-౧౫॥

దివాదిః

(౧౧) "శ్రక్షరన్"

॥ఉణా-౪|౨౭౪-౮॥

ఇతి వర్తమానే

(౧౨) "పుషకిత్"

॥ఉణా-౪|౨౭౪-౮॥

ఇతికరన్ కిత్. కిత్పవిధానసామధ్యైత్ న కఇత్. కిత్వాద

గుణః నిహతత్వాత్ నేట్. బహువ్రీహిః సంహితాయాం

సవర్ణదీర్ఘః తత్ర,

[౨౯॥

(౧౩) "బహువ్రీహౌ సకృత్క్లిఃస్వాక్ష్మచ్" ॥౫-౪-౧౧౩|౭౫-

శ్లో.౫, అక్ష.౧౩-శ్లో.౫. అక్ష.౧౬. (౧౦౩) నా. ర౧. మహాస్వనః

ర౧ మహాస్వనః,

ఓం మహాస్వనాయనమః.

భా. తస్యైవచిహ్నాన్తరఞ్చసూచయతి—

(మహాస్వనః),- మహాన్ - పూజ్యః, స్వనః- శబ్దఃయస్యేతి.

నిర్వ. ఇతివిద్యమానేపి, ప్రతపదోక్తేషుచి, భగవతస్సర్వాధికస్యా
ప్రాణితేన తదక్షోఽప్రాణిస్థతయా, తథాపీదృశస్యప్రా
ణిస్సద్భుతతయా, అనాచిత్యాత్ ప్రాణిసాదృశ్యావివక్షణా
దతథాయుతతయాచ,

(౧౪) “అద్రవమ్” ||౪-౧-౫౪౧౪-౧౧||

ఇత్యాదిపారిభాషికస్వాజ్ఞత్వాభావాదప్రాప్తే,

(౧౫) “వశ్యశ్యచతుః” ||శ్వేతా-ఉ-౩||

ఇత్యాదిప్రక్రియయాదర్శనసాధనచతుఃపర్యాయత్వాభావేన,

(౧౬) “అక్షోఽదర్శనాత్” ||౫-౪-౭౬౧౩-౭||

ఇత్యేచ్. సర్వసమాససాధారణ సమాసాంతః. తద్భిత [౧౫
సంజ్ఞాయామ్,

(౧౭) “యస్య” ||౬-౪-౧౪౮|౨౬-౧౨||

ఇతి ఇలోపః. ... *

తస్యైవచిహ్నాన్తరమపిసూచ్యతే. మహాన్-పూజ్యః, స్వనః-
శబ్దః, [౨౦

(౧) “ఉత్” ||భా ఉ-౧-౬-౭||

ఇతినామవా, త్రయీసారసావిత్రీప్రతిపాద్యమ్, ప్రసిద్ధంత్ర
యాయావంవా అస్యేతి—

(మహాస్వనః).

నిరు. ర౧ మహాన్ పూజ్యస్త్రీయాయావః స్వనోయస్య(మహాస్వనః)।

శ్లో.౫, అక్ష.౧౩-శ్లో.౫, అక్ష.౧౬. (౧౦౪) నా. ౪౧. మహాస్వనః

భా. (౧) 'అన్తహతః'

॥౬-౩-౪౬॥౨౦-౧౨॥

ఇత్యాదినా ఆత్మమ్. ఆమనన్తిహి,

(౨) 'తస్యోతిదినామ'

॥ఛా-ఉ-౧-౬-౨॥

ఇతి తస్యైతస్య నామరూపం సశబ్దమ్.

[౫

(౩) 'నైషాత్ర య్యేవ విద్యాతపతి యపహోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయఃపురుషః'

॥తై-నా-౬-౧౩॥

ఇతి త్రయీరూపంవా, పూజ్యతమంసావిత్రి ప్రతిపాద్య

తయావా. అతోహి మోక్షధర్తేషు,

(౪) 'విద్యాసహాయవన్తమ్నాం ఆదిత్యస్థంసనాతనమ్'

॥భా-

ఇతి. ... * [మో-

నిర్వ. (౨) 'స్వన-శబ్దే.'

॥ధా-భా.౧౨౧-౨౨॥

(౩) 'స్వనహాసోర్వా'

॥౩-౩-౬౨౧౨౪-౨౬॥

ఇతిపాక్షికోఽప్.

(౪) 'మహా-పూజాయామ్'

॥ధా-భా.౧౨౦-౩౦॥

(౫) 'వర్తమానేపృషద్భృహత్సహజగచ్ఛతృవచ్ఛ'

॥ఉతా-౨॥

[౨౬౮-౨౧॥

ఇత్యతిః. క్వచిత్ గుణాభావః, శతృవద్భావశ్చ నిపాత్యతే;

తతః, యథాయోగముగిత్ కార్యమ్. యదాతుకతిః, సతదా

గుణాభావే ప్రయతితవ్యమ్. బహుప్రీహిః.

[౨౦

(౬) 'అన్తహతస్సమానాధికరణజాతీయయోః'

॥౬-౩-౪౬॥౨౦-౧౨॥

ఇతి మహత ఆకారః,

(౭) 'అలోఽన్త్యస్య'

॥౧-౧-౫౨౪-౧౨॥

ఇత్యన్తాదేశః. సవర్ణదీర్ఘః.

...

*

శ్లో.౫, అక్ష.౧౭-శ్లో.౫. అక్ష.౨౨. (౧౦౫) నా.౪౨. అనాదినిధనః

౪౨ అనాదినిధనో,

ఓం అనాదినిధనాయనమః.

భా. ఏతద్దివ్యనామరూప విశిష్టపవ—

(అనాదినిధనః); నిత్యయావనతయా జనిజరాదిదురితహార[౫
నిత్యవిగ్రహః. †నతత్స్వరూప నిత్యత్వపరమేతత్, తస్యచతుర్ముఖాదీనామపి తుల్యత్వాత్.

(౧) “భారూపస్సత్యసజ్జ-ల్పః” || ఛా-ఉ-౩-౧౪-౨ ||

నిర్వ. ఏతద్దివ్యనామరూపవిశిష్టపవ, నిత్యయావనజనిజరాదిదురితహార
రనిత్యవిగ్రహతయూ నవిద్యేతే, అదినిధనే ఆద్యంతా' అస్యేతి —
(అనాదినిధనః).

(౧) “దుధాఞ్క్-ధారణపోషణయోః.” || ఛా-జు-౧౨౪-౧౮ ||

నిపూర్వః.

(౨) “కృష్ణావృజిమద్దినిధాఞ్భ్యః క్యుః” || ఉతా-౨-౨౬౮-౧౯ ||

ఇతి క్యుః. యోరనః. ఆతోలోపః.

[౧౫

(౩) “దుదాఞ్క్-దానే.” || దా-జు-౧౨౪-౧౯ ||

ఆజ్ఞాపూర్వః.

(౪) “దాధాఞ్క్-దాప్” || గ-౧-౨౦-౧౭౬-౨౦ ||

ఇతి ఘనసంజ్ఞాయామ్,

(౫) “ఉపసర్గే ఘోషః” || ౩-౩-౯౨-౨౮౬-౧౦ ||

ఇతి కిః. ఆతోలోపఇత్యుక్తమ్. ద్వంద్వః. తతః, నఞ్కపూర్వో
బహువ్రీహిః. నఞ్కో నలోపః.

(౬) “తస్మాన్నుడచి” || ౬-౩-౭౪-౬౭-౯ ||

ఇతి సుటో.

...

...

*

నిరు. ౪౨ యస్యాదినిధనంనా స్తి (అనాదినిధన) శ్చసః || ౩౨ ||

అనాదినిధనోపాస్యో నిత్యయావనవిగ్రహః |

† నతత్స్వరూప-౧౦.

స్లో.౫, అక్ష.౧౭-స్లో.౫, అక్ష.౨౨. (౧౦౬) నా. ౪౨ అనాదినిధనః

భా. (౨) “హిరణ్యయశురుషః” ||తై-నా-౬-౧౩||

(౩) “విద్యుతశురుషాదధి” ||తై-నా-౬-౧౪||

(౪) “అదిత్యవర్ణస్తమసశపరస్తాత్” ||పు-సూ-౨౦||

(౫) “సర్వకర్తాసర్వగర్హస్సర్వరసః” ||ఛా-ఉ-౩-౧౪-౨||

(౬) “రుక్మాభంస్వప్నధీగమ్యంవిద్యాత్తుపురుషంపరమ్” ||మ-స్త్రు-
[౧౨-౧౨౨||

(౭) “పురుషశుద్ధిరీకాభః” ||వరాహపు- ||

ఇత్యాది శుక్తి స్మృతి సహస్రైః, అమలసీలోజ్జ్వలమధ్యస్థ
నీలతోయదవిద్యుల్లేఖాప్రఖ్యమ్, అతిసౌందర్యలావణ్యయావనా
ద్యభిమత గుణకతయా స్వస్యాపి నిత్యమిచ్ఛాగృహీతం
రూపంతావాత్ సమర్థ్యతే. అస్యచ,

(౮) “సదైకరూపరూపాయ” ||వి-పు-౧-౨-౧||

(౯) “శ్రీవత్సవత్సానిత్యశ్రీః” ||రా-య-౧౧౪-౧౫||

పారాశర్యే, [ర్యే- ||

(౧౦) “సపవభగవాన్ కాల సుర్వమాత్మవశన్నయేత్” ||పారాశ

(౧౧) “నాస్తివిష్ణోఃపరస్తత్త్వం తస్య కాలాత్పరాతనుః” || ||

ఇత్యాది కష్టోక్తేః, సదాకారణత్వాత్, జ్ఞానాదివత్ స్వరూ
పనిరూపణానుప్రవేశాత్, తమసశపరత్వేన జన్మాదివికారాతి
వర్తిత్వాత్, అక్షరత్వకాలాతీతత్వాది విశేషణాత్, తత్కృ
తున్యాయాచ్చ, నిత్యత్వఞ్చనుదృఢమ్. ఈదృగ్బలవదాగమ
న్యాయ విరోధదోషమూషికాఘాతమస్యరూపస్య కాల్పని
కాగన్తుకత్వానుమాన స్పష్టరోహిత్; అతపవసీరూపవా
దాలపి భౌతికహేయదేహనిషేధకానేతవ్యాః. నీతాశ్చ,

(౧౨) “సభూతసజ్జ సంస్థానోదే హేమాఽస్యపరమాత్మనః। సతస్య
పాక్రీతామూర్తిఃసమాంసమేదోఽస్థిసవృవా” || ||

శ్లో.౫, అక్ష.౨౩-శ్లో.౫. అక్ష.౨౪. (౧౦౭)

నా.౪౩. ధాతా

{ ౪౩ }
{ ౫౫౦ } ధాతా,

ఓం ధాతేనమః.

ధా. ఇత్యాదిభి శ్చాస్తైరేవ. సూత్రకారవత్, వాక్యతద్భవ్యకా
రాభ్యామపి, ఆదిత్యాస్తరంపరంబ్రహ్మ నిత్యరూపస్వరూపి,
(౧౩) ,, రూపంవాఽతీద్వియమన్తకరణ ప్రత్యక్షనిర్దేశాత్”

[||వాక్యే-

||

(౧౪) “అజ్ఞానైవవిశ్వస్యజోరూపమ్” ||ద్రమిడభాష్యే||
ఇతి.అత్ర, అవతారేషుచ నాస్యాద్యన్తై, ‡యథాలోకికమ్; కిన్తు
యవనికాయాఇవ పరమవ్యోముః నిర్లక్షప్రవేశమాత్రమేవ.-

(౧౫) “భుజైశ్చతుర్భిఃస్పృశ్యమేతం మమేదం రూపంవిశిష్టద్వివిసంస్థిత
తత్త్వమ్ | భూమాగతంపూజయతావ్రమేయం సదాపితస్మిన్నివ
సామిదేవాః” ||

(౧౬) “స్వర్లోకమాగచ్ఛగతజ్వరశ్చిరం సురేంద్రగుప్తంగతదోషక
బ్ధివమ్” ||రా-బా-౧౫-౩౩||

(౧౭) “వివేశవైష్ణవస్తేజస్సుశరీరస్సహానుగః” ||రా-ఉ-౧౦౦-౧౨||
ఇతిహి మునిగుహ్యమ్. ... *
కారణత్వేనాపి బ్రహ్మాదిభ్యోవైలక్షణ్యమాహ—

[౩౩]

(ధాతా); తృన్. ఏవం భర్తా ఇత్యాదయః.

[౨౦

నిర్వ. కారణత్వేనాపి బ్రహ్మాదిభ్యోవైలక్షణ్యమువ్యతే. అచిత్సమష్టి
భూతాయాంప్రకృతో, చిత్సమష్టిభూతంవిరిచ్ఛాఖ్యం గర్భం
దధాతీతి—

(ధాతా).

నిరు. ౪౩ అచిత్సమష్టిభూతాయాం ప్రకృతోచిత్సమష్టికమ్||౩౩||
గర్భంవేధాత్మకంధత్తేయస్త (ధాతే) తిచక్షతే।

‡ యథాలోకే; కిన్తు - ౭-౮.

§ సహితం - ౧౦.

శ్లో.౫, అక్ష.౨౫-శ్లో.౫, అక్ష.౨౭. (౧౦౮)

నా.ర.ర.విధాతా

$$\left\{ \begin{array}{l} ౪౪ \\ ౪౫౬ \end{array} \right\} \quad \text{విధాతా,}$$

ఓం విధాతేనమః.

భా. అనిరుద్ధస్వరూపః, సర్వయోనా వచిత్సమష్టిభూతాయాం
వ్రక్రతౌ చిత్సమష్టిభూతంవిరిజ్ఞాత్కంగర్భవద్ధాతీతి;-యథా,

(౧) “మమయోనిర్మహద్భ్రష్టతస్త్రిన్దర్భవద్ధామ్యహమ్” ||గీ-౧౪-
మాలసంహితాయామ్, [౩||

(౨) “థాతాక్షేత్రేకర్తవీజభూతంగర్భవద్ధాతి” ఇతి ||

(౩) “అవపవససర్జాదౌతాసువీర్యమపాస్మజత్” ||మ-స్త్య-౧౮||
ఇత్యాది. ... *

తంగర్భంపరిణమయ్య ఆవిర్భావయతీతిచ—

(విధాతా).

(౧) “యోబ్రహ్మోణంవిదధాతిపూర్వమ్” ఇతి; ||శ్వే-ఉ-౬-౧౮||

(౨) “అథపునరేవనారాయణః” ||

ఇత్యువక్రమే, [౧౫

(౩) “తత్రబ్రహ్మోచతుర్ముఖోఽజాయత” ||

(౪) “హిరణ్యగర్భంపశ్యతజాయమానమ్” ||

(౫) “తస్మాద్విరాడజాయత” ||పు-సూ-౫||

నిర్వ. (౧) “దుధాఞ్-ధారణపోషణయోః” ||ధా-జు-౧౨౪-౧౮||

తృన్నాది అనిత్. ... *

తంగర్భంపరిణమయ్యవిదధాతిఆవిర్భావయతీతిచ—

(విధాతా).

పూర్వవత్థాతుః; విపూర్వః తద్వత్ తృన్నాది. ... *

ఋ. ౪౪ తద్గర్భపరిణామేస్యాదావిర్భావయతిస్వయమ్ ||౩౩||

ధారణాల్లిలయాన్యస్తాత్ (విధాతా) ౭యంప్రకీర్తితః । [౨౫

శ్లో.౫, అక్ష.౨౦-శ్లో.౫, అక్ష. ౩౨. (౧౦౯) నా.౪౫. ధాతురు త్తమః

౪౫ ధాతురు త్తమః,॥

ఓం ధాతురు త్తమాయనమః.

భా. (౬) “తస్మిన్ జ్ఞేస్వయంబ్రహ్మసర్వలోకపితామహః” ॥మ-
ఇత్యాదివచనేభ్యః. ... * [స్కం-౧-౯॥
అఠః,

(ధాతురు త్తమః)-

సృష్టురుత్కృష్టతమః, *దక్షాపూపికయాతత్సృష్టేభ్యః ప్రజా
వతిప్రభృతిభ్యశ్చ- యథా,

(౧) “తత్త్వన్నారాయణవరః” ॥తై-నా-౬-౧౧॥

శ్రీవరాహే,

(౨) “ఏతేషాంకతమోదేవఃవరఃకోవాధనావరః” ॥వరాహే- ॥

ఇతివృష్టే,

(౩) “వరోనారాయణోదేవఃతస్మైజ్ఞాతశ్చతుర్ముఖః” ॥వరాహే- ॥

ఇత్యాది బ్రహ్మరుద్రసంవాదయజ్ఞాగ్రహరణాదావిదంస్పష్టమ్...*

నిర్వ. అఠః, ధాతుః-స్రష్టుః, ఉత్తమః-ఉత్కృష్టతమః, కింపునస్తత్సృ
ష్టేభ్యఃఇతి—

(ధాతురు త్తమః).

ఉచ్చబైత్ ఉత్కృష్టవాచినః, అతిశయనికస్తవప్. చర్వమ్.

(౧) “దుధాఞ్-ధారణపోషణయోః” ॥ధా-జు|౧౨౪-౧౨॥

తృన్. అనిట్. జసా,

(౨) “ఋతఉత్” ॥౬-౧-౧౧౧|౨౨-౪॥

ఇతి ఉకారపకాదేశః, రవరః.

(౩) “రాత్సస్య” ॥౨-౨-౨౪|౨౨-౫॥

ఇతి సలోపఇత్యాది. ... *

నిరు. ౪౫ యోవైస్యాద్ధాతురుత్కృష్టః సచస్యాత్ (ధాతు
రు త్తమః) ॥౩౪॥

॥ అగ్రహారాధ్యాయాదౌ-౪-౫-౬. యజ్ఞగ్రహణాదౌ-౧౦.

శ్లో. ౬, అక్ష. ౧-శ్లో. ౬, అక్ష. ౮. (౧౧౦)

నా. ౮౬. అప్రమేయః

శ్లో || ౬ || ౮౬ అప్రమేయో,

ఓం అప్రమేయాయనమః.

భా. తేషాంకరణైః ప్రమాతుమశక్యః—

(అప్రమేయః).

[౫

(౧) “ఈద్యతి”

||

|| ౨౩౯-౧౫ ||

ఇతి ఈకారః; యథా,

(౨) “యన్నాయంభగవాన్ బ్రహ్మజానాతేపురుషోత్తమమ్” ||

స్వయంబ్రహ్మ,

(౩) “నహ్యేదిమథ్యా నమజస్యయస్య విద్యోనయంసర్వమయస్య
థాతోః । నచస్వరూపంనవరప్రభావం నచైవసారంపరమేశ్వ
రస్య” ||

బ్రహ్మరుద్రసంవాదేచ,

(౪) “నసశక్యస్త్రయాదృష్టుమ్మయావైర్వ్యాపితమ । సగు
ణోనిర్గుణోవిశ్వో జ్ఞానదృశ్యోహ్యసామ్యుతః” ||

నిర్వ. తేషాంకరణైః ప్రమాతుం-విరిచ్ఛేత్తుమ్, శక్యః ప్రమేయః, సనేత—

(అప్రమేయః).

(౧) “మాజ్-మానే”

|| థా-ది | ౧౨౫-౩ ||

ప్రపూర్వః.

(౨) “అచోయత్”

|| ౩-౧౯౭ | ౨౩౯-౧౩ ||

ఇతియత్. కృత్యశ్చాయమ్,

(౩) “శక్తిలిబ్ధ”

|| ౩-౩౧౭ | ౨౩౭-౧౫ ||

ఇతి చాత్ శక్యాథే.

(౪) “ఈద్యతి”

||

|| ౨౩౯-౧౫ ||

ఇతి ఆతఈత్వమ్. తస్య

[౨౫

(౫) “సార్వధాతుకార్థధాతుకయోః”

|| ౭-౩-౮౮ | ౧౫౧౮ ||

ఇతి గుణః. నభోసమాసః. నభోనలోపః.

.. *

నిరు. ౮౬ బ్రహ్మదినాబ్ధికరణైర్నమాతుమపిశక్యతే ।
దృష్టుంహ్యసా (వప్రమేయః) వచసామవ్యగోచరః || ౩౫ ||

శ్లో. ౬, అక్ష. ౫ శ్లో. ౬, అక్ష. ౮ (౧౧౧)

నా. ౪౭. హృషీకేశః

౪౭ హృషీకేశః,

ఓం హృషీకేశాయనమః.

భా. (౫) “తవా నైరాత్యమమచయేచా న్యేదేహిసంజ్ఞతాః । సర్వే
షాంసాక్షిభూతోసానగ్రాహ్యకేనదిత్యుచిత్” ॥ భా-మో-
[౧౭౯-౪॥

ఇతి అతీంద్రియత్వాత్, ‡ అకృశ్నగ్రహణత్వాచ్చ,
(అప్రమేయ) త్వమేష్వేదవచనేషుస్ఫుటమ్. ... *

తతరణానామపి నియామకత్వాత్ —

(హృషీకేశః). యథా, శ్రీహరివంశే, [౧౦

(౧) “హృషీకాణీంద్రియాణ్యాహుః తేషామీశోయతోభవాన్ హృ
షీకేశస్తతోవిష్ణుఃఖ్యాతోవేదేషుకేశవః” ఇతి; ॥ భా-హరి- ॥

(౨) “హర్షాత్ సౌఖ్యాత్ సుఖైశ్వర్యాత్ హృషీకేశత్వమశ్నుతే”
ఇతివా. ... * ॥ [

నిర్వ. తతరణానాం హృషీకాణాం - ఇంద్రియాణామ్, ఈశః -
నియామకఇతివా; హర్షసౌఖ్యసుఖైశ్వర్యయోగాద్వా —

(హృషీకేశః). పూర్వత్ర,

(౧) “ఈశ-విశ్వర్యే.” ॥ భా-అదా. ౧౨౩-౨౩॥

(౨) “ఇగుపథజ్ఞాప్రీతిరీకేశః” ॥ ౩-౧-౧౩౫. ౨౪౪-౬॥

ఇతి కః. [౨౦

(౩) “హృషు అశీకే,” ॥ భా-భా. ౧౨౦-౨౭॥

(౪) “హృష-తుష్టే” వా ॥ భా-ది-౧౨౫-౨౯॥

(౫) “కషిరూపిభ్యామీకన్” ॥ ఉణా-౪. ౨౭౪-౧౪॥

ఇతి వర్తమానే,

నిరు. ౪౭ ఇంద్రియాణాం నియంతృత్వాత్ (హృషీకేశః) ప్రకీర్తితః.

‡ అస్పగ్రహణ-౧-౮.

§ దేవేషు-౩-౪-౫.

శ్లో. ౬, అక్ష. ౯-శ్లో. ౬, అక్ష. ౧౨. (౧౧౨)

నా. రహ. పద్మనాభః

{ రహ. ౧౯౮ } పద్మనాభో,
3౪౮ }

ఓం పద్మనాభాయనమః.

భా. ఉ క్తంహిసర్వంవ్యసక్తి, —

(పద్మనాభః). —

[౫

పద్మభువఃప్రభవః పద్మో నాభావస్యేతి.

(౧) “అచ్ ప్రత్యన్వపపూర్వాత్”

॥౫-౪-౭౫౫౩-౨॥

ఇత్యత్రయోగవిభాగాత్ అచ్; యథా,

(౨) “ధాతో త్తానస్సంవిశతిపఞ్చవర్షశతానితు”

॥

(౩) “ధాతుర్నాభ్యాంపుషు-రం ప్రాదుర్భవతి పుషు-రం పుణ్డరీ
కఞ్చపద్మఞ్చ ॥ క్రిమిత్యేషకాలః” ॥

నిర్వ. (౬) “అనిహృషిభ్యాంకిచ్చ”

॥ఉణా-౪.౨౭౪-౧౫॥

ఇతిఈకన్; కీత్. కీత్వాన్నగుణః. సంహితాయాం అద్గుణః.

అన్యత్ర, నిరుక్తస్వాతంత్ర్యాదుపపత్తిః. *వృషోదరాదిః...*

ఉ క్తంసర్వంవ్యజ్యతే.

[౧౫

పద్మభువఃప్రభవఃపద్మఃనాభోఅస్యేతి—

(పద్మనాభః).

(౧) “ణహ-బన్ధనే”

॥ధా-ది.౧౨౫-౧౧॥

(౨) “ణోనః”

॥౬-౧-౬౫౫౧౫౮-౨౮॥

(౩) “వసివపియజిరాజి ప్రజిసదిహనివాశివాదివారిభ్యఇష్”

ఇతి వర్తమానే,

॥ఉణా-౪.౨౭౭-౧౩॥

(౪) “నహేర్భశ్చ”

॥ఉణా-౪.౨౭౭-౧౬॥

ఇతి ఇష్ భశ్చ అన్తాదేశః.

నిరు. రహ కాలాత్మకస్తుయత్పద్మంనాభోయస్యసఉచ్యతే ॥౩౬॥

(పద్మనాభ) శ్చాష్టవర్ణో మహాసంతానదోమనుః।

[౨౫

॥ ప్రత్యేషకాలః-౪-౫-౬.

5-2-86.

శ్లో. ౬, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౬, అక్ష. ౧౬. (౧౧౩) నా. ర్క. అమరప్రభుః

౪౯ ౭మరప్రభుః, 1

ఓం అమరప్రభవేనమః.

భా. (౪) “అజస్య నాభావధ్యేకస్యినుర్పితమ్” || యవే-౪కా-౬వ్ర-౨౦ ||

(౫) “అజస్య నాభావధ్యేకం యస్మిన్విశ్వం ప్రతిష్ఠితమ్” ||

ఇత్యాది. ... * [||

తేషామమరాణాం సృష్ట్యైద్యధికారదానేన నిర్వాహకశ్చ—

(అమరప్రభుః);-

నిర్వ. (౫) “అతః” ఇత్యుపధావృద్ధిః || ౭-౨-౧౧౬ | ౧౫౮-౨౦ ||

(౬) “నద-గతౌ.” || ధా-ది | ౧౨౫-౧౨ ||

(౭) “అ ర్తిస్తు సుహుస్యధుక్షితుభాయావాపది యక్షిన్భ్యోమన్”

ఇతి మన్. నిహతత్వాత్ నేట్. బహువ్రీహిః || ఉణా-౧ | ౨౬౫-౬ ||

యద్యపి,

(౮) “శేషోబహువ్రీహిః” || ౨-౨-౨౩ | ౭౨-౨౬ ||

ఇతి సమానాధికరణానామేవ బహువ్రీహిః తథాపి,

(౯) “సప్తమీచి శేషణేబహువ్రీహా” || ౨-౨-౩౫ | ౭౮-౨౪ ||

ఇతి సప్తమ్యాః ప్రాక్ప్రయోగవిధానాత్,

(౧౦) “అల్పభ్యామమ్” || ౫-౪-౧౩౬ | ౭౭-౧౫ ||

ఇతినా జ్ఞాపకాత్, సహివ్యధికరణానామపిభవతి. నచ

తేనైవాత్ర తస్యాః ప్రాజ్ఞేపాతశ్శబ్దః,

(౧౧) “గడ్వాదిభ్యశరా” || ౨-౨-౩౫ | ౭౮-౨౯ ||

ఇతి తస్యాః పరనిపాతాత్; గడ్వాదేరాకృతిగణత్వాత్.

(౧౨) “అచ్ ప్రత్యస్యవపూర్వాత్సమలోమన్” || ౫-౪-౭౫ | ౮౩-౨ ||

ఇత్యత్ర అజితియోగవిధాగా దచ్ సమాసాస్తః.

(౧౩) “యస్య” ఇతి లోపః. ... * || ౬-౪-౧౪౮ | ౨౬-౧౨ ||

తేషాం పద్మభూ ప్రభృతీనామమరాణాం సృష్ట్యైద్యధికారదానేన, ప్రభుః - నిర్వాహకఇతి—

(అమరప్రభుః).

నిరు. ర్క. సృష్ట్యాదివ్యపిదేవానామధికారప్రదానతః || ౩ ౭ ||

(అమరప్రభు) రితుక్తోనవార్థ సుర్వతోమనుః |

శ్చ మర్పితమ్ యస్మిన్విదంబిశ్వంభవనమధికృత్-౪-౫-౧౦.

శ్లో. ౬, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౦. (౧౧౪)

నా. ౫౦. విశ్వకర్తా

౫౦ విశ్వకర్తా,

ఓం విశ్వకర్తజనమః.

- భా. శ్రీమతిరామాయణే బ్రహ్మ,
- (౧) “మహర్షి వేశయానోఽపుమాంతస్సంపూర్వమజీజనః...ప్రా
జాపత్యస్త్యయాకర్తసర్వస్త్వయినీవేశితమ్” || రా-ఉ ౧౦౪-౪ ||
మహాభారతే,
- (౨) “ఏతాదౌవిబుధశ్రేష్ఠా ప్రసాదక్రోధజౌస్త్పతౌ | తదాదర్శితవ
ణ్ణానా సృష్టిసంహారకారకా” || భా-మో-౧౬౯-౧౯ ||
ఇత్యాది. ... *
- అతః,
(విశ్వకర్తా),- బ్రహ్మసృష్టిః పాశ్చాద్ధర్మవిద్యమానం విశ్వం
కర్త జగద్వ్యాపారోఽస్యైవేతి; యథా,

- నిర్వ. (౧) “భూ-సత్తాయామ్.” || భా-భాస్వా ౧౦౫-౧౮ ||
ప్రపూర్వః. [౧౫]
- (౨) “విప్రసంభవః” || ౩-౨-౧౮౦: ౨౫౯-౩౦ ||
ఇతి సముదాయస్యసంజ్ఞాత్వేన డురిత్యాది.
- (౩) “మృక్ష-పాణిత్యాగే” || భా-తుదా ౧౨౭-౧౪ ||
పచాద్యచ్; బాహులకాదయంభావేనా. గుణోరపరః. నభౌ
పూర్వః, పూర్వత్ర, తత్పురుషః; అన్యత్ర, బహుప్రీహిః.
నలోపః. తతః తత్పురుషః ... *
- అతః, (బ్రహ్మసృష్టిః పాశ్చాద్ధర్మవిద్యమానం విశ్వం కర్త
జగద్వ్యాపారః అస్మేతి) —
(విశ్వకర్తా).

నిరు. ౫౦ విశ్వస్యజగత్కర్తవ్యాపారోయస్యలక్షణమ్ || ౩౮ ||
[పాశ్చాద్ధర్మసృష్టిరూర్ధ్వార్థ (విశ్వకర్తే) తిత్థతే] [ఇదమాధు
నికృతమ్. ఏవమన్యత్రాప్రూహ్యమ్.]

శ్లో. ౬, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౬. అక్ష. ౨౦. (౧౧౫) నా.౫౦.విశ్వకర్మా

భా. (౧) “ విశ్వకర్మణస్సమవర్తతాథి” ||పు-౧౯||

(౨) “ పురుషంవిశ్వకర్మాణ మూదిదేవమజంవిభుమ్” ||
సర్వజ్ఞైచ్చతత్,

(౩) “ యథమావిశ్వాభువనాజుహ్వాత్” ||౪ కా-౬ ప్ర-౨౨||
ఇత్యుపక్రమే, విశ్వకర్మసూక్తే సుప్త జ్ఞప్తవ్యమితి.
విశ్వకర్మత్వఞ్చ,

(౪) “తదైక్షుతబహుస్యాంప్రజాయేయేతి” ||ఛా-ఉ-౬-౨-౩||

(౫) “సక్షుతలోకాన్నుసృజాఇతి” ||ఐ ఉ ౧ ౧||

(౬) “సోఽకామయతబహుస్యాంప్రజాయేయేతి” ||తై ఆ-౨-౬-౨||

(౭) “అథపునరేవ సారాయణస్సోఽన్యంకామమ్నసాధ్యాయిత”
[||మ-పూ-౨-౧-౨||

(౮) “తదసదేవసన్మహోకురుతస్యామితి” ||అలప్ట-౨ ప్ర ౯ అ||

(౯) “సోభిధ్యాయశరీరాత్స్విత సిస్మతుర్ద్వివిధాప్రజాః”
[||మ-స్త్య-౧-౨||

(౧౦) “ససిస్మతుస్సహస్యాంశాదస్మజత్పురుషద్విధా” ||

(౧౧) “కామాచ్చ నానుమా నాపేతా” ||బ్ర-సూ-౧-౧-౧౯||
ఇతి. ... *
...

నిర్వ. (౧) “దుకృత్-కరణే” ||ధా-త నా|౧౨౫-౫||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనిన్” ||ఉణా-౪|౨౭౭-౩౧||
ఇతి మనిన్. గుణోరపరః. అనిట్.

(౩) “విశ-ప్రవేశనే” ||ధా-తుదా|౧౨౭ ౨౦||

(౪) “అశూపుషి” ||ఉణా-౧|౨౬౫-౨౧||
ఇత్యాదినా క్త్వన్. కిత్యాదగుణః. అనిడిత్యు క్త్వమ్. బహువ్రీ
హిః. నాన్తలక్షణ ఉపధాదీర్ఘ ఇత్యాది. ... *

శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౪. (౧౧౬) నా. ౫౧. మనుః. ౫౨. త్వష్టా.

౫౧ మను, ౫౨ త్వష్టా,

ఓం మనవేనమః. ఓం త్వష్టేనమః.

భా. ప్రసిద్ధాత్ సజగల్బలవమాత్రాత్ మననాదేవేతి —

(మనుః).-

[౫

(౧) “మన-జ్ఞానే”

॥ధా-ది।౧౨౫-౧౪॥

(౨) “శ్మోస్వస్మిహిత్రప్యసేవ సిహనిక్లిదిబద్ధిమనిభ్యః” ॥ఉణా।

ఉః.

...

...

* [౧-౨౬౦-౩౩॥

ఏవం నిర్మితం నామరూపవ్యాకరణేన సుర సరాదివైచిత్ర్య

విభక్త్యవ్యవస్థాః. అతః

[౧౦

(త్వష్టా). త్వక్షతే ప్రమాకరణకర్తృణ స్త్వచ్.

నిర్వ. విశ్వకర్మత్వం, ప్రసిద్ధతత్సజగల్బలవమాత్రాత్ మననాదేవ. తతః, మన్యతేమను తేవేతి —

(మనుః).

(౧) “మన-జ్ఞానే”

॥ధా-ది।౧౨౫-౧౪॥

దివాదిః.

(౨) “మను-అవబోధనే” వా;

॥ధా తనా।౧౨౫-౨॥

తనాదిః. ఉభయతోపి,

[॥౧।౨౬౦-౩౩॥

(౩) “శ్మోస్వస్మిహిత్రప్యసేవ సిహనిక్లిదిబద్ధిమనిభ్యశ్చ” ॥ఉణా-

ఇతి ఉః.

...

...

*

ఏవం నిర్మితం త్వక్షతి-తనూకరోతి; త్వేషతి- దీపయతి నామ

రూపవ్యాకరణేన వ్యక్తావయవం కరోతీతివా —

(త్వష్టా). పూర్వత్ర,

నిరు. ౫౧ [సజగల్బలవమాత్రాద్వచననాత్] (మను)నుచ్యతే॥౩౯॥

౫౨ నామరూపవ్యాకరణాత్ (త్వష్టా) సృష్టస్య౫చ్యతే।

స్లో. ౬, అక్ష. ౨౩-స్లో. ౬, అక్ష. ౨౪. (౧౧౭)

నా. ౫౨. త్వష్టే

భా. (౧) “సోఁ-స్సంయోగాద్యోర నైవ” ||౮-౨-౨౯| ౩౨-౧౧||

ఇతి కకారలోపః. తనూకరణం-వ్యక్తావయవీకరణమ్.

త్విషేర్వాదీ ప్రికర్తణః,

(౨) “నప్తృనేప్తృ”

||౬-౪-౧౧|౨౧-౩౩||

ఇత్యాది నాత్మన్, ఉపధాయాః అత్వచ్ఛనిపాత్యతే;-

“త్విషేర్దేవతాయామకారశ్చో పధాయా అనిత్త్వచ్ఛ”

ఇతివానిపాతః. దీపనం-ప్రకాశనమ్, అవయవోన్మీలనమిత్యర్థః;

యథా,

(౩) “త్వష్టేరంఝాపాణివికుర్వస్తంవివశ్చిమ్” ||అర-౩ప్ర ౧౧అను. ||

(౪) “వేదేనరూపేవ్యకరోత్ సతా సతీప్రజాపతిః” ||అలప్త-౬ప్ర ౨౭. ||

(౫) “సర్వాణిరూపాణివిచిత్యధీరః” ||పు-సూ-౧౬||

(౬) “నామయావచ్ఛచ్ఛాతా నాంకృత్యానాచ్ఛప్రపచ్ఛనమ్” ||వి-పు-

ఇత్యాది. ... * [౧-౫-౬౩||

నిర్వ. (౧) “త్వత్కూ-తనూకరణే.” ||ధా-భా. ౧౨౦ ౧౭||

(౨) “తృన్తృచాశంసిక్షదాదిభ్యస్సంజ్ఞాయాచ్ఛానిటౌ” ||ఉణా-

ఇతిత్వచ్. సచఅనిటః. [౨|౨౬౮-౩౦||

(౩) “సోఁ-స్సంయోగాద్యోర నైవ” ||౮-౨-౨౯| ౩౨-౧౧||

ఇతి యులికలోపః. తస్య, య్మ త్వేనటః. అనశిత్యాది. అన్యత్ర,

(౪) “త్విష-దీప్తా”; ||ధా-అదా| ౧౨౩-౧౪||

ఇహ, అవయవోన్మీలనరూపప్రకాశనపర్యాయదీపనకర్తృచాయమ్.

(౫) “నప్తృనేప్తృత్వప్తృ హూతృపోతృ భ్రాశృజామార్యమాతృ

పితృదుహితృ” ||ఉణా-౨| ౨౬౮-౩౫||

ఇతిత్వన్, ఇతోఽత్వచ్ఛనిపాత్యతే. నిహతత్వాత్ నేటః.

“త్విషేర్దేవతాయామకారశ్చో పధాయా అనిటత్వచ్ఛ”

ఇతివా తృని నిపాతః. శేషంపాశ్చిత్. ... *

శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౫ శ్లో. ౬, అక్ష. ౨౬. (౧౧౮)

నా. ౫౩. స్థవిష్ఠః

{ ౫౩ } స్థవిష్ఠ.

ఓం స్థవిష్ఠాయనమః.

భా. అతః,

(స్థవిష్ఠః) - స్థూలతమః. స్థూలశబ్దాత్ ఇష్టన్. [౫

(౧) “స్థూలమార”

॥౬-౪-౧౫౬|౧౪౦-౨౬॥

ఇత్యాది నా యతాదిపరలోపః, పూర్వస్యచగుణః.

(౨) “బహుస్యామ్”

॥తై-ఆ-౨ ౬-౨॥

ఇతియథాసజ్జల్పంబహుభావన్ సూక్ష్మావ్యక్తసమష్టికారణ
పర్వణోభోక్తృసురనరతిర్యక్ స్థావరకరణకలేబరతద్దోచరశబ్ద
స్పర్శాది తదాస్పదచతుర్దశభువనగర్భబ్రహ్మాణ్ణ తదావరణరూ
పస్థూలవ్యక్తవ్యష్టికార్యవిస్తారవాఙ్మాయతో ఇత్యర్థః. యథా,

(౩) “నాస్త్యస్తోవిస్తరస్యమే”

॥గీ-౧౦-౧౯॥

(౪) “వ్యోమామ్బువాయ్వగ్నిమహీస్వరూపైః విస్తారవాన్యో
ఽణుతరోఽణుభావాత్” ॥

నిర్వ. అతః, యథాసజ్జల్పంబహుభావన్ సూక్ష్మావస్థస్య స్థూలా
వస్థతయావిస్తారవత్త్వాదతిశయేనస్థూలఇతి—

(స్థవిష్ఠః).

(౧) “స్థూల-పరిబృంహణే”

॥ధా-చు|౧౩౧-౨౭॥

చురాదౌ, కథాదిః. శిచ్. అతోలోపః. తతః, పచాద్యచ్.
శిలోపః ఇత్థంనిష్పన్నాత్ స్థూలశబ్దాత్,

(౨) “అతిశాయనే”

॥౫-౩-౫౫|౧౪౦-౯॥

ఇతి ఇష్టన్.

నిరు. ౫౩ [బహుభావంశ్చసూక్ష్మాణాంస్థూలావస్థతయాచసః॥౪౦॥
విస్తారవత్త్వాద్యస్థూలః] (స్థవిష్ఠః) పరికీర్తితః.

33^{వో}. ౬, ౭, ౮, ౯-33^{వో}. ౬, ౭, ౮, ౯, ౧౦ (౧౧౯) నా. ౫౪. శ్లోకం

౫౪ శ్చవిరో,

ఉం స్వవిరాయనము:

భా. (౫) “విస్తారస్సర్వభూతస్య విష్ణోస్సర్వమిదజ్జగత్” ||వి-పు-౧-
[౧౭-౮౪||

(౬) „త్వద్విస్తారోయతోజేన” || ||
 ఇత్యాది. *
 పపం + సజ్జల్పమూలకారణత్వేపి లౌకికమృదాదికారణ
 వైలక్ష్యగ్రంథినక్షతి—

(సవిరః). త్విషాః, [౧౦

(ဂ) 'ဗေဒနာသိပ္ပံ' ။

ఇత్యాది నాకిరచ్చ్రీత్యయః, హ్రస్వత్వమ్, పుగాగమశ్చ నిపా
త్యతే. సకలంకాలంస్థాస్మః లీలయాకాలమపేక్షమాణోఽపి
అతత్తంత్రీః, అనేనకాలవిశేషాపేక్షపరిణామదుద్ధదధ్యాదివైల
క్షణ్యం వివక్షితమ్, కాలస్యాపిసర్వాత్మనా తాదధీన్యాత్,
యథా,

నిర్వ. (3) “స్థూలదూరయువహృస్వక్షిప్రతుదాశాన్యణాదిపరం
పూర్వస్యచగుణః” ||౬-౪-౧౫౬|౧౪౦-౨౬||

ఇతి యశాదివరస్య లస్యలోపః పూర్వస్యచ గుణః ఓకారః,
అన్తః ... *
అన్తః ... *

ఏవంకారణత్వేఽపి, లౌకికమృదాది వైలక్షణ్యం వివక్ష్యతే.
 లీలయాకాలాపేక్షోఽపి, అతత్తస్యతయాకాలవిశేషాపేక్ష
 పరిణామదుద్ధధ్యాదివిలక్షణః సర్వంకాలంతిష్ఠతీతి—
 (ప్రవిరః).

నిరు. ౫౪ [కాలాత స్త్రీతయాదుగ్ధదధ్యాదిభ్యోవిలక్షణః॥౪౦॥

విద్యతేయస్సర్వకాలం (స్థవిరూ) పరిశీర్తితః]

† సకలస్వమూల-౧౦. సకలమూల-౧-౪.

జ్ఞో.౬,లక్ష.౩-జ్ఞో.౬.లక్ష.౩౨. (౧౨౦) నా.౫౫. ఘ్రాసః

{ ౫౫ } ధృవః॥
{ ౩౯౦ }

ఓం ధృవాయనమః,

భా. (౧) ,,కాలస్యచహిమృత్యోశ్చ జజ్ఞశుభ్రావరస్యచ। ఈశ తేభః
వానేకస్సత్యమేతద్భవీమితే” ॥ ౧౦౨ ॥

(3) “కాలచక్రం జగచ్చక్రం యగచక్రం కేశవః । ఆత్మనామకం
భగవాన్ పరివర్తయతే నిశమ్” ॥

(౪) “కాలంసవచ తేతత్ర నకాలస్తత్రవైప్రభుః” ॥

ಇತ್ಯಾದಿ.

...

• • •

三

అనంతపరిణామాదవ్యవికుర్వాణతయా స్వరూపా దదప్రచ్యావ్యః—
(ధృవః).

నిరం. (౧) “స్థా-గతినివృత్తా”.

॥ दृ-ध्या । १११-१५ ॥

(1) "శుభ్రం"

॥६-०-६४।०५०-०॥

ಇತ್ಯಾದಿ.

௨௨

(3) “అజిరశిశిరశిథిలస్థిరస్థిరస్థపరఖదిరశబిరాః” || ఉత్తా-౧.౨౬-౨
 ఇతి కిరచ్ నత్తే ధాతోర్వుక్, ప్రాస్వత్వచ్ఛనిపాత్యతే... *
 అనన్తపరిణామాదపిలవికుర్వాణతయా, ధ్రువతి-స్వరూపా
 దవ్రచ్యావ్యోభవతీతి—

(ప్రశ్న).—

(౧) “ద్రు-గతిస్థైర్యయోః,”

॥दा-तुदा॥१२-१२॥

(-9) “ధ్రువ”

॥ ధా. తుదా. ౧౨౭-౧౩ ॥

అతివాపాతః.

నిరు. ౫౫ అప్రచ్యావ్యస్వస్వరూపాత్ సద్దాయోసౌ(ధృ)వ)

శ్రుతః॥౪౨॥

† అప్రచ్యాప్యాధ్యక్ష:-౧-౧౦.

15-2-86.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౧-శ్లో. ౭, అక్ష. ౩. (౧౨౧) నా. ౫౬. అగ్రాహ్యః

శ్లో || ౭ || ౫౬ అగ్రాహ్యశ్చ -

ఓం అగ్రాహ్యయనమః.

భా. (౧) “ధృ-గతిస్థైర్య యోః” || ధా-తుదా | ౧౨౭-౧౨ ||

(౨) శి “నుదాదిభ్యోణలౌక” || || [౩౮౫. ౩౧౪. ౨౧౫]

ఇతి, కః. ఏవమ్, గుహః, వృషః, నిమిషః,
ఇత్యాదయోపి కప్రత్యయాంతాః; యథా

(౩) ‡ “అజయ్యశ్శశ్వతోఽధువః” || ||

(౪) “అవికారాయశుద్ధాయ” || వి-పు-౧-౨-౧ || ౧౦

(౫) “అపక్షయవి నాశభ్యామ్” ఇతి. * * * || వి-పు-౧-౨-౧ ||

మృత్యుత్వాదిరివ కులాలకువిద్వాది నా అనధిష్ఠేయః—

(అగ్రాహ్యః).

నిర్వ (౩) “నుదాదిభ్యోణలౌక” || ||

ఇతి, కః. కిత్వాత్ నగుణః. పూర్వపాఠే, [౨౧-౩ || ౧౫

(౪) “అవిశ్నుధాతుభ్రువాంయోరియకుపజౌ” || ౬-౪-౭ ||

ఇత్యోరుపజ్; పాఠాంతరేతున యద్వా, *పచాద్యచ్.

(౫) “ గాక్షకుటాదిభ్యోఽజ్జిన్జిత్ ” || ౧.౨-౧ | ౧౮౪-౨౨ ||

ఇతి, కుటాదిలక్షణ మచోజ్జిత్వమ్. జిత్వాత్ నగుణ ఇత్యాది.

పాఠాంతరే, ఇగుపథలక్షణోవా కః. * * * * * [౨౦

కువిద్వాది నా తత్త్వాదిరివ గ్రహీతుమ్. అధిష్ఠాతుమ్ శక్యః

గ్రాహ్యః, సనేతి—

(అగ్రాహ్యః).

(౧) “గ్రహ-ఉపాదానే.” || ధా-కా | ౧౨౮-౨౭ ||

నిరు. ౫౬ (అగ్రాహ్య) యోఽనధిష్ఠేయో మృత్తికేవ
కులాలకైః స్వతుదా-౪-౫. ‡ అనిమిషః విశిఖః-౧౦? ‡ అజేయః-౬ ౭.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౪ - శ్లో. ౭, అక్ష. ౬. (౧౨౨)

నా. ౫౭. శాశ్వతః

౫౭ శాశ్వతః,

ఓం శాశ్వతాయనమః.

భా. (౧) „ఋహలోర్ణ్యత్” || ౩-౧-౧౨౪ | ౨౪౧-౨౪ ||

[౧౬౫. ౭౫౫]

[౫

ఇతి ణ్యదంతః ఏవమ్, వేద్యః, మాన్యః ఇత్యాదయోపి. యథా,

(౨) „నైనమూర్ధ్వస్సతిర్యజ్ఞస్సమధ్యేపరిజగ్రభత్” || తై-నా-౬-౧-౯ ||

(౩) „బ్రహ్మధ్యతిష్ఠత్” || ౨-అష్ట-౮-ప్ర-౨-అ ||

(౪) „అధిష్ఠత్యేకః” ఇత్యాది. * * * * || శ్వే-ఉ-౪-౧౧ ||

ఏవమ్,

[౧౦

(శాశ్వతః),- అనవరతజగద్వాప్యపారప్రవాహత్యేన నిత్యః; యథా,

(౧) „అప్యుచ్చినాస్తతస్తే తేనర్హస్థిత్యస్తసంయమాః” || వి-పు-౧-

ఇత్యాది. ... * [౨-౨౬ ||

నిర్వ. (౨) „ఋహలోర్ణ్యత్” ఇతి హలస్తాత్ ణ్యత్. ౩-౧-౧౨౪ | ౨౪౧-౨౪ ||

(౩) „శకిలిజ్ఞ” ఇతి చాత్ శక్యార్థే అయం కృత్యః. || ౩-౩-౧౭౨ | ౨౩౭-౧౫ ||

(౪) „అతః” ఇత్యుపధావృద్ధిః. || ౭-౨-౧౧౬ | ౧౫౮-౨౦ ||

నశ్చ తత్పురుషః. నలోపః. ... *

ఏవమ్, అనవరతజగద్వాప్యపారప్రవాహత్యేన, శశ్వద్భవః-

నిత్య ఇతి —

(శాశ్వతః). శశ్వదిత్యప్యుచ్చస్సంప్రాతిపదికమవ్యయమ్. తతః,

(౧) „తత్రభవః” ఇతి, అన్. ఆదివృద్ధిః. || ౪-౩-౫౩ | ౧౧౨-౮ ||

(౨) „అవ్యయానాంభ మాత్రేటిలోపః” ఇత్యస్య, || ||

(౩) „యేషాంజ్ఞవిరోధశ్శాశ్వతికః” || ౨-౪-౯ | ౭౯-౩౬ ||

ఇతి నిర్దేశేన, అనిత్యత్వ జ్ఞాపనాత్, నటిలోపః. ... *

నిరు. ౫౭ „అప్యుచ్చినాస్తతస్తే తేనర్హస్థిత్యస్తసంయమాః” || ౪౩ ||
అతస్సదాప్రవాహత్వా నిత్య (శాశ్వత) ఉచ్యతే.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౭-శ్లో. ౭. అక్ష. ౧౨. (౧౨౩) నా. ౫౮ కృష్ణః. ౫౯ లోహితాక్షః

{ ౫౮ } కృష్ణః, ౫౯ లోహితాక్షః,
{ ౫౫౪ }

ఓం కృష్ణాయనమః. ఓం లోహితాక్షాయనమః.

భా. పవంవిధలీలారసేన నితాస్తనిర్వృతః—

(కృష్ణః). ఆర్షం నిరుక్తమ్' [౫

(౧) “కృషిరూఢవాచకశ్శబ్దోఽణశ్చనిర్వృతివాచకః । కృష్ణస్తద్భావ
యోగాచ్చ” ఇతి. ... * || భార-ఉ-౬౯-౫ ||

ఈదృశ్చిర్నిర్వృతి పిశునరమ్యరాజీవతామ్రనయనః—

(లోహితాక్షః). * * ... * * * * *

నిర్వ. పవంవిధలీలారసేన కర్షితకృష్ణతేవానితాస్తనిర్వృతోభవతీత—

(కృష్ణః).

(౧) “కృష్ణ-విలేఖనే,” నిర్వృతికర్తృహయమ్. || భా-తుడా | ౧౨౬-౧౭.

(౨) “ఇన్ సింక్ జిడిజుష్యవిభ్యోనక్,” || ఉణా-౩ | ౧౬౯-౩౨ ||

(౩) “కృషేర్వర్ణే” || ఉణా-౩ | ౧౭౯-౩౪ ||

ఇతి కృషేర్నిహితాత్ నక్ష్త్ర్యయే, కిత్వాత్ గుణభావే,
ణత్వేచ, కృష్ణశబ్దస్య నిష్పాద్యత్వేపి, ప్రకృతేచార్షనిర్వచనా
నుసారాత్ ఉక్తార్థనిష్పత్తిః. * పృషోదరాదిః యద్వా, తేనైవ
సూత్రేణ బాహుళకాదన్యత్రాపి నక్. అగుణః. అనిట్.
ణత్వమ్. ... *

ఈదృశ్చిర్నిర్వృతిపిశునరమ్యరాజీవతామ్రనయనతయా [౨౦
లోహితే అక్షిణీ అస్యేతి—

(లోహితాక్షః). * అశేకా వ్యుత్పాదితోహి అక్షిశబ్దః?.

(౧) “రుహ-బీజజన్మనిపాదుర్భావేచ.” || భా-భా. ౧౨౨-౫ ||

(౨) “హృశ్యాభ్యామితిన్” ఇతివర్తమానే, || ఉణా-౩ | ౧౭౨-౧౦ ||

నిరు. ౫౮ ఏకాస్తలీలారసతోనిర్వృతః (కృష్ణ) ఉచ్యతే ౪౪ ||

“కృషిరూఢవాచకశ్శబ్దోఽణశ్చనిర్వృతివాచకః”

౫౯ రక్తరాజీవనయనో (లోహితాక్షః) ప్రకీర్తితః ౪౫ ||

శ్లో. ౨, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౨, అక్ష. ౧౯. (౧౨౪) నా. ౬౦. ప్రతర్దనః. ౬౧ ప్రభూతః

౬౦ ప్రతర్ ద్దనః, ౬౧ ప్రభూతః-

ఓం ప్రతర్ ద్దనాయనమః, ఓం ప్రభూతాయనమః.

భా. సర్వేషాం సంహర్తృత్వజ్ఞానా. —
 (ప్రతర్ ద్దనః) తర్దిః హింసాకర్తా; యథా, [౫
 (౧) “యస్య బ్రహ్మచక్షుశ్చోభేభవతః” || కఠోప-౨-౨౪ ||
 (౨) “అత్తాచరాచరగ్రహణాత్” ఇతి. ... * || బ్ర-సూ-౧-౨-౯ ||
 సర్వసంహారేపి —
 (ప్రభూతః) సమృద్ధిః నిత్య నిర్మర్యాద భోగోపకరణ పరమ
 పదత్వాత్. ... * [౧౦

నిర్వ. (౩) “దుహేరశ్చలోవా” ఇతి ఇతన్. || ఉతా-౩. ౨౨౨-౧౧ ||
 పాక్షికోరస్య లశ్చ. గుణః బహుప్రీహిః. సవర్ణ దీప్యః
 తతోక్త రిత్యాచచోఽప్రాప్తే,
 (౪) “అట్లోఽదర్శనాత్” || ౫-౪-౨౬. ౧౩-౨ ||
 ఇత్యచ్ సమాసాంతః. ఇలోపః. * * ... * * * [౧౫
 అథ, సర్వసంహర్తృత్వజ్ఞోచ్యతే.
 అయమేవ సర్వప్రతర్దయతి- హి న స్తి సంహరతీతి —
 (ప్రతర్ ద్దనః).

(౧) “తర్ద - హింసాయామ్,” || ధా-భా. ౧౧౬-౨ ||
 ప్రపూర్వః; ణిచ్. ద్విత్వమ్. * నన్వ్యాదిల్యుః; ల్యుడా. బా
 హుళ కాదిత్యాది. యోరనః. ణిలోపః. ... *
 సర్వసంహారేపి నిత్య నిర్మర్యాద భోగోపకరణ పరమ పదతయా
 ప్రభూతః- సమృద్ధి ఇతి —
 (ప్రభూతః).

నిరు. ౬౦. యస్య చ బ్రహ్మక్షుశ్చోభేభవతస్సదా
 (ప్రతర్ ద్దన) సువిజ్ఞేయ సంహర్తృత్వప్రదోషనుః || ౪౬ ||

౬౧ భోగోపకరణ నిత్యం నిర్మర్యాదం పరం పదమ్ | యస్య
 తేన సమృద్ధత్వాత్ (ప్రభూత) ఇతి కథ్యతే || ౪౭ ||

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౪. (౧౨౫) నా. ౬౨, త్రికకు $\left\{ \begin{smallmatrix} \text{ద} \\ \text{బ} \end{smallmatrix} \right\}$ ధామ
 ... (౬౨ ... ౬౩)

౬౨ త్రికకు $\left\{ \begin{smallmatrix} \text{ద} \\ \text{బ} \end{smallmatrix} \right\}$ ధామ,

౬౦ త్రికకు $\left\{ \begin{smallmatrix} \text{ద} \\ \text{బ} \end{smallmatrix} \right\}$ ధామైనము.

భా. తత్రపరమాణుమాత్రంహిసృష్టిసంహారోచరమిదంపిశ్వమ్? -
 తదేతత్ స్పష్టయతి—

(త్రికకుద్ధామ)† ఇతి; (త్రికకుబ్ధామ) ఇతి కేచిత్; ఉభయధామి
 అవయవాలక్ష్యనే; (త్రికకుకుప్) - త్రిపాద్విభూతిలక్షణమ్, పరమం
 (ధామ)యస్య, సః (త్రికకుబ్ధామ). ఆమ్నాయతేహి,

(౧) “పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాని- త్రిపాదస్యాస్మతద్వి” ||పు-
 ఇతి? “త్రిపాత్, పాదః” [సూ-౩||

ఇతిపరమమహత్పరమాణుపరమాణౌవ్యాఖ్యాతౌ. [౧౯-౫౩||

(౨) “యస్యాయుతాయుతాంశాంశేషశ్చక్తిరియంస్థితా” ||వి-పు-

(౩) “మేరోరివాణుర్యస్యైతత్” ఇతి. ||

నిర్వ. (౧) “భూ-సత్తాయామ్,” ప్రపూర్వః. ||ధా-భా. ౧౧౫-౧౮||

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా, అకర్తృకాత్కర్తరిక్తః. ||౩-౪-౭౨, ౨౫౫-౨౬||

(౩) “శ్చక్తిః” ఇతి నేట్. ... * ||౭-౨-౧౧| ౧౭౭-౧౧||

తదేతత్ స్పష్టీక్రియతే. అవయవలక్షణయా త్రికకుత్, త్రిక
 కుప్ వా; త్స్త్రివయవం త్రిపాద్విభూతిలక్షణమ్, ధామ-స్థానమ
 స్వేతివా; పూర్వపదేన, జ్ఞానాదియుగత్రికావయవగుణషట్కం
 లక్షయిత్వా, తస్య ధామ-స్థానమ్ ధర్మ- తద్విశేష్టఇతివా—
 (త్రికకుద్ధామ); (త్రికకుబ్ధామ) వా.

(౧) “దుధాఞ్-ధారణపోషణయోః” ||ధా-జు. ౧౨౪-౧౮||

నిరు. ౬౨ త్రిపాద్విభూతి స్త్రికకుత్ నైవస్థానంవిశేషతః | యస్య స
 (త్రికకుద్ధామ); క్రికకుద్-౪-౫.† ఇతి-౪-౫-న.† పరమాణుణుపరి-౭-౧౦.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౪. (౧౨౬) నా. ౬౨. త్రికకు { డ్ } ధామ

భా. అథవా, (త్రికకుప్) శబ్దః జ్ఞానాది గుణవటయగళ త్రిక
లక్షకః, తస్య (ధామ) - ధర్మి, పూర్ణమాన్యు ఇత్యర్థః.
అతోహ్యేనం త్రియుగమావయః. యద్వా, ఆర్షనిరుక్తం
త్రికకుత్; యథా, మోక్షధర్మే స్వయమ్, [౫

(౪) “తథైవాసన్ త్రికకుదోవారాహంరూపమాస్థితః | త్రికకుత్ తేన
విఖ్యాతశ్శరీరస్యప్రమాపణాత్” || భా-మో-నా-౩౪౩-౬౩ ||
ఇతి; అస్మిన్పక్షే,

(ధామ) ఇతి నామాంతరమ్ - శ్రీజ్యోతిరితిచార్థః. ... *

నిర్వ. (౨) “సర్వధాతుభ్యః” || ఉణా-౪.౨౭౭-౩౨ || [౧౦
ఇతి; మ. నిన్. అనిట్. పూర్వపాతే,

(౩) “కక-లాట్యే;” || ధా-భా. ౧౧౬-౧౫ ||

(౪) “స్మగ్రోదుతి;” బాహుళకాదన్యతోపీతి ఉతిః. || ఉణా-౧.౨౬౪-౪ ||

యవాదిగణేదకార నిపాతనాత్ తస్యదః. పాతాంతరేకు,

* సుగ్రన్ భరుదిత్ సాత్రః రోధనార్థః ధారణార్థోవా. తతః క్విప్.

(౫) “అనిదితామ్” || ౬-౪-౨౪. ౩౫-౧౧ ||

ఇత్యాది నా నలోపః; * పృషోదరాదిలక్షణస్సలోపశ్చ.

నిరు. యద్వా త్రియుగధర్మవాన్ || ౪౮ || ఆర్షం నిరుక్తమా
శ్రేత్యత్రికకుత్స్వత్తిలక్షణః | అస్మిన్ పక్షే భిన్ననామ ధామ-జ్యోతి
స్వరూపవాన్ || ౪౯ || వ్యాఖ్యాతృణామభిప్రాయో నామైకత్వేపి
క్తి ర్తితః | తథైవాసన్ త్రికకుదోవారాహంరూపమాస్థితః || ౫౦ || త్రికకుత్తేన
విఖ్యాతః శరీరస్యప్రమాపణాత్.

శ్రీజ్యోతిర్వా - ౧. † ఉతిః. “యావాదీభ్యః కన్” ఇత్యత్ర యావాదిగణేద
కారనిపాతనాత్ తస్యదః. “వావసానే” ఇతివా చర్తవ్యమిదస్యతిః. పాతాంతరేకు,
[తా. శబ్దత్ర శ్రీకోశవివంపాతః]?

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౪. (౧౨౭) నా. ౬౨. త్రికకు { ౬ } ధామ

నిర్వ. (౬) „కై-శజ్జే” || ధా-భాస్వా | ౧౨౨-౨౩ ||

(౭) „అదేచఉపదేశే శీత” ఇత్యాప్తమ్. || ౬-౧-౪౫ | ౧౭౬-౧౨ ||

(౮) „అన్యేష్వపి” || ౩-౨-౧౦౧ | ౨౫౧-౧౭ ||

ఇతి, డః. టిలోపః. జత్వచర్తే; తత్రసాంహితకఃభా నై
జత్వేన భస్యబః నచాత్రచర్త్యం కరిష్యతే. కృతేతుప
స్యబః. దా నైతుఅకృతేచావసానికేవా చర్త్యకృతేతుతస్యాపి
జత్వేనా దఇతి వివేకః.

(౯) „త్యూ - ప్లవనతరణయోః” || ధా-భాస్వా | ౧౨౩-౩ ||

(౧౦) „తర తేర్ణిః” ఇతిఙ్ఞిః. టిలోపః. || ఉణా-౫ | ౨౦౧-౯ ||

(౧౧) „నేడ్వశి” || ౭-౨-౮ | ౨౪౯-౨౮ ||

ఇతి, నేట్. తతః, పూర్వత్ర, బహుప్రీహిగర్భోబహుప్రీహిః.

(౧౨) „లిజ్జమశిష్యమ్” || „మ-హాభాష్యే” ఇతితత్వబోధిన్యామ్ ||

ఇత్యాది. అన్యత్ర, తద్గర్భస్తత్పురుషః. తత్రనకోపియత్నః.
యద్వా, పూర్వపాఠానుసార్యార్థనిరుక్తానురోధాత్, [౧౫
లోకత్రయవ్యాపివరాహరూపః (త్రికకుత్); బహుప్రీహిః
ప్రతిపాదితోహ్యయంశబ్ధః?.

యద్వా, కకుదేతివృత్త్యాదితాత్ కకుచ్ఛబ్ధాత్,

(౧౩) „కకుదస్యావస్థాయాం లోపః” || ౫-౪-౧౪౬ | ౭౭-౩౦ ||

ఇతినిపాతనాత్, అన్తావయవోకారః. [౨౦

(౧౪) „అబాధకాన్యపినిపాతనానిభవన్తి” || ||

ఇతి, న దాన్తస్యాపిబాధః. ప్రకృతేచతేనైవసూత్రేణబహు
ప్రీహోఅన్తలోపస్సమాసాన్తః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్.
అత్రచ(ధామ) నామాన్తరమ్, జ్యోతిరితిచతస్యార్థః. అయశ్చ
ధాతోమనివృత్త్యాదితశ్చబ్ధః. అనిట్. అవిష్టలిజ్ఞోయమిత్యాది.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౭, అక్ష. ౩౨ (౧౨౮) నా. ౬౩ పవిత్రమ్. ౬౪ మ...రమ్

౬౩ పవిత్రమ్, ౬౪ మజ్జశంపరమ్, ||

ఓం పవిత్రాయనమః. ఓం శరాయమజ్జశాయనమః.

భా. ఈదృగ్గుణ విభవరూప నిరూపక సోపానేన తన్నిరూప్యం
స్వరూపమనుప్రవిశతి— [౫

(పవిత్రమ్); †పువః,

(౧) “అశిత్రాదిభ్యశ్చిత్రోత్రా” ఇతీత్రశ్రవ్యయః. || ఉణా-౪. ౨౭౮-౨౧ ||

(౨) “కర్తరిచ్చర్షి దేవతయోః” ఇతివా. * || ౩-౨-౧౮౬. ౨౬౦-౯ ||

సమస్త హేయప్రత్యనీకమ్—

(మజ్జశంపరమ్);

[౧౦

నిర్వ. ఏవమ్, గుణవిభవరూపనిరూపక సోపానేన తన్నిరూప్యం స్వరూప
మనుప్రవిశ్యతే. అఖిల హేయప్రత్యనీక స్వరూపతయా పూర్తోభవతీతి—
(పవిత్రమ్).

(౧) “పూర్ణ - పవనే.” || ధా-కా. ౧౨౮. ౧౨ ||

(౨) “అశిత్రాదిభ్యశ్చిత్రోత్రా” ఇతివా; || ఉణా-౪. ౨౭౮-౨౧ ||

(౩) “కర్తరిచ్చర్షి దేవతయోః” || ౩-౨-౧౮౬. ౨౬౦-౯ ||

ఇతి దేవతాయాం వా ఇత్రః. గుణా వా దేశౌ. లింగం పూర్వవత్. *

స్వయంప్రభావానుభవనిబద్ధన నిరజుగ శానస్తస్యకృతనిస్తర

జ్ఞాన్పుత్రమహిమదధిదశమ్, నిత్యనిర్మల్యాదకల్యాణైక తానమ్

పరమ్-అనంతమ్, మజ్జశమితి—

[౨౦

(మజ్జశంపరమ్); ఏకత్వాత్.

నిరు. ౬౩ గుణస్యవిభవానాం భూపస్యచనిరంతరమ్ || ౫౧ ||

నిరూపకస్య సర్వైశ్చ తన్నిరూప్యం స్వరూపకమ్ । అనుప్రవిశ్యవసతి
స(పవిత్ర) మితి స్మృతమ్ || ౫౨ ||

౬౪ సర్వ హేయప్రత్యనీకమనంతానన్దలక్షణమ్ । వేదాంతపారగన్నిత్య
ముచ్యతే (మజ్జశంపరమ్) || ౫౩ || † పుణః-౧౦.

శ్లో. ౭, అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౭, అక్ష. ౩౨. (౧౨౯) నా. ౬౪. మజ్జిమన్వరమ్

భా. మజ్జిగ్గత్తర్థః. * మజ్జేరలవ్. స్వయంప్రభానన్దతయాకల్పాజ్ఞై
కతానమ్. (వరమ్) ఇతి ఆనన్ద్యవరమ్. సత్యపి, నైసర్గికనిత్యనిర
వధికనిస్సీమనిస్సజ్ఞస్వగుణవిభవా ననుభవవైభవే సదాతనే,
† స్వతపవ అశేషదోషపరిపన్నిశాంతానన్తా నుపమానుకూలతమ
స్వయంప్రభాత్మానుభవనిబద్ధననిరఙ్కుశానన్దస్యకల్పతనిస్తర
జ్ఞప్తిమితామృతమహిమాదధిన్యాయయాగృహరావస్థయైవసర్వ
నిరపేక్షోనిత్యత్వప్తశ్చేతిశక్యనియాపణోభగవాన్. న్యరూపిత,

(౧) „ఆనన్దమయోఽభ్యాసాత్” ||బ్ర.సూ-౧-౧-౧౩||

(౨) „ఆనన్దాదయఃప్రభానన్ద్య” ||బ్ర.సూ-౩-౩-౧౦||

(౩) „అక్షరధియాన్ద్యవరోధః” ||బ్ర.సూ-౩-౩-౩౩||

ఇత్యాదౌ. అవాదిత,

(౪) „సత్యంజ్ఞానమనన్దమ్” ||తై. ఆ. ౨-౧-౧||

(౫) „ఆనన్దోబ్రహ్మ” ||తై. భృ-౬||

(౬) „శాంతిసమృద్ధుఃకృతమ్” ||తై. శీ-౬-౨||

(౭) „యత్రలక్షయోచ్చాన్దమనుద్వాత మతరజ్జన్తృప్త మమృతం
పరంబ్రహ్మ, తత్రధారయేదిత్యేమాన్వైష్ఠికీధారణా” ||

(౮) „అతరజ్జమనిర్దేశ్య † మపదానన్దలక్షణమ్” ||

ఇత్యాదిభిః. జ్ఞప్తిమాత్మైకరసవాదస్తు, * అఖణ్డఖణ్డనేతతశఃఖ
జ్ఞితః. సంవిదానన్దశక్త్యైశ్వర్యాదిగుణకోపి, అతివేలమానుకూ
లేనస్వయంస్వస్మై ప్రకాశతఇతి అన్యజ్ఞానానన్దవ్యపదేశః.
నతుజ్ఞప్తిసుఖమాత్రతయా; యథా, మణితరణిదీపాదికం
†† స్వప్రభావిషయంప్రకాశయతి, స్వయంజ్ఞుతదనపేక్షః ప్రకా
శతే, తతః, లేజః లేజస్వీతిచవ్యపదిశ్యతే, ఏవమ్, అయమ్, స్వగు
ణేనజ్ఞానేన సర్వమపరోక్షయతి, తదనపేక్షశ్చస్వయం [౨౫
ప్రకాశతే, జ్ఞానం జ్ఞాతేతిచవ్యపదిశ్యతే.

† అనుభవవైభవే-ర. ‡ స్వత ప్రసవ-ర. ¶ పరావరావస్థ-గ.

†† మస్పదా-౧-౧౦. †† స్వప్రభయావిషయమ్-ర-గ.

శ్లో.౮,అక్ష.౧-శ్లో.౮,అక్ష.౩. (౧౩౦)

నా. ౬౫. ఈశానః

శ్లో||౮|| ౬౫ ఈశానః,

ఓం ఈశానాయనమః.

భా.(F)“తద్గుణసారత్వాత్తతిద్వ్యపదేశఃప్రాజ్ఞవత్”||బ్ర.సూ.౨.౩-౨౯||

ఇతిన్యాయేనవా, జ్ఞానాదివ్యపదేశః. ఏవంబు, [౫

(౧౦) “సత్యంజ్ఞానమ్” ||తై.ఆ.౨-౧-౧||

(౧౧) “యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్” ||ముణ్ణ-ఉ-౧-౧-౧౦||

ఇత్యాదయో నవరస్పరముపరుద్ధ్యః. తథావార్హ్యేయాధ్యా

త్వేజీవప్రసక్తే,

(౧౨) “యథాజీవః ప్రశాంతాత్పాహ్రస్వోవాయదివామహాన్|జ్ఞానా
త్పానస్తథావిద్యాత్ పురుషం సర్వజన్తుషు|| సోత్రవేదయతే
వేద్యమ్’ఇతి. ... * * * * ||

నిమీలదున్మీల దీదృశస్వరూపేభ్యాబద్ధముక్తనిత్యేభ్యాః స్య
వ్యావృత్తిః కీర్త్యతే.—

(ఈశానః);- [౧౫

నిర్వ. (౧)“మగి- సర్పణే;” ||ధా-భ్యా|౧౧౬-౨౫||

(౨) “ఇదితోనుమ్ధాతోః”ఇతి, నుమ్. ||౭-౧-౫౮|౧౫౬-౩౫||

(౩) “నశ్చాపదాన్తస్యర్పలి”ఇతి,నస్యానుస్వారః;||౮-౩-౨౪|౧౦-౨||

(౪) “అనుస్వారస్యయివరసవర్ణః” ||౮-౪-౫౮|౧౦-౩||

ఇతి, వరసవర్ణో జః. [౨౦

(౫) “మజ్జేరలచ్”ఇత్యలచ్.లశయోరశేదః||ఉణా-౫|౨౮౧-౧౧||

వరశబ్దోవ్యాకృతః. లిజ్జన్తాభయ త్రాపిప్రాగ్స్వత్. ... *

నిమీలదున్మీలదీదృశ స్వరూపబద్ధముక్తాది వైలక్షణ్యంకీర్త్యతే.

సర్వావస్థస్వపరసమస్తవస్తువ్యవస్థాపనశీలతయా.ఈష్టఇతి—

(ఈశానః). [౨౫

నిరు. ౬౫. సర్వావస్థానుసర్వేషాం వ్యవస్థాపనశీలతః !

వస్తునాంభగవాన్సాత్మాత్ (ఈశానః) పరికీర్తితః||౫౪||

శ్లో.౨, అక్ష.౧-శ్లో.౨, అక్ష.౩.

(౧౩౧)

నా. ౬౫. ఈశానః

భా. (౧) “తాచ్ఛీల్య”

॥౩-౨.౧౨౯.౨౫౨.౨॥

ఇత్యాది నాచానశ్, సర్వావస్థస్వపరసమస్తవస్తవ్యవస్థావ
నస్వభావశత్యర్థః. యథా,

(౨) “తేమీశ్వరాణాంపరమమ్మహేశ్వరమ్” ॥శ్వే-ఉ-౬-౨॥

(౩) “స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ” ॥శ్వే-ఉ-౬-౨॥

(౪) “నతస్యకశ్చిత్తుతిరస్తిలోకే నచేశితా... సకారణంకరణాధి
పాధిపోనచాస్యకశ్చిజ్జనితానచాధిపః” ॥శ్వే-ఉ-౬-౯॥

(౫) “సర్వస్యవశీసర్వస్యేశానః సర్వస్యాధిపతిః సనసాధునా
కర్తృణాభూయాన్ పీవాసాధునాక నియాన్ । పష [౧౦
సర్వేశ్వరపషభూతాధిపతి రేషభూతపాల పష సేతుర్విధరణ
పషాంలొకానామ సమ్మేదాయ” ॥బృ-ఉ-౬-౪-౨౨॥

(౬) “సవాతియమాత్మాసర్వేషాం భూతానామధిపతిః సర్వేషాం
భూతానాంరాజా” ॥బృ-ఉ-౪-౫-౧౫॥

(౭) “ఏకఇద్రాజాజగతోబభూవ” ॥రకా - ౧౨౨.౨౨॥

(౮) “సశశోఽస్యజగతో నిత్యమేవనాన్యో హేతుర్విద్యతేశుశ
నాయ” ॥శ్వే-ఉ-౬-౧౭॥

(౯) “ఈశ్వరస్సర్వభూతానామ్” ॥గీ-౧౨-౬౧॥

(౧౦) “ఈశతేభగవానేకస్సత్యమేతద్భ్రవీమితే” ॥భార-ఉద్యో-౬౭-౧౩॥

(౧౧) “పరమాత్మాచసర్వేషామాధారపరమేశ్వరః” ॥వి-పు-౬-౪-౪౦॥

ఇత్యాది. అతః, కల్పనోపాధి పరిణామసన్యాజైశ్వర్యసార్వ
జ్ఞాదికంజల్పద్భ్యః త్రి † స్త్రీలజలాజ్ఞలిః ... * *

నిర్వ. (౧) “ఈశ-విశ్వర్యే” ॥ధా.అదా.౧౨౩-౨౩॥

(౨) “తాచ్ఛీల్యవయోవచనశక్తిమచానశ్” ॥౩-౨.౧౨౯.౨౫౨.౨॥

ఇతి, తాచ్ఛీల్యే చానశ్. * ... * * ... *

† స్సలీలాజ్ఞలిః.౪.

శ్లో.౮, అక్ష.౮-శ్లో.౮.అక్ష.౬. (౧౩౨)

నా. ౬౬. పాణిదః

$$\left\{ \begin{array}{l} ౬౬, ౩౨౩ \\ ౪౦౯, ౯౫౬ \end{array} \right\} \text{ పాణిదః}$$

ఒం వాగ్దాయనమః.

భా. అస్యైశ్వర్యస్య ప్రథమం విషయం వివక్షతే. —

(పాణిదః). —

[౫

ప్రాణదాతీతికః. సూరిభ్య స్సదా దర్శనరూపస్వానుభవ
పరిచరణానుకూలబలదత్తతిభావః. యథా,

(౧) “యతస్త్వదాబలదాః” ||౪కా - ౧ప్ర - ౮అ||

(౨) “సదైవః ప్రాణఆవిశతి” ఇత్యాది... * ||బృ-ఉ-౩-౫-౨౦||

నిర్వ. అస్యైశ్వర్యస్య ప్రథమోవిషయో వివక్ష్యతే. [౧౦

సూరిభ్యః సదాదర్శనరూపస్వానుభవ పరిచరణానుకూలమ్,
ప్రాణమ్. బలమ్, దదాతీతి —

(ప్రాణదః).

(౧) “దుదాక్ష-దానే” ||ధా-జు|౧౨౪-౧౯||

(౨) “అతోఽనుపసక్తే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః. ||౩-౨-౩|౨౪౫-౧౪||

(౩) “అనచ” ఇతిధాతుః. ||ధా-అదా|౧౨౪-౯||

(౪) “శ్వస-ప్రాణనే, అనచ” ||ధా-అదా|౧౨౪-౮||

ఇతి, వత్సతే. చాత్, * అనిరపిప్రాణనే. ప్రపూర్వః.

(౫) “పుంసినంజ్ఞాయాం ఘుప్రాప్యేణ” ||౩-౩-౧౧౮||

ఇతి, ఘాపవాదః, [౨౮౮-౭||

(౬) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘుక్. ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

(౭) “అతః” ఇత్యుపధావృద్ధిః సవర్ణదీర్ఘః. ||౭-౨-౧౧౬|౧౫౮-౨౦||

(౮) “పూర్వపదాన్సంజ్ఞాయామగః” ఇతిణత్వమ్, ||౮-౪-౩|౭౬-౭||

(౯) “అనితే” ఇత్యస్యాసేధత్వాత్. ||౮-౪-౧౯|౧౮౬-౧౬||

తస్యేతు, ప్రాణ్యాదిత్యాదిరవకాశః. ... * * * * *

నిరు. ౬౬. సూరిభ్యః పరిచర్యాదాబలదః (ప్రాణదస్) స్మృతః!

శ్లో.౮, అక్ష. ౨-శ్లో.౮, అక్ష.౮. (౧౩౩)

నా. ౬౨. పాణిని

{ ౬౨
3౨౨, ౪౦౮ } పాణిని,

ఓం పాణినాయనమః.

భా. తేషామ్,—

- (పాణిని) - ఉజ్జీవనహేతుశ్చ. యథా, [౫
(౧) “తతోదేవానాన్నిరవర్తతాసురేకః” || ౪కా - ౧ప్ర - ౮౮||
(౨) “కోహ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్” || తై-ఆ. ౨-౨-౧||
(౩) “ప్రాణోరక్షతివిశ్వమేజత్” || ౨అప్ర - ౫ప్ర - ౧౮||
(౪) “ప్రాణస్తథానుగమాత్” || బ్ర-సూ-౧-౧-౨౯||
అత్యోభయత్ర నిపుణోన్నేయాన్యదాహరణాని. [౧౦
(౫) “అతైనమేతేదేవాః ప్రాణాఅమృతాఃపశన్తి” || ||
(౬) “తదేసిదక్షరంబ్రహ్మసప్రాణస్తమవాజ్మనః” || ము-ఉ-౨-౨-౨||
(౭) “సత్యాత్ప్రాణారామన్తనతనన్దమ్” || తై-శీ-౬-౨||
(౮) “మనోమయఃప్రాణశరీరభారూపస్సత్యసద్భువి” || ఛా-ఉ-౩-౧౪-౨||
శ్రీపామరే, [౧౫
(౯) “అథోపకరణద్వివ్యంపశ్చశక్తువలక్షితమ్ | కాలజ్ఞానక్రియే
చ్ఛాఖ్య ప్రాణసంజ్ఞంనుహమతే | ప్రాణశక్తేస్తుచాధ్యాత్మం
షాద్ధ్యునుఖలంహేయత్ | అధిదైవతమబ్జాక్షఃవాసుదేవస్స
నాతనః” ఇతి. || శ్రీపాంబురాత్రే. పామర-౪-సం- ||

నిర్వ. తేషాముజ్జీవనహేతుతయాప్రాణితిఅనేనతదుపజీవిజాతమితి—

(ప్రాణిని).

- (౧) “అనః,” చాత్ ప్రాణనే; ప్రపూర్వః. || ధా-అదా. ౧౨౪౯ ||
ఘాపవాదే,
(౨) “హలశ్చ” ఇతి, ఘజ్జి. || ౩-౩-౧౨౧, ౨౮౮-౧౪ ||

నిరు. ౬౨. ఉజ్జీవనస్యహేతుత్వాత్ నరాణాం (ప్రాణ) కురితః || ౫౫ ||

శ్లో.౮, అక్షు.౯-శ్లో.౮, అక్షు.౧౦. (౧౩౪) నా. ౬౮. జ్యేష్ఠః

౬౮ జ్యేష్ఠశ్ -

ఓం జ్యేష్ఠాయనమః.

భా. (౧౦) “జ్ఞానక్రియే చ్ఛాప్రాణాఖ్యంశక్తివ్యూహాద్విజామ్యతమ్”

ఇతిచ. ... * * || శ్రీపాండురాత్రే-పా-సం- ||

(జ్యేష్ఠః).- ప్రశస్యశబ్దాదిష్ఠని,

(౧) “జ్యచ” || ౫-౩-౬౧ | ౧౪౦-౨౩ ||

ఇతి, జ్యాదేశః. స్వేన సూరిభిశ్చ సర్వదా సర్వథానుభవేపి
అదృష్టపారమహంవిభూతి త్వేన ప్రశస్యతమః. యథా

(౨) “భగవాన్ వాసుదేవో జ్యాయసీవిభూతిః” ఇతి. ||

(౩) “బ్రహ్మైవ భూతా నాం జ్యేష్ఠమ్.” || అష్ట - ౮ ప్ర ||

వృద్ధతమోవా, సర్వేభ్యఃపూర్వభావిత్యాత్.

(౪) “వృద్ధస్యచ” ఇతి, జ్యాదేశః. || ౫-౩-౬౨ | ౧౪౦-౨౪ ||

సభాపర్వణి,

(౫) “పషుప్రకృతిరవ్యక్తః కర్తాచైవసనాతనః పరశ్చ సర్వభూతే
భ్యఃతస్మాద్వృద్ధతమోఽచ్యుతః” ఇతి... * || భా-స. ౩౪-౨౪ ||

నిర్వ. ఉపధావృద్ధౌ, దీర్ఘే ఉక్తన్యాయాత్,

(౩) “పూర్వపదాత్” || ౪-౪-౩ | ౭౬-౭ ||

ఇతి, ఇత్వేచ, వ్యుదపాదిహ్యాయంశబ్దః. ... * * *

స్వాత్మనా సూరిభిశ్చ సదానుభవేపి అదృష్టపారమహం [౨౦

విభూతితయా అతిశయేన ప్రశస్య ఇతివా;—

సర్వేభ్యఃపూర్వభావితయా అతిశయేన వృద్ధ ఇతివా;—

(జ్యేష్ఠః).

(౧) “శంసు - స్తుతా;” ప్రపూర్వః. || భా-భా. ౧౨౦-౩౦ ||

నిరు. ౬౮. సర్వదానుభవేప్యేతైరదృష్టపారభూతితః. (జ్యేష్ఠశ్)

శ్లో.౮,అక్ష.౧౧-శ్లో.౮,అక్ష.౧౨ (౧౩౫)

నా.౬౯.శ్రేష్ఠః

౬౯ శ్రేష్ఠః,

ఓం శ్రేష్ఠాయనమః.

భా. తైస్సదానుభవప్రీత్యాస్తైః పరిచర్యమాణః —
(శ్రేష్ఠః).

[౫

నిర్వ. (౨) “ప్రశస్యస్యశ్రే” ఇతిసాత్రనిర్దేశాత్ క్యప్. ||౫-౩-౬౦||

[౧౪౦-౨౧||

(౩) “అనిదితామ్” ఇతి, నలోపః. ||౬-౪-౨౪||౩౫-౧౧||

ఏవంనిష్పన్నాత్ ప్రశస్యశబ్దాత్;-

(౪) “వృధు-వృద్ధే” ||ధా-భాష్వా||౧౨౧-౨||

(౫) “గత్యర్థ” ||౩-౪-౨౨||౨౫౫-౨౯||

ఇత్యాదినా అకర్తృకాత్ కర్తరిక్తః, కేత్వాదనుణః.

(౬) “ఉదితోవా” ఇతిక్వా యామిధ్వీకల్పాత్, ||౭-౨-౫౬||౨౯౦-౯||

(౭) “యస్యవిభాషా” ఇతినిష్ఠాయామనేట. ||౭-౨-౧౫||౨౫,౨-౧౧||

(౮) “యుషస్తథోద్ధోధః” ఇతి, తస్య ధః. ||౮-౨-౪౦||౧౫౮-౧౩||

(౯) “యులాంజశ్” ఇతి, జశ్చైవన పూర్వస్య ||౮-౪-౫౩||౪-౩౦||

ధస్యదః ఇథంనిష్పన్నాత్ వృద్ధశబ్దాద్వా. ఆతిశాయనికే ఇష్ఠని,

(౧౦) “ప్రశస్యస్య” ఇతివర్తమానే. ||౫-౩-౬౦||౧౪౦-౨౧||

(౧౧) “జ్యచ” ||౫-౩-౬౧||౧౪౦-౨౩||

(౧౨) “వృద్ధస్యచ” ||౫-౩-౬౨||౧౪౦-౨౪||

ఇతి సూత్రాభ్యామ్, యథా క్రమముభయత్రాపి జ్యాదేశః.

(౧౩) “ప్రకృత్యైకాచ్” ||౬-౪-౧౬౩||౧౪౦-౨౨||

ఇతి, ప్రకృతిభావాత్, నటిలోపః*అద్దుణః ... * * * *

తైస్సదానుభవప్రీత్యాస్తైః పరిచర్యమాణః ప్రశస్యతమితి—

(శ్రేష్ఠః). ప్రాగివ వ్యుత్పాదితాత్ ప్రశస్యశబ్దాత్ ఇష్ఠని,

నిరు. ౬౯. (శ్రేష్ఠ) శ్చైర్నిర్దేశం స్తుతత్వాదభిధీయతే ||౫౬||

శ్లో.౮, అక్ష.౧౩-శ్లో.౮, అక్ష.౧౬ (౧౩౬)

సా. ౭౦. ప్రజాపతిః

{ ౭౦ } ప్రజాపతిః, I

ఓం ప్రజాపతయేనమః.

భా. (౧) „ప్రశస్యస్యశ్రః” యథా, ||౫-౩-౬౦|౧౪౦-౨౧||

(౨) „తద్విప్రాసోవిపన్యవోజాగృవాంసస్సమిన్ధతే-విష్ణోర్యత్పర [౫
మంపదమ్” ఇతి, ||సుబా-ఉ-౮||

„విపన్యవః”-స్తుతిశీలాః; - సర్వదాస్యోపలక్షణజ్ఞైశ్చ తత్.

(౩) „తస్మైదేవాఉపాసతే” „తస్మై”- తచ్ఛేష||

భూతాస్సన్తః తముపాసతే-సేవస్తే ఇత్యర్థః. ... * *

† కేన, కశ్చ తైస్సుకృష్టః; తత్రాహ— [౧౦

(ప్రజాపతిః),- బద్ధముక్తేభ్యః ప్రకృప్తతయాజాయస్తే-భవస్తీతి

ప్రజాః, సూరయః; యథా, ||ఆర-౩ప్ర-౧౧౮||

(౧) „రశ్మింరశ్మీనాన్యధ్యేతవత్తమ్-ఋతస్యవదేకవయోనిపాన్తి”

||తై-నా-౬-౧-౩||

(౨) „యమస్తస్సుముద్రేకవయో వయన్తితదక్షరేపరమే ప్రజాః”

నిర్వ. (౧) „ప్రశస్యస్యశ్రః” ||౫-౩-౬౦|౧౪౦-౨౧||

ఇతి, త్రాదేశః. ప్రకృతిభావః ప్రాగ్వాత్. గుణః. ... * *

తేషాంఞ్చ తేననాథవత్తయా బద్ధముక్తాపేక్షయా, ప్రకర్షణ

జాయమానానామ్- ప్రజానాం ప్రాదుర్భవతాంసూరీణామ్,

పతిః- స్వామీ నిత్యపరిచరణీయఇతి— [౨౦

(ప్రజాపతిః).

(౧) „పా-రక్షణే;” ||ధా- అదా|౧౨౪-౫||

నిరు. ౭౦. బద్ధాద్యుత్పత్తితో యేచజాయస్తే సూరయః

ప్రజాః. † తేషాంయోనిత్యసూరీణాం పతిస్సస్యాత్ (ప్రజాపతిః)||౫ ౭||

† శతేశ్వ-౧-౫.

శ్లో.౮.అక్ష.౧౩-శ్లో.౮.అక్ష.౧౬.(౧౩౬)

సా. ౭౦. ప్రజాపతిః

భా. (౩) “యస్మిన్ దేవాదిధిశ్చేన్ పేచుః” ||తై.నా.౬.౧.౨||

(౪) “అధిర్వైతే” ||౧.౪.౯౭|౫౮.౩౧||

(౫) “యస్తా దధికం యస్య చేశ్వరవచనస్తత్ర సప్తమీ” ||౨.౩.౯||

[౫౮-౩౨||

(౬) “అధిబ్రహ్మదక్షేపాఞ్చాలాః” || ||

ఇతివత్, తేననాథవత్త స్పస్తీత్యర్థః.

(౭) “యోదేవేష్వధిదేవపకటిసీత్” ||౪కా.౧ప్ర.౮౭||

(౮) “యత్రపూర్వేసాధ్యాస్సక్తిదేవాః” ||౩కా.౫ప్ర.౧౧౭||

(౯) “యత్రఋషయః ప్రథమజాయేపురాణాః” ||అబ్ధిదే- ||

(౧౦) “సదావశ్యన్తిసూరయః” ||పు.సూ.౧౪||

(౧౧) “నుద్యేవామనమాసీనంవిశ్వేదేవాఉపాసతే” ||కీ.౮.౨౫-౩||

ఇత్యాదిభిశ్చ్యాయమాణాః- తేషాంపతిః-స్వామీ,నిత్యపరిచరణీయః*
ఉచితేన దేశేన విశేషిస్తే.—

నిర్వ.(౨) “పాతేర్దేవః” ఇతి, దేవః టిలోపః. ||ఉణా-౫|౨౭౯౩౫||

(౩) “జనీప్రాదుర్భావే” ప్రపూర్వః. ||ధా.దివా|౧౨౫-౫||

(౪) “ఉపసర్గేచసంజ్ఞాయామ్” ||౩-౨౯౯|౨౫౧౧౪||

ఇతి, జనేః ; ఉత్పాత్ టిలోపః.

(౫) “స్త్రియామ్” ||౪-౧౩|౪౧౨౧||

(౬) “అజాద్యుగప్తాప్” ఇతి, అదంతలక్షణప్తాప్. ||౪-౧౪|౪౧-౨౨||

సవర్ణదీర్ఘః. ... * * * ... * * *

సచోచితదేశేన విశేష్యతే.

నిత్యనిర్దోష పరమ సత్వమయత్వాదినా, హితతయా, రా
మణీయకేనచ, హిరణ్యసామ్యాద్వా, హిరణ్యస్య పరమస్య
ధామ్నః, గర్భః-తన్నిత్యనివాసాత్ తద్గుణభూతఇతి—[౨౫

శ్లో.౮,అక్ష.౧౭-శ్లో.౮,అక్ష.౨౧. (౧౩౮) నా.౭౧. హిరణ్యగర్భః

{ ౭౧ } హిరణ్యగర్భః-
{ ౪౧౨ }

ఓం హిరణ్యగర్భాయనమః.

భా. (హిరణ్యగర్భః); నిర్దోష †నిరఘ నిత్య పరమసత్త్వాత్కేద్రవ్య విశేష త్వేనహిరణ్యసామ్యాత్, ‡హితిమ్, రమణీయమితివా, (హిరణ్య)మ్-పరమస్థామ-తస్యగర్భభూతః,తత్రనిత్యవాసాత్. తద్విషయేహిశ్రూయ తేః.

(౧) “ హిరణ్యయేపరేలోకే విరజం బ్రహ్మనిమగళమ్ | తచ్చుభ్రం జ్యోతిషాంజ్యోతి స్తద్యదాత్మవిదోవిదుః ||నతత్రసూర్యోభాతి” ఇత్యాది. [ము-ఉ-౨-౨-౧౦ ||

(౨) “దేవానాంపూరయోధ్య, తస్యాంహిరణ్యయఃకోశః” అర- [౧ప్ర-౨౭౨ ||

(౩) “పురంహిరణ్యయాంబ్రహ్మవివేశాపరాజితా” ఇత్యాది. * || ఆ-౧-౨౭ ||

నిర్వ. (హిరణ్యగర్భః).

(౧) “గృహ-నిగరణే.”

|| ధా-తుదా | ౧౨౭-౧౬ ||

(౨) “ అర్చిగృహభ్యాంభన్” ఇతి, భన్. || ఉణా-౩ | ౨౭౩-౩౦ || గుణోరపరః.

(౩) “నేడ్యశిక్వతి” ఇతి, నేట్. || ౭-౨-౮ | ౨౪౯-౨౮ ||

(౪) “హయ్య-గతికాన్త్యః.” || ధా-భ్యా | ౧౧౯-౧౬ ||

(౫) “హయ్య లేకస్యన్ హిరచ” || ఉణా-౫ | ౨౮౦-౨౬ ||

ఇతి, కస్యన్, ధాతోఃహిరాదేశశ్చ. ఆదేశేఅకారఇత్, ఉచ్చారణార్థోవా. కిత్యాదగుణః.

(౬) “అట్కుప్పాక్ నుమ్వవాయేఽపి” || ౮-౪-౨ | ౧౫-౨ || ఇతి, ఇత్స్వమ్. ... * * * * * ... * * * * *

నిరు. ౭౧ [హిరణ్యంపరమస్థామహిరణ్యస్యసమానతః] [౨౫

(హిరణ్యగర్భ) స్సపోక్షః తస్మిన్వసతియస్సదా] || ౫౮ ||

† నిరపద్య - ౭. ‡ హిరమణీయ - ౪ - ౫.

శ్లో. ౧. అక్ష. ౨౨-శ్లో. ౧. అక్ష. ౨౨ (౧౩౯) నా. ౨౨ భూగర్భః ౨౩ మాధ

౨౨ భూగర్భః- $\left\{ \begin{array}{c} ౨౩, \\ ౧౬౯, ౨౪౧ \end{array} \right\}$ మాధవో-

ఓం భూగర్భాయనమః.

ఓం మాధవాయనమః.

భా. అథ, తత్ర దివ్యసుహిషీకత్వమ్.—

(భూగర్భః).- భూః- భూమిః భగవతీ హీక్షమాద్యపర [౫
పర్యాయా, సదాసుభవేన భరణీయా గర్భభూతాఽస్యేతి.
ఆమనన్తిహితామ్?

(౧) “మహిం దేవీం విష్ణుపత్నీమజూర్యామ్” || ౩ అష్ట-౧ ప్ర-౨౨ ||

(౨) “ఉద్భృతా సివరాహేణ” ఇత్యాదౌ. || తై-నా-౬-౧-౨౫ ||

శ్రీవిష్ణుస్మృతౌ విస్తరః. * * * ... * * *

(మాధవః).- మాయాః శ్రియః, ధవః స్వామీ శ్రియః పతిః. యథా,

(౧) “అస్యే శానాజితో విష్ణుపత్నీ” || సి శానా- ||

నిర్వ. అథ, తత్ర దివ్యసుహిషీకత్వం ప్రతిపాద్యతే. తత్ర,

(౧) “హీశ్చ తే లక్ష్మీశ్చ పతౌ” ఇతి ప్రథమోపాత్త || పు-సూ-౯ ||

హీశ్చాద్యపరపర్యాయా భూః - భూమిః, గర్భః - [౧౫

సదాసుభవేన భరణీయతయా గర్భభూతా, అస్యేతి —

(భూగర్భః). పూర్వవత్ ధాతుః; భనాదిచ. భవః,

(౨) “సమ్పదాదిభ్యః క్విప్” ఇతి, స్త్రియాంవా, || ౩-౩-౧౦౫ ౨౮౬-౧౮ ||

(౩) “భవస్సంజ్ఞాన్తరయోః” || ౩-౨-౧ ౨౯౧-౨౯౯-౨౯ ||

ఇతివా, క్విప్. బహుప్రీహిః... * * * * * ... * * *

స్వరూపసరూపకభూతాయాః లోకమాతుః శ్రద్ధాద్యపరనా
మధేయాయాః మాయాః. శ్రియః, ధవః-పతిరితి —

(మాధవః). భవిర్గత్యర్థః; అస్తాత్ పచాద్యచి, ఇదిత్వాత్ నమః,

ప్రపాదరాదిత్వాల్లోపేచ, కథఞ్చిత్ పుత్వాద్యోయం శబ్దః. యద్యా

నిరు. ౨౨ [యస్య భూగర్భరణీయా భూత్ (భూగర్భ) ౨నుభవేన సః

౨౩ శ్రియశ్శ్రద్ధాదినా మ్నాశ్చ పతిర్ (మాధవ) ఇవ్యతే || ౫౯ ||

శ్లో.౮, అక్షు.౨౫-శ్లో.౮, అక్షు.౨౭. (౧౪౦)

నా. ౭౩. మాధవః

భా.(౧) “హీన్యతేలక్ష్మీశ్చపత్యై.”

॥పు.సూ-౯॥

అస్యాః స్వరూపవత్, నిత్య నిర్మల రూపత్వమ్, నిరుపాధిక
పరమైశ్వర్యాది, జగన్మాతృత్వమ్, బౌద్ధత్వకోభగవత్సంబంధో
నిత్యానపాయశ్చ ఇత్యాది, తత్త్వపరేషు శాస్త్రైశ్చ మర్యాదమ్.
వేదేషు తావత్, శ్రీసూక్తమ్, శ్రద్ధాసూక్తమ్, మేధాసూక్తమ్,
ఉత్తరనారాయణమ్, కాషీతకీబ్రాహ్మణమ్, ఇత్యాదౌ. వైష్ణవే,
(౩) “నిత్యైవైషా జగన్మాతాపిష్టో శ్రీరసపాయినీ । యథాసర్వకతో
విష్ణుస్తతైవేయద్విజోత్తమ” ॥వి.పు.౧-౮-౧౭॥

ఇత్యుపక్రమ్య, అనుతమస్థనే ఇష్టస్థివాదిర్విస్తీర్ణః బ్రాహ్మే,
(౪) “తచ్చక్షిర్దుర్జయాభీమా విష్ణుశక్తిరికస్తృతా । సర్వభూత
హృదజ్జస్థానానామధరాపరా ॥ ప్రాణాభ్యాసుస్త్రీమాతాచ
విశ్వస్యజననీభ్రువా” ఇత్యుపక్రమ్య, ॥బ్రాహ్మే- ॥

(౫) “దేవీభిన్నాజ్జనశ్యామా నిర్గుణావ్యవ్యయోపవహినీ” ॥బ్రాహ్మే-
ఇత్యుక్తమ్. [॥[౧౫

(౬) “తథైవైకావరాశక్తిః శ్రీస్తస్యకరుణాశ్రయా । జ్ఞానాదిషా
ద్ధుణ్యనయీ యాప్రోక్తాప్రకృతిః పరా ॥ ఏకైవశక్తిశ్రీస్తస్య
ద్వితీయాపరివర్తతే । పరావరేణయాపేణ సర్వాకారాసనా
తనీ ॥ అనంతనామధేయచ శక్తిచక్రస్యనాయకీ । జగచ్చరా
చరమిదం సర్వం వ్యాప్యవ్యవస్థితా” ॥లక్ష్మీసహస్ర-ఫల-౧౦॥

(౭) “మహావిభూతే సుముఖార్థ మాద్ధుణ్యవపుషఃప్రభోః । భగవ
ద్వాసుదేవస్య నిత్యైవైషానపాయినీ ॥ ఏకైవవర్తతేభిన్నా
జ్యోతేష్చైవహినుదగితేః । సర్వశక్త్యాత్మికాచైవవిశ్వం వ్యాప్య
వ్యవస్థితా ॥ సర్వైశ్వర్యగుణోపేతా నిత్యస్తద్ధర్మధర్మినీ । ప్రా
ణశక్తిః పరాహ్యేషాసర్వేషాం ప్రాణినాంభుః ॥ శక్తీనాశ్చైవ
సర్వాసాంయోనిభూతాపరాకలా” ॥లక్ష్మీసహస్ర-ఉపో-౧౯॥
ఇత్యాది లక్ష్మీనామసహస్రాదిత్యతేజ్యమ్. తత్రైవ,

(౮) “యస్తాజ్జ్ఞత్వంశ సముద్భూతాశ్చ క్తయోః శ్వగాస్సదా । కారణ

౩ వ్యోమవిగ్రహ - ౧౦.

శ్లో. ౨. అక్ష. ౨౦ శ్లో. ౨. అక్ష. ౩౨ (౧౪౧) నా. ౭౪ మధుసూదనః

౭౪ మధుసూదనః॥

ఓం మధుసూదనాయనమః.

భా. తేన తత్త్వ నిజగత్యస్మిం స్తదాజ్ఞానా॥ తస్మాత్ప్రీతా జగన్మాతా
శ్రీర్యస్యామృతవల్లభా : సుప్రీతాశ్శక్తయ స్సస్య సిద్ధిమిష్టాన్తి
శన్తిచ॥

॥లక్ష్మీసహస్ర ఫల-౭॥

వైష్ణవస్త్రోతిథ ర్మేషు చైతద్విషయమ శేషమ్ శ్రీరామాయణాన్ని
కార్తేన్యనః యథా, ॥రా.పా.౪-౭॥

(౯) “కావ్యం రామాయణం కృత్యం సీతాయాశ్చ రితన్యహత్” ఇతి.

(౧౦) “శ్రద్ధయా దేవో దేవత్వమశ్నుతే” ॥కాత.౩ప్ర-౩౭॥

ఇత్యేత దస్యాస్తత్పరహస్యమ్. * * * * *
ఏవమ్, సర్వనిర్వాహకత్వాత్, అసురనిరసనాదినా నిష్క్రీతి
పక్ష లక్ష్మీకత్వాచ్చ—

[౫౩౦. ౨౬౦.

(మధుసూదనః). నవ్యాదిత్వాల్ల్యః. ఏవమ్, నన్దనః, వర్ధనః,

నిర్వ. (౧) “ఘోషా-కమ్పనే”, ॥ధా-కా.౧౨౦-౧౩॥

పచాద్యచ్. గుణావాదేశౌ.

(౨) “మన - జ్ఞానే” ॥ధా-దివా.౧౨౫-౧౪॥

(౩) “అన్యేష్వపిదృశ్యతే” ॥౩-౨-౧౦౧౧౨౫౧-౧౭॥

ఇత్యపిశబ్దాత్ సర్వోపాధివృద్ధి చారాధాత్, నిరుపపదాదస్యతోపిషః
టిలోపః. తతః, * స్త్రియామలదస్తలక్షణస్తాప్. సవర్ణదీర్ఘః. ... *

ఏవమ్, సర్వనిర్వాహకత్వాత్, అసురనిరసనాదినా నిష్క్రీతి
పక్షలక్ష్మీకత్వాచ్చ, మధుమ్-అసురమ్, సూదతే సూదయతి-
హస్తీతివా; ఆర్షనిరుక్తానుసారాత్, మధుమ్-ఇన్ద్రియమ్ సూ
రిజనకరణమ్, సూదతే సూదయతి-ఆత్మన్యపసంహరతీతివా;—
(మధుసూదనః). ॥౨౫

నిరు. ౭౪ [మధ్వాఖ్యమసురంహస్తాః; సూరీణాంకరణాన్నివా]

ఉపసంహరతిస్వస్తిన్ (మధుసూదన) ఇవ్యతే] ॥౬౦॥

శ్లో.౯, అక్ష.౧-శ్లో.౯. అక్ష.౩. (౧౪౨) నా. ౭౫. ఈశ్వరః

{ ౭౫, } శ్లో || ౯ || ఈశ్వరో-
 { ౩౬ }

ఓం ఈశ్వరాయనమః.

౫౫౬. ౧౨౮.]

భా. మదనః, సజగర్వణః, జనార్దనః, ఇత్యాదయోల్యుప్రత్యయాన్తః.

(౧) “సర్వతత్త్వానయనాద్వైపమధుసూదనః” || భా. ఉ-౬౯-౪ ||

ఇత్యాక్షన్విరుక్తమ్.

ఆత్మనిఃసిత్యానన్తరాయతయా సూరిజనకరణోపసంహర్తృ
 త్వాద్వా. [||]

(౨) “మధురిద్విగ్రియనామాసతతోమధునిమాదనః” ఇత్యాది. *

అపారేపిపరభోగభూమా అప్రతిహతస్వేచ్ఛః—

(ఈశ్వరః). యథా.

నిర్వ. (౧) “మూద-క్షరణే” || భా-భా. ౧౧౫-౨౪ || మ. ౧౩౦-౧౨ ||

భా. దిః, చురాదిర్వా. ప. స్సః. నన్వాదిల్యుః, బాహుళకాత్
 ల్యుడ్యేత్యాది. యోరనః. చురాదేస్తు నిలోపేవిశేషః. [౧౫

(౨) “మన-జ్ఞానే” ఉప్రకరణే, || భా. దివా. ౧౨౫-౧౪ ||

(౩) “ఫలిపాటినమిమనిజనాంగుకపటినాకిథతాశ్చ” || శ్లో. ౧. ౨౬౧-౧౦ ||

ఇతి, ఉః, ధో-న్తాదేశశ్చ.

(౪) “ఇణో-ః” ఇత్యధిక్యత్య, || ౮-౩-౫౭ | ౧౫-౨౯ ||

(౫) “ఆదేశప్రత్యయయోః” ఇతి, మత్వేపాప్రీప్తే, || ౮-౩-౫౯ | ౧౫-౩౦ ||

(౬) “సాత్పదాద్యోః” || ౮-౩-౧౧ | ౧౧౪-౫ ||

ఇతి, పదాదిత్వాత్, నపత్వమ్. * * ... * *

అపారేపిపరభోగభూమానేకుష్టే- అప్రతిహతస్వేచ్ఛోభవతీతి—

(ఈశ్వరః).

నిరు. ౭౫ [ఈశనాద్రమణాచ్ఛాపి (ఈశ్వరః) పరికీర్తితః]

¶ మయత్వార్చ-ముద్రితకోశే. నయాన్తైవ-౪-౫. ‡ సిత్యానన్తరాయ-
 ౪-౫-౧౦. ‡ సిత్యానన్తరాయ-౧-౨.

స్లో.౯, అక్ష.౮-స్లో.౯. అక్ష.౬. (౧౪౩)

నా. ౭౬. విక్రమీ

$\left\{ \begin{array}{c} ౭౬ \\ ౯౦౯ \end{array} \right\}$ విక్రమీ,

ఓం విక్రమీదేనమః.

భా.(౧) “సత్యకామస్సత్యసజగత్తుః” || ధా. ఉ-౮-౧-౫ ||

(౨) “యత్రకామగమోవశే” ఇత్యాది... * || ||

ఇచ్చాప్రతిహస్తప్రసక్తిపరిపథిస్వభావజ్ఞానా—

(విక్రమీ) ఇతి. భూమప్రశంసానిత్యయోగాద్యర్థభిః. యథా,

(౧) “మననైవజగత్సృష్టిం సంహరిచ్ఛకరోతియః । తస్యారిపక్ష
క్షపణేకియాను ద్యమవిస్తరః” ఇత్యాది. *** || వి-పు-౫-౨౨-౧౫ ||

అథ, ఈదృశనిరతిశయపారుషానురూపద్వివ్యంశార్థంధనుఃనిత్యమస్యేతి-

నిర్వ. (౧) “ఈశ - విశ్వర్యే” || ధా-ఆదా. ౧౨౩-౨౪ ||

(౨) “స్థేశభాస” ఇత్యాదినా వరచ్. || ౩-౨-౧౭౫. ౨౫౯-౧౪ ||

(౩) “నేడ్వశే” ఇతి, నేట్. * ... * || ౭-౨౮. ౨౪౯-౨౮ ||

ఇచ్చాప్రతిహస్తప్రసక్తిపరిపథిస్వభావతయా, విక్రమః-పారు
షమ్, అస్యాస్తి అస్మి నేతి—

[౧౫
(విక్రమీ).

(౧) “క్రమ-పాదవిక్షేపే;” విపూర్వః. || ధా-భా. ౧౧౯౪ ||

(౨) “భావే” ఇతి, ఘర్ష. || ౩-౩-౧౮. ౨౮-౨-౮ ||

(౩) “నోదాత్తోపదేశస్యమాస్తస్యానాచక్షుః” || ౭-౩-౩౪. ౨౩-౨-౮ ||

ఇతి, జ్ఞోతికృతి, ఉపధావృద్ధిప్రతిషేధః. ఇన్ధంనిష్పన్నాత్ విక్రమ
శబ్దాత్, భూమప్రశంసానిత్యయోగాదౌమత్వద్ధేయథాయథమ్

(౪) “సంజ్ఞాయాంసున్వాభ్యామ్” || ౫. ౨-౧౩ ౭. ౧౩ ౭-౧౮ ||

ఇతి, ఇనిః, తనోసమావేశార్థః.

నిరు. ౭౬ [విక్రమంపారుషంపో] క్షఃతద్వత్వాత్ (విక్రమీ) బుద్ధైః || ౬౧

శ్లో.౯, అక్ష. ౭-శ్లో.౯. అక్ష. ౮. (౧౪౪)

నా. ౭౭. ధన్వీ

౭౭ ధన్వీ,

ఓం ధన్వీ నేనమః.

భా. (ధన్వీ). *ప్రీహ్యదిత్వాత్ యథోక్తార్థేభినిః.

సర్వదివ్యాయుధప్రదర్శనశ్చైతత్. యథా, [౫

(౧) “శాస్త్రధన్వాహృషీ కేశేపురుషుపురుషోత్తమః । అజితఃఖడ్గధృ

గ్విష్ణుః కృష్ణశ్చైవబృహద్బలః”

॥రా.యు.౧౨౦-౧౫॥

(౨) “శరానావావిధాకారాః ధనురాయతవిగ్రహమ్ । అనువ్రజ
న్తి కాకుత్స్థం సర్వేపురుషవిగ్రహాః” ॥

(౩) “తతోరాజన్ భగవానుగ్రధన్వా నారాయణప్రభవశ్చైవ
యశ్చ” ॥

నిర్వ. (౫) “యస్య” ఇతి, లోపః.

॥౬-౪-౧౪౮-౨౬-౧౨॥

ఇన్నస్తలక్షణో దీర్ఘఇత్యాది. * * ... * *

అథ, ఈదృశనిరతిశయపారుషానుకూపం దివ్యం సర్వదివ్యాయు
థోపలక్షకంశార్ జ్ఞం ధనుః ధన్వవా శరాసనమ్ నిత్యమస్యాస్తీతి—
(ధన్వీ). ఆద్యేకత్వే,

(౧) “ధన-ధాన్యే” ఛాన్దసోఽయమ్. ॥ధా.జు.౧౨౪-౨౩॥

అస్త్యేవచాశ్చధన్వస్త్యమ్. అథవా, వత్సమూ ఇన్యాయాత్
ఛాన్దసస్యాభ్యస్య భాషాయాంప్రయోగః.

(౨) “స్యాచరిస్సరితనిధనిమినుష్టిభ్యుడః” ॥ఉత్తా.౧.౨౬౦-౨౫॥
ఇత్యుః. తతః, ఉదంతాదస్త్యత్,

(౩) “ప్రీహ్యదిభ్యశ్చ” ॥౫-౨-౧౧౬-౧౩౬-౧౦॥
ఇతి, ఉక్తార్థేభినిః. నచ,

(౪) “ఓర్గుణః” ఇతి, గుణః; ॥౬-౪-౧౪౬-౨౫-౧౭॥

నిరు. ౭౭ [పారుషానుగుణంశార్ జ్ఞంయస్య(ధన్వీ)సకభ్యతే]

21-3-86.

శ్లో.౯.అక్ష.౯-శ్లో.౯.అక్ష.౧౧ (౧౪౫)

నా. ౭౮. మేధావీ

౭౮ మేధావీ,

ఓం మేధావినేనమః.

భా.(౪) “భూతాదిమిద్రియాదిచ్ఛద్విధాఽహక్తారమీశ్వరః। విభక్తి
శక్తిరూపేణశార్దూపేణచస్థితమ్” ఇత్యాది.* * * ॥వి.పు.౧-౨౨-౭౦॥

నిస్సీమ నిత్య భూమానుగుణ సహజ సార్వజ్ఞ్యః—
(మేధావీ).

(౧) “అస్తాయామేధాస్రజోవినిః” ॥౫-౨-౧౨౧|౧౩౬-౨౦॥
ఇత్యుక్తార్థే వినిః * * * ... * * *

నిర్వ. తత్రహి * ఓరోదితివక్తవ్యే, నునోక్త్యా, సంజ్ఞా పూర్వ [౧౦
కోవిధిరనిత్య ఇతిజ్ఞాపనాత్. తతః,

(౫) “ఇకోయణది” ఇతి, యన్ వకారః. ॥౬-౧-౭౭|౪-౨౧॥
ద్వితీయే, ధవిః గత్యర్థః, ఇదిత్. తతోనుమ్. నచ,

(౬) “అనిదితాంహాలఉపధాయాక్షితి” ॥౬-౪-౨౪|౩౫-౧౧॥
ఇతి, కిదాదానల్పః, తత్రైవ, [౧౫

(౭) “అనిదితామ్” ఇతిప్రతిషేధాత్. తతః, ॥౬-౪-౨౪|౩౫-౧౧॥

(౮) “కనిన్యువ్యపితక్షి రాజిధన్విద్యుప్రతిదివః” ॥ఉణా-౧|౨౬౫-౩౫॥
ఇతి, కనిన్. ఆవిష్టలిక్తోఽయమ్. మరౌపుమాన్, శరాసనేక్షీబమ్.
తతః, అత్రాపిపార్శ్వదేవ ఇనిః.

(౯) “నస్తస్థితే” ఇతి, టేగ్లోపావిశేషః. ॥౬-౪-౧౪౪|౬౧-౧౫॥ [౨౦
ఉభయత్రాపీన్నస్తలక్షణో దీర్ఘఇత్యాది.* * * ... * *
నిస్సీమ నిత్య భూమానుగుణ సహజ సార్వజ్ఞ్యలక్షణా
మేధా నిత్యమస్యాస్తీతి—
(మేధావీ).

నిరు. ౭౮. [నిస్సీమభూమానుగుణనిత్యసార్వజ్ఞ్యలక్షణా ॥౬-౨॥ [౨౫
మేధాయస్యాస్తీసప్రోక్తః (మేధావీ) తివిచక్షణః] ।

ప్లో.఑,అక్ష.౧౨-ప్లో.఑,అక్ష.౧౪.(౧౪౬)

నా. ౨౭. విక్రమః

౭౯ విక్రమః,

౬౦ విక్రమాయనమః.

భా. వి నా- పతగపతినా, త్రయీమయేన, క్రమణమ్- తత్రతత్రస్వే
చ్చావిహారగతాగతమ్ అస్మేతి — [౨౬

(విక్రమః). యథా,

(౧) “తత్పురుషాయవిద్య హేనుపర్ణ పత్రాయధీమహి! తన్నోగరుడః
ప్రచోదయాత్” ||తై-నా. ౬-౧-౨౪||

(౨) “తస్య”- మహాపురుషస్య, “పురుషః”- † శేషభ్రత్యర్థః. || ||
సౌపర్ణ సూక్తాదిషు చాస్య తత్సన్దృష్టవ్యమ్. **...** [౧౦

సర్వ. (౧) “మిథ్య మేథ్య-మేధాహింసనయోః.” ||ధా-భా. ౧౦౨-౯||

(౨) “షిష్ఠిదాదిభ్యోఽక్ష” ||౩-౩-౧౦౪||౨౦౭-౬||

ఇతి, స్త్రియాశ్చ, అదంతలక్షణప్రాప్. దీర్ఘః.

ఇథంస్పన్నాత్ మేధాశబ్దాత్,

(౩) “అస్తాయామేధాస్రజోవినిః” ||౫-౨-౧౨౧||౧౩౬-౨౧|| [౧౫

ఇతి, ఉక్తార్థేవినిః. పాగ్విదీర్ఘః. * * * * *

తతః, వి నా- పతగపతినా త్రయీమయేన సుపర్ణేన, క్రమః క్రమణమ్,

పార్వజ్ఞానగుణమ్, తత్రతత్రస్వే చ్చావిహారగతాగతమ్, అస్మేతి —

(విక్రమః).

(౧) “క్రమ-పాదపితేపే.” భావేఘృత్. ||ధా-భా. ౧౦౯-౪|| [౨౦.

(౨) “నోదాత్త” ఇత్యాది నావృద్ధిప్రతిషేధః. ||౭-౩-౩౪||౨౩౨-౫||

(౩) “వా-గతిగన్ధనయోః.” ||ధా-అదా. ౧౦౪-౪||

(౪) “జనిఘసీభ్యామిత్” ఇతివర్తమానే, ||ఉణా-౪||౨౭౭-౧౭||

(౫) “వాత్తేచ్చ” ||ఉణా-౪||౨౭౭-౨౧||

ఇతి, ఇన్ డిత్. టిలోపః బహువ్రీహిః. * ... * [౨౫

సరు. ౭౯. [గమనంపక్షిరాజేనయస్య (విక్రమ) ఉచ్యతే] ||౬౩||

† శేషభ్రత్య-౧. || సూక్తంబ్రష్టవ్యమ్-౪.

శ్లో.౯.అక్షు.౧౫-శ్లో.౯.అక్షు.౨౦.(౧౪౭) నా.౮౦.క్రమః. ౮౧.అను త్త

౮౦ క్రమః; ౧ ౮౧ అను త్తమో-

ఓం క్రమాయనమః. ఓం అను త్తమాయనమః.

భా. ఈదృశ్య నిత్యవిభూత్యా అత్యంతస్థితః—

(క్రమః). † క్రమిరాత్త నేపదిత్వాత్ తాయనాథః. తాయనమ్-స్థితతా.*

అతః,—

(అను త్తమః). యథా,

(౧) “తస్మాద్ధాన్యన్నపరంకింశ్చ నాస” || ౨౭.౨౮.౯౭ ||

(౨) “తేనార్హతి బ్రహ్మణాస్పర్ధితుంకః” || ౨౭.౨౯-౩౦ ||

(౩) “తేనకోర్హతిస్పర్ధితుమ్” || ౨౭.౩౦-౩౧ ||

(౪) “మత్తపరతరన్నాన్యతిగ్జ్ఞేదస్తిధనజ్ఞయ” || ౨౮-౨౯ ||

(౫) “పరంహ్యపరమేతస్మాత్ విశ్వరూపాన్నవిద్యతే” || ||

॥ ఇత్యాది. * * * * *

అతః,—

నిర్వ. ఈదృశ్య నిత్యవిభూత్యా క్రమతే స్థితోభవతీతి— [౧౫

(క్రమః).

(౧) “వృత్తిసర్గతాయ నేషుక్రమః”. || ౧-౩-౩౮-౨౭-౩౫ ||

ఇతిస్థితతాలక్షణేతాయనేలర్థేహిఅన్యనేపదేనేహవిగ్రహః.
పాగ్విధాతుః. పచాద్యచ్. నామోస్సాంహితకః,

(౨) “కుప్సోకంకపాచ” ఇతి, జిహ్వమాలీయః.* || ౮-౩-౩౭-౧౦-౯ ||

అతఃనిరభ్యధికతయా నాస్తుత్తమః, అస్తాదితి—

(అను త్తమః). ఉచ్ఛబ్దాదులక్రొత్తవాచినఃఅతిశయనికస్తమప్.
చర్వమ్. సజ్జాపూర్వోబహుప్రీహిః. సజ్జానలోపేనుట్...*

నిరు. ౮౦. క్రమణాత్ క్రమహేతుత్వాత్ (క్రమ) ఏవఉదాహృతః |

౮౧. [ఉత్తమోనాస్తియస్తాత్ (అను త్తమ) ఉదాహృతః] || ౭-౮ || [౨౫

† క్రమిరాత్త నేపదిత్వాత్ తాయనాథ-౮. ॥ ఇత్యాది-౧-౪-౭-౯.

శ్లో.౯, అక్షుః ౨౧-శ్లో.౯, అక్షుః ౨౪. (౧౪౮)

నా. ౮౨. దురాధర్షః

౮౨ దురాధర్షః

ఓం దురాధర్షాయనమః.

భా. (దురాధర్షః); - గామీభ్యర్థితశయేనా మోఘాధివదనభిభవ
నీయః. యథా. [౫]

(౧) “మనోమయహాణశరీరోభాహుపస్సత్యసజ్జలృతకాశాత్తా
సర్వకత్తాసర్వగన్ధ సర్వరససర్వమిద మభ్యాక్తో ౭వాక్య
నాదరః” ఇతి. || ఛా-ఉ-౩-౧౪-౨ ||

(౨) “గమీభ్య రవరమోదేవః” || ||

(౩) “మహేందాధిమివాత్మోభ్యమ్” || || ౧౦ ||

(౪) “గామీభ్యర్థాత్సగరోపమమ్” ఇత్యాదిచ. || ||

తదనేన ప్రఘట్టకేన,

(౫) “తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్” || పురు-సూ-౧౪ ||

(౬) “తదక్షరేపరమేవోమన్” || తై-నా-౬-౧-౨ ||

(౭) “తేహనాకమ్” || పు-సూ-౧౮ || [౧౫]

నిర్వ. అతః, గామీభ్యర్థితశయేనా మోఘాధివత్ అనభిభవనీయతయా
అధర్మితుమ్ - ప్రధర్మితు మశక్యః అత్మోభ్య ఇతి—
(దురాధర్షః).

(౧) “ఇథిథా- పాగ్రేభ్యే” || ఛా-స్వా-౧౨౬-౧౧ ||

ఆజ్ఞాపూర్వః దుశ్శబ్దేవ్యయఉపపదే, [౨౦]

(౨) “ఈషద్దుస్సుమకృచ్ఛాక్రీకృచ్ఛాక్రీధేముఖత్” || ౩-౩-౧౨౬ ||

ఇతి, ఖత్. [౨౮౮-౨౪ ||

కృత్యాప్రసక్తిస్తు నిపుణతర ముపపాదయిష్యతే. లఘూపథ
గుణః, రపరః. దుసస్సోరుత్వమ్. * * ... * *

నిరు. ౮౨. [అపాన్నిధివదత్మోభ్యః (దురాధర్ష) ఇతీరితః] [౨౫]
దుర్విజ్ఞేయగతిర్యస్తాత్ (దురాధర్ష) ప్రకీర్తితః. పా.

† ఇత్క-౪.

శ్లో.౯, అక్ష.౨౧-శ్లో.౯, అక్ష.౨౪. (౧౪౯) నా. ౮౨. దురాధర్షః

భా. (౮) “తద్ధామ పరమ మ్మమ” ॥ ॥

(౯) “దివ్యంస్థానమజరజ్జ్వాప్రమేయమ్” ॥ భా. మాన-తాళపత్రకో-॥

(౧౦) “స్వర్లోకమాగచ్ఛగతజ్వరశ్చిరమ్” ॥ రా. బా. ౧౫-౩౩ ॥

(౧౧) “వివేకవైష్ణవస్తేజః” ॥ రా. ఉ. ౧౧౦-౧౩ ॥ ౧౫

(౧౨) “కలాముహూర్తాదిమయశ్చ కాలో నయద్విభూతేపరిణామ హేతుః” ॥ వి. పు. ౪-౧-౮౪ ॥

(౧౩) “తేహంతత్పరమంస్థానమ్” ॥ వి. పు. ౧-౬-౩౯ ॥

ఇత్యాదిభిః పూర్వోదాహృతైశ్చ, ఘృష్యమాణే, కాలాతీత త్వాక్షరత్వాపరిణామిత్వత మోతీతత్వనిత్యత్వా పునరా [౧౦ వృత్తిస్థానత్వాదినా, భగవత్స్వరూపగుణాదివత్,

(౧౪) “ఏకమేవాద్వితీయమ్” ॥ ఛా. ఉ. ౬-౨-౧ ॥

(౧౫) “నానదాసీన్నోసదాసీత్తదాసీమ్” ॥ అల్ల. ౮-౮-౯౮ ॥

ఇత్యేకత్వావధారణాదినిమిత్తామనిత్యత్వశఙ్కామతీత్యవర్తమానే, వైష్ణవేపరమపదే, శ్రీభూమిభ్యాం దివ్యమహిషీభ్యాం సహకౌషీతకీపర్యజగవిద్యాద్యవగత దివ్యాస్థానరత్నై, దివ్యపర్యజోగపరి, అనన్తవైసతేయవిష్వక్సేనాదిభిః పూర్వోపపాదితైః నిత్యసిద్ధైః పరిపర్యమాణచరణారవిస్తస్య భగవతః సర్వైశ్చ ర్వాపరపర్యాయం సార్వభౌమం సురాజంభవ మశేషవేదరహస్య మావిషకృతమ్. తథా, వాయుప్రోక్షతైవే స్పష్టమ్, [౨౦

(౧౬) “వైకుణ్ఠేతుపరేలోకే శ్రీయా సార్థం జగత్పతిః | ఆస్తే విష్ణురచివ్రాత్యా భక్తైర్భాగవతైస్సహ” ॥ ఇతి. ॥ పురాణే-వాయుప్రోక్షతైవే- ॥ శ్రీవిష్ణుతత్వే,

(౧౭) “షష్ఠ్యశక్తిమయోదేవో బహిర్లోకేశ్వరేశ్వరః | ఆస్తే స్వానందభావేన పరమవ్యోమినుస్థితః” ॥ ఇతి చ. * ॥ శ్రీపాశ్చ-శ్రీవిష్ణుతత్వసం- ॥

శ్లో.౯, అక్ష.౨౫-శ్లో.౯, అక్ష.౭.౨ (౧౫౦)

నా. ౮౩. కృతజ్ఞః

{ ౮౩ } కృతజ్ఞః,
{ ౫౩౬ }

ఓం కృతజ్ఞాయనమః,

భా. అథ, విస్తృతయథోక్తనిరుపాధికదాస్య నిర్మమత్వానా మనాద్య
విద్యాధ్యారోపితస్వాతంత్ర్యప్రవృత్తానాం సంసారిణామ్ — [౫

(కృతజ్ఞః); అనుకూల్య లవజ్ఞానాతీతి.

(౧) “అతోఽనుపసర్గైః” || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౪ ||

[౬౭౪. ౬౬, ౩౨౩, ౪౦౯, ౯౫౬]

బ్రహ్మజ్ఞః, ప్రాణదః, ఇత్యాదయోఽప్యేవమ్. యఃఖల్వాహ,

(౨) “అపిచేత్సుదురాచారః...సమ్యగ్స్వప్నసితోహిసః” || ౧-౯-౩౦ ||

ఇతి. నచప్రత్యుపకారంవశ్యతీదృశే; - యథా,

(౩) “గోవిందేతియదాక్రద్దత్ కృష్ణామామూరవాసినమ్ | ఋణంప్రవృద్ధ
మివమేహృదయా వ్నాపసర్పతి” ఇతిచ.*** || భా-ఉ-౫౮-౨౨ ||

నిర్వ. అథ, విస్తృతయథోక్తనిరుపాధికదాస్యనిర్మమత్వానామ్, అ
నాద్యవిద్యాధ్యారోపితస్వాతంత్ర్యప్రవృత్తానాం సంసారిణాం [౧౫
కృతంసుతృతమానుకూల్యలవజ్ఞానాతీతి —

(కృతజ్ఞః).

(౧) “జ్ఞా-అవబోధనే;” || ధా-కృ | ౧౨౮-౨౦ ||

(౨) “అతోఽనుపసర్గైః” ఇతి, కః. అతోలోపః. || ౩-౨-౩ | ౨౪౫-౧౪ ||

(౩) “ఊకృష్ - కరణే;” || ధా-తనా | ౧౨౮-౫ || [౨౦

(౪) “నిష్ఠా” || ౩-౨-౧౦ | ౨ | ౨౫౧-౨౦ ||

ఇతి, కః; కిత్వాదగుణః. అనిట్. * * ... * *

నిరు. ౮౩. ప్రాణిభిర్యతృతంకర్తృత్వాత్వాఫలదోయతః || ౬౫ ||

వత్రపుష్పాదినాతుప్తః (కృతజ్ఞో) మోక్షదానతః |

† ప్రతీపవృత్తానామ్-౪. ‡ లవకృతమేవజా-౫.

స్లో.ఓ.అక్ష.౨౫-స్లో.ఓ.అక్ష.౨౫ (౧౫౧)

నా.౮౮. కృతిః

౮౮ కృతి -

ఓం కృతయేనమః.

భా. తచ్చ తేహంసుకృతమ్, అస్తా దేవప్రసన్నాదితి—

(కృతిః).

[౨౮౨-౧౬॥ ౧౫

(౧) “అక ర్తరిచ కారకే సంజ్ఞాయామ్” ఇత్యధికారే, ॥౩-౩-౧౯॥

[౬౩౬.౯౯]

* స్త్రియాం క్తిన్నన్తః పవమ్, భూతి, సిద్ధిప్రభృతయోపి. యథా,

(౨) “పవపవసాధుకర్తకారయతి - తంయ మేభ్యోఽఽకేభ్య ఉన్ని
నీపతి” ఇతి. * * ... * *॥కాపీతకీబ్రా. ౩-౯॥ [౧౦
తస్య కర్తారోప్యాత్తానః, తదాయ తస్వరూప ప్రవృత్త్యాదిక
తయాలస్యస్వభూతా ఇతి—

నిర్వ. తచ్చ తేహంసుకృతమ్, ప్రసన్నాదేవాస్తాత్ క్రియత ఇతి—

(కృతిః).

(౧) “డుకృత్-కరణే.” ॥థా-తనా ౧౨౮-౫॥ [౧౫

(౨) “అక ర్తరిచ కారకే” ఇత్యధికారే, ॥౩-౩-౧౯॥ ౨౮౨-౧౬॥

(౩) “స్త్రియాం క్తిన్” ॥౩-౩-౯౮॥ ౨౮౬-౧౨॥

ఇతి, స్త్రియామపాదానే క్తిన్. క్తిత్వాత్ నగుణః, అనిట్.

(౪) “లిజ్జుశీవ్యమ్” ఇత్యాది. దేవతాభిప్రాయకంవా. ॥మహాభాష్యే॥

బ్రహ్మాదీనాం పశేవ్యత్వేపినదోషః, యతపతేనియతలిక్ష్ణః.

ఇన్ధమీదృశేన్యత్రాపిధ్యేయమ్. * * ... * *

తదాయ తస్వరూప ప్రవృత్త్యాదికతయాలస్యస్వభూతాః

తతా-కర్తారోప్యాత్తానోన్యస్వసనీతి—

నిరు. ౮౮. [యస్తాత్ప్రసన్నాత్సుకృతం తేహంసం (కృతి) రివ్యతే] ॥౬౬॥

ప్రయతోవాక్రియావాధ (కృతి) రుక్తాక్రియావతామ్ పా. [౨౫

స్థో. ౯, అక్ష. ౩౦-స్థో. ౧౦-అక్ష ౩. (౧౫౨) నా. ౧౫. ఆత్మవాన్. ౧౬. సురే

౧౫ ఆత్మవాన్, ||

స్థో || ౧౦ || ౧౬ సురేశశ్ -

ఓం ఆత్మవతేనమః.

ఓం సురేశాయనమః.

భా. (ఆత్మవాన్). * * ... * * ... * *
 ఫల్గుపదలిప్సానాం బ్రహ్మాదీనామపి సంవిధాతా— [౫

(సురేశశః). యథా బ్రహ్మ,

(౧) “యస్యప్రసాదా దహమచ్యుతస్య భూతప్రజాసర్గకరోఽస్త
 కారీక్రొధాచ్ఛరుద్రస్థి నితీహేతుభూతః” || వి. పు. ౪-౧-౧౫ ||

ఇత్యాది. * * ... * * ... * *

నిర్వ. (ఆత్మవాన్).

[౧౦

(౧) “అత-సాతప్యగమనే;” ... || ధా-భా. ౧౧౬-౨ ||

(౨) “సాతిభ్యామ్మనిన్” ఇతి, మనిన్. వృద్ధా, || ఉణా-౪. ౨౭౮-౮ ||

(౩) “నేడ్వశి” || ౭-౨. ౮. ౨౪౯-౨౮ ||

— ఇతి, ఇక్షభావేన, పుష్పాదితాదాత్మన్ శబ్దాత్.

(౪) “తదస్య” ఇతి, మతుప్. || ౫-౨-౯౪. ౧౩౪-౨౦ || [౧౫

(౫) “సలోపకపాత్రిపదికా స్తస్య” ఇతి, సలోపకః. || ౮-౨-౭. ౧౮-౧౪ ||

(౬) “మాచుపథాయాశ్చ మతోర్లోఽయవాదిభ్యః” || ౮-౨-౯ |

ఇతి, మతోర్మస్య వః. [౧౩౪-౨౬ ||

(౭) “అత్వసస్తస్యచ” ఇతి, దీర్ఘః. || ౬-౪-౧౪. ౩౬-౧౩ ||

(౮) “ఊగిదచామ్” ఇతి, నుమ్ ఇత్యాది. *... * || ౭-౧-౭౦. ౩౦-౧౩ ||

ఫల్గుపదలిప్సానామపి బ్రహ్మాదీనాం సురాణామ్, ఈశః సంవిధాతా ఇతి-

(సురేశశః).

నిరు. ౧౫. ఏషామాత్మశరీరాది నిరాసాదథవా (౭౭త్మవాన్),

స్వేమహిమ్ని ప్రతిష్ఠానాత్ (ఆత్మవాన్) అభిధీయతే || ౬౭ ||

౧౬. [బ్రహ్మాదీనాం ఫల్గుపదలిప్సానాన్త్రివివాకసామ్ | సంవి. [౨౫

ధాతా (సురేశ) శ్చప్రోచ్యతే విబుధోత్తమైః || ౬౮ ||

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౪-శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౬. (౧౫౩)

నా. ౨. శరణమ్

౨౭ శరణమ్,

ఓం శరణాయనమః.

భా. అవిశేషేణసర్వేషామ్ — [౩౮౦. ౩౮౧.

(శరణమ్) శృణా తేరక్షణార్థాల్లుః. ఏవమ్, కరణమ్, కారణమ్, [౫౪౩౦, ౯౫౯.] ౧ [14]

ప్రమాణమ్, ఇత్యాదయోపి. నిరుపాధికప్రాప్తకః; - యథా,
(౧) “తంహదేవమాత్మబుద్ధిప్రసాదమ్ముముత్సురైవశరణ మహం ప్రపద్యే” || శ్లో-ఉ-౬-౧౮ ||

(౨) “నివాసశృరణంసుహృద్గతిర్నారాయణః” || సు-ఉ-౬-౧౦ ||

(౩) “శరణ్యంశరణజ్ఞత్వామాహుర్దివ్యామహర్షయః” || ||

ఇత్యాది. * * * * *

నిర్వ. (౧) “ఈశ-విశ్వర్యే.” ఇగువధలక్షణకః. || ధా-అ-౧౨౩-౨౪ ||

(౨) “షు-ప్రసవైశ్వర్యయోః.” షస్సః. || ధా-భా-౧౨౨-౨౪ ||

(౩) “సుసూధాగృధిభ్యుక్తన్” ఇతి, క్రన్; || ఉణా-౨.౨౬౭-౬ || [౧౫ కిత్వాదగుణః. అనిట్. సాంహితకాద్గుణః. * * * * *]

అవిశేషేణసర్వేషాం, శరణమ్-రక్షకః నిరుపాధికప్రాప్తకఇతి — (శరణమ్).

(౧) “శ్యా-హింసాయామ్;” || ధా-కా-౧౨౪-౧౪ ||
అయమిహరక్షణకర్తా. [౨౦

(౨) “కృత్యల్లుటోబహుళమ్” || ౩-౩-౧౧౩. ౨౮౭-౩౦ ||
ఇతి, బాహుళకాత్ కర్తరి ల్యుట్.-

(౩) “కరణాధికరణయోశ్చ” ఇతికరణేవా. || ౩-౩-౧౧౭. ౨౮౮-౨ ||

(౪) “లిజ్జనుశిష్యమ్” ఇత్యాది. * * * * * || మహాభాష్యే ||

నిరు. ౨౭. ఆర్తనామార్తిహస్తృత్వాత్ (శరణం) పరికిర్తితః।
యమపాసాత్ భయండుఖం పాపంబద్ధోనపాధతే || ౬౯ || ప్రతిష్ఠాచ
సుఖంజ్ఞానం భవేత్ (శరణ) మిత్యతః।

౧ [14] [అత్ర, ఇతిశ్రుత్యత్ర, ఇతఉత్తరత్ర, “ఇత్యాదయః” ఇతి
అదిపదేన సంగృహీతానినామాని సర్వాణ్యపి, గ్రన్థప్రసంగలయ్యప్రదర్శయిష్యంతే.
తావత్ - ప్రదర్శనసౌకర్యాయ, తత్రతత్ర “ఇత్యాదయః” ఇతిపదోపరి, తద్ -
ఆవృత్తిద్యోతకక్రమసంఖ్యాపూత్రంనివేశ్యతే.] † యథా-౧-౪-౧౦-స.

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౭-శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౨ (౧౫౪) నా. ౮౮. శర్మ. ౮౯. విశ్వరే

౮౮ శర్మ,

౮౯ విశ్వరేతాః,

ఓం శర్మజనమః.

ఓం విశ్వరేతసేనమః.

భా. ‡ శర్మ - సుఖమ్, పరమపాప్యజ్ఞేతి—

(శర్మ). తస్మాదేవసుఖార్థాత్ మనః యథా,

[౫

(౧) “సర్వగ్రంథసర్వరసః” || ఛా-ఉ-౩-౧౪ ||

(౨) “కంబ్రహ్మ ఖంబ్రహ్మ” || ఛా-ఉ-౪-౧౦-౫ ||

(౩) “అనన్దోబ్రహ్మ” ఇతి. * ... * || తై-భృ-౬ ||

(శరణ, శర్మ) ప్రకారాన్ + వివక్షతి.—

(విశ్వరేతాః). విశ్వంకార్యమస్యేతి. సహి, స్వజ్ఞానగ్రాహనపరిచ [౧౦
రణైదమర్థేన ప్రజానాం జ్ఞానకర్తేన్ద్రియాదికం విశ్వంకరోతి. యథా,

(౧) “ఏతస్మాజ్ఞాయ తేహగ్రో మనస్సర్వేన్ద్రియాణిచ । ఖంవా
యర్జ్యోతిరాపః పృథివీవిశ్వస్యధారిణీ” || ముణ్డ-ఉ-౨-౧-౩ ||

నిర్వ. శర్మ - సుఖమ్, పరమపాప్యజ్ఞేతి—

(శర్మ). పూర్వవదేవధాతుః; ఇహసుఖార్థః.

[౧౫

(౧) “సర్వధాతుభ్యోమనన్” || ఉణా-౪-౨౭౭-౩౧ ||

ఇతి మనన్. గుణోరపరః.

(౨) “నేడ్వశి” ఇతి. నేఠ్ లిజ్జంపాగ్న్యత్. * || ౭-౨-౮-౨౪౯-౨౮ ||

అథ, శరణ, శర్మ ప్రకారాః విశిష్టక్రమా ఉపపాద్యంతే.

జ్ఞాన పరిచరణైదమర్థేన ప్రజానాం జ్ఞానకర్తేన్ద్రియా [౨౦
దికం విశ్వమ్, రేతః - వీర్యంకార్యమ్, అస్యేతి—

(విశ్వరేతాః).

(౧) “రీజ్ - స్రవణే.” || ఛా-దివా-౧౨౫-౨ ||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనన్” ఇతి వర్తమానే. || ఉణా-౪-౨౭౮-౩౩ ||

నిరు. ౮౮. పరమానందరూపత్వాత్ (శర్మ) హింసాదిమన్థనాత్ || ౭౦ ||

౮౯. విశ్వంరేతోభగవతో (విశ్వరేతా) హరిస్తన్పుతః।

జ్ఞానేన్ద్రియాదికం విశ్వం పరిచర్యార్థమేవహి || ౭౧ || యప్రజానాం
కరోతీతి (విశ్వరేతా) శ్చ సన్పుతః।

* ‡ శం-సుఖమ్-౫-౧౦. † వక్ష్యతి-౧-౪-౭. ¶ ఛా-౪-౨-౭-౧౦-౪.

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౩-శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౬. (౧౫౫) నా. ౯౦. ప్రజాభవః

౯౦ ప్రజాభవః।

ఓం ప్రజాభవాయనమః.

భా. (౨) “సప్తపాత్రాప్రభవ నితస్తాత్” ||ముణ్ణ-ఉ-౨-౧-౮||

(౩) “భవ నిభావాభూతానాం మత్తపవపుభగ్విధాః” ||గీ-౧౦-౫||
శ్రీవిష్ణుతత్వే.

(౪) “విచిత్రాదేహసంస్కృతిః శుశ్వా రాయని వేదితుమ్ పూర్వ మేవ
కృతాబ్రహ్మన్ హస్తపాదాదిసంయుతా” ఇతి. *||శ్రీపాంశ్వి-వి-త్వే- ||
సర్వాప్రజాః తద్వత్తైస్తైరేవోపకరణైః తస్మిన్నవన్తి తదాభిము
ఖ్యయోగ్యాభవన్తీతి — [౧౦
(ప్రజాభవః) అధికరణే,

(౧) “పుంసినంజ్ఞాయాం ఘోషాప్రాప్యేణ” ||౩-౩-౧౧౮| ౨౮౮-౭||

నర్వ. (౩) “సుగ్రీభ్యాంతుట్ప” ||ఉతా-౪| ౨౭౯-౫||
ఇతి, అనున్, తస్యతుట్ప; టిత్వాత్,

(౪) “అద్యన్తే” ఇత్యాద్యవయవః గుణః అనిట్. ||౧-౧-౪౬| ౪-౪|| [౧౫

(౫) “విశ-ప్రవేశనే” ||ధా-తుదా| ౧౨౭-౨౦||

(౬) “అశూపుషి” ఇత్యాదినా క్వన్; ||ఉతా-౧| ౨౬౫-౨౧||
కిత్వాదగుణః అనిడిత్యుక్తమ్. తతోబహుప్రీహిః, సా,

(౭) “అత్యసన్తస్య” ఇతి, దీర్ఘ ఇత్యాది. *** ||౬-౪-౧౪| ౩౬-౧౩||
ఏవమ్, సర్వా అప్రజాః తద్వత్తైస్తైరేవోపకరణైస్తదాభి [౨౦
ముఖ్యయోగ్యాభవన్త్యస్మిన్నీతి —
(ప్రజాభవః).

(౧) “భూ-సత్తాయామ్.” ||ధా-భ్యా| ౧౧౫-౧౮||

నిరు. ౯౦. తద్వత్తైస్తైరేవోపకరణైస్తస్మిన్నభి ముఖాప్రజాః ||౭౨||
సర్వాశ్చైవభవన్తీతి (ప్రజాభవ) ఉదాహరణః। [౨౫

శ్లో.౧౦, అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౦ అక్ష.౧౮ (౧౫౬)

నా. ౯౧ అహః

౯౧ అహస్-

ఓం ఆహ్వానము.

[౮౫౬. ౧౬౩, ౮౬౯.] [15]

భా. ఇతి, ఘః పవమ్, ఆశ్రమః, నియమః ఇత్యాదయః. *...* [౫
నహీనోఽస్మిన్ స్థితి—
(అహః).

(౧) “అహరహీనమ్” ఇతి మాలన్నిరుక్తమ్. || మూలసం- ||

(౨) “నహికల్యాణకృతుశ్చిత్ దుర్గతింతాతగచ్ఛతి” || ౧-౬-౮౦ ||

ఇతి. అనాద్యవిద్యానిదావధౌ స్వావబోధ హేతుత్వా [౧౦
ద్వా, అహరివేతి (అహః). * * * * *

నిర్వ. (౨) “కరణాధికరణాః” ఇతి వర్తమానే || ౩-౩-౧౧౭ | ౨౮౮-౨ ||

(౩) “పుంసినంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౧౮-౨౮౮-౭ ||

ఇతి, అధికరణే ఘః. యద్వా,

(౪) “అకర్తరిచకారకేసంజ్ఞాయామ్” || ౩-౩-౧౧౯ | ౨౮౯-౧౬ || [౧౫

ఇత్యనువృత్తై,

(౫) “ఋదోరప్” || ౩-౩-౫౭ | ౨౮౮-౧౭ ||

ఇతి, ఉవగ్ధాంతాదుక్తే అప్. శుణావాచేశౌ.

(౬) “జనీ- పామర్భావే” ప్రపూర్వః || ధా-దివా | ౧౨౫-౫ ||

(౭) “ఉపసర్గేచసంజ్ఞాయామ్” ఇతి, డః. || ౩-౨-౯౯ | ౨౫౧-౧౫ || [౨౦

టిలోపః. తతః, స్త్రియామదస్తలక్షణస్తేష్. దీర్ఘః తత్పురుషః. *...*

మాలనిరుక్తానుసారాత్, నహీనోఽస్మిన్ స్థితివా;— అనాద్యవిద్యా

నిదావధౌ స్వావబోధ హేతుత్వాత్, అహః-దివస ఇవేతి వా;—

(అహః).

నిరు. ౯౧. నసన్తిహీనాయస్మిన్ (అహ) స్పృహరికీర్తితః || ౭౩ ||

అనాద్యవిద్యానిదాయాం స్వధీ హేతుతయా (హ్యహః) ।

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౯ - శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౨౨ (౧౫౭) నా. ౯౨ సంవత్సరః

{ ౯౨ } సంవత్సరః
{ ౪౨౩ }

ఓం సంవత్సరాయనమః.

భా. ఏవమ్, ప్రబుద్ధేషు సముద్ధరణాయ సంవసతీతి—

(సంవత్సరః). వసేః, [౨౫॥

(౧) † “సంపూర్వాచ్చిత్” ఇతి సరస్వత్యయః. ॥ ఉణా-౩।౨౭౧-

(౨) “సస్యార్థధాతుకే” ఇతి, తకారః. యథా, ॥ ౭-౪-౪౯।౧౬౯-౩౪॥

(౩) “దదామిబుద్ధియోగస్తయేనమామువయాన్తితే” ॥ ౧-౧౦-౧౦॥

నిర్వ. (౧) “ఓహం-త్యాగే,” నజ్జ్ పూర్వః. ॥ ధా-జు।౧౨౪-౧౮॥

(౨) “కనిన్ యువ్యపితక్షిరాజిధన్వద్యుప్రతిదివః” ॥ ఉణా-౧।౨౬౫-

ఇతి వర్తమానే, [౩౫॥

(౩) “నజ్జిజహతేః” ॥ ఉణా-౧।౨౬౬-౨॥

ఇతి, కనిన్. ఆలోపః. నజ్జ్ నలోపః.

(౪) “అహన్” ఇతి, రుత్వమ్. విసర్గః. ॥ ౮-౨-౬౮।౩౯-౧౩॥

(౫) “లిజ్జముశివ్యమ్” ఇత్యాది. ** ... ** ॥ మహాభాష్యే ॥ [౧౫

ఇత్థమ్, ప్రబుద్ధేషు సముద్ధరణార్థం సంవసతీతి—

(సంవత్సరః).

(౧) “వస-నివాసే,” సంపూర్వః. ॥ ధా-చురా-౧౩౨-౧౨॥

(౨) “అశేస్సరన్” ॥ ఉణా-౩।౨౭౧-౨౫॥

(౩) “వసేశ్వ” ఇతి వర్తమానే, ॥ ఉణా-౩।౨౭౧-౨౫॥ [౨౦

(౪) “సంపూర్వాచ్చిత్” ॥ ఉణా-౩।౨౭౧-౨౫॥

ఇతి, సరన్ చిత్; చిత్వాత్,

(౫) “చిత్తః” ఇతి, అన్తోదాత్తః. అనిట్. ॥ ౬-౧-౧౬౩।౩౧౮-౨౧॥

నిరు. ౯౨. ఇత్థం తేషు ప్రబుద్ధేషు సత్కుద్ధరణాయయః ॥ ౭౪॥

(సంవత్సరన్.)

† సంపూర్వాచ్చిత్-౧-౪-౫-౭.

జ్ఞో.౧౦, అక్ష.౨౩-జ్ఞో.౧౦. అక్ష.౨౭. (౧౫౮) నా.౯౩. వ్యాళః.౯౪. ప్రత్య

౯౩ వ్యాళః,

౯౪ ప్రత్యయన్-

ఓం వ్యాళాయనమః.

ఓం ప్రత్యయాయనమః.

భా. (౪) “తేషామహంసముద్ధర్తా” ఇతి. ||గీ-౧౨-౭||

(౫) “అనయై నంహరి శ్రేష్ఠదత్తమస్యాభయమ్మయా” ఇతి.***||రా-
ప్రస్థానేన, తానాత్మసాత్కరోతీతి— [యు-౧౮-౩౪||
(వ్యాళః).

(౧) “లా-అదానే” ||ధా-అదా|౧౨౪-౫||

(౨) “అతశ్చోపసర్గే” ఇతికప్రత్యయః.***||౩-౧-౧౩౬|౨౪౪-౮||
ప్రతీయతేఽస్మిన్నితి— [౧౦
(ప్రత్యయః). సహితాన్ ప్రత్యాయయతి, విస్రమ్భయతి.యథా,

నిర్వ. (౬) “సస్యార్థధాతుకే” ||౭-౪-౪౯|౧౬౯-౩౪||

ఇతి, ధాతోస్సస్య తః. సమః,

(౭) “మోఽనుస్వారః” పాక్షికపరసర్థః ||౮-౩-౨౩౯-౧౪||

వోఽనునాసికః. నామోఽనుసంహితకః*విసర్జనీయస్యసః. *** [౧౫
అభయప్రదానప్రస్థానేన, తాన్ వ్యాలాతి-అదత్తేఅత్మసాత్కరోతీతి—
(వ్యాళః).

(౧) “లా-అదానే” వ్యాజ్ పూర్వః ||ధా-అదా|౧౨౪-౫||

(౨) “అతశ్చోపసర్గే” ఇతి, కః. ఆల్లోపః, ||౩-౧-౧౩౬|౨౪౪-౮||
లళయోరభేదః. వేరికారస్యయన్యకారః, **...* [౨౦
స్వస్య తద్విస్రమ్భయితృతయా, ప్రత్యేతి ప్రతీయతేవా -
విస్రమ్భోభవతి, ససర్వోఽస్మిన్నితి—
(ప్రత్యయః). పూర్వత్ర,

నిరు. ౯౩. తానాత్మసాత్ (వ్యాళ) ఉక్తకరోతియః;

౯౪. మోఽసాప్రత్యాయయతి తాన్ (ప్రత్యయ) స్సముదాహృతః || ౭౫ ||

శ్లో. ౧౦. అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౧౦. అక్ష. ౩౨. (౧౫౯) నా. ౯౫. సర్వదర్శనః

౯౫ సర్వదర్శనః॥

ఓం సర్వదర్శనాయనమః.

భా. (౧) “తంహాదేవమాత్మబుద్ధిప్రసాదమ్” ఇతి. ॥ శ్లో-ఉ-౬-౧౮॥
శ్రీవిష్ణుతత్వే, [॥ శ్రీపాంశ్చ-వి-తత్వే- ॥ ౫

(౨) “ భూయోభూయోపి తేబ్రహ్మన్ విశ్వాస్య పురుషోత్తమః”
స్వయంబు సభాపర్వణి,

(౩) “యది † తేహృదయం వేత్తియది తేప్రత్యయోమయి భీమ సేనార్జు
నాశీఘ్రం న్యాసభూతో ప్రయచ్ఛమే” ***॥ భా-స-౨౦-౭॥
తేషామ్, సర్వం॥ స్వమహిమాన స్తర్కయతీతి— [౧౦
(సర్వదర్శనః). యథా [॥ శ్లో-ఉ-౩-౨౦॥

(౧) “తమక్రతుంపశ్యతివీతశోకోధాతుప్రసాదాన్తహిమానమీశమ్”

(౨) “తస్యైవ ఆత్మైవ వృణుతేతనూంస్వామ్” ఇతి. ***॥ ము-ఉ-౩-౨-౩॥

నిర్వ. (౧) “ఇహో-౫తౌ.” అపరత్ర, ॥ ధా-అదా-౧౨౪-౨॥

(౨) “ఈజ్-౫తౌ.” తథా ప్రతిపూర్వః. ॥ ధా-దివా-౧౨౫-౩॥ [౧౫
ఉభయతాఽపి హ్రస్వదీర్ఘయోః,

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ఇత్యనువృత్తై, ॥ ౩-౩-౧౯-౨౮౨-౧౬॥

(౪) “ఏరచ్” ఇతి, అధికరణేఅచ్, ॥ ౩-౩-౫౬-౨౮౪-౧౬॥

గుణాయాదేశౌ. ఉపసర్గేశ్వరస్వయన్యకారః. ***... **

తేషామ్, సర్వం స్వమహిమాన స్తర్కయతీతి— [౨౦
(సర్వదర్శనః)

(౧) “దృశీర్-ప్రేక్షణే.” నిచ్. గుణోరపరః. ॥ ధా-భ్యా-౧౨౩-౧౦॥

నన్ద్యాదిల్యుః. ల్యు. డ్వా. బాహుళకాదిత్యాది. యోరనః. నిలోపః.

(౨) “స్మ-౫తౌ.” ॥ ధా-భ్యా-౧౨౨-౨౭॥

నిరు. ౯౫. మహిమానం సర్వసహం తేషాందర్కయతీతిసః [౨౫

(సర్వదర్శన) ఆఖ్యాతో నవార్ణోలోచనప్రదః ॥ ౭౬॥

† మేహృదయం వేత్తి - [ఇతిముద్రితకోశే.]

॥ సహమహిమానమ్-౭. సహమహిమన్వత్సమ్-౧-౫. స్వమహిమానమ్-౧౧.

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౨. (౧౬౦)

నా. ౯౬. అజః

శ్లో. ౧౧ { ౯౬. } అజన్ -
 ౨౦౬.౫.౨౪

ఓం అజాయనమః.

- భా. తేషామ్, స్వపాప్రిపరిపణిసర్వం స్వయమేవ క్షిపతీతి —
 (అజః). [౫]
- (౩) “అజ-గతిక్షేపణయోః” అచ్-యథా ॥ ధా-భాస్వా. ౧౧౨-౧౩ ॥
- (౪) “తేషామేవానుకమూర్ధ మహమజ్ఞానజన్తమః । నాశయా
 మ్యాత్మభావస్థో జ్ఞానదీపేనభాస్వతా” ॥ గీ-౧౦-౧౧ ॥
- (౫) “అహన్త్వాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి” ॥ గీ-౧౮-౬౬ ॥
 ఇత్యాది. * * * * * [౧౧]
- సమర్థానా మసమర్థానాం సర్వేషాం శరణాగతానామ్,
 విశిష్టానామ్, † వైక్లవ్యిభ్యు, పరిహర్తు మాశుతానశ్చ తే ఇతి —

- నిర్వ. (౩) “ఇహో శీభ్యాం వన్” ఇతి ప్రస్తావే ॥ ఉణా-౧. ౨౬౫-౨౩ ॥
- (౪) “సర్వనిఘ్నస్వరిష్టలవ్వశివవట్వప్రహ్వాష్వాఅతన్తే” ఇతి ఉణా-
 అకర్తరివన్నన్తోనిపాత్యతే గుణోరవరః అనిట్. *** [౧. ౨౬౫-౨౪ ॥

తేషామ్, స్వపాప్రిపరిపణిసర్వం స్వయమేవ అజతి-క్షిపతీతి —
 (అజః).

- (౧) “అజ-గతిక్షేపణయోః” పచాద్యచ్-ఇహ, ॥ ధా-భాస్వా. ౧౧౨-౧౩ ॥
- (౨) “అజేర్వ్యఘ్నభావోః” ॥ ౨-౪-౫౬. ౧౬౦-౩౫ ॥
 ఇతి, వీభావోనభవతి భావమశకాత్; అజనుశిష్టః. [౨౦]
- (౩) “అజేరజచ” ఇత్యజేరజాదేశః, వీభావ ॥ ఉణా-౨. ౨౬౨-౨౯ ॥
 నివర్తనార్థః. క్వచిదన్యత్రా పినిషేధాత్ నవీభావః.
- (౪) “రజేరజచ” ఇతి పాఠేపి, ప్రకృతే ॥ ఉణా-౨. ౨౬౨-౨౯ ॥
 భావమశకాదేవ వీభావాభావః. * * * * *

నిరు. ౯౬. ప్రత్యర్థినస్త్వసంపాప్రప్రజానాం క్షిపతీ (త్యజః)।

† వైకూఢ్యిభ్యు-౧-౪-౫-౭.

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౩-శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౬. (౧౬౧)

నా. ౯౭. సర్వేశ్వరః

౯౭ సర్వేశ్వరన్-

ఓం సర్వేశ్వరాయనమః.

భా. (సర్వేశ్వరః).

(౧) “అశ్నోతే రాశుకర్మణి వరట్వ” || ఉణా-౫.౨౮౧-౪ || ౫

ఇతి, వరట్, ఉపధాయా ఈ కారశ్చ.

(౨) “విభీషణే నాశుజగామ సన్ధిమమ్” ఇతి. *** || రా. యు. ౧౮-౩౯ ||
తేషాం స్వరూపేణ—

నిర్వ. సమధానామ సమధానాశ్చ సర్వేషాం శరణాగతానాం విశిష్ట
నమ్, వైక్లబ్యశ్చ పరిహర్తుమ్, ఆశుతాన్ సర్వానశ్చ తే వ్యాప్నోతీతి—
(సర్వేశ్వరః).

(౧) “అశూ- వ్యాప్తా” || ధా-స్వా | ౧౨౬ ౯ ||

(౨) “అశ్నోతే రాశుకర్మణి వరట్వ” || ఉణా-౫.౨౮౧-౪ ||

ఇతి, వరట్. చాత్,

(౩) “క్లి శేరీచ్ఛోపధాయాః కన్లోపశ్చలో నాశ్చ” || ఉణా-౫.౨౮౧-౨ ||
ఇత్యతో ౭ నువ ర్తమానమపధాయా ఈ త్వశ్చ. * స్వరత్యాది
వికల్పోపగమాత్,

(౪) “నేట్” ఇతి, నేట్. సర్వశబ్దోహి, || ౭-౪-౮.౨౪౯-౨౮ ||

(౫) “స్మ-గతా” ఇత్యతః, || ధా-భ్యా | ౧౨౭-౨౭ ||

(౬) “సర్వనిఘ్నస్వ” || ఉణా-౧.౨౬౫-౨౪ || [౨౦

ఇత్యాదినా వన్నన్తో వ్యుత్పాదితః? * * ... * *

తేషామనుపాయసాధ్యః స్వరూపేణ సిద్ధఇతి—

నిరు. ౯౭. అశక్తానాశ్చ శక్తానాం వైరూప్యం శరణైషిణామ్ || ౭ ? ||
అశ్నోతే పరిహర్తుం యః స (సర్వేశ్వర) ఈనితః |

శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౭-శ్లో. ౧౦, అక్ష. ౧౦. (౧౬౨) నా. ఫ. స. సిద్ధిః. ఫ. సిద్ధిః.

{ ఫ } సిద్ధిః, ఫ సిద్ధిన్-

ఓం సిద్ధాయనమః. ఓం సిద్ధయేనమః.

[౩౨౧.] [16]

భా. (సిద్ధిః). †నిష్ఠా. పవమ్, ప్రథితః, హితః, ఇత్యాదయోపి. [౫
నోపాయైసాధ్యః- యథా,

(౧) “న్యాసశ్చ త్యాహుర్మనీషిణో బ్రహ్మణమ్” ఇతి. * తై-నా-౬-౫౦॥
ఉపాయైరప్యయమేవ సాధ్యత ఇతి—

(సిద్ధిః). యథా,

(౧) “యదిచ్చత్ బ్రహ్మచర్యచ్ఛ్రావై” ॥ [౧౦

(౨) “యంపృథక్ ధర్మశ్చరణాః” ॥

నిర్వ. (సిద్ధిః).

(౧) “షిధుగత్యామ్.” షస్సః ॥ధా-భా. ౧౦౬-౮॥

(౨) “గత్యర్థ” ఇత్యాదినా కర్తరి క్తః. ॥౩-౮-౭౨, ౭౫౫, ౭౯॥

కిత్వాత్ ననుణః నిహతత్వాత్ నేట్. [౧౫

(౩) “ఝషస్తథోద్ధోధః” ॥౮-౨-౮౦॥౧౫౮-౧౮॥

ఇతి, నిష్ఠాతస్య ధన్వమ్.

(౪) “ఝలాంజశ్ ఝశి” ॥౮-౪-౫౩౪-౩౦॥

ఇతి పూర్వస్యధస్య దః * ... *

ఉపాయైరపిలయమేవ సాధ్యతే ఇతి— [౨౦

(సిద్ధిః). పాగ్నత్ ధాతుః. సత్వమ్.

(౧) “అకర్తరిచ” ఇత్యనువృత్తై, ॥౩-౩-౧౯-౧౨౨-౧౭॥

(౨) “స్త్రియాం క్త్వీన్” ఇతి, కర్మణి క్త్వీన్. ॥౩-౩-౯౪-౧౨౬-౧౨॥

నిరు. ఫ. స్వరూపేణైవభక్తానాం సిద్ధత్వాత్ (సిద్ధ) ఉచ్యతే ॥౭౮॥

ఫ. అయమేవహ్యపాయైశ్చ (సిద్ధి) సన్యతానధ్యతేయతః ॥౨౫

† కర్తరిస్థా-౫-౧౦.

శ్చ చారిణి-౧-౬.

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧౧-శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧౩. (౧౬౩) నా. ౧౦౦ సర్వాది:

౧౦౦ సర్వాదిర్ -

ఓం సర్వాదయనమః.

భా. (౩) “పృథక్ ధర్మఫలైషిణః” ॥

(౪) “పృథక్ ధర్మైస్స సుర్వైతత్తైః పృథక్తాత్మనేనమః” ఇతి. * ॥ ౧౬ ॥

తేషామ్, పరావరసర్వపురుషార్థమూలమితి —

(సర్వాదిః). యథా,

(౧) “యేత్వాం దేవంధ్రువంభక్తాః పురాణంపురుషోత్తమమ్ | పౌ
పునః సైసదాకామానిహలోకేపరత్రయ” ॥ రా-యు. ౧౨౦-౩౧ ॥

(౨) “సర్వాన్ కామాన్ పునఃస్తేవిశాలాంస్తైలోకేష్టస్మిన్ ॥ ౧౦
కృష్ణనామాభిధానాత్” ఇతి. * .. * ॥

ఇతి శ్రీహరితకులతిలక శ్రీవత్సాజ్ఞామిశ్రసూనోః,
శ్రీరజ్జరాజ దివ్యాజ్ఞాలబ్ధ శ్రీపరాశరావరనామధేయస్య,
శ్రీరజ్జనాథస్య, కృతౌ,
శ్రీ మ న్నామ స హ స్ర వి వ రణే, [౧౬
భగవద్గుణదర్పణే,
ప్రథమంశతకం సమాప్తమ్.

నిర్వ. కిత్వాదగుణః. అనిట్. ధర్మజత్వే పాగ్వత్.

(౩) “లిజ్జమశిష్యమ్” ఇత్యాది. * ... * ॥ మహాభాష్యే ॥
తేషాంపరావరభూతానాంసర్వేషాం పురుషార్థానామ్, [౨౦.
ఆదిః - మూలమితి —

(సర్వాదిః).

నిరు. ౧౦౦ సర్వేషాంపురుషార్థానాంమూలం (సర్వాది) రీతిః ॥ ౭౯ ॥

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౧౧-శ్లో. ౧౧-అక్ష. ౧౩ (౧౬౪) నా. ౧౦౦. సర్వాదిః

నిర్వ. (౧) „దుదాక్ష - దానే,” అజ్ఞాపూర్వః || ధా-జు-౧౨౪-౧౯ ||

(౨) „ఉపసర్గే ఘోషః” || ౩-౩-౯౨-౨౮౬-౧౦ ||

ఇతి, కిః. *అతోఽహంపః.

(౩) „స్ప-గతా.” || ధా-భా-౧౦౨-౨౨ || [౫

(౪) „సర్వ” ఇత్యాదినా నిపాత || ఉతా-౧౧౨౬౫-౨౪ ||

ఇత్యుక్త మేవ. తత్పురుషః. సాంహితకస్సవర్ణద్వయః. * ..*

ఇతి ఋషికమలతిలక శ్రీవేంకటేశ్వరమహాచార్యవర్యాత్మజ
వరదదేశికతనయ వరదగురువరసూను వరదార్యసూరి విరచితే.

శ్రీ ప రా శ ర భ త్తా ర్య భా షి త [౧౦

శ్రీమత్సహస్రనామభాష్యానుగే,

భ గ వ న్నా మ స హ స్రీ ని ర్వ చ నే,

ప్రథమంశతకం సంపూర్ణమ్.

శ్రీ. ౧౧, అక్ష. ౧౪ - శ్రీ. ౧౧, అక్ష. ౨౦ (౧౬౫) నా. { ౧౦౧ అచ్యుతః.

{ ౩౨౦.౫౫౭. } అచ్యుతః, ౧౦౨ వృషాకపిః -

ఓం అచ్యుతాయనమః. ఓం వృషాకపియేనమః.

భా. తేభ్యఃప్రపన్నేభ్యో నావగతః —

(అచ్యుతః). [౫

(౧) „యస్తాన్నచ్యుతపూర్వోహమచ్యుతస్తేనకర్తృణా” ॥

(౨) „తస్మాహంనప్రణశ్యామి” ॥

(౩) „నత్యజేయంకథంబున” ఇతి. * ... * ॥ రా యు-౧౮-౩ ॥
అచ్యుతమేవ ధర్మవరాహత్వేన సమర్థయతే. —

(వృషాకపిః). తథా౭౭క్షన్నిరుక్తమ్, [౧౦.

(౧) „కపిర్వరాహశ్చేష్టశ్చ ధర్మశ్చవృషాకచ్యుతేతస్మాద్వృషాకపిం
పాహికాశ్యపోమాంసజావతః” ఇతి.*** ॥ భా-రా-౩౪౩-౫౯ ॥

నిర్వ. తేభ్యఃప్రపన్నేభ్యః, చ్యుతః - అవగతః, నేతి—

(అచ్యుతః).

(౧) „చ్యుజ్ - గతా.” ॥ భా-భా. ౧౦౨-౩౨ ॥ [౧౫

(౨) „గత్యర్థ” ఇత్యాదినా కర్తరి క్తః ॥ ౩-౪-౭౨, ౧౫౫-౨౯ ॥
కిత్వాదగుణః. అనిట్. నభో సమాసః. నభోనలోపః. *...*
అచ్యుతమేవ ధర్మవరాహత్వేన సమర్థయతే.

సపవ, ఆర్షనిరుక్తానుసారాత్, వృషః - ధర్మః, తయాప్రశ్నా
సా కపిః - శేష్ఠవరాహశ్చేతి. — [౨౦

(వృషాకపిః).

(౧) „కపి-చలనే.” ఇదిత్వాత్ సుమ్. ॥ భా-భా. ౧౦౮-౧౫ ॥

నిరు. ౧౦౧. భక్తేభ్యో౭చ్యుతపూర్వత్వాత్ (అచ్యుతః) పరికీ
ర్తితః. ఆశ్రితానాంచ్యుతిర్వస్తాన్నాస్తి సో (౭చ్యుత) ఊరితః ॥ ౮౦ ॥

౧౦౨. కపిర్వరాహశ్చేష్టశ్చధర్మశ్చవృషాకచ్యుతేతస్మాత్
(వృషాకపిః) పోక్తో వస్వర్ణో౭భీష్టదోమనుః ॥ ౮౧ ॥

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౨౧-శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౨౪. (౧౬౬) నా. ౧౦౩. అమేయాత్మా

{ ౧౦౩ }
{ ౧౮౧ } అమేయాత్మా.

ఓం అమేయాత్మ నేనమః.

భా. అస్మిన్ ఆశ్రితానుగ్రహసోత్రసి, —

(౧) „అతోజ్యాయాంశ్చపురుషః” ||పు. సూ. ౩||౫

(౨) „భూయాంశ్చోతోజనార్దనః” ఇతిన్యాయేన, ||
(అమేయాత్మా), - † ఇయానిత్యపరిచ్ఛేద్యస్వరూపః. *...*

నిర్వ. (౨) „అచ ఇః” ఇతివ్రకరణే, ||ఉణా-౪||౨౭౭-౨౭||

(౩) „కుణ్డిక మ్మోర్పర్షలోపశ్చ” ||ఉణా-౪||౨౭౭-౩౨||
ఇతి, ఇః నలోపశ్చ. [౧౦

(౪) „వృషు-సేచనే.” ||ధా-భ్యా||౧౨౦-౨౬||

ఇగుపథలక్షణఃకః. కర్తృధారయః.

(౫) „అన్యేషామపిదృశ్యతే” ||
ఇతి, పూర్వపదస్య దీప్యః. * * ... *

అస్మింశ్చ ఆశ్రితానుగ్రహసోత్రసి, అమేయః అపరిమేయః [౧౫.
ఇయానిత్యపరిచ్ఛేద్యః, అత్మా - స్వరూపమ్. అస్యేతి—
(అమేయాత్మా).

(౧) „అత-సాతత్యకమనే.” ||ధా-భ్యా||౧౧౬-౨||

(౨) „సాతిభ్యామ్” ఇతి, న నిణంత్రత్వశబ్దః. ||ఉణా-౪||౨౭౮-౮||

(౩) „నేట” ఇత్యున్. ||౭-౨-౮||౨౪౯-౨౮|| [౨౦

(౪) „మాజ్-మానే.” ||ధా-దివా||౧౨౫-౩||

(౫) „అవోయత్” ఇతి, యత్. ||౩-౧-౯||౨౩౯-౧౩||

నిరు. ౧౦౩. ఇయానిత్యపరిచ్ఛేద్య స్వభావాత్సర్వతోఽధికః.
(అమేయాత్మా) సముద్దిష్టోహ్యన్నత్యఫలదోమనుః ||౮౨||

† అమేయః నిత్యాపరి-౪.

శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౨౫. శ్లో. ౧౧, అక్ష. ౩౨. (౧౬౭) నా. ౧౦౪. సర్వయోగవిని

౧౦౪ సర్వయోగవినిస్సృతః॥

ఓం సర్వయోగవినిస్సృతాయనమః.

కథమ్? —

భా. (సర్వయోగవినిస్సృతః); [౫

సర్వై - రవిశాస్త్రలక్షణైః స్వమనీషికాపరికల్పితైరపి, యోగైః.

ఉపాయైః, (వినిస్సృతః) - విశేషేణ వేదపరమగు హ్యైరివ

(వినిస్సృతః), - పాప్తం యోగ్యః సుగ్రహ ఇతివా. యథా,

(౧) “స్వబుద్ధిమాత్రనిర్జ్ఞాతః పరమాత్మాజగత్ప్రభుః । స్వైశ్వర్యా

నుభవప్రీతో జ్ఞాతారమనుసేవతే” ఇతి॥

॥౧౦

శ్రీపామరే,

నిర్వ. (౬) “ఈద్యతి” ఇతి ఈత్వమ్.

॥ ౧౩౯-౧౫॥

గుణః. సఖానలోపః. బహుప్రీహిః. సవర్ణదీర్ఘః.

తతః, నాస్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది. * ... * *

ఏతదేవ, విశిష్టక్రమతయోపపాద్యతే. [౧౫

సర్వై - చాశాస్త్రలక్షణైః స్వబుద్ధిపరికల్పితాశ్చ, యేయోగాః -

ఉపాయాః, తైరపి వేదగుహ్యైరివ విశేషేణ నిస్సృతః -

పాప్తం యోగ్యః, సుగ్రహేనావేతి —

(సర్వయోగవినిస్సృతః).

(౧) “స్మ - గతాః” వినిస్ పూర్వః. ॥ధా-భా. ౧౨౨-౨౭॥౧౦

(౨) “గత్యర్థ” ॥౩-౪-౭౨, ౨౫౫-౨౯॥

ఇతి, కర్తరిక్తః. అనిట. కీర్త్యాదగుణః.

(౩) “యజిర్ - యోగే” ॥ధా-రుధా. ౧౨౭-౨౮॥

(౪) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘృక్. గుణః ॥౩-౩-౧౨౧, ౧౨౮-౧౪॥

(౫) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్. ॥౭-౩-౫౨, ౨౪౦-౩౪॥౨౫

నిరు. ౧౦౪. సర్వైరుపాయైః పాప్తవ్యశ్చ (సర్వయోగవినిస్సృతః)।

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౨ (౧౬౮)

సా. ౧౦౫ వసుః

శ్లో || ౧౨ || { ౧౦౫ } వసుః -
 { ౨౭౧. ౭౦౧. }

ఓం వసువేనమః.

భా. (౧) “యస్మాత్సద్భక్తియుక్తానాం ప్రపన్నానాం క్రమం వి నా | ప్రసాద మేతి మద్రే శస్త్రవిరాడ్భావితాన్మనామ్ || కింపునర్వైక్రి గ్రయాజ్ఞాన సమూర్థా నాన్తుపాషుర | శ్రద్ధాభక్తివరాణాం బుభోధితానాం బుద్ధేశితైః” ఇతి. || శ్రీపాంబు-పా- ||

శ్రీవిష్ణుతత్వే,

(౩) “నియుక్తమనసా వాపి యదిగృహ్లాతిమాధవః | కిన్తు నోన్ములతస్త్వం ఖమేతావదితి నిశ్చితః” ఇతి. *** || శ్రీపాంబు-వి-త్వే- ||

తేష్యియతాప్యతిప్రీత్యా వసతీతి —

(వసుః). వసేః,

[|| ఉతా-౧ | ౨౬౦-౩౩ ||

(౧) “శ్వాస్త్వస్మిహిత్రప్యసి వసిహనిక్లిదిబద్ధిమనిభ్యశ్చ” ఇతి, ఉః *** వసుని - నిధావివ, తేషు మనోఽస్యేతి —

సర్వ. (౬) “సృ - గతా”

|| ధా-భా | ౧౨౨-౨౭ || ౧౫

(౭) “సర్వ” ఇత్యాది నావన్నన్తోనిపాతితః. *** || ఉతా-౧ | ౨౬౫-౨౪ || తేష్యియతాప్యతిప్రీత్యా వసతీతి —

(వసుః).

(౧) “వసు - నివాసే.”

|| ధా-చురా | ౧౩౨-౧౨ ||

(౨) “శ్వాస్త్వస్మిహిత్రప్యసి వసిహనిక్లిదిబద్ధిమనిభ్యశ్చ” || ఉతా- ఇతి, ఉః * * * * * || ౧౨౬౦-౩౩ ||

తేషు వసుని - నిధావివ, మనోఽస్యేతి —

నిరు. ౧౦౫ వసతీతి (వసు) స్తేష్యుప్రీత్యా పరమయాస్వయమ్ || ౮౩ ||

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౩-శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౮. (౧౬౯) నా. { ౧౦౬. వసుమనాః. ౧౦౭. సత్యః

{ ౧౦౬ } వసుమనాన్ - { ౧౦౭ } సత్యః, { ౨౦౩. ౮౭౩. }

ఓం వసుమనసేనమః.

ఓం సత్యాయనమః.

భా. (వసుమనాః).

(౧) “సమహాత్మాసుదుర్లభః” ఇతి. * * * * * || ౧-౭-౧౯ ||
తేమసత్సు సాధురితి—
(సత్యః).

(౧) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. * * * * * || ౪-౪-౯౮ || ౧౦౧-౧౪ ||

నిర్వ. (వసుమనాః).

(౧) “మన - జ్ఞానే.” || ధా-దివా | ౧౦౫-౧౪ || [౧౦

(౨) “సర్వధాతుభ్యోఽనున్” || ఉణా-౪ | ౧౭౮-౩౩ ||
ఇతి, అనున్. వ్యుత్పాదితోహి, [౧౩౨-౧౨ ||

(౩) “వస- నివాసే” ఇత్యతః ఉప్రత్యయే, వసుశబ్దః? || ధా-చురా ||

(౪) “అత్వసత్తస్య” || ౬-౪-౧౪ | ౩౬-౧౪ ||

ఇతి, అసత్తలక్షణ ఉపధాదీర్ఘ ఇత్యాది. * * * * * [౧౫
తేమసత్సు సాధురితి—
(సత్యః).

(౧) “అస - భవ” || ధా-అదా | ౧౦౪-౭ ||

(౨) “వర్తమానేలట” || ౩-౨-౧౨౩ | ౧౫౦-౧౪ ||

(౩) “లటశ్శతృశానచావప్రథమాసమానాధికరణే” || ౩-౨-౧౦౪ ||
ఇతి, లటశ్శతా. తస్య, [౨౫౬-౨౭ ||

(౪) “తిజ్జీశిత్” ఇతి, సార్వధాతుక త్వే, || ౩-౪-౧౧౨ | ౧౫౧-౬ ||

నిరు. ౧౦౬. వసునీవనిధౌతేమ మనోయస్యాస్తి సర్వదా ||

సర్వైర్ (వసుమనాః) పోక్తో మాత్మవత్పేషకోమనుః || ౪-౪ ||

౧౦౭. సత్సుసాధున్ (సత్య) ఇతి-

[౨౫

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౯-శ్లో. ౧౨ అక్ష. ౧౪. (౧౭౦) నా. { ౧౦౮. సమాత్మా. ౧౦౯. సమ్మితః

౧౦౮ సమాత్మా.

౧౦౯ సమ్మితన్ -

ఓం సమాత్మ సేవమః.

ఓం సమ్మితాయనమః.

భా. తేషుగుణాదిభిః నిమోన్నతేష్వపి అనాలోచితవిశేషమనాః —

(సమాత్మా). యథా,

[౫

(౧) “సమోహంసర్వభూతేషు” ఇత్యాది. * ... * || ౧-౯-౨౯ ||

తైః, —

(సమ్మితః).

సర్వ. (౫) “కర్తరిశమ్” ఇతి, శమ్. తస్య, || ౩-౧-౬౮ | ౧౫౧-౭ ||

(౬) “అదిప్రభృతిభ్యశ్శపః” ఇతి, లుక్. శపః, || ౨-౪-౭౨ | ౧౮౧-౨౦ ||

(౭) “సార్వధాతుకమపిత్” || ౧-౨-౪ | ౧౫౪-౧౬ ||

ఇతి, జీత్వాత్, తత్రపరతః

(౮) “శ్చసోరల్లోపః” ఇతి, అస్తీరల్లోపః. || ౬-౪-౧౧౧ | ౧౮౫-౨౨ ||

ఇథంశిష్టనాత్ సచ్ఛబ్దాత్,

[౧౨౧-౧౪ ||

(౯) “తత్రసాధుః” ఇతి, యత్. భత్వాత్ జత్వాభావః. * || ౪-౪-౯౮ |

తేషుగుణాదిభిః, నిమోన్నతేష్వపి, సమః - అనాలోచిత

విశేషః, అత్తా - మనః, అస్యేతి —

(సమాత్మా). ఆశ్చశబ్దః అత తేర్వ్యత్యాదితః.

(౧) “మమష్టమ - అవైక త్వే” || ధా. భా. | ౧౨౧ | ౨౮ ||

మస్యః. పచాద్యచ్. దీర్ఘః. తతః,

[౨౦

(౨) “సర్వనామస్థానేచ” || ౬-౪ | ౮ | ౧౯-౧౫ ||

ఇతి, నాన్తలక్షణ ఉపధాదీర్ఘ ఇత్యాది. * * ... *

తైః సమ్-సవ్యక్-మితః-పరిమితః, అస్మత్-రస్థ ఇతపరిచ్ఛిన్న ఇతి —

(సమ్మితః).

సరు. ౧౦౮. (సమాత్మా) సమచిత్తతః |

[౨౫

౧౦౯. మితత్వాచ్చతథాభక్తైః (సమ్మితః) పరిశీర్తితః || ౮౫ ||

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౧౫-శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౧౬. (౧౭౧) నా. ౧౧౦. సమః

౧౧౦ సమః, |

ఓం సమాయసమః.

భా. (౧) “ద్యుతిస్యతి” ఇత్యాదినా ఇకారః. || ౭-౪-౪౦ | ౨౫౫-౪ ||

అస్తద్ధస్తస్థితీ సన్యక్పరిచ్ఛిన్నః. యథా, [౫

(౨) “ఊనపోడశవర్షో మే రామో రాజీవలోచనః” || రా-బా-౨౦-౨ ||

(౩) “నుమాయ వ్రనయోనిజః” ఇతి, || వి-పు-౫-౫-౫ ||

దశరథ వసుదేవాదిభిః * * * *

తేవ్యపి పరిచితాపరిచిత*తీవ్ర మద్ద సంవేగిత్యాద్య విగణయ్య

గౌరవే సమ ఇతి— [౧౦

(సమః). [౧౨౬-౨౮ ||

(౧) “షమప్తమ-అవైక త్యే.” బౌణాదికోఽకారః *... * || ధా-భా-౫ ||

నిర్వ. (౧) “మాజ్-మా నే,” సంపూర్వః. || ధా-ది ౧౨౫-౩ ||

(౨) “తయో రేవకృత్య క్తఖలథాః” || ౩-౪-౭౦ | ౨౩౮-౧౯ ||

ఇతి, ఇహకర్మణి, [౧౫

(౩) “నిష్ఠా” ఇతి, క్తః అనిట్. || ౩-౨-౧౦౨ | ౨౫౧-౨౦ ||

(౪) “ద్యుతిస్యతిమాస్థామి త్తితి” || ౭-౪-౪౬ | ౨౫౫-౪ ||

ఇతి, తాదాకితి, ఆత ఇత్వమ్. గుణః. సమః,

(౫) “మోనుస్వారః” పాక్షికవగసవర్ణః. *... * || ౮-౩-౨౩ | ౯-౩౪ ||

తేవ్యపి పరిచితాపరిచిత *తీవ్ర మద్ద ‡ సంవేదిత్యాద్య [౨౦

విగణనేన గౌరవే సమః - సమానఇతి—

(సమః).

(౧) “షమప్తమ-అవైక త్యే.” షస్యః. || ధా-భా-౫ | ౧౨౧-౨౮ ||

అకారప్రత్యయ బౌణాదికఙ్కాహ్యః; పచాద్యజ్ఞా. * ... *

నిరు. ౧౧౦. జ్ఞాతేపరిచితేచాపి సమత్వాత్ (సమ) ఉచ్యతే. [౨౫

* పాతజ్జలసూ. ౧-౨౧-౨౨. [“సంవేగః - వైరాగ్యమ్,” ఇతి తద్భా

ష్యతీకాయామ్.] ‡ [సంవేగిత్యేతి పాతస్సాధురీతి ప్రతిభాతి.]

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౧౯. (౧౭౨) నా. ౧౧౧. అమోఘః

$\left\{ \begin{matrix} ౧౧౧ \\ ౧౫౬ \end{matrix} \right\}$ అమోఘః,

ఓం అమోఘాయనమః.

భా. తేషా మవితథస్వస్పర్శః—

(అమోఘః). యథా,

[౫

(౧) “అమోఘస్పర్శనం రామనచమోఘ స్తవ స్తవః । అమోఘాస్తే
భవిష్యన్తిభక్తిమన్తశ్చయేనరాః” ఇతి * || రా-య-౧౨౦-౩౧ ||

(౧) “పుణ్డరీకంపరస్థామనిత్యమక్షరమవ్యయమ్ । తద్భవాన్పుణ్డ
రీకాక్షః” ఇతి— || భా-ఉ-౬౯-౬ ||

నిర్వ. తేషామ్, మోఘః. వితథస్పర్శః, నేతి—

[౧౦

(అమోఘః).

(౧) “ముహ-వైచిత్ర్యే” వైతథ్యక ర్తేహాయమ్. || భా-దివా-౧౨౫-౨౧ ||
అనేకార్థాహిధావతః? తద్భిజ్జ్యోక్తమేవ. తథైవ, తత్రతత్ర
తాదృశేప్రదేశేవసేయమ్. తతః, పచాద్యచ్. గుణః. పృషో
దరాదిలక్షణః, వర్ణాగమేన హస్యఘః. యద్వా, [౧౫

(౨) “న్యజ్ఞాద్విదీనాఞ్చ” ఇతి, తస్యాకృతి || ౭-౩-౫౩.౨౪౦-౩౫ ||
గణత్వాత్, కుత్వమ్-తత్రచ, బాహ్యప్రయత్నతల స్తరతన్యాత్ ||

(౩) “స్థానేనై స్తరతమః” || ౧-౧౫౦.౧౪-౮ ||
ఇతి, ఘోషవతో నాదవతో మహాప్రాణస్య సంవృతకణ్ఠస్య
హస్య, తాదృశో వర్ణచతుర్థో ఘకారః. అథవా, [౨౦

(౪) “హలశ్చ” || ౩-౩-౧౨౧.౧౮౮-౧౪ ||
ఇతి, యథాయథం కరణాధి కరణయోః ఘజ్. శేషంప్రా
గ్వత్. నజ్ తత్పురుషః. నజ్ నలోపః. * ... *

నిరు. ౧౧౧. వితథస్పర్శరహితఃస (హ్యమోఘః) ప్రకీర్తితః || ౮౬ ||

శ్లో. ౧౨. అక్ష. ౨౦-శ్లో. ౧౨. అక్ష. ౨౪. (౧౭౩) నా. ౧౧౨. పుణ్డరీకాక్షః

౧౧౨ పుణ్డరీకాక్షః

ఓం పుణ్డరీకాక్షాయనమః.

భా. (పుణ్డరీకాక్షః) నిత్యవైకుణ్ఠవాసినాం దృష్టిభూతశ్చర్యార్థః యథా,

(౨) “దివీవచతురాతతమ్” ఇతి. *...* || పు-సూ- || ౫

నిర్వ. ఆర్ష నిర్వచనానుసారాత్, పుణ్డరీకస్య - వరస్యభామ్నః,
తాత్పర్యే, “మజ్జాఃకోశన్తి” ఇతివత్,

నిత్యవైకుణ్ఠవాసినామ్; అక్షి - చతురివేతి—
(పుణ్డరీకాక్షః).

(౧) “అశూ- వ్యాప్తా.” || ధా-స్వా. ౧౨౬-౯ || [౧౦

(౨) “అశేర్నిత్” ఇతి, || ఉణా-౩. ౨౭౩-౩౨ ||

కౌ, అక్షిశబ్దోవ్యుత్పాదితః.

(౩) “పుణ - కర్మణి శుభే.” || ధా-తుదా. ౧౨౬-౨౯ ||

(౪) “కషిమాషిభ్యామీకన్” ఇతిప్రకరణే, || ఉణా-౪. ౨౭౪-౧౪ ||

(౫) “పర్ధరీకాదయశ్చ” ఇతి, || ఉణా-౪. ౨౭౪-౧౮ || [౧౫

నిపాతనాత్ ఈకన్, ధాతోః డః. రుగాగమశ్చ. అగుణః.

పర్ధరీకాదిరాకృతిగణః. దీర్ఘః.

[౭ ||

(౬) “అక్షోఽదర్శనాత్” ఇతి, అచ్ సమాసాంతః. || ౫-౪-౭౬౧౩-

(౭) “యస్య” ఇతి, లోపః. || ౬-౪-౧౪౮. ౨౬-౧౨ ||

(౮) “లిజ్జమశివ్యమ్” ఇత్యాది. * ... * || మహాభాష్యే || ౨౦

పవమ్, అతిప్రకృష్టస్యాప్యస్య పూర్వోక్తదిశా అస్తదాదీ
నామపి శ్రేయస్కరత్వాత్, వృషః-నిరుక్తానుసారాత్ ధర్మః
తదూహమ్;-

యద్వా, * వృషేః సేచనార్థతయా, వృషమ్ - తాపత్రయ
నిర్వాపణసుధాసేక శీతశమ్, కర్మ - చేష్టితమ్, అస్యేతి—

నిరు. ౧౧౨. ‘పుణ్డరీకంపరంధామ నిత్యమక్షరమవ్యయమ్’.

తద్గతానామక్షిభూతః (పుణ్డరీకాక్ష) ఈరితః || ౮౭ ||

స్లో. ౧౨, అక్ష. ౨౫ - స్లో. ౧౨, అక్ష. ౩౨ (౧౭౪) నా. { ౧౧౩ వృషకర్తా.
[౧౧౪. వృషాకృతిః

౧౧౩ వృషకర్తా,

౧౧౪ వృషాకృతిః, ||

ఓం వృషకర్మజేసమః.

ఓం వృషాకృతయేనమః.

భా. ఏవమ్, ప్రకృష్టస్యా వ్యస్యాస్తదాదీనామపి పూర్వోక్త దిశా
శ్రేయస్కరత్వాత్. ధర్మరూపమస్యకర్తృత్వేతి — [౫

(వృషకర్తా). * * * * *

తథా, ఆకృతిరపీతి —

(వృషాకృతిః). అథనా.

తావత్రయనిర్వాపణనుధానేకశీతళ చేష్టితచారురూపత్వాత్, -

(వృషకర్తా, వృషాకృతిః).

[౧౨౦-౨౬ || ౧౦

(౧) “వృషు-సేవనే.” యథా, శ్రీసాత్వ తేజవరధ్యానే, || ధా-భాస్వా.

నిర్వ. (వృషకర్తా).

(౧) “డుకృష్ణ-కరణే”

|| ధా-తనా | ౧౨౦-౫ ||

(౨) “సర్వధాతుభ్యోమనన్”

|| ఉణా-౪ | ౨౭౭. ౩౧ ||

ఇతి, మనన్. గుణః. రవరః. అనెట్.

[౧౫

(౩) “వృషు-సేవనే” ఇగుపథలక్షణః కః || ధా-భాస్వా | ౧౨౦-౨౬ ||

అగుణః, బహువ్రీహిః. తతః, నాన్తలక్షణోద్భిత్తృత్వాది. ***

తథా, వృషః - పాగ్విత్ ధర్మరూపా, వృషా - శీతళావా,

ఆకృతిః- ఆకారః, చారురూపమ్, అస్యేతి —

(వృషాకృతిః). ఆక్షపూర్వః. పూర్వవత్ ధాతుః. [౨౦

* స్త్రియాం క్తిన్. అగుణః. అనెట్. వృషశబ్దోవ్యుత్పాదితః.

ద్వితీయకల్పే అదన్తలక్షణస్త్వాప్. దీర్ఘః.

నిరు. ౧౧౩. శ్రేయస్కరంధర్మరూపంకర్తయస్యప్రచక్షతే

(వృషకర్తే) తవిఖ్యాతః శుభకర్మప్రదోమనుః || ౨౫ ||

౧౧౪. ధర్మరూపాకృతిర్యస్యస (వృషాకృతి) రుచ్యతే తాప [౨౫

త్రయాగ్నిదగ్ధానాం సుధేవాత్యన్తశీతళమ్ || ౨౬ || కూపంకర్తచయ

స్యాస్తి (వృషకర్తా, వృషాకృతిః) |

|| పరధ్యానే-౧-౪-౫-౭-౮.

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౩-అక్ష. ౨ (౧౭౫)

నా. ౧౧౫. రుద్రః

శ్లో || ౧౩ || ౧౧౫ రుద్రో-

ఓం రుద్రాయనమః.

భా. (౨) “విశ్వమప్యాయయన్ కాన్త్యా పూర్ణేష్ట్యయతతుల్యయా”
 శ్రీపాషురే, [|| సాత్వ- || ౫

(౩) “వపుషానువృతేనైవదివ్యేనావికృతేనచ | ముఖ్యస్తమనిశస్తేహా
 దాలోకంజ్ఞానలక్షణమ్” || శ్రీపా-పా- ||

(౪) “పూర్వకత్తానలారానాంధ్యాయినాంభేదశాస్తయే | వదనేస్తు
 చయోజ్ఞేన స్థానయన్ గోగణేనతు” ఇతి. || శ్రీపా-పా- ||
 రాజధర్మే, [౧౦

(౫) “తతోమహతిపర్యజ్ఞేమణికాఞ్చనచిత్రేదదర్శకృష్ణమాసీనం
 సీలమ్నేరావివామ్బుదమ్” ఇతి. * * * || భా-రాజ-౪౫-౧౩ ||
 ఏవంవిధరూపవివిధచేష్టితదుక్రితహృదయాన్ సానస్తబాష్పయన్
 కుర్వన్, రోదయతీతి—
 (రుద్రః). [౧౫

నిర్వ. (౧) “స్త్రియాగళుంవద్భాషితపుం సాకాదనూజ్ సమానాధికరణే
 స్త్రియామపూరణీప్రియాదిషు” || ౬-౩-౩౪ | ౭౨-౩౫ ||
 ఇతి, పూర్వస్యపుంవత్. ఉభయత్రాపి, పూర్వోత్తరపద
 సమభివ్యాహారే సవర్ణదీప్తిః. * * * * *
 ఏవంవిధ రూపచేష్టిత దుక్రితహృదయాన్ సానస్తబాష్పయన్ [౨౦
 కుర్వన్, రోదయతీతి—
 (రుద్రః).

నరు. ౧౧౫. ఈదృశూపై శ్వేష్టితైశ్చ భక్తానానస్తబాష్పయన్ || ౯౦ ||
 రోదయన్ (రుద్ర) ఉద్దిష్టః సర్వసన్తోషదోమనుః |

† వివిధ. ౨-౩-౪-౫-౧౦-౯.

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౩-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౬ (౧౭౬) నా. ౧౧౬, బహుశిరాః

౧౧౬ బహుశిరాః.

ఓం బహుశిరసేనమః

భా. (౧) "రోదేర్ణి లుక్ష్" ||ఉణా-౨.౨౬౭-౪||
 ఇతి, రక్ ప్రత్యయః, నిలోపశ్చ, యథా, శ్రీవిష్ణుతత్వే, [౫
 (౨) "అష్టాదశీత నేత్రాముఖ్యః పుశకీకృతగాత్రవాన్ । సదాపరగు
 శావిష్టో ద్రష్టవ్యస్సర్వదేహిభిః" ఇతి*||శ్రీపా-వి-త్వే- ||
 బహుశిరాంసి పరస్సహస్రం ఫణా అస్యేతి—
 (బహుశిరాః). * * ... * *

నిర్వ. (౧) "రుదీర్-అశ్చ విమోచనే," నిచ్. ||ధా-అదా|౧౨౪-౮||
 (౨) "స్థాయి తత్త్వే వత్త్వే శక్తి క్షిపి క్షుది స్థుపి తృపి దృపి వద్వది
 శ్వితి వృత్తిజి నీ పది మది ముది ఖది చ్చిది భిది మద్ది చద్ది
 దహి దసి దమ్మి వసి వాశి శీజ్ హసి సిధి శుభిభ్యో రక్"
 ఇతి వర్తమానే, ||ఉణా-౨.౨౬౬-౨౨||
 (౩) "రోదేర్ణి లుక్ష్" ఇతి, రక్, శేర్లుక్ష్. ||ఉణా-౨.౨౬౭-౪|| [౧౫
 (౪) "నేద్వశి" ఇతి, నేట్. లుకాలుప్తే, ||౭-౨౮|౨౪౯-౨౮||
 (౫) "నలుమతాక్షస్య" ఇతి, ప్రత్యయలక్షణ ||౧ ౧ ౬౩|౨౦-౭||
 ప్రతిష్ఠాత్, న నినిమిత్తోలఘూపధగుణః విదమధ్యేనహి,
 (౬) "శేరనిటి" ||౬-౪-౫౧|౧౬౪-౩౪||
 ఇత్యేవనిద్దే, లుక ఆరమ్భః? యదిత్వ త్రాపిలోప ఇత్యేవపాఠః;
 తస్మి, సిద్ధేపూరోక్తసూత్రేనైవనిలోపే, పునరారమ్భః ప్రత్య
 యలక్షణబాధనార్థ ఇతిధ్యేయమ్. * * ... * *
 అనంతరూపతయా, బహుశిరా - పరస్సహస్రమ్, శిరాంసి -
 ఫణాః, అస్యేతి—
 (బహుశిరాః). [౨౫

నిర్వ. ౧౧౬. ఫణాశ్చ బహువాయస్య సవై (బహుశిరా) మతః ||౯౧||

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౭-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౮. (౧౭౭)

నా. ౧౧౭. బభ్రుః

౧౧౭ బభ్రుః,

ఓం బభ్రవేనమః.

భా. తథావిధస్సన్ + విభ ర్తితి—

(బభ్రుః). భృషః,

[౧౪|| ౫

(౧) “కుర్భ్యశ్చ” ఇతి, కుప్రత్యయః, ద్విత్వః. ||ఉణా-౧|౨౬-౧-

(౨) “యస్య సాసకలావృద్ధీః సామణిశిలారుణాః । విభ ర్తితా లాం
లోకానామ్” || ||

(౩) “యోన న్నపృథివీ తే శేఖరస్థితి సంస్థితామ్” ఇ. * * || ||

నిర్వ. (౧) “శ్రీఞ్-సేవాయామ్” ||ధా-భా|౧౨౨-౧౮|| [౧౦

(౨) “సర్వధాతుభ్యోనున్” ||ఉణా-౪|౨౭౮-౩౩||
ఇతి, వర్తమానే,

(౩) “శ్రయతేస్సాన్వజ్జేశిరఃకిచ్చ” ||ఉణా-౪|౨౭౮-౩౫||

ఇతి శ్రయతేః అనున్, కిత్. ధాతోః శిరాదేశశ్చ. ఆదేశే
అకారఇత్, ఉచ్చారణార్థోవా. కిత్వా దగుణః. [౧౫

(౪) “బహి-వృద్ధే.” ||ధా-భా|౧౨౦-౧౦||

ఇదిత్వాత్ నమ. కుప్రకరణే,

(౫) “లఙ్ఘిబం హ్యార్యలోపశ్చ” ఇతి, కుః, ||ఉణా-౧|౨౬-౧-౨౫||

నలోపశ్చ. బహువ్రీహిః. అసన్తదిర్ఘ ఇత్యాది. * ..*...*

తథావిధస్సన్ భరతీతి—

[౨౦

(బభ్రుః).

(౧) “భృజ్-భరణే.” ||ధా-భా|౧౨౨-౧౯||

(౨) “యోద్వేచ” ఇత్యతః, ||ఉణా-౧|౨౬-౧-౧౩||

ద్వేఇతి వర్తమానే,

(౩) “కుర్భ్యశ్చ” ఇతి, కుః, ||ఉణా-౧|౧౬-౧-౧౪|| [౨౫

నిరు. ౧౧౭. అనన్తరూపా యోధ తే పృథ్విం (బభ్రు) స్స త్తురితః।

† భరతీతి-౧-౪.

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౯-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౧౨. (౧౭౮) నా. ౧౧౮. విశ్వయోనిః

{ ౧౧౮ } విశ్వయోనిశ్ -
{ ౧౫౧ }

ఓం విశ్వయోనయేనమః.

భా. ఇదనున న్నవపుషాసామాన్యమ్ సర్వసాధారణమ్ భక్తసంక్షేప
+ విశేషార్థం వ్యవస్థాపయతి— [౫
(విశ్వయోనిః) ఇతి. - విశ్వేషాం భేజుషాం స్వేనమిశ్రయి తేతి.

సర్వ. భృభోద్విత్యుచ్చ. బాహుళ్యకప్రభావాత్ ద్విరుక్త పూర్వఖణ్డ
స్య అభ్యాససంజ్ఞాయామ్, [॥ ౭-౪-౬౬౧౫౫-౫॥

(౪) “ఉరత్” ఇతి, అభ్యాసమువర్ణ్యస్య అత్వమ్, రపరత్వమ్.

(౫) “హలాదిశ్చేషః” ఇతి, రేఫస్య నివృత్తిః. ॥ ౭-౪-౬౦౧౫౧-౨౮॥

(౬) “అభ్యాసే చ ర్చ” ॥ ౮-౪-౫౪౧౫౧-౩౦॥

ఇతి, భస్యబః తతః ఉత్తరఖణ్డే కిత్వాత్ నగుణః. ఇకోయన్
ముకారస్య రేఫః. సంహితాయామ్,

(౭) “భోభగోలఘాలపూర్వస్య యోశి” ॥ ౮-౩-౧౭౧౩-౪॥

ఇతి, యత్వమ్. [౧౫

(౮) “హలిసర్వేషామ్” ఇతి, యలోపః... * ॥ ౮-౩-౨౨౧౩-౧౬॥

ఇదచ్చ అనన్తవపుషాసామాన్యమ్ సర్వసాధారణమ్ భక్త
సంక్షేప విశేషార్థం వ్యవస్థాప్య తే.

విశ్వేషామ్- భేజుషామ్, యోనిః- మిశ్రయి తేతి,—

(విశ్వయోనిః). [౨౦

(౧) “యు-మిశ్రణే.” ॥ ధా-అదా ౧౨౩-౩౦॥

(౨) “వహిశ్రిశ్చయద్రుగ్లాహత్వరిభ్యోనిః” ॥ ఉణా-౪. ౨౭౫-౮॥

ఇతి, నిః. గుణః.

(౩) “నేడ్యశి” ఇతి, నేట్. ॥ ౭-౨-౮. ౨౪౯-౨౮॥

నిరు. ౧౧౮. విశ్వేషాం భేజుషాం స్వేన (విశ్వయోని) స్తు మిశ్రణాత్ ॥ ౯౨॥

† విశ్వేష-౪. విశ్వేషవిశేష-౬.

శ్లో.౧౩, అక్ష.౧౩-శ్లో.౧౩ అక్ష.౧౬. (౧౭౯) నా. ౧౧౯. శుచిశ్రవాః

౧౧౯ శుచిశ్రవాః, 1

ఓం శుచిశ్రవసేనమః.

భా. (౧) “యు-మిశ్రణే”. ||ధా-అదా|౧౨౩-౩౦||

(౨) “వహిశ్రేయ్యుద్రుగ్లాహత్యరిభ్యోనిః” ||ఉణా-౪|౨౭౫-౮||
ఇతి, నివ్రత్యయః. ... ** ... ** ... ** ... **
తదుక్తాన్యవశ్యం శృణోతీతి—
(శుచిశ్రవాః).

(౧) “శుచీనిశ్రావణీయాని శృణోమీహధనజ్ఞయ । నచపాపాన్య
న్లామితతోఽహం వై శుచిశ్రవాః” ఇతి. ||భా-శా-మో-౩౪౪-
భక్తుప్రహృతంహిశుటః; యథా, [౬౧||

(౨) “విదురాన్నానిబుభుజేశుచీనిగుణవన్రిచ” ఇతి. ||భా-ఉ-౯౦-౪౩||

నిర్వ. (౪) “విశ-ప్రవేశనే.” ||ధా-తుదా|౧౨౭-౨౦||

(౫) “అశుభ్రుషి” ||ఉణా-౧|౨౬౫-౨౧||
ఇత్యాదినా క్షన్. అగుణః. అనిట్. *...*...*... [౧౫
తదుక్తానిభక్తినమ్యాశ్రావణీయానిశుచీని శృణోతీతి—
(శుచిశ్రవాః).

(౧) “శ్రు-శ్రవణే.” ||ధా-భా|౧౨౨-౨౯||

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” ||ఉణా-౪|౨౭౮-౩౩||
ఇత్యసున్. గుణావాదేశౌ. [౨౦

(౩) “శుచ-శోకే;” శౌచకర్తృచాయమ్. ||ధా-భా|౧౧౭-౩||

(౪) “సర్వధాతుభ్యశ్చ” ఇతి, పర్తమానే, ||ఉణా-౪|౨౭౭-౩||

(౫) “ఇనుపధాత్కిత్” ఇతి, ఇన్కిత్. ||ఉణా-౪|౨౭౭-౮||
అగుణః. తతః, అసన్తత్వాత్ దీర్ఘఇత్యాది. ... * ... *

నిరు. ౧౧౯. భక్తైరుక్తాన్యవశ్యంయ శృణోతీతి (శుచిశ్రవాః) 1

శ్లో.౧౩,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౩-అక్ష.౧౯.(౧౮౦) నా. ౧౨౦. అమృతః

౧౨౦ అమృతశ్ -

ఓం అమృతాయనమః.

భా. (౩) “ధన్వంతరీయశ్చార్ధవతీః విచిత్రార్థపదాక్షరాః శృణ్వతో
వివిధావాచో విమరస్యమహాశ్చనః ... అకామసైవ [౫
కృష్ణస్య సావ్యతీయా యశర్వరీ” ఇతి. ... * || భా-౬-౯౩-౨ ||
తేషామ్, నిరవధికమాధుర్యేణ, జరామరణవారణేన,
సదాసేవాయామమృత్యుప్రికరత్వేనవా,—

(అమృతః) యథా, [|| ||

(౧) “అమృతస్యేవ నాతృప్యన్ ప్రేక్షమాణాజనార్దనమ్” ఇతి***
ఈదృశశక్తిలేశేనఖిలు సాగరసారేవ్యమృతత్వముపచర్యతే!
తతోవిశేషమాహ.—

నిర్వ. తేషామ్, నిరవధికమాధుర్యేణ, జరామరణనివారణేన, సదాసేవా
యామపి అతృప్తికరత్వేనవా, నాస్తి మృతమ్- మృతః, అస్మాదితి—
(అమృతః). [౧౫

(౧) “మృజ్-పాశ్చాత్యాగే,” || భా తుదా ౧౨౭.౧౪ ||

(౨) “నపుంసకేభావేక్తః” ఇతి, క్తః. || ౩-౩-౧౧౪, ౨౫౬-౭ ||
అగుణః. అనిట్. నజ్జ్ పూర్వోబహువ్రీహిః. నలోపః. *... *
యద్వా, నమియతే అనేనేతి—

(అమృతః). ధాతుః పాగ్వత్. [౨౦

(౧) “హసిమృగ్రిణ్వామిదమిలూపూధుర్విభృస్తన్” || ఉణా-౩ ||
ఇతి వర్తమానే, [౨౭.౨-౪ ||

(౨) “తనిమృజ్ భ్యాంకిచ్చ” ఇతి, తన్కిత్. || ఉణా-౩. ౨౭.౨-౪ ||
అగుణః. అనిట్. నజ్జ్ తత్పురుషః. నలోపః పాగ్వత్. ... *

నిరు. ౧౨౦. జరామృతోర్వారణేనహ్యత్వప్తేర్వాపిసేవనాత్ || ౯౩ ||
(అమృత) స్వాస్థ్యనిర్మితశయమాధుర్యేణచసర్వదా।

శ్లో.౧౩,అక్ష.౨౦-శ్లో.౧౩,అక్ష.౨౦ (౧౮౧)నా. {౧౨౧.శాశ్వతస్థా
౧౨౨. వరారోహః

౧౨౧ శాశ్వతస్థాణుః,

౧౨౨ వరారోహణా-

ఓం శాశ్వతస్థాణవేనమః.

ఓం వరారోహణాయనమః.

భా. (శాశ్వతస్థాణుః).-స్వయంనిత్యః, భోక్తృభ్యోఽనపహర్యశ్చ,
అపునరావృత్తిభోగ్యత్వాత్; అన్యధ్యమృతమనిత్యమ్, [౫
సకృత్సేవ్యశ్చ. * ... * ... * ... *
తస్మాత్, (వరారోహః). వరమ్-ఉత్కృష్టమ్, ఆరోహణమ్-
స్వప్రాప్తిః, అస్యేతి. అన్యధాసర్వ మవరమ్; యథా,

నిర్వ. ఈదృశ శక్తి లేశతః సాగరసారేఽపి అమృతశబ్దవ్యవదేశః.
అనిత్యాత్, సకృత్సేవ్యాశ్చ, ప్రసిద్ధామృతాత్ వైలక్షణ్యముచ్యతే.
శాశ్వతః- స్వయన్నిత్యశ్చ, స్థాణుః- అపునరావర్తనామ్
నిత్యభోగ్యతయాస్థిరశ్చ, ఇతి—

(శాశ్వతస్థాణుః). ఏకన్నామ.

(౧) “స్థా-గతినివృత్తై.”వస్తుః.టవర్గఃతవర్గజః॥ధా-భాష్వా౧౨౨-౨౫॥

(౨) “స్థాణుః”ఇతి, ణుః. ॥ఉత్కృ-౩౧౨౦-౩౧॥ [౧౫

అనిట. శశ్వదిత్యవ్యయాత్,

(౩) “తత్రభవః”ఇతి, అణి, టిలోపాభావే, ॥ర-౩-౫౩౧౧౨౮॥

ఆదివృద్ధాచ శాశ్వతశబ్దోవ్యుత్పాదితః. కర్తృధారయః. ...*
తస్మాత్ కారణాత్, వరః - ఉత్కృష్టః, ఆరోహః - ఆరోహ
ణమ్, తతకర్తృకస్వప్రాప్తిః, అస్య అస్మిన్వేతి— [౨౦
(వరారోహః).

నిరు. ౧౨౧. భోగ్యోహ్యపునరావృత్త్యా భోక్తృభ్యోరోచతే
యతః॥౮॥ స్వయంనిత్యస్సదాయోసా (శాశ్వతస్థాణు) రుచ్యతే।

౧౨౨. వరముత్కృష్టమారోహాయస్యస్వప్రాప్తిలక్షణమ్॥౮౫॥

వర్తతేస (వరారోహః) ప్రకృష్టస్థానదోషనుః।

[౨౫

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౮. (౧౮౨) నా. ౧౨౨. వరాహోహః

భా. (౧) “ఏ తే వై నిరయాస్తాతస్థానస్య పరమాత్మనః” ఇతి. ||

“పరవ్యూహ విభవాత్తనాత్రివిధం పరంబ్రహ్మ” ఇతి భాగవత సిద్ధాంతః. తత్ర, పరన్నామ, అకార్యమ్, † కార్యాదనవచ్ఛిన్న పూర్ణమాథ్యుణ్యసహజ్జ్ఞానోత్కలైకైకాత పత్రీకృతనిస్సీమ [౫ నిత్యభోగవిభూతికమ్, * ముక్తోపస్పృహ్యమ్, అనాపాధికమ్, అవస్థానమ్.

వ్యూహశ్చ, ముముక్షుసిస్సృక్షయా ॥ ప్రదేయసృష్టిస్థితిలయాః, శాస్త్రోత్తదర్థతత్ఫలాని, ధ్యానారాధనే, లీలాచేతీదృశకార్యోపయుక్తవిభక్తపరగుణరూప వ్యాపారశీకరవ్యూహ [౧౦ నిర్వాహితలీలావిభూతికమ్, ముక్తిసాధకః శ్చ తుర్థావస్థానమ్. విభవశ్చ, తచ్ఛాయః సురనరతిర్యగాది స్వవిభవసజాతీయః విచ్ఛిః ప్రాదుర్భవవర్గః. తథాచ శ్రీసాత్వతే,

(౨) “షాఢ్యుణ్యవిగ్రహదైవం భాస్వజ్జ్వలనతేజసమ్ | సర్వతః పాణిపాదస్తత్” ఇత్యుపక్రమ్య, || శ్రీపా-సా- || [౧౫

(౩) “పరమేతత్సమాఖ్యాతమేకం సర్వాశ్రయం విభుమ్ | ఏతత్పూర్వత్రయశ్చాన్యత్ జ్ఞానాద్యైర్భేదితం గుణైః || విద్ధ్యేతమ్యన్యహ సంజ్ఞం వై నిశ్చేయసఫలప్రదమ్ | ముఖ్యానువృత్తిభేదేన యుక్తం జ్ఞానాదిభిర్గుణైః || నానాకృతిచతద్విద్ధి విభవమ్బుక్తి ముక్తిదమ్” ఇతి. || శ్రీపాశ్చ-సాత్వతే || [౨౦

తత్ర, ప్రాచుర్భావాః కేచిత్ సాత్మాత్; యథా, మత్స్యకూర్తాదయః; అన్యేతుః ఆర్ష్యాదివిశిష్టపునరాధిష్ఠానేన; యథా, భార్గవరామకృష్ణద్వైపాయనాదయః. అపరే ఽ కాలే శక్త్యావేశేన; యథా, పురంజయాదిభు. ఇతరేచవ్యక్తిమస్వయమేవావతీర్య; యథా, అర్చావతారఇతి చతుర్థా. [౨౫

† కార్యానవచ్ఛిన్న-౬-౧౦. ॥ ప్రశయసృష్టిస్థితిలయాః-౪. ఉపదేయసృష్టి-౧౦.

‡ ఋష్యాది-౩-౪-౫-౧౦. ఽ కార్యకాలే-౨-౩.

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౫ - శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౮. (౧౮౩) నా. ౧౨౨, వరారోహః

భా. నను, బ్రహ్మాదయోపి భగవత్ప్రదుర్భావాః కల్పవృక్షమ్,
తదభేదోపదేశాత్.

తదిదంజడజల్పితమ్, అన్నదాదేః తృణాదేశ్వతత్ప్రదుర్భా
వత్ప్రప్రసక్తాత్. అస్తిహిసర్వస్యాభేదవ్యపదేశః, [౫

(౪) „సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ” ఇత్యాది. || ఛా-ఉ-౩-౧౪-౧ ||

నియమేనతేషాం బ్రహ్మాదీనాంభగవదవతారగణనా స్వపరిగణ
నాత్, దేవమనుష్యాదివత్ సృష్టిప్రకరణేషుసృజ్యతయాపరిగణ
నాచ్ఛ; ప్రత్యుత, తేషాం ప్రాదుర్భావేభ్యోభేదవ్యదేశాః
ప్రాదుర్భావశబ్దవిలక్షణేన ప్రాదుర్భావాంతరశబ్దేన నిర్దేశాః,
భగవద్విభూతితేజోద్భవత్వ తత్ప్రదుర్భావ విశేషాధీనవృత్తి
త్వాదివ్యవహారాశ్చ, భగవచ్ఛ్రీమదబహుళముపలభ్యంతే.
†(అతపవహితేషాం ప్రాదుర్భావేభ్యోభేదః తద్విభూతిత్వఞ్చ
శాస్త్రీతమ్.) శ్రీపాషురేతావత్,

(౫) „జ్ఞానోపదేష్టాభగవాన్కపిలాక్ష స్వప్రోక్షజః। విద్యామూర్తి
శ్చతుర్వక్రోబ్రహ్మవైలోకపూజితః॥ తదంశభూతోవైయస్య
విశ్వవృజ్జనలక్షణః” ఇతి, || శ్రీపాఞ్చ-పా- ||

బ్రహ్మణః కపిలప్రాదుర్భావంప్రతి, „యస్య” ఇతిషష్ఠ్యాశేషత్వమ్,
„తదంశభూతస్సన్ - విశ్వవృజ్జనలక్షణః” ఇతి తత్తద్జ్ఞాన

ప్రవర్తకతయాతద్విభూతిత్వఞ్చవృజ్జితమ్. అంశశబ్దవైచిత్ర్యాదృశః,
సవిభూతికస్యభగవతోవిభూతిభూతైకదేశేషుముఖ్యోవ్యాఖ్యాతః,

(౬) „అంశోనానావ్యపదేశాత్” ఇత్యత్ర. || బ్ర-సూ-౨౩-౪౨ ||
తథా, అనలశాయిప్రాదుర్భావంప్రతీతరస్య,

(౭) „యుగావైషువసంహారం యుగకరోతిచసర్వదా । శబర-రా
ఖ్యోనుహారుద్రః ప్రాదుర్భావాంతరంహితత్ || దేవస్యానల
శాయేర్వైసర్వాభస్మంస్థితస్యచ” ఇతి. ||

† కుడ్డలితమ్ - ౨-౩-౪-౫-౧౦-స.

శ్లో.౧౩,అక్ష.౨౫-శ్లో.౧౩,అక్ష.౨౮.(౧౮౪)నా. ౧౨౨. వరారోహః

భా. అత్రాంతరశబ్దో భేదవచనః,- [॥

(౮) “ ఇత్యుక్తీరరసాదీనామ్నాధుర్యస్యాంతరమృతాత్ ” ఇతివత్.

ప్రాదుర్భావప్రాదుర్భావాంతరయోర్లక్షణభిన్నవివిక్తముక్తమ్,

(౯) “ ప్రాదుర్భావాస్తు విక్షేయాస్సవ్యాపారవశాత్తువై । [౫

ప్రాదుర్భావాంతరాంతర్వ దంశస్యతువశాదపి ” ॥

ఇతి. అత్ర, “స్వవ్యాపారవశాత్ ” ఇతిస్వాసాధారణత్వమ్,

“అంశస్యతువశాదపి” ఇతితుశబ్దాత్, అంశవశశబ్దాచ్చ, విశేషో

విభూతిపారతన్యోభి. పునరపితాద్యశంలక్షణమ్,

(౧౦) “స్వభావమజహచ్చశ్వదాకారాంతరమాకృతేః । యత్త [౧౦

త్వమంశసమ్భూతం ప్రాదుర్భావాంతరమృతాత్ ” ఇతి.

తథా, ముఖ్యోపచారికవిభాగశ్చ, [॥

(౧౧) “ ప్రాదుర్భావాంతరైస్సార్థంప్రాదుర్భావైర్ద్విజాఖ్యైః ।

అప్యయోఽప్రభవాభ్యైస్తుగౌణముఖ్యైస్తురేశ్వరైః ” ఇతి. ॥

తథా, ముముక్షుభిః ప్రాదుర్భావానామారాధ్యత్వం [౧౫

ప్రాదుర్భావాంతరానామారాధనసేషశ్చ,

(౧౨) “యదైవకృతదీక్షాణామధికారస్సమర్పితః । అచ్యుతారాధనా

నాన్తునిశ్చేయసపదాప్తయే॥తదైవప్రతిపిద్ధంబేవతాంతరపూ

జనమ్ । పూజ్యహోద్యావిభవాభ్యాద్వా యుతేనాన్యత్పురోది

తాత్ ॥సూన్దరుద్రమహేంద్రాద్యాఃప్రతిపిద్ధాన్తుపూజనే । [౨౦

జ్ఞాత్వైవంభక్తిసాజ్కర్యం నకుర్యాదేవమేవహి ” ॥

ఇతి. శ్రీసాత్వతసంహితాయాన్తు మహిషీభూషణపరిజనాదేః

భాగోపకరణతయాభగవద్విగ్రహాంతర్భావః, కాలవిధిశివాదేః

వీలొపయిక్తసంసారోపకరణత్వం, స్ఫుటికృతమ్:-

(౧౩) “ఇత్యేతద్దేవతాచక్రమజ్ఞమన్త్రగణాన్వితమ్ । విగ్రహేదేవదే

వస్య సంలీనమవతిష్ఠతే॥ వత్సేభవోపకరణ గీర్వాణగణ

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౩. అక్ష. ౨౮. (౧౮౫) నా. ౧౨౨, వరారోహః

భా. ముత్తమమ్ । నానావిభవమూర్తీనాంయోఽవతిష్ఠేతశాసనే॥
కాలోపియన్నియంతావశాస్త్రీన్నానాజలక్షణమ్ । విద్యాధిపత
యైచ్చవసముద్రస్సగణశ్శివః॥ ప్రజాపతిసమూహాస్తుభిన్నస్సప
రివారకః॥ మునయస్సప్తపూర్వేఽన్యేగృహాస్తాగాగణైర్వృతాః॥
జీమూతాశ్చాఖిలానాగాస్త్యస్పరోగణః తమః॥ ఔషధ్యైచ్చ
వపశవోయజ్ఞాస్సాక్షాఖిలాస్తుయే॥ విద్యావైవాపరావిద్యాపావ
కైచ్చవమారుతః॥ చంద్రార్ధైవారివసుధేభిర్మృతమమలేక్షణమ్॥
చతుర్వింశతిసంఖ్యైశ్చభవోపకరణమ్మహత్ । భవస్సాక్షాత్ప్ర
ధానస్తవ్యాపకోజడలక్షణః॥ మస్త్రీమస్త్రీస్వరన్యాసాత్ [౧౦
సోపిపూజ్యత్వమేతిచ" ఇతి. ॥ శ్రీపా-సాత్వ- ॥
అతః, శ్రీజన్మరహస్యేచతుర్ముఖాదిప్రసంగః, శ్రీపామ-రేపాదు
ర్భావవిభూతితయాఽన్తర్భావనిబద్ధనోఽనుసంధేయః. ఏవశ్చ
వ్యామోహపవిత్రమూర్తిసామ్యపణ్డితన్యాయః పణ్డితమ్మన్యానామ్.

సర్వజ్ఞైత్వత్ తత్రతత్రత్రస్థాపయిష్యతే. * ... * [౧౫
తత్ర (వరారోహః) ఇత్యేతదన్తైర్నామభిః, ప్రాయశః పరత్వముక్తమ్.

నిర్వ. (౧) "రుహ- బీజజన్మనిప్రాచుర్భావేచ;" ॥ ధా-భా. ౧౨౨-౫॥
అక్ష పూర్వః.

- (౧) "భావే" ఇతి, భావేఘృష్ణ. లఘూపధగ్గణః॥ ౩ ౩-౧౮. ౨౮. ౨-౮॥
- (౩) "వృష్ణ - వరణే;" ॥ ధా-సా. ౧౨౬-౪॥ [౨౦
- (౪) "వృష్ణ - వరణే" వా. పూర్వత్ర, ॥ ధా-కా. ౧౨౮-౧౩॥
- (౫) "భావే" ॥ ౩-౩-౧౮. ౨౮. ౨-౮॥
- (౬) "అకర్తరిచకారకే" ఇత్యనువృత్తౌ, ॥ ౩-౩-౧౯. ౨౮. ౨-౧౬॥
- (౭) "గ్రహవృద్ధనిశ్చిగమశ్చ" ॥ ౩-౩-౫౮. ౨౮. ౪-౨౦॥
ఇతి, అప్. అవరత్ర, తదనువృత్తౌ, [౨౫
- (౮) "ఋదోరప్" ఇతి, ఋదన్తలక్షణోఅప్. ॥ ౩-౩-౫౭. ౨౮. ౪-౧౭॥
గుణఃపరః. సాంహితీకోదీర్ఘః * ... * .. *

శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౧౩, అక్ష. ౩౨. (౧౮౬) నా. ౧౨౩. మహాతపాః

౧౨౩ మహాతపాః,॥

ఓం మహాతపసేనమః.

భా. (కిమేకందైవతం లోకే కింవాప్యేకం పరాయణమ్) ఇతి ప్రాప్య ప్రశ్నయోః తత్ప్రతివచనయోశ్చ ప్రాయేణామీష్వేవ విశ్రాంతిః అథ, (స్తుతస్త్రకంకమ్) ఇత్యాదీనాముపాయ ప్రశ్నప్రతివచనానామధికారేవ్యూహః. తత్ర వాసుదేవః పరత్వేన వ్యాఖ్యాతః. ఇదానీం సజగర్షణః—
(మహాతపాః);

(౧) “యస్య జ్ఞానమయస్తపః” ఇతి, ॥ముణ్డకోప. ౧-౧॥ [౧౦
మహాత్-పూజ్యమ్, జ్ఞానమ్, అస్మేతి, వద్దుణావ్యాఖ్యాస్యస్తే.

పవన్, ఏతావతా పాత్రీయశః పరత్వము క్తమ్. అథవ్యూహః. తత్ర, వాసుదేవస్య పరత్వేన వ్యాఖ్యాతత్వాత్; ఇదానీమ్, అప్యయపూర్వకత్వాత్ సృష్టేః, సజ్జీహీర్షుసజగర్షణః ప్రస్తూయతే. వద్దుణావ్యాఖ్యాస్యస్తే తత్ర, జ్ఞానబలే సజగర్షణస్య సుశౌఘ్యాథా; తత్ర, మహాత్-పూజ్యమ్, తపః-పాత్రీయభవపరిశ్రాంతిశాస్త్యం సజ్జీహీర్షాబుద్ధిలక్షణం జ్ఞానమ్, అస్మేతి—
(మహాతపాః).

(౧) “తప-సస్తాపే” జ్ఞానకర్తేహాయమ్. ॥థా. భా. ౧౨౩. ౯॥

(౨) “సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, అనున్. ॥ఉణా-౮. ౨౭౮-౩౩॥ [౨౦
మహాచ్ఛబ్దో వ్యుత్పాదితః.

నిరు. ౧౨౩. శతోక్షరైర్ద్వావింశతైర్వరారోహోస్తనామభిః॥౯౬॥
కిమేకందైవతమితి కిమిత్వేకం పరాయణమ్. పాత్రీయస్య ప్రశ్నయోశ్చైవ
వముక్తము త్తరమత్రతు ॥౯౭॥ వ్యూహీయోవాసుదేవోపి వ్యాఖ్యాతో
త్రైవసజ్జీహీత్. అథ సజగర్షణాత్కానం వత్సృత్య త్తరనామభిః॥౯౮॥
మహాచ్ఛబ్దం తపోజ్ఞానం అస్మేతి స (మహాతపాః)।

శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౩. (౧౮౭) నా. ౧౨౪. సర్వగః

శ్లో॥ ౧౪॥ ౧౨౪ సర్వగన్-

ఓం సర్వగాయనమః.

భా. † తేషుజ్ఞానబలేన జగద్వైకస్య గుణైర్మూఢాజ్ఞానచ్ఛాపీనభ
వవరితాః పైశాచైస్తయేన జ్ఞాహిన్దాలక్షణమత్ర. *...*...* [౫
ధారణసామర్థ్యలక్షణేన బలేన, ఆత్మవత్ ధారయన్ సంహృతాన్
సర్వాన్ గచ్ఛతీతి—
(సర్వగః). * అవైత్యవైధ్యదూరపారసర్వానస్తేషు డః. *...*
ఏవమ్, సజగద్వైకాద్ధిసజగద్వైకం నామ [౫౫౬] నిరుచ్యతే.
అథ, సంహృతాన్ సిస్సుత్యుః ప్రద్యుష్మః. సర్వకార్యం [౧౮
విస్తతి - సుష్ట్యైలభత ఇతి—

సర్వ. (౩) “ఆత్మహతః” ఇతి, ఆత్మమ్. దీర్ఘః. ॥౬-౩-౪౬॥ ౧౭॥
తతః, అసత్త్వాదుపధాద్ధిత్వాది. *...*
ధారణసామర్థ్యలక్షణేన బలేన, ఆత్మవత్ ధారయన్, సంహృ
తాన్ సర్వాన్ గచ్ఛతీతి— [౧౫
(సర్వగః).

(౧) “గమ్త్-గతా.” ॥ధా. భా. ౧౨౩-౮॥

(౨) “అవైత్యవైధ్యదూరపారసర్వానస్తేషు డః” ॥౩-౨-౪౮॥
ఇతి, డః. డిత్వాత్ టిలోపః. [౨౪౮-౨౧॥

(౩) “సృ-గతా.” తతః, సర్వశబ్దః, ॥ధా. భా. ౧౨౨-౨౭॥ [౨౦

(౪) “సర్వనిఘ్నమ్” ॥ఉ. శా. ౧. ౨౬౫-౨౪॥

ఇత్వాది నా వన్నన్తోనిపాతితః అన్యత్. *...*
అథ, సంహృతాన్ సిస్సుత్యుః ప్రద్యుష్మః. విశ్వరూపీర్యేగుణౌ
ప్రద్యుష్మస్య మూఢా. తత్ర, జగత్క్రియాశక్త్యుల్లాసహజై
శ్వర్యగుణకతయా, స సర్వం కార్యం విస్తతి సుష్ట్యైలభత ఇతి—

నిరు. ౧౨౪. ధారయన్ సంహృతాన్ సర్వాన్ గచ్ఛతీతి స (సర్వగః) ॥FF॥

† త్రైజ్ఞాన-౪.

శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౪-శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౫ (౧౫౮) నా. { ౧౨౫. సర్వవిత్.
 { ౧౨౬. భానుః

౧౨౫ సర్వవిత్.- { ౧౨౬ } భానుర్.-
 { ౨౫౫ }

ఓం సర్వవిదేనమః.

ఓం భానవేనమః.

భా. (సర్వవిత్).

ఇదమత్రజగత్ క్రియా శక్త్యుగ్గాసరూపమైశ్వర్యమ్.*...*[౫
 సర్వనిర్మాణేష్వవికుర్వాణోభాతీతి—
 (భానుః),-

(౧) “దాభాభ్యాన్ముః” ఇతి, నుః.

(౨) “సపషస్త్వయమున్భభా” ఇతి. || ||
 ఇదమవికారాకారంవీర్యమ్ * ... * [౧౦

నిర్వ. (సర్వవిత్).

(౧) “విద్ ల-లాభే” ||ధా-తుదా-౧౨౭-౨౩||

(౨) “క్విప్ చ” ఇతి, క్విప్. ||౩-౨-౭౬-౨౪౯-౩౧||

(౩) “సత్సూద్విషదుహమహాయుజవిదభిదచ్చిదజనీ రాజాముప
 సర్వేపిక్విప్” ఇతి, ||౩-౨-౬౧-౨౪౯-౧౮|| [౧౫
 ఆయమస్యైవప్రపచ్చిః. అగుణః.

(౪) “వా॒వసానే” ||౮-౪-౫౬-౧౫-౨౦||

ఇతి, పాక్షికచ్చర్త్వమ్. సాధితోహసర్వశబ్దః?

అవికారాకారవీర్యగుణకతయా సర్వనిర్మాణేష్వసావవికుర్వా
 ణో భాతీతి— [౨౦

(భానుః).

(౧) “భా-దీప్తా.” ||ధా-అదా-౧౨౪-౪||

(౨) “దాభాభ్యాన్ముః” ఇతి, నుః. అ॒న్. * * * ||ఉణ-౩|౨౭౦-౨౯||

సయి ౧౨౫. ప్రద్యుమ్నత్యేతుకార్యాణిభతేయస్స (సర్వవిత్).

౧౨౬. (భాను) సర్వస్యభాతీతినిర్మాణేష్వవికారతః||౧౦౦||

శ్లో.౧౪,అక్ష.౯-శ్లో.౧౪,అక్ష ౧౨.(౧౮౯) నా. ౧౨౭. విష్వక్సేనః

౧౨౭ విష్వక్సేనో-

ఓం విష్వక్సేనాయనమః.

భా. అథ, స్థాపకోఽనిరుద్ధః—

(విష్వక్సేనః) - ఇ నేనస్వామినాసహవర్తత ఇతి సేనా, [౫
† సేనశ్చ రేతియాసూః. అనేనరక్షకవన్తోజస్తవోవిష్వక్-అస్యేతి.
ఇయమత్ర సామర్థ్యశరీరాశక్తిః. * ... *

నిర్వ. అథ, స్థాపకోఽనిరుద్ధః. శక్తితేజసీగుణావనిరుద్ధస్యపూర్ణా. తత్ర
సామర్థ్యశరీరయాశక్త్యా, విషూచీ - సమంతాత్ గామినీ,
సేనా; ఇనః - ఈశ్వరః, తేనసహవర్తత ఇతి సేనా - సేనశ్చ
రాచమూః, తమపలక్షీతాః అనేనరక్షకవన్తోజస్తవః, అస్యేతి—
(విష్వక్సేనః).

- (౧) “ఇన్ - గతౌ.” ||ధా-అదా|౧౨౪-౨||
- (౨) “ఇన్ సింహాజిదీజువ్యవిభ్యోనక్” ||ఉణా-౩|౨౬౯-౩౨||
ఇతి, నక్. అగుణః. అనిట్. తతః, [౧౫
- (౩) “తేనసహేతితుల్యయోగే” ఇతి, ||౨-౨-౨౮|౭౫-౨౦||
సహేత్యస్యబహువ్రీహిః.
- (౪) “వోపసర్జనస్య” ఇతి, సహస్యసః. గుణః. ||౬-౩-౮౨|౭౫-౨౧||
స్త్రియామతప్తాప్. దీర్ఘః. తతః, విష్వక్పూర్వః,
- (౫) “అనేకమన్యవదాధే” ఇతి, ||౨-౨-౨౪|౭౨-౨౮|| [౨౦
పునర్బహువ్రీహిః.
- (౬) “అఞ్చ-గతిప్రాజనయోః” ||ధా-భావా|౧౧౭-౫||
విషుఇత్యవ్యయపూర్వః. [||౩-౨-౫౯|౩౧-౨౪||
- (౭) “ఋత్విదధృక్ స్రద్ధిగుణ్ణిగఞ్చయుజిక్రీఞ్చామ్” ఇతి, క్షిన్.

నిరు. ౧౨౭. ఇ నేనస్వామినాసాకంవర్తతే సేన ఇత్యతః. [౨౫
విష్వక్రక్ష్యోజనోయస్య (విష్వక్సేన) ఇతీరితః||౧౦౧||

† సేనశ్చరాచమః-౧౦. సేనశ్చరయోస్యః.

శ్లో.౧౪,అక్ష.౧౩-శ్లో.౧౪.అక్ష.౧౬.(౧౯౦) నా. ౧౨౮. జనార్దనః

౧౨౮ జనార్దనః,|

ఓం జనార్దనాయనమః.

భా. రత్నావ్రతిపత్నాన్ జనాన్ అనపేక్షోఽర్థయతీతి—

(జనార్దనః).

[౫

(౧) “దన్యుతాత్రిణాజ్జనార్దనః” ఇతి. ||భా.ఉ-౧-౧౬||

ఇదమనపేక్షాలక్షణ నైజః. ప్రతిమూర్తిగుణానాం వ్యవస్థేయమ్;
ఇయతామావిషాకరాత్. భగవతస్సర్వత్రానావరణగుణత్వా
త్. మూలేహిశూయతే:-

నిర్వ. (౮) “అనిదితామ్” ఇతి, నలోపః. ||౬-౪-౨౪|౩౫ ౧౧|| [౧౦

(౯) “ఉగిదచామ్” ఇతి, ||౭-౧-౨౦|౩౦-౧౩||

అజ్గ్రహణాత్, ధాతోశ్చేదుగితార్కమ్; తస్మి, అఙ్చ తేరే
వేతినియమాగ్ధా దితరవ్యావృత్త్యా, అఙ్చ తేః

(౧౦) “ఉగితశ్చ” ఇతి, జీవిత్యాది. ||౪-౧-౬|౪౧-౩౧||

(౧౧) “స్త్రియాశ్చ పుంసాం ద్వాపిత పుంసాదనూజ్ సమానాధికరణే
స్త్రియామపూరణీప్రియాదిషు” ఇతి, ||౬-౩-౩౪|౭౨-౩౫||
పుంసద్భావః. సాంహితీకోయణోపః.

(౧౨) “క్వీన్ ప్రత్యయస్యకుః” ||౮-౨-౬౨|౩౧-౨౯||

ఇతి, కుత్వమ్; చన్యకతః. తతః,

(౧౩) “గోస్త్రియోరుపసర్జనస్య” ఇతి, ||౧౦-౨-౪౮|౫౯-౧౯|| [౨౦

అపో హృస్వః * ... * . . . *

అనపేక్షాలక్షణేన తేజసా, జనాన్ - రత్నావ్రతిపత్నాన్, అర్థ
యతి - అనపేక్షంపీడయతీతి—

(జనార్దనః).

నిరు. ౧౨౮. భ క్తవిద్వేషిణాంతూర్ణం మద్దనాద్ధి (జనార్దనః)।

శ్లో.౧౪,అక్ష.౧౭-శ్లో.౧౪.అక్ష.౧౮ (౧౯౧) నా. ౧౨౯. వేదః

౧౨౯ వేదో-

ఓం వేదాయనమః.

భా. (౧) “జ్ఞానేనైశ్వర్యేణశక్త్యేతిసర్వేభగవతోఽనూనాఃపూర్ణా
 †ఇతి, ఏషఆత్మాచతుర్విధః సర్వజ్ఞఃసర్వదర్శిసర్వేశ్వర సర్వ
 శక్తి సుకృద్ధిమానేవా ‡గ్రద్ధిరనూన ఆప్తోవశీస్వాధీనోఽనాది
 రనవోవ్యవసత నిద్రాభయకోభతస్త్రివ్యవసతేచ్ఛాతమఃక్షమ
 వ్యాధిఃనిర్దోషోనిరనిష్టోనిరవద్యోయే భగవంతంవాసుదేవమేవం
 విదుః,తపనంవిదుః; యే, నైవంవిదుః,నతేవిదుః ఇతి,భగవాన్
 వాసుదేవో నస్తపవాపరిమితో ఽనస్తత్వేనాపరిమిత [౧౦
 త్వేనభవతి”ఇతిప్రతిపర్యాయమ్? *...*మూలసం- ॥
 పునఃసజుర్నణస్య శాస్త్రప్రదత్వముచ్యతే.—
 (వేదః);-సృష్టిలబ్ధితకరణాః విస్తరితస్త్రినితి.

నిర్వ. (౧) “అర్ధ - హింసాయామ్” ॥ధా-చురా.౧౩౧-౨॥
 చుకాదిః. ణిచ్. తతః, నన్వ్యాదిల్యుః. [౧౫

(౨) “కృత్యల్యుటః” ఇతి, ॥౩-౩-౧౧౩,౨౫౭-౩౦॥
 బాహుశకాత్ ల్యుడ్యేత్యాది. యోరనః. ణిలోపః.

(౩) “జనీ-ప్రాదుర్భావే.”పచాద్యచ్.దీప్యః.*॥ధా-దివా.౧౨౫-౫॥
 భగవతః పూర్ణషాడ్గుణ్యస్య సర్వత్రానూనగుణత్వేపి, ప్రతి
 మూర్తివ్యవస్థాచేయమ్, ఇయతాంగుణానామావిస్తారాత్,
 ప్రతిపర్యాయంపునః కిజ్ఞిద్వివక్షితమ్. తత్రతావత్ సజుర్న
 ణస్యశాస్త్రప్రదత్వముచ్యతే. సర్వేసృష్టిలబ్ధితకరణాః,
 శాస్త్రాణివిస్తరిత - ప్రాప్నువన్తి, అస్తినితి—
 (వేదః).

(౧) “విద్ - లాభే.” ॥ధా-తుడా.౧౨౭-౨౩॥ [౨౫

నిరు. ౧౨౯. సజుర్నణత్వేశాస్త్రార్థప్రదత్వాత్ (వేద)శ్చురితః॥౧౦౨॥

† ఉతపిష-౪-౫.

‡ అవ్యాధి-౧.

శ్లో.౧౪,అక్ష.౧౯-శ్లో.౧౪,అక్ష.౨౧(౧౯౨) నా.౧౩౦. వేదవిత్,

$\left\{ \begin{matrix} ౧౩౦ \\ ౧౩౩ \end{matrix} \right\}$ వేదవిద్-

ఓం వేదవిదేశము.

భా. (౧) “హలశ్చ” ఇతి, ఘృష్ణ. యథా, ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

(౨) “యోవై వేదాంశ్చప్రహీణోతిత్వై” ||౫

(౩) అతః, “అభ్యుపాయః ఆగమఃపథాః నేతాబ్రాహ్మణాచార్యః” ఇతి

సజుర్న + తాభిజ్ఞాః* ... * ... *

వేదార్థాన్నివిశయవివర్యాసంవేత్తితి—

(వేదవిత్). అహహి,

(౧) “వేదవిదేవచాహమ్” ఇతి * ... * ||గీ.౧౫-౧|| [౧౦

తదక్లేఃఫన్దకల్పాద్విభిః స్వకల్పితైరవిహీనః—

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, అధికరణేఘృష్ణ. గుణః.** ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

అవిశయవివర్యాసంవేదమ్, అస్యచశబ్దస్య తదర్థ పరత్వాత్

వేదార్థమ్, వేత్తి - జానాతీతి—

(వేదవిత్).

[౧౫

(౧) “విద - జ్ఞానే.” ||ధా-అదా|౧౨౪-౨||

క్వీప్. అగుణః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్. పునరపిసపవ

ధాతుః. తతోవేదశబ్దః,

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, ఘృష్ణాన్తౌవృత్తాద్వితః.** ||౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪||

విగతాని- విహీనాని, అక్తాని- స్వకల్పితానిఫన్దకల్పా [౨౦

దీని, అస్యేతి—

(వ్యక్తి), తైరవిహీనతయా సనేతి—

నిరు. ౧౩౦. అసంశయవివర్యాసంవేదార్థంవేత్తి (వేదవిత్).

† తాభిజ్ఞాః-౪-౫. తాభ్యభిజ్ఞాః-౯.

౨౩-5-86.

స్లో.౧౪,అక్ష.౨౨ స్లో.౧౪,అక్ష.౨౭. (౧౯౩) నా. { ౧౩౧.అవ్యక్తః.
3౧౨. వేదాక్షః

౧౩౧ అవ్యక్తో-

౧౩౨ వేదాక్షో-

ఓం అవ్యక్తాయనమః.

ఓం వేదాక్షాయనమః.

భా. (అవ్యక్తః)* ... * ... *

వేదాశ్చానస్తశాఖాః, అస్య అక్షం-శరీరమ్, అస్తరజ్వజ్జకత్వాదితి—
(వేదాక్షః). యథా,

(౧) “నావేదవిత్తనుతేతంబృహస్తమ్” || కార-౩ ప్ర.ప౪౫ ||

(౨) “విధూనుతేవేదమయంశరీరమ్” ఇతి. || ||

(౩) “శ్రుతిస్త్పతీమమైవాక్షా” || ||

(౪) “దైవంపిత్యృజ్జకర్తవ్యమ్” || || [౧౦

(౫) “ఇతితస్యానుశాసనమ్” ఇతితదాక్షాత్వాద్వా—|| ||

(వేదాక్షః)* ... * ... *

నిర్వ. (అవ్యక్తః).

(౧) “అజ్ఞా - వ్యక్తిశ్శక్తికానిగతిమ్.” || ధా-రుధా|౧౨౭-౩౩ ||

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, ఘృణ్. || ౩-౩-౧౨౧|౨౮౮-౧౪ || [౧౫

(౩) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్ గః. యద్వా || ౭-౩-౫౨|౨౪౦-౩౪ ||

(౪) “అగ - గతా.” || ధా-భా|౧౦౬-౨౫ ||

ఇదిత్వాత్ సుమ్, పచాద్యచ్. అనుస్వారపరసవర్ణౌ. విపూ
ర్వస్సమాసః. వేఃయచ్. తతోనఙ్ సమాసః. నలోపః. నా
మోస్సంహితకంజత్వమ్. * ... *

వేదాశ్చానస్తశాఖాః, అక్షమ్ - అభివ్యక్తకత్వాత్, తదాక్షా
త్వాద్వా, శరీరమ్, అస్యేతి—

(వేదాక్షః). ధాతుః పాగ్విత్. తతోఘృణత్యాది. వేదశబ్దో
పి, వేత్తేః ఘృణేవృత్వాదితః దీర్ఘః. * ... *

నిరు. ౧౩౧. శీఘ్రావ్యాకరణాద్యక్తైర్నహీనో(౭వ్యక్త)ఉచ్యతే||౧౦౩||

౧౩౨. యస్య వేదోఽనస్తశాఖో (వేదాక్షో)౭క్తతయాస్తృతః|

శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౨౨ శ్లో. ౧౪, అక్ష. ౩౨. (౧౯౪) నా { ౧౩౩. వేదవిత్.
౧౩౪. కవిః

{ ౧౩౩ } వేదవిత్, ౧౩౪ కవిః
{ ౧౩౦ }

ఓం వేదవిదేనమః.

ఓం కవయేనమః.

భా. వేదై ర్వేద్యత ఇతి వేదః, తదర్థోధర్మః, తమనుష్ఠాపనేన విస్తృతి ప్రద్యుమ్నః— [౫

(వేదవిత్). అతోహ్యస్య,
(౧) “ధర్మః, ప్రద్యోతయితా, ప్రవర్తయితా” ఇతి చనిర్దేశాః. *...*
సపవ + కాస్తదర్శితాత్—
(కవిః). [౩౪॥

(౧) “కు శబ్దే.” దర్శనకర్తృణోఽస్మాత్ ఇన్ *...*॥ ధా. అదా. ౧౨౩-

విర్వ. అథ, ప్రద్యుమ్నస్య అనుష్ఠాపకత్వమ్.—

వేద్యతే-జ్ఞాప్యతే, వేదైర్ధర్మ ఇతి,
(వేదః). తదర్థోధర్మః; తం విస్తృతి - అనుష్ఠాపనేన లభత ఇతి—
(వేదవిత్).

(౧) “విద్ - లాభే.” ॥ ధా. తుదా. ౧౨౭-౨౩॥ [౧౫
క్ష్పిప్. అగుణః. పాక్షికమవసానచర్త్యమ్.

(౨) “విద - జ్ఞానే.” ॥ ధా. అదా. ౧౨౪-౭॥

(౩) “అకర్తరిచకారకే” ॥ ౩-౩-౧౯॥ ౨౨౨-౧౬॥
ఇతి కర్తృణి ఘుఞ్. గుణః. *...*

సపవకాస్తంకాతి - పశ్యతీతి— [౨౦
(కవిః). ॥ ధా. అదా. ౧౨౩-౩౩॥

(౧) “కు - శబ్దే.” ధాతూనామనే కార్థతయా దర్శన కర్తృహయమ్.

(౨) “సర్వధాతుభ్య ఇన్” ఇతి, ఇనిపాప్తే. ॥ ఉణా. ౪. ౨౭౭-౩॥

నిగు. ౧౩౩. వేదై ర్వేద్యతయా వేదస్తదర్థోధర్మఉచ్యతే॥ ౧౦౪॥

తదనుష్ఠాపనాన్నిత్యం ప్రద్యుమ్నో (వేదవిత్) స్మృతః। [౨౫

౧౩౪. సపవకాస్తదర్శితాత్ (కవి) రిత్యుచ్యతే బుధైః॥ ౧౦౫॥

† కాస్తదర్శితాత్ - ౪. ౫. ౬.

స్లో.౧౫, అక్ష.౧ స్లో.౧౫.అక్ష.౧౨.(౧౯౫)నా. { ౧౩౫. లోకాధ్యక్షః.
 { ౧౩౬. సురా.౧౩౭ భర్తా
 స్లో || ౧౫ || ౧౩౫ లోకాధ్యక్షన్ - ౧౩౬ సురాధ్యక్ష -

ఓం లోకాధ్యక్షాయనమః.

ఓం సురాధ్యక్షాయనమః.

౧౩౭ భర్తాధ్యక్షః,

ఓం భర్తాధ్యక్షాయనమః.

[౫

భా. కాస్తదర్శిత్యమేవ త్రిభిరుపపాదయతి.—

(లోకాధ్యక్షః, సురాధ్యక్షః, భర్తాధ్యక్షః) ఇతి;

లోకాః- భర్తాధికారిణః, సురాః-తదారాధ్యాదేవతాః, భర్తః-
 తత్సాధనంవైధమ్, తేషామ్ అధ్యక్షః - అకృతాభ్యాగమకృత
 విప్రణాశపరిహారేణ ఫలదాతుమనుసద్ధాతా, అనిరుద్ధః [౧౦
 అతోహ్యస్య, “భర్తజ్ఞః, ఉపాయజ్ఞః, అధ్యక్షః, సత్యసన్ధః,
 సపనాస్య సంవిదన్దదాతి” ఇతివ్యవచేశాః! * ... *

నిర్వ. (౩) “అచఇః” ఇతి, ఇః. గుణావాదేశౌ. || ఉణా-౪. ౨౭౭-౨౭ ||

సాంఘికమ్, నామ్నోః,

(౪) “ఖరిచ” ఇతి, చర్త్వమ్ * ... * || ౪-౪-౫౫. ౧౯-౩౩ || [౧౫

అథ, కాస్తదర్శిత్యపాదనముభేనత్రిభిరునిరుద్ధస్య ఫలప్రద
 త్వముచ్యతే. లోకానామ్ - భర్తాధికారిణామ్, అధ్యక్షః -
 స్వామీ, అకృతాభ్యాగమ కృతవిప్రణాశప్రసజ్జపరిహారేణ ఫల
 దాతుమనుసద్ధాతేతి—

(లోకాధ్యక్షః).

[౨౦

(౧) “అక్షూ - వ్యాప్తాః” అధిపూర్వః. || ధా-భా. ౧౨౦-౧౬ ||

నిరు. ౧౩౫. ౧౩౬. ౧౩౭. భర్తాధికారిణోలోకాః తదారాధ్యాస్య

రాస్తథాభర్తస్తత్సాధనం తేషామధ్యక్షస్సాన్యత్రినామవాన్ || ౧౦౬ ||

(లోకాధ్యక్ష స్సురాధ్యక్షో భర్తాధ్యక్ష) ఇతిక్రమాత్ । అనిరుద్ధస్స

విజ్ఞేయోలోకాధ్యక్షాదినామవాన్ || ౧౦౭ ||

[౨౫

శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౧౬. (౧౯౬) నా. ౧౩౮. కృతాకృతః

౧౩౮ కృతాకృతః, 1

ఓం కృతాకృతాయనమః.

భా. ద్వాపదర్క-సంసారస్యప్రవర్తకో నివర్తకశ్చ; తత్రప్రవర్తక
స్వానిత్యఫలప్రదత్వేనోపచారాత్ (కృతః); నివర్తకస్య [౫
నిత్యఫలప్రదత్వేన (అకృత) శ్చేతి, సపవ—
(కృతాకృతః). * ... * ... *

నిర్వ. పచాద్యచ్. సంహితాయాంయన్. పఃయః. పవమేనాయమ్
ఉత్తరత్రాప్యభయత్ర.

(౧) “లోక - దర్శనే.” ||ధా-భా. ౧౧౬-౧౨|| [౧౦

(౩) “హలశ్చ” ఇతి, ||౩-౩-౧౦౧౧౨౮-౧౪||

అధికరణేషు. దీర్ఘః. * ... *

సురాణామ్ - తదారాధ్యదేవతానామ్, అభ్యక్షఇతి—

(సురాధ్యక్షః).

(౧) “మ-ప్రసవైశ్వర్యయోః.” ప. స్సః. ||ధా అదా. ౧౨౩-౩౨|| [౧౫

(౨) “నుసూధాగృధిభ్యఃక్రన్” ||ఉణా-౨౧౬౨-౬||

ఇతి క్రన్. అగుణః. అనిట. దీర్ఘః. * ... *

ధర్మస్య - తత్సాధనస్యవైధస్య, అభ్యక్షఇతి—

(ధర్మాధ్యక్షః).

(౧) “ధృష్ - ధారణే.” ||ధా-భా. ౧౨౨-౧౯|| [౨౦

(౨) “అర్తిస్తుసుహు” ఇత్యాదినా మన్. ||ఉణా-౧౧౬౫-౬||

గుణరవరః. అనిట. దీర్ఘః. * ... *

సపవ, కృతః - ఉపచారాత్ సంసారప్రవర్తకానిత్యఫలప్రద

ధర్మశ్చ సా, అకృతః-తన్నివర్తక నిత్యఫలప్రదధర్మశ్చేతి—

(కృతాకృతః).

[౨౫

మీ. ౧౩౮. అనిత్యనిత్యఫలదౌ ప్రవర్తకనివర్తకౌ । దదాయ
స్యస్వయాపంసః (కృతాకృత) ఇతీరితః॥ ౧౦౮॥

శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౨౪. (౧౯౭) నా. { ౧౩౯. చతురాక్షాః.
 { ౧౪౦. చతుర్భుజాః

{ ౧౩౯ } చతురాక్షాః, { ౧౪౦ } చతుర్ భుజాః,
 { ౭౭౫ } { ౭౭౩ }

ఓం చతురాక్ష సేనమః.

ఓం చతుర్ భుజాయనమః.

భా. ఇథమ్,—

(చతురాక్షాః); వాసు దేవః సజ్జర్షణః ప్రద్యుమ్నః; అనిరుద్ధ ఇతి. **

కథమేకస్య చాతురాక్ష్యమ్? తత్రాహ—

(చతుర్భుజాః);—

నిర్వ. (౧) “దుకృష్ణ - కరణే”

॥ ధా. త నా | ౧౨౮-౫ ॥

(౨) “నిష్ఠా” ఇతి, కర్తృణి క్తః.

॥ ౩-౨-౧౦. ౨౧౫౧-౨౦ ॥

అగుణః. అనిట్. నక్ష సమాసే నలోపః.

[౧౦

అన్యత్ర సజ్జభావో విశేషః. అన్యత్ సమమ్. దీర్ఘః. * ... *

ఇథమ్, చత్వారః - వాసు దేవ సజ్జర్షణః ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ

రూపాః, ఆత్మానః - స్వరూపాణి, అస్యేతి—

(చతురాక్షాః). ఆత్మశబ్దః, అతతేః మనినో వ్యుత్పాదితః.

(౧) “చతే - యాచనే”

॥ ధా. భా. ౧౨౨-౮ ॥ [౧౫

(౨) “చతేరున్”

॥ ఉణా. ౫ | ౨౮-౧-౪ ॥

ఇతి, ఉరన్. తతః, నాన్తలక్షణో దీర్ఘ ఇత్యాది. * ... *

కథమేకస్యైవ చాతురాక్ష్యమ్? తతో వ్యతే. చత్వారః -

యథోక్తతత్ప్రియోజనాయ, దేయారాధ్యవ్యక్తయేచ,

సమస్తేన వ్యస్తేనచ గుణపటేణ, తద్యగశక్తికేణచ, [౨౦

తద్వ్యజ్ఞక వర్ణ భూషణ ప్రహరణాదిభిః జాగ్రదాద్యవస్థా

చతుష్టయవై శిష్టేనచ, చతుర్విధాః, పూహః - పూహ

మూర్తిభేదాః, అస్యేతి—

(చతుర్భుజాః).

నిరు. ౧౩౯. వాసు దేవాదిరూపత్వాత్ (చతురాక్షే) తికథ్యతే.

౧౪౦. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తాదౌ పూహో వస్థా చతుష్టయే ॥ ౧౦౯ ॥

పత్రైర్విశిష్టమూర్తిత్వాత్ (చతుర్భుజాః) ఇతి తిరః.

శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౨౫-శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౨౫ (౧౯౮) నా. ౧౮౧. చతుర్ దంష్ట్రీః

౧౮౧ చతుర్ దంష్ట్రీశ్ -

ఓం చతుర్ దంష్ట్రీయసమః.

భా. యథోక్తప్రయోజనేభ్యః, ధ్యేయారాధ్యవ్యక్తయేచ, సమస్త
వ్యస్తేనగుణవతేనాణ తద్వ్యజ్ఞకవ్యవస్థితావయవవర్ణభూషణ
ప్రహరణవాహనధ్వజాదిభిః జాగ్రదాధ్యవస్థాచతుష్టయ విశి
ష్టాభిర్ముర్తిభిః చతుర్ధావ్యూహ్యత ఇతి. * ... *
† వ్యూహమూలేన పరేణరూపేణ—

(చతుర్దంష్ట్రీః);-చతుర్దంష్ట్రీత్వం మహాపురుషలక్షణమ్. యథా,

(౧) “చతుర్దశ సమద్వంద్వః చతుర్దంష్ట్రీశ్చతుర్దశః” ఇతి. * ... *
[||రా-సు-౩౮-౧౯౩||

సర్వ. (౧) “ఊహ-వితరేః;” విపూర్వః. ||ధా-భా. ౧౨౦-౧౮||

(౨) “అకర్తరిచకారకే” ||౩-౩-౧౯. ౨౮-౨-౧౬||

ఇతి, ఘర్ష. వేరికారస్యయతోయః. చతుశ్శబ్దోవ్యుత్పాదితః.
ఏవమత్తరత్రాపి. * ... * [౧౫

వ్యూహమూలేన పరేణరూపేణ చాయన్మహా పురుషలక్షణ
విశిష్టతయా చతస్రః దంష్ట్రీః అస్యేతి—

(చతుర్దంష్ట్రీః).

(౧) “దంశ-దశనే.” ||ధా-భా. ౧౨౩-౧౦||

(౨) “సర్వధాతుభ్యఃష్ట్రీన్” ||ఉణా-౮. ౨౭౮-౧౦|| [౨౦

ఇతి, ష్ట్రీన్. షఇత్. టవర్గస్తవర్గజః.

(౩) “తితుత్ర” ఇతి, నేట. సస్యానుస్వారః. ||౭-౨-౯. ౨౬౦-౨||

(౪) “చ్రశ్చ” ఇతి, ||౮-౨-౩౬. ౨౮-౯||

శస్యపః ష్టుత్వమ్. [౧౦౨-౩||

(౫) “మాతరిషిచ్చ” ఇతి, డామహచష్టిత్వాదేవ, ||౪-౨-౩౬||

నిరు ౧౮౧. దంష్ట్రీచతుష్కాయ క్తత్వాత్ (చతుర్దంష్ట్రీ) ఇతి స్మృతః ||

† వ్యూహమూలేన - ౪-౫.

శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౧౫, అక్ష. ౩౨. (౧౯౯) నా. ౧౪౨ చతుర్ భుజః

౧౪౨ చతుర్ భుజః॥

ఓం చతుర్ భుజాయ నమః.

భా. † తథా, —

(చతుర్భుజః);- తథాహి, పరం రూపమాహుః, [పు- ॥

(౧) “చతుర్భుజము దారాజం చక్రాద్యాయుధభూషణమ్” ॥ ౧- ॥

(౨) “తమ సుఖపరమో ధాతా శక్తి చక్రగదాధరః” ॥ రా-యు-౧౧౪-౧౫ ॥

(౩) “భుజైశ్చ తుర్నిస్సముపేతమ్” ఇత్యాది *** ॥ ౧-పు- ॥

ఇదమేవయథోక్తం పూర్వహ్య, —

నిర్వ. (౬) “షిర్దోరాదిభ్యశ్చ” ॥ ౪-౧-౪౧ | ౪౫-౨౯ ॥ [౧౦

ఇతి, జీషిసిద్ధే, గౌరాదిషు మాతామహాశబ్దపాతసామన్యాదనిత్య
ష్టితాజ్ఞీమ్. తతః, అదస్తలక్షణప్రేమ్. దీర్ఘః సంహితాయామ్,

(౭) “అచోరహాభ్యాద్యే” ఇతివా, ॥ ౪-౪-౪౬ | ౫-౪ ॥

(౮) “యణోమయః” ఇతివా, ॥ ౪-౪-౪౭ | ౪-౩౩ ॥

పాక్షిక స్వస్యద్విత్వమ్. బహువ్రీహీ వుపసర్జనత్వే, [౧౫

(౯) “గోస్త్రీయోః” ॥ ౧-౨-౪౮ | ౫౯-౧౯ ॥

ఇతి, అపోహ్రాస్యః. పూర్వస్యపుంసత్. * ... *

తథా, చత్వారిః, భుజాః- బాహవః, అన్యేతి—

(చతుర్భుజః).

(౧) “భుజ-పాలనాభ్యవహారయోః” ॥ ధా-దుదా | ౧౨౭-౩౨ ॥

(౨) “హలశ్చ” ఇతి, కరణేఘణ్. ॥ ౩-౩-౧౨౧ | ౨౪౮-౧౪ ॥

(౩) “భుజస్యజ్ఞోపాణ్యుపతాపయోః” ॥ ౭-౩-౬౧ | ౨౪౧-౩౬ ॥

ఇతి, నిపాతనాత్,

(౪) “చజోః” ఇతి, కుత్వమ్ గుణశ్చన. *** ॥ ౭-౩-౫౨ | ౨౪౦-౩౪ ॥

ఇదమేవయథోక్తం పూర్వహ్య, భ్రాజతే- ఉపాసితృభ్యః [౨౫

తాచ్ఛిత్యేన ప్రకాశత ఇతి—

నిగు. ౧౪౨. మహాపురుషరూపత్వాదుచ్యతేహి (చతుర్భుజః) |

† యథా-౫-౬-౭.

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౬. (౨౦౦) నా. { ౧౮౩. భాజిష్ఠ్యః.
 ౧౮౪. భోజనమ్
 శ్లో. ౧౬॥ ౧౮౩ భాజిష్ఠ్య - ౧౮౪ భోజనమ్,

ఓం భాజిష్ఠ్యవేదమః.

ఓం భోజనాయనమః.

భా. (భాజిష్ఠ్యః).

- (౧) “భువశ్చ” ఇత్యత్రచకారాదిష్ఠుచ్. ॥౩-౨-౧౩౮. ౨౫౭-౨౦॥
 ఉపాసితృభ్యఃప్రకాశనశీలః. * ... *
 తైఃభుజ్యతే - సుఖేనానుభూయతేఇతి —
 (భోజనమ్). * * ... *

నిర్వ. (భాజిష్ఠ్యః).

- (౧) “ఋభాజ్య-దీప్తాః” ॥ధా-భా. ౧౨౧-౨౬॥౧౦
 (౨) “పశ్యభాజ్య-దీప్తా” వా. ॥ధా-భా. ౧౧౬-౩౩॥
 (౩) “అలం కృష్ణానిరాకృష్ణప్రజనోత్పదోత్పత్తోన్మదరుచ్యవత్రపవృ
 తువృధుసహచరఇష్ఠుచ్” ॥౩-౨-౧౩౬. ౨౫౭-౧౬॥
 ఇతిసూత్రాత్ ఇష్ఠుజివివర్తమానే, వృత్తిరీత్యాభాష్యాదర్శనేపి
 అప్రతిష్ఠేధాదనుమతత్వద్యోతనేనఅనుక్తసముచ్చయాధాత్,
 (౪) “భువశ్చ” ఇతిచకారాత్, ॥౩-౨-౧౩౮. ౨౫౭-౨౦॥
 అన్యతోపి తాచ్ఛ్చలిక ఇష్ఠుచ్. * ... *
 తైఃభుజ్యతే - సుఖేనానుభూయతేఇతి —
 (భోజనమ్).
 (౧) “భుజ - పాలనాభ్యవహరయోః” ॥ధా-రుదా. ౧౨౭-౩౨॥
 (౨) “కృత్యులుటః” ॥౩-౩-౧౧౩. ౨౮౭-౩౦॥
 ఇతి, బాహుళకాత్ కర్తృణిల్పట్. అనః. గుణః.
 (౩) “లిక్లమశిష్యమ్” ఇత్యాది. * ... * ॥మహాభాష్యే॥

నిరు. ౧౮౩. ఉపాసితృభ్యో (భాజిష్ఠ్యః) స్వప్రకాశనశీలతః॥౧౧౧॥
 ౧౮౪. సుఖేన (భోజనం) పాప్రహుర్యోభక్తైరనుభూయతే ॥౨౫౭॥
 27-5-86.

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౭-శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౮. (౨౦౧)

సా. ౧౪౫. భోక్తా

{ ౧౪౫ } భోక్తా,
{ ౫౦౨ }

ఓం భోక్తృనమః.

భా. స్వయమపి తదర్పితస్య పాపకాదే రమృతస్యేవ—

(భోక్తా). యథా,

[౫

(౧) “అశ్వామిప్రయతాత్మనః”

॥గీ. ౯-౨౬॥

(౨) “భోక్తారంయజ్ఞతపసామ్” ఇత్యాది.* ... * ॥గీ. ౫-౨౯॥

తేషా మాభిముఖ్యాత్ పాగూర్ధ్వఞ్చ సఞ్చితానామ్, బుద్ధ్యా
అబుద్ధ్యాచ సకలకరణై సర్వదా సర్వథాచ ప్రచీయమానానామ్,
విధినిషేధశాసనాతిలఙ్ఘనాత్మనామ్, సాధారణానామ్, అసా
ధారణానాఞ్చ, స్వావజ్ఞానిదాదీనామ్, సర్వంసహేనస్వేనాపిదుస్స
హానామ్, స్వభక్తవిషయాణాఞ్చ, అనవధికానామవరాధానామ్,—

నిర్వ. తదర్పితమ్, ఘృతక్షీరమధుశరకరామిశ్ర గోఘామతణ్డలపక్వ
పాయసాపరపర్యాయమ్, ప్రావణమపి, అమృతమివభుజ్యే ఇతి—

(భోక్తా). పూర్వవత్ ధాతుః.

[౧౫

(౧) “ఋత్ తృచా”

॥౩-౧-౧౩౩, ౨౪౩-౯॥

ఇతి, తృచ్. గుణః. నిహతత్వాత్ నేట.

(౨) “చోఃకుః” ఇతి, ర్ములికు త్వేన గః తస్య, ॥౮-౨-౩౦, ౩౧-౩౩॥

(౩) “ఖరిచ” ఇతి, చర్త్యేనకః. అనజాది.* ... * ॥౮-౪-౫౫, ౯-౩౩॥

తేషా మాభిముఖ్యాత్, పాగూర్ధ్వఞ్చ బుద్ధ్యా అబుద్ధ్యాచ
సకలకరణైః సర్వదా సర్వథాచ సఞ్చితాన్ ప్రచీయమానాన్
విధినిషేధశాసనోల్లఙ్ఘనాత్మనః స్వవిషయాన్ సాధారణాన్
అసాధారణాంశ్చ అవజ్ఞానిస్తదాదీన్ సర్వంసహేనస్వేనాపి

నిరు. ౧౪౫. (భోక్తా) ౭ర్పితస్యభోక్తృత్వాత్; (భోక్తా)

స్వాదమృతస్య వా॥ ౧౧౨॥

[౨౫

శ్లో.౧౬, అక్ష.౯ శ్లో.౧౬, అక్ష.౧౧. (౨౦౨) నా. ౧౪౬. సహిష్ణుః

{ ౧౪౬ } సహిష్ణుః -
{ ౨౦౨ }

ఓం సహిష్ణువేదమః.

భా. (సహిష్ణుః).

- (౧) “అలంకృత్” ఇత్యాది నా ఇష్టుచ్. || ౩-౨ ౧౩౬.౨౫౭-౧౬||
కుతః ఇయతీమహతీక్షమా అస్యేత్యా క్షాత్తాయామ్? శశిసలిల
శీతలిమాదివత్, స్వరూపప్రయుక్త త్యాది త్యేవంపరః తాచ్ఛి
ల్యాదివిషయ ఇష్టుచ్ ప్రత్యయః. ఏవమ్, వ్యూహాః* ... *
అథ, విభవేషు త్రిమూర్తిమధ్యావతారః—

సర్వ. మస్సహన్ స్వభక్తవిషయాన్ అనవధి కానపి అపరా [౧౦
ధాన్ తచ్ఛిలస్సహత ఇతి—
(సహిష్ణుః).

- (౧) “షహ - మర్షణే.” మస్సః. || ధా-చురా. ౧౩౦-౩౦||
(౨) “అలంకృత్ నిరాకృత్ ప్రజనోత్పచోత్పతోన్మదగుచ్యవత్రవ
వృతువృధుసహచర ఇష్టుచ్,” || ౩-౨-౧౩౬.౨౫౭-౧౬|| [౧౫
ఇతి తాచ్ఛిలిక ఇష్టుచ్. * ... *
ఏవమ్, వ్యూహాః క్తః. అథ, విభవప్రస్తాయతే.
తత్రతావత్, త్రిమూర్తిమధ్యావతారః. జగతోస్య, ఆదిషు-
ఆదిభూతాసు బ్రహ్మవిష్ణు శివాత్మికాసు త్రిమూర్తిషు, అన్య
తమ త్వేన జాయతే ఇతి— [౨౦

నిరు. ౧౪౬. ప్రాకూర్థ్వంసంచితా నాంచబుద్ధ్యాచకరణై స్సదా।
కృతానాం సర్వథా తేషాం నిషేధవిధిసాధనమ్ || ౧౧౩ || అతీత్యక్రియ
మాణానామ్ అసత్సేవానుబద్ధినామ్। సర్వంసహేనస్వేనాపిదుస్సహా
నాంవిశేషతః || ౧౧౪ || స్వభక్తవిషయాణాంచ నిర్మర్యాదకృతైససామ్।
సహనైకస్వశీలత్వాత్ (సహిష్ణు) రితివిశ్రుతః || ౧౧౫ || [౨౫
వర్ణితో భూమూర్వహభేదో విభవస్తుప్రతన్యతే।

శ్లో.౧౬, అక్ష.౧౨-శ్లో.౧౬, అక్ష.౧౬ (౨౦౩) నా. ౧౪౭. జగదాదిజః

౧౪౭ జగదాదిజః,

ఓ౦ జగదాదిజాయనమః.

భా. (జగదాదిజః);- జగదాదిభూతాసు త్రిమూర్తిష్వనృతమత్వేన

[౭౫౯. ౭౭౦.] [17]

జాతభి. *సప్తమ్యాజ్ఞ నేర్దః పవమ్, మేధజ, గదాగ్రజాద
యోపి. యథా బ్రహ్మ,

(౧) “యస్యప్రసాదాదహమచ్యుతస్య భూతప్రజాసర్వకారీ।
కోధాచ్చ రుద్రస్థితహేతుభూతో యస్తాచ్చమధ్యేపురుషః
పరస్తాత్” ఇతి. తథాఉద్యోగేదేవాః, ||వి.పు.౪-౧-౩౯|| [౧౦

(౨) “గతిశ్చనస్త్యదేవేషు పూర్వజోజగదప్రభుః। రక్షార్థంసర్వ
భూతానాంవిష్ణుత్వముపజన్తివాన్” ఇతి. * ||భా.ఉ.౧౨-౧౧||

నిర్వ. (జగదాదిజః).

(౧) “జనీ - పాదుర్భావే.” ఈదిత్. ||ధా-దివా|౧౨౫.౫||

(౨) “సప్తమ్యాజ్ఞ నేర్దః” ||౩-౨౯౭|౨౫౧-౧౨|| [౧౫
ఇతి, డః. డిత్వాత్ టిలోపః.

(౩) “దుదాక్ష - దానే;” ఆజ్ఞ పూర్వః ||ధా-జు-హేవా|౧౨౪-౧౯||

(౪) “ఉపసర్గేఘోషః” ఇతి, కిః. ఆల్లోపః ||౩-౩-౯౨|౨౯౬-౧౦||

(౫) “గమ్ - గతా.” ||ధా-భావా|౧౨౩-౮||

(౬) “వర్తమానేపృష్ఠత్” ఇత్యాది నా, ||ఉత్తా-౨|౨౬౮-౨౧|| [౨౦
అతిప్రత్యయః, ధాతోః జగాదేశశ్చ నిపాత్యతే. యద్వా,

(౭) “ద్యుతిగమిజు-హేవాతీనాద్వేచ” ||౩-౨-౧౭౮|౨౫౯-౨౭||
ఇతి, క్విప్, ద్విత్వచ్ఛ.

నిరు. ౧౪౭. జగతామాదిభూతాసుమూర్తిష్వనృతమత్వతః || ౧౧౬ ||
జాతత్వాద్విష్ణురూపేణ ప్రోచ్యతే (జగదాదిజః) । [౨౫

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౧౭-శ్లో. ౧౬-అక్ష. ౧౯. (౨౦౪) నా. ౧౪౮. అనఘః

{ ౧౪౮ } అనఘః-

ఓం అనఘాయనమః.

భా. ఏవం సంసారమధ్యే జనిత్వాపి,—

(అనఘః). పాపప్రతిస్పర్ధీ. * ... *

నిర్వ. (౮) “అన్యేభ్యోఽపి దృశ్య తే” ఇతి, || ౩-౨-౧౭౮|౨౫౯-౨౧||
దృశిగ్రహణా దభ్యాససంజ్ఞా.

(౯) “హలాదిశ్శేషః” || ౭-౪-౬౦|౧౫౧-౨౮||

(౧౦) “కుశాయాశ్చుః” || ౭-౪-౬౨|౧౫౫-౬||

ఇతి, కుత్స్వమ్. అభ్యాసే గన్య జః. [౧౦

(౧౧) “గమఃకౌ” ఇతి, అనునాసికలోపః. || ౬-౪-౪౧|౨౫౦-౪||

(౧౨) “హస్వస్య” ఇతి, తుక్. || ౬-౧-౭౧|౨౪౦-౧౭||

సాంహితకంజత్స్వమ్. * * ... *

ఏవమ్, సంసారమధ్యే జనిత్వాపి అఘవిరోధీ పాపప్రతిస్పర్ధీతి—

(అనఘః). [౧౫

(౧) “అఘి - గత్యాక్షేపే” పచాద్యచ్. || ధా-భావా|౧౧౬-౧౮||

ఇదిత్వాత్ నమఃపృషోదరాదిత్వాత్ లోపః. అథవా,

(౨) “హస - హింసాగత్యోః” || ధా-అదా|౧౨౩-౨౦||

నక్షపూర్వః. నహన్తి పుణ్యకర్మాణమితి విగ్రహే,

(౩) “అన్యేష్యపి” ఇతి, డః. టిలోపః. || ౩-౨-౧౦౧|౨౫౧-౧౭||

(౪) “న్యజాద్విదీనాశ్చ” || ౭-౩-౫౩|౨౪౦-౩౫||

ఇతి, కుత్స్వమ్; ఆంతరతమ్యాత్ ఘః. సజ్ఞానలోపః. తతః,

విరోధార్థే నక్షతత్పురుషః. సలోపః. నుట్. * ... *

నిరు. ౧౪౮. పాపప్రతిస్ప (ర్థ్యనఘః)

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౨౦ - శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౨౫ (౨౦౫) { నా. ౧౮౯. విజయః
 { ౧౫౦. జేతా. ౧౫౧. విశ్వ

౧౮౯ విజయో- ౧౫౦ జేతా, { ౧౫౧ } విశ్వయోనిః,

ఓం విజయాయనమః. ఓం జేత్రేనమః. ఓం విశ్వయోనయేనమః.

మూర్త్యంతరయోరపి సృష్టిసంహారాదిభిః జగద్విజయోఽస్మాదితి—
 (విజయః). యథా, [౫

(౧) “తదాదర్శితపథానా సృష్టిసంహారకారకా” ఇతి *...* || ఛా-
 తయోరపి— [మో-౧౬౯-౧౯॥

(జేతా),- స్వాభిప్రాయేష్వవస్థాపయతా. * ... *

తన్ముఖేన విశ్వస్య-కార్యప్రపంశస్యాపి, కారణమ్—

(విశ్వయోనిః). * * ... * [౧౦

సర్వ. మూర్త్యంతరమపి సృష్టిసంహారాదిభిః జగద్విజయతే అస్మాదితి—
 (విజయః).

(౧) “జి - జయే,” విపూర్వః. || ఛా-భాష. ౧౧౯-౨౫॥

(౨) “అకర్తరిచ” ఇత్యనువృత్తై, || ౩ ౩-౧౯॥ ౨౫౨ ౧౬॥

(౩) “ఏరచ్” ఇతి, || ౩-౩ ౫౬॥ ౨౫౪-౧౬॥ [౧౫

అపాదానే అచ్. గుణాయాదేశౌ. * ... *

తావపిద్వజయతి - స్వాభిప్రాయేష్వవస్థాపయతీతి—

(జేతా). ధాతుః పూర్వవత్. తతస్తృచ్. అనిట్. గుణః

అనఙాది. * ... *

తన్ముఖేన, విశ్వస్య-సర్వస్యాపి కార్యప్రపంశస్య, యోనిః-కారణమితి—
 (విశ్వయోనిః).

నిరు. ౧౮౯. (విజయో) జగతాంజయీ॥ ౧౧౭॥

౧౫౦. స్వాభిప్రాయేష్టాపయతా (జేతా) స్వాద్విధిశంకరౌ.

౧౫౧. విశ్వంతతా-ర్యవర్గస్యాత్ యోనిస్తస్య కారణమ్॥

తస్య బ్రహ్మాదిముఖతః (విశ్వయోని) రితి రీతిః. [౨౫

శ్లో. ౧౬, అక్ష. ౨౯-శ్లో. ౧౬, అక్ష ౩౨. (౨౦౬) నా. ౧౫.౨. పునర్వసుః

౧౫.౨ పునర్వసుః,॥

ఓం పునర్వసువేసః.

భా. పునః, తత్ప్రభృతిషుదేవేష్వంత రాత్మతయా వసతిచేతి—
(పునర్వసుః). యథా, [౫

(౧) “దేవానాంబంధునిహితంగుహాసు.” బ్రహ్మో, ॥

(౨) “తవాంతరాజ్ఞామమచయేచాన్యేదేహిసంజ్ఞితాః” ఇతి. ***
[॥ భా-మో-౧౭౯-౪॥

నిర్వ. (౧) “యు-మిశ్రణే.” ॥ భా-అదా. ౧౨౩.౩౦॥

(౨) “వహిశ్రేష్ఠముదుగ్ధాహత్యరిభ్యోనిః” ॥ ఉణా. ౪. ౨౭౫.౮॥
ఇతి, నిః.

(౩) “నేట” ఇతి, నేట. గుణః. ॥ ౭-౨-౮. ౨౪౯-౨౮॥

విశేః క్వని వ్యుత్పాదితోవిశ్వశబ్దః. పానరుక్త్యస్తనామ్నా
ముక్తవ్యాఖ్యానేన, ప్రకరణాంతరగతానామపి సర్వత్రయథా
యథంపరిహరణీయమ్. తథాచ తత్రతత్రవక్ష్యతే. అతోన[౧౫
విశ్వయోనేః పునరుక్తిర్దోషః. నచ, ఏకేనైవనామ్నావివక్షిత
సర్వనిర్వాహః; యతః, ఏకస్యశబ్దస్య ఏకార్థతాన్వాయ్యా,
లాఘవాత్; తథాప్రకరణాచ్చ; నతునానార్థతా, అగతికగతి
లక్షణాగౌరవాత్; ప్రకరణానాచిత్యాచ్చ; ఇత్యాద్యలమ్.
తత ఉక్తా వాచోయ్యుక్తి ర్యుక్తిమతే. * ... * [౨౦

పునః తత్ప్రభృతిషువసతి - అంతరాత్మతయానివసతీతి—
(పునర్వసుః).

(౧) “వస - నివాసే;” పునఃపూర్వః. ॥ భా-భా. ౧౨౩-౧౫॥

నిరు. ౧౫.౨. బ్రహ్మాదిష్వపిదేవేషుఅంతరాత్మతయాచయః॥ ౧౧౯॥
పునర్నివసనాన్నిత్యం (పునర్వసు) దుదాహృతః. [౨౫

శ్లో. ౧౨, అక్ష. ౧-శ్లో. ౧౨. అక్ష. ౩. (౨౦౨) నా. ౧౫౩. ఉపేక్ష్యః

శ్లో || ౧౨ || ౧౫౩ ఉపేక్ష్యః-

ఓం ఉపేక్ష్యాయనమః.

భా. అథ అది త్యేషు జఘన్యజః—

(ఉపేక్ష్యః), - అనుజ త్వే నేన్ద్రముపగతః. యథా, [౫

(౧) „జఘన్యజస్ససర్వేషా మాదిత్యానాం గుణాధికః । ద్వాదశై
వాదితేషు త్యాః శక్రముఖ్యానరాధిప॥ తేషామవరజోఽష్టః
యత్ర లోకాః ప్రతిష్ఠితాః” ||

(౨) „విష్ణురిద్వానుజోఽభవత్” ఇత్యాది.*** ||
సపవేన్ద్రసిన్తానాయ బలిమఖే— [౧౦

నిర్వ. (౨) „శ్వాన్వస్మిహిత్రవ్యసివసిహనిక్లిదిబద్ధిమసభ్యశ్చ” || ఉణా-
ఇతి, ఉః. పునరితిరాన్తమవ్యయమ్. అతః, [౧.౨౬౦-౩౩ ||

(౩) „హశిచ” ఇతి, || ౬-౧.౧౧౪.౧౩.౨ ||
రోః ఉకారానుబద్ధస్య విధీయమానముత్త్వన్న. * ... *
అథ అది త్యేషు జఘన్యజః. ఇన్ద్వానుజతయా ఉపగత ఇన్ద్రమితి—
(ఉపేక్ష్యః).

(౧) „ఇది-వర మైశ్వర్యే” || ధా-భా. ౧౧౬.౮ ||
ఇదిత్వాత్ నుమ్. అనుస్వారపరసవర్ణా. అయమ్,

(౨) „ఋజ్వేన్ద్రాగ్రవజ్రవిప్రకుబ్రచుబ్రతురఖురభద్రోగ్రభేరభేల
శుక్రశుక్లశౌరవనేరామాలాః” || ఉణా-౨.౨౬.౭-౯ || [౨౦
ఇతి, రస్మత్ప్రత్యయాన్తోఽపాతితః.

(౩) „నేట్” ఇతి, నేట్. || ౭-౨.౮.౨౪౯-౨౮ ||
ఉపేత్యవ్యయమ్. గుణః. * ... *
శ్రుత్యనుసారాత్ సపవ ఇన్ద్రసిన్తానాయ బలిమఖే * ద్రష్టాన్
స్వకాన్త్యావామాని సుఖాని నయతీతి— [౨౫

నిరు. ౧౫౩. ఇన్ద్రసిన్తాన్వజ త్వేనజాత (శ్వాపేక్ష్య) ఉచ్యతే || ౧౨౦ ||

శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౪-శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౮. (౨౦౮) నా. { ౧౫౪. వామనః.
 { ౧౫౫. పాంశుః
 ౧౫౪ వామనః, ౧౫౫ పాంశుర్ -

ఓం వామనాయనమః.

ఓం పాంశువేనమః.

భా. (వామనః). [॥ ॥

(౧) “ద్రష్టృన్ స్వకాంత్యావామాని సుఖానినయతి” ఇతిశ్రుతిః. [౫

(౨) “స వామనోదివ్యశరీరధృక్” ఇతి. *...* ॥

తత్రైవ,—

(పాంశుః). అశోకేతేః, [౧౧౨౬౧. ౩౨॥

(౧) “ఖరుశరు” ఇత్యాదినా ఉప్రత్యయః, నుమాగమశ్చ. ॥ ఉణా-

(౨) “సర్వవ్యాపినే” ఇతిమన్తప్రస్థాత్. యథా, ॥ మన్తే- ॥

(౩) “తోయేతుపతితేహస్తేవామనోభూతవామనః తస్యవిక్రమతో
 భూమిం చస్త్రాద్విత్వాస్తనాస్తరే॥ నభఃప్రకమమాణస్య
 నాభ్యాంతాసమవస్థితా” ॥

నిర్వ. (వామనః).

(౧) “ణీళ్-ప్రావణే.” ణోనః. ॥ ధా-భా. ౧౦౨-౨౦॥ [౧౫

(౨) “అన్యేష్వపిదృశ్యతే” ఇతి, డః టిలోపః. ॥ ౩-౨-౧౦౧ ౧౨౧-౧౭॥

(౩) “టువమ-ఉద్గిరణే.” ఘణ్. ॥ ధా-భా. ౧౦౧-౩౩॥

(౪) “నోదాంతోపదేశస్యమాన్తస్యానాచమే” ॥ ౭-౩-౩౪ ౨౩౨-౨॥
 ఇత్యత్ర,

(౫) “అనాచమికమివమీనామ్” ॥ ౭-౩-౩౪ ౨౩౨-౧౦॥ [౨౦

ఇత్యుపసంఖ్యానాత్, నోపధావృద్ధిప్రతిషేధః. *...*

తత్రైవ ఉణాత్, ప్రాశ్నతే-సర్వం వ్యాప్తోతీతి—

(ప్రాంశుః.)

(౧) “అశూ-వ్యాప్తాః” ప్రపూర్వః. ॥ ధా-స్వా. ౧౦౬-౯॥

(౨) “ఖరుశరుశబ్దంశుపీయునీలజ్జులిగు” ॥ ఉణా-౧౧౨౬౧-౩౨॥

నిరు. ౧౫౪. దృష్ట్యాస్వకాంత్యావామాని సుఖానినయతీతియః. స (వామనో.)

౧౫౫. వ్యాప్తిమత్స్వాత్ (పాంశు) శ్చపరికీర్తితః ॥ ౧౨౧॥

27-5-86.

శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౯-శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౧. (౨౦౯) నా. ౧౫౬. అమోఘః

{ ౧౫౬ } అమోఘశ్ -
 { ౧౧౧ }

ఓం అమోఘాయనమః.

- భా. (౮) "వామనోరక్షతుసదాభవంతం ధయక్షణాదభూత్" ||
- (౫) "త్రివిక్రమక్రమాకౌస్తలైలోక్యస్ఫురదాయుధః" ||
- ఇత్యాది. ఈదృగపదానడిణ్ణిమాభిప్రాయేణవేదః,
- (౬) "ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే" ||పు.సూ.- ||
- (౭) "త్రీణిపదావిచక్రమేఽష్టః" ||పు.సూ.- ||
- (౮) "విచక్రమేపుథివీమేషసితాంక్షేత్రాయవిష్ణుః" ||పు.సూ.- ||
- (౯) "త్రిదైవకృథివీమితి...ప్రవిష్టః" ఇత్యాది.*** ||పు.సూ.- ||
- నాస్యవ్యర్థోఽస్తీతి—
 (అమోఘః).

నిర్వ. ఇతి, ఉః, నుమాగమశ్చనిపాత్యతే. యదిచేదంకుప్రకరణేవత్వ
 తే, తదా, అనేనప్రకృతేఃః, నుమాగమశ్చతథానిపాత్యతే. తత్ర
 చ, నిపాతససామర్థ్యాత్ అనిదితోఽప్యస్యసనలోపః. నస్యానుస్వా
 రః. యదాత్వత్ర, సహైవశరుశబ్దేనఅంశుశబ్దస్యైవసపాతః;
 తర్హి, బాహుళకాత్ ప్రకృతేనప్రత్యయః. పృషోదరాదిలక్షణో
 వర్ణాగమేనానుస్వారశ్చేత్వవధేయమ్. యద్వా,
 (౩) "శ్చాస్త్వస్మి" ‡ ||ఉ.శా. ౧.౧౬౦-౩౩||
 రాదుః. బాహుళకాత్ వర్ణాగమః. తతపవవోభయ [౨౦
 మిత్యాద్యాహ్వామ్. దీర్ఘః. * ... *
 అపరిమితప్రభావతయా నాస్తిమోఘఃవ్యర్థోఽస్తీతి—
 (అమోఘః). ముహూరజేఘృహోఽకుత్స్వచమోఘావృత్పాదితః.

నిగు. ౧౫౬. బలేశ్చవాసవస్యాపిక్యతార్థీకరణాత్పనుమ్. మానా
 తీతప్రభావత్వా (దమోఘః) పరిక్షీర్తితః || ౧౨౨ || నమోఘం [౨౫
 చేష్టితంయస్యసో (౭మోఘః) పరిక్షీర్తితః |

† రక్షణ-౯.

‡ [అత్రకోశాస్తరేద్రష్టవ్యమ్.]

శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౨-శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౩. (౨౧౦) నా. ౧౫౭. శుచిః

{ ౧౫౭ } శుచిర్ -
{ ౨౫౨ }

ఓం శుచయేనమః.

భా. (౧) “అపరిమితప్రభావాయ” ఇతి తన్న న్నివర్త్యః॥ మన్తే॥ ॥

బలివాసవయోరవిశేషేణ కృతార్థి కరణాత్. యథా, [౫

(౨) “అనుగ్రహజ్ఞాపి బలేరనుత్తమంచకారయశ్చేన్ద్రోపదోపమం
క్షణాత్ । సురాశ్చయజ్ఞాంశభుజః” ॥ వి-ధ-౪౩-౩౫॥

(౩) “యత్రామ్బువిన్యస్యబలిర్మనోజ్ఞానవాపభోగ్యాన్వసుధాతలస్థః ।
తథావరత్వంత్రిదశాధిపత్యం సన్వస్తరంపూర్ణమపేతశత్రుః”
ఇత్యాది. * ... * * ॥ వి-ధ- ॥ [౧౦

ఈదృగుపకారేషు ప్రత్యుపకారనిరపేక్షత్వాత్ —

[18]

(శుచిః). ఇగుపధాతిః ఏవమ్, ఋషి, రుచిప్రభృతయః యథా,

(౧) “అస్పర్శశ్చ సహాన్ శుచిః” ఇతి. *... * ॥

నిర్వ. సజ్జాసమాసేనలోపః ఉక్తయక్త్యా సపానరుక్త్యమ్, *... *
ఈదృగుపకారేషు ప్రత్యుపకారనైరపేక్ష్యాత్ శుచిః-పరిశుద్ధఇతి —
(శుచిః).

(౧) “శుచ - శోకే” ॥ ధా-భావా ౧౧౭-౩ ॥

(౨) “ఈశుచిర్ - పూతీభావే” వా. ॥ ధా-దివా ౧౨౫-౧౦ ॥
ఇహశౌచకత్తాచాయమ్. [౨౦

(౩) “ఇన్ సర్వధాతుభ్యః” ఇతి, ఇన్. తస్య, ॥ ఉణా-౪. ౧౭౭-౩ ॥

(౪) “ఇగుపధాతిత్” ఇతి, కిత్వాత్ నగుణః. * ॥ ఉణా-౪. ౧౭౭-౪ ॥

నిరు. ౧౫౭. స్వయంకృతోపకారేషు యితి-జ్ఞిత్ప్రత్యుప
క్రియామ్ ॥ ౧౨౩ ॥ అనపేక్ష్యస్థితో యో సా (శుచి) స్యాద్ధర్మదోషనుః ।

† పదాప్తికారణాత్ - ౪-౫.

శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౮-శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౧౯. (౨౦౧) నా. { ౧౫౮. ఊర్జితః
 { ౧౫౯. అతీష్ఠః
 ౧౫౮ ఊర్జితః, ౧౫౯ అతీష్ఠః-

ఓం ఊర్జితాయనమః.

ఓం అతీష్ఠాయనమః.

భా. నముచిప్రభృతిపరిపథివధబద్ధనాదాబలమ్ ఊర్జితా అస్య సజ్జా తేతి—
 (ఊర్జితః). ఇతచ్. * ... * [౫
 ఇద్వానుజత్వేపివిశ్వశ్యేణాపదానేన తమతిక్రాంతః—
 (అతీష్ఠః). యథా.

నిర్వ. పరిపథివధబద్ధనాదా, ఊర్జితా - బలమ్, అస్య సజ్జా తేతివా;—
 తత్ర బలిష్ఠతేతివా;—

(ఊర్జితః). [౧౫౮-౩౪॥

(౧) “ఊర్జిత - బలపాత్రానయోః.” చురాదిః పూర్వత్ర, ॥ధా-చు॥

(౨) “బహుభవేతన్నీదర్శనమ్” ఇత్యస్య ॥౩-౧-౨౬॥ ॥

వ్యాఖ్యానికల్పాత్, అనిత్యత్యంతాశ్చరాదయ ఇతితదభావే,

(౩) “గురోశ్చహలః” ॥౩-౩-౧౦౩॥ ౧౫౮-౩॥

ఇతి స్త్రియాంభావే అకారప్రశయః. తతః, అతీష్ఠాత్. [౧౫

దీర్ఘః. ఇత్థంనిష్పన్నాత్ ఊర్జితాశ్చాత్ సజ్జాతోవాధికాత్,

(౪) “తదస్య సజ్జాతవారకాదిభ్య ఇతచ్” ॥౫-౨-౩౬॥ ౧౩౨-౫॥

ఇతి, ఇతచ్.

(౫) “యస్య” ఇతి, లోపః. ॥౬-౪-౧౮౮॥ ౧౬-౧౨॥

ఉత్తరత్ర, త్యంతాత్ ఉక్తనీత్యాకేవలాద్వాఅకర్తృకాత్, [౨౦

(౬) “గర్భం” ఇత్యాదినా, ॥౩-౪-౭౧॥ ౧౫౮-౨౯॥

కర్తరిక్తః. ఇట్. ణివి,

(౭) “నిష్ఠాయాంసేటి” ఇతి, తల్లోపావిశేషః. * ॥౬-౪-౫౧॥ ౧౫౩-౩౧॥

ఇద్వానుజత్వేప్యవిదితవిభవతయా అతిక్రాంతఇద్వానుజితే—

(అతీష్ఠః). [౨౫

నిరు. ౧౫౮. ఊర్జితాబలంయస్యనిత్యంసంజాతే (యూర్జిత) స్త్రీనిత్యః॥

౧౫౯. ఇద్వానుజత్వేప్యైశ్వర్యా దతీ (అతీష్ఠ) ఉచ్యతే॥

[illegible]

౧౬౦ సర్జిహాన్.

నల్లన పుష్పము -

ఓం సర్వభూతహితాయనమః.

ఓం సర్గాయనమః.

భా.(౧) "అవిదితవిభవాయ" ఇతితత్త్వవర్ణః ॥ మన్తే - ॥

(అ) "అతి వాయిద్య" కర్తృత్వం" ఇతి. ** ||

అథ చ భక్తైరయతేన సంగృహ్యత ఇతి—

(సర్వ హః).

(౧) "గ్రహవృద్ధునిశ్చిగమశ్చ" ఇతి, అప్. * * * ౩-౩-౫౮, ౨౮౪-౨౦॥

త్రివిక్రమక్రమణసుగ్రహపాదపద్మోహ్యసౌతేభ్యస్సృజ్యతేఽతి—

(సర్గః).

၂၈၀

నిర్వ. (౧) “ఇది-పరమైశ్వర్యే” అతిపూర్వః. ॥ ధా-భ్యా | ౧౧౬-౮ ॥

నుమిత్వాది.

(9) "ముష్టి" ॥ ఉదా-9152-F ॥

ఇత్యాదినారస్పృత్యయాన్తోనిపాతః.

(3) “નેહ” જી, નેહ. || ૭-૧-૫૮-૨૫ || [૧૪]

అతిపూర్వ స్సమాసః. దీర్ఘః. * ... *

అథా త్రివిక్రమణసుగ్రహపాదపద్మతయా భక్తైరయత్నేన
సమ్యక్ గృహ్యత ఇతి—

(సజ్జహః).

(౧) “గ్రహ - ఉపాదానే;” సంపూర్వః ॥ ఛా-క్రొ. ౧౨-౨౭ ॥

(౨) “అకర్తరి” ఇత్యనుష్పత్తై, || 3-3-౧౯ | ౨౦౨-౧౬ ||

(3) “గ్రహవృద్ధునిశ్చేగమశ్చ” ఇతికర్తృణ్యమ్. || 3-3-౫౮ | ౨౮౪-౨౦ ||

సమోమోఽనుస్వారః పాక్షికసవర్ణః * ... *

సుహృత్సునిస్సృష్టాత్తతయా తేభ్యస్సృజ్యత ఇతి—

(సర్వః). [౨౫]

నిదు. ౧౬౦. భక్తైరవ్యవ్రయతేనసంగ్రాహ్యన్ (సంగ్రహ)ప్రస్తుతః॥

౧౬౧. బ్రహ్మాదిభ్యస్సృజ్యతేయన్ (సర్గ) స్తంపరిచక్షుతే।

† కర్తాగమ్-౨.౩.

శ్లో.౧౭, అక్ష.౨౫-శ్లో.౧౭, అక్ష.౩౦ (౨౧౩) నా. { ౧౬౨. ధృతాత్మః.
౧౬౩. నియమః

౧౬౨ ధృతాత్మః, { ౧౬౩ } నియమో-

ఓం ధృతాత్మనేనమః.

ఓం నియమాయనమః.

భా.(౧) "నిస్పృహత్వానుహృత్పువ" ఇతి * ... * || రా-య-౧౭-౩౬ ||

ఏవమాత్మదానేనధృతాత్మనో నేనేతి — [౫

(ధృతాత్మ). తత్ప్రతిబలా బలిప్రభృతయోపనియమ్యస్తే నేనేతి —
(నియమః).

(౧) "యమస్సముపనివిషుచ" ఇతి అప్. * * || ౩-౩-౬౩ | ౨౦౪-౨౭ ||
ఏవమ్, అఖిల మకట్టకానుకూలం యచ్చతీతి —

నిర్వ.(౧) "సృజ-పినన్తే." || ధా-తుదా | ౧౨౭-౧౮ || [౧౦

(౨) "అకర్తరిచకార కేసంజ్ఞాయామ్" ఇతి, || ౩-౩-౧౯ | ౨౦౨-౧౬ ||
కర్తృణిఘ్నాః గుణః, రపరః.

(౩) "చజోః" ఇతి కుత్వంజస్య గః * ... * || ౭-౩-౫౨ | ౨౪౦-౩౪ ||
ఇథమ్, ఆత్మదానేనధృతాః ఆత్మానః అనేనేతి —
(ధృతాత్మ). అతతేః మనిణి ఆత్మశబ్దోవ్యుత్పాదితః. [౧౫

(౧) "ధృత్-ధారణే" కర్తృణి క్తః. || ధా-భా | ౧౨౨-౧౯ ||
అనిట్. దీర్ఘః తతః నాస్తలక్షణోదీర్ఘ ఇత్యాది. * ... *
తత్ప్రతిబలా బలిప్రభృతయో నియమ్యస్తే అనేనేతి —
(నియమః).

(౧) "యమ - ఉపరమే," నిపూర్వః. || ధా-అదా | ౧౨౩-౯ || [-౨౦

(౨) "అకర్తరిచకారకే" ఇత్యనువృత్తే, || ౩-౩-౧౯ | ౨౦౨-౧౬ ||

(౩) "యమస్సముపనివిషుచ" ఇతి, నా || ౩-౩-౬౩ | ౨౦౪-౨౭ ||
ఉపపదే, కరణే అప్.

నిరు. ౧౬౨. యేనాత్మానోధృతానిత్యంస(ధృతాత్మే)తిక్తిర్వ్యతే || ౧౨౬ ||
౧౬౩. నియమ్యతేజగద్యేన (నియమ) స్ఫుటదిరితః! [౨౫

శ్లో. ౧౭, అక్ష. ౩౧ శ్లో. ౧౮, అక్ష. ౨. (౨౧౪) నా. { ౧౬౪. యమః.
 { ౧౬౫. వేద్యః

{ ౧౬౪ } యమః, || శ్లో || ౧౮ || ౧౬౫ వేద్యో-

ఓం యమాయనమః.

ఓం వేద్యాయనమః.

భా. (యమః). అచ్. యథా

(౧) “యమపృథివీమస్తరోయమయతి” ||బృ-ఉ-౫-౭-౩|| [౫

(౨) “యత ఇన్నమస్తరోయమయతి” ఇతి || మాధ్యస్థినశాఖాయామ్ ||
 ప్రతితత్వమస్తర్యామిబ్రాహ్మణే. యథా,

(౩) “యమోవైవస్వతోరాజాయస్తవైషహృదిస్థితః | తేనచేదవివా
 దస్తే మాగక్ష్ణామ్మాకురున్ గమః” ఇతి. *... * || మనుస్మృ. ౮-౯౨ ||
 ఏవమావిర్భూయ ప్రకటితాతీంద్రియమహిమత్వాత్ [౧౦
 సర్వైర్వేదతుంశక్యః—

(వేద్యః). * * * * *
 వేదితృభవభజ్జీనీంవిద్యామధీతేవేదవేతి—

నిర్వ. ఏవమ్, అఖిలమకణ్డకానుకూలంయచ్ఛతీతి—

(యమః). పూర్వవత్ ధాతుః. పచాద్యచ్. * ... * [౧౫
 ఏవమావిర్భూయప్రకటితాతీంద్రియమహిమతయా సర్వైరపి
 వేదితుంశక్య ఇతి—

(వేద్యః).

(౧) “విద - జ్ఞానే.” ||ధా-అదా|౧౨౪-౭||

(౨) “ఋహలోర్ల్యత్” ఇతి, ||౩-౧-౧౨౪|౨౪౧-౨౪|| [౨౦
 కర్తృణి హలంతాత్ ణ్యత్.

(౩) “శశివిజ్ఞ” ||౩-౩-౧౭౨|౨౩౭-౧౫||

ఇతిచాత్ శక్యాధ్దేయంకృత్యః. గుణః. * ... *
 వేదితృభవభజ్జీనీంవిద్యామ్ అధీతేవేదవాఇతి—

నిరు. ౧౬౪. అకణ్డకంచానుకూలంయచ్ఛతీత్యఖిలం (యమః) ||౧౨౭||

౧౬౫. సర్వైశ్చ వేదితుంశక్యః సౌలభ్యాత్ (వేద్య) కురితః |